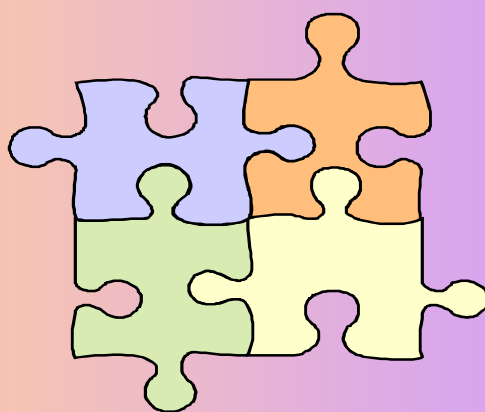

ŠTÁTNY INŠTITÚT ODBORNÉHO VZDELÁVANIA

METODIKA
TVORBY
ŠKOLSKÝCH VZDELÁVACÍCH PROGRAMOV
PRE STREDNÉ ODBORNÉ ŠKOLY

Názov: Metodika pre tvorbu školských vzdelávacích programov

Neprešlo jazykovou úpravou.

Metodika je určená pre potreby pedagogických zamestnancov stredných odborných škôl v Slovenskej republike.

© Štátny inštitút odborného vzdelávania

METODIKA

TVORBY

ŠKOLSKÝCH VZDELÁVACÍCH PROGRAMOV

PRE STREDNÉ ODBORNÉ ŠKOLY

BRATISLAVA 2008

Európsky sociálny fond pomáha rozvíjať zamestnanosť podporovaním vzdelávania, rovnakých príležitostí, zamestnanosti, obchodného ducha a investovania do ľudských zdrojov.

Táto Metodika tvorby školských vzdelávacích programov pre stredné odborné školy bola vypracovaná a vydaná s finančnou podporou Európskeho sociálneho fondu a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

OBSAH	STRANA
1 Vzdelávacie programy – nové kurikulárne dokumenty na našich školách	7
Dvojúrovňový model vzdelávacích programov	7
2 Komentár k tvorbe školského vzdelávacieho programu	9
Prečo vytvárame školský vzdelávací program?	9
Aká je funkcia školského vzdelávacieho programu?	10
Kto bude tvoriť školský vzdelávací program?	12
Je sociálne partnerstvo súčasťou tvorby školského vzdelávacieho programu?	13
Komu je určený školský vzdelávací program?	13
Ako budeme tvoriť školský vzdelávací program?	14
3 Pripravná fáza tvorby školského vzdelávacieho programu	15
3.1 Motivácia	15
3.2 Zostavenie pracovného tímu	16
Úloha riaditeľa školy, koordinátora a členov tímu	16
Plánovanie tvorby školského vzdelávacieho programu	17
4 Východiskové etapy tvorby školského vzdelávacieho programu	18
4.1 Analýza práce školy	18
4.2 Analýza požiadaviek a potrieb trhu práce	19
4.3 Analýza povolania	20
SWOT analýza	20
5 Tvorba jednotlivých častí školského vzdelávacieho programu	21
Ako postupovať?	21
5.1 Úvodné identifikačné údaje	22
Titulný list školského vzdelávacieho programu	22
5.2 Ciele a poslanie výchovy a vzdelávania v školskom vzdelávacom programe	24
5.3 Vlastné zameranie školy	24
5.4 Profil absolventa	26
5.4.1 Charakteristika absolventa	27
5.4.2 Kompetencie absolventa	27
5.4.2.1 Princíp tvorby výkonových štandardov	28
5.5 Charakteristika školského vzdelávacieho programu	30
5.5.1 Popis školského vzdelávacieho programu	30
5.5.2 Základné údaje o štúdiu	31
5.5.3 Organizácia výučby	31
5.5.4 Zdravotné požiadavky na žiaka	32
5.5.5 Požiadavky na bezpečnosť a hygienu pri práci	32
5.6 Učebný plán školského vzdelávacieho programu	32
5.7 Učebné osnovy školského vzdelávacieho programu	35
Názov vyučovacieho predmetu	36
5.7.1 Charakteristika vyučovacieho predmetu	36
5.7.2 Ciele vyučovacieho predmetu	37
5.7.3 Výchovné a vzdelávacie stratégie	37
5.7.4 Stratégia vyučovania	40
5.7.5 Učebné zdroje	40
5.7.6 Obsah vzdelávania	40
6 Podmienky na realizáciu školského vzdelávacieho programu	45
7 Základné podmienky vzdelávania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami	45
8 Vnútorný systém kontroly a hodnotenia žiakov	46
8.1 Pravidlá hodnotenia žiakov	47
8.2 Spôsoby hodnotenia žiakov	48
8.3 Kritériá hodnotenia žiakov	48
9 Tvorba školského vzdelávacieho programu v postsekundárnom a terciárnom vzdelávaní	52
Prílohou časť	57
Príloha 1 Systémy a štruktúra kľúčových kompetencií v štátoch EÚ a OECD	58
Príloha 2 Systémový prístup k tvorbe kurikula	64
Príloha 3 Systém tvorby vzdelávacích programov	65
Príloha 4 Systém vzdelávacích programov za účasti zamestnávateľov	66
Príloha 5 Samohodnotenie podľa Európskeho pilotného projektu na hodnotenie kvality škôl	67
Príloha 6 Analýza požiadaviek a potrieb trhu práce	69
Príloha 7 Dotazník pre zamestnávateľov	75
Príloha 8 Dotazník pre žiakov	78
Príloha 9 Dotazník pre učiteľov	80
Príloha 10 Analýza povolania	85
Príloha 11 SWOT analýza	87

Príloha 12	Ďalšie vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov	91
Príloha 13	Špecifické ciele vyučovacieho procesu	92
Príloha 14	Prehľad rozpracovania školského vzdelávacieho programu vo vzťahu k štátnemu vzdelávaciemu programu a disponibilným hodinám	102
Príloha 15	Rámcový učebný plán pre skupinu učebných odborov (pripravený v spolupráci medzi ŠPÚ a ŠIOV)	105
Príloha 16	Rámcový učebný plán pre skupinu učebných odborov 64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby	106
Príloha 17	Učebný plán pre učebný odbor 6444 2 čašník, čašníčka	108
Príloha 18	Učebné zdroje	109
Príloha 19	Vzťahy medzi štandardmi, kompetenciami, vzdelávacími výstupmi a sumatívnym hodnotením	110
Príloha 20	Príklady kritérií hodnotenia	111
Príloha 21	Štruktúra učebných osnov vyučovacieho predmetu Spoločenská komunikácia	114
Príloha 22	Štruktúra učebných osnov vyučovacieho predmetu Mechanika	118
Príloha 23	Modul – Servírovanie jedál	121
	Použitá a odporúčaná literatúra	124

Vážené kolegyně a vážení kolegovia

Pripravili sme pre vás Metodiku tvorby školských vzdelávacích programov (ďalej len „Metodika“) v oblasti odborného vzdelávania a prípravy (ďalej len „OVP“) a dúfame, že vám uľahčí náročnú prácu pri príprave vašich školských vzdelávacích programov (ďalej len ŠKVP). Pri jej tvorbe sme zobrali do úvahy skúseností tvorcov vzdelávacích programov v krajinách Európskej únie.

Cez jednotlivé kapitoly Metodiky vás postupne prevedieme procesom tvorby ŠKVP. Hneď na začiatku budeme venovať pozornosť motivácii pedagogických zamestnancov pre zmeny, ktoré v súčasnosti prebiehajú v našom školskom systéme. Dozviete sa, ako vytvoriť pracovné tímy a plánovať postup pracovných činností. V kapitolách sa dozviete o východiskách tvorby ŠKVP, prečo a ako spolupracovať so sociálnymi partnermi. Nasledujúce kapitoly sa týkajú už priamej tvorby ŠKVP, jeho koncepcie a jednotlivých častí. Vysvetľujeme aj zásadné pojmy a terminológiu, poradíme vám, ako ich používať v ŠKVP. Zvláštnu pozornosť venujeme formulácii vzdelávacích výstupov a kritérií ich hodnotenia. Samostatná kapitola je venovaná aj modulárnej konštrukcii ŠKVP. Veríme, že prínosom bude pre vás aj zoznam odporúčenej literatúry.

Vieme, že tvorba kvalitného a reforme zodpovedajúceho ŠKVP je pre učiteľov novou a vysoko odbornou činnosťou, ktorá je tak náročná preto, lebo vyžaduje nielen dobrú znalosť aprobačných predmetov, ale aj vedomosti a poznatky o modernej školskej didaktike a v neposlednej miere pedagogické skúsenosti z výučby a práce s mládežou. Tvorba ŠKVP je prejavom novej pedagogickej autonómie a slobody a má svoje nesporné prednosti, ale aj úskalia.

Prednosti môžeme vidieť v tom, že:

- vytvárame ŠKVP pre „svojich“ žiakov a dôverne známe podmienky podľa toho, čo dobre ovládame a spôsobom, ktorý si sami stanovíme a budeme ďalej rozvíjať,
- sa môžeme spoločne radiť, pomáhať si, hľadať nové možnosti efektívneho vzdelávania a najvhodnejšie spôsoby jeho vymedzenia v dokumente, eliminovať všetko nepodstatné, neefektívne a zaťažujúce,
- prepojíme to, čo doteraz robil každý sám a s rôznymi zámermi,
- vytvoríme dokument, ktorý bude náš, ktorý budeme spoločne obhajovať a realizovať, čo sa dá vždy najlepšie pri vlastných materiáloch ako pri cudzích „nadiktovaných“.

Úskalia môžu byť predovšetkým v tom, že:

- v predstavách niektorých učiteľov môže dôjsť k zredukovaniu školskej reformy iba na tvorbu ŠKVP a neuvedomia si, že jeho tvorba je iba začiatkom predpokladaných zmien, ich vstupnou „programovou etapou“, od ktorej sa budú dlhodobo odvíjať skutočné kvalitatívne zmeny vo vzdelávaní a v činnosti celej školy,
- škola bude v tvorbe ŠKVP vidieť iba usporiadanie vzdelávacieho obsahu bez premyslenej situácie a činnosti, prostredníctvom ktorého ho bude iba realizovať, bez hľadania premyslených väzieb a vzťahov medzi učebnými osnovami vzdelávacích predmetov, odbormi vzdelávania a pod.,
- si celkom neuvedomíme úplne iný prístup, ktorý môže priniesť so sebou aj určitú osobnú neistotu, názorové konflikty a obavy z nevyskúšaného systému,
- príprava ŠKVP sa môže stať záležitosťou iba riaditeľa a niekoľkých „vyvolených“ učiteľov na škole, bez ochoty sa dohodnúť s inými učiteľmi a osvojiť si ich názory a pripomienky,
- na začiatku môže byť nedostatočné množstvo potrebných materiálov, obmedzený počet ľudí, škôl alebo inštitúcií, na ktoré sa môžeme s dôverou obrátiť,
- tvorba ŠKVP je prácou, na ktorú doteraz neboli špeciálne pripravovaní ani učitelia, ani odborníci pre vzdelávanie a až v tejto chvíli postupne získavajú informácie, skúsenosti a zručnosti.

Želáme vám do práce na tvorbe ŠKVP veľa potrebného a zdravého optimizmu, vzájomné porozumenie a vysokú dávku tvorivosti. Veríme, že sa vám bude postupne stále lepšie a lepšie dariť vytvárať také vzdelávacie programy, ktoré urobia dobré meno nielen vašej škole, ale otvoria brány škôl viacerým uchádzačom o štúdium a vy obstojíte v tvrdom boji s konkurenciou. Kurikulárna reforma je totiž „beh na dlhej trati“, preto existuje stále možnosť mnohé vylepšovať, meniť, zdokonaľovať, prispôbovať vzdelávanie meniacim sa podmienkam ekonomiky a spoločenskej objednávke. Nezabúdajte, prosím, že ŠKVP je iba prvým krokom reformy, po nej prídu ďalšie a ešte náročnejšie úlohy – naozaj moderne učiť, tak, ako si to spoločnosť a svet, do ktoré vstupujú vaši žiaci, vyžaduje. Preto pri tvorbe ŠKVP postupujte obozretne, pomaly, krok za krokom, pozorne si prečítajte túto Metodiku, každá informácia (hoci spočiatku bežná, zbytočná alebo nezaujímavá) môže byť v konečnom dôsledku významná a motivujúca.

Zamestnanci Štátneho inštitútu odborného vzdelávania vám touto cestou ponúkajú svoju odbornú pomoc – konzultácie osobne či prostredníctvom elektronickej pošty. Podelte sa s nami o vaše problémy, o nové myšlienky a prístupy, ktoré môžu obohatiť a pomôcť aj ostatným učiteľom v odbore školstve. Napíšte nám, ako sa vám podľa tejto Metodiky pracovalo a čo v nej ešte chýba.

Bratislava, máj 2008

Štátny inštitút odborného vzdelávania

Vzdelávacie programy – kurikulárne dokumenty

Reforma školskej výchovno-vzdelávacej sústavy je zameraná predovšetkým na zmenu prístupu a obsahu vzdelávania. Mala by priniesť zrušenie direktívneho spôsobu určovania obsahu vzdelávania, skvalitnenie rozvoja učebnicovej politiky, zabezpečenie ďalšieho vzdelávania učiteľov v rámci ich kariérneho rastu, novú dimenziu v kontrole a hodnotení kvality výchovy a vzdelávania a škôl. Posilnenie autonómie a zodpovednosti škôl by malo viesť predovšetkým k premyslenému rozhodovaniu o vlastných vzdelávacích programoch a efektívnej ponuke širokého spektra vzdelávacích aktivít pre žiakov a rodičov pri výbere tej najlepšej a najreálnejšej vzdelávacej cesty. Nové ciele výchovy a vzdelávania majú umožniť žiakovi¹:

- a) získať kompetencie, a to najmä v oblasti komunikačných schopností, ústnych spôsobilostí a písomných spôsobilostí, využívania informačno-komunikačných technológií, komunikácie v štátnom jazyku, materinskom jazyku a cudzom jazyku, matematickej gramotnosti a kompetencie v oblasti prírodných vied a technológií, k celoživotnému učeniu, sociálne kompetencie a občianske kompetencie, podnikateľské schopnosti a kultúrne kompetencie,
- b) ovládať aspoň dva cudzie jazyky a vedieť ich používať,
- c) naučiť sa správne identifikovať a analyzovať problémy a navrhovať ich riešenia a vedieť ich riešiť,
- d) rozvíjať manuálne zručnosti, tvorivé, umelecké psychomotorické schopnosti, aktuálne poznatky a pracovať s nimi v oblastiach súvisiacich s nadväzujúcim vzdelávaním alebo na trhu práce,
- e) posilňovať úctu k rodičom a ostatným osobám, ku kultúrnym a národným hodnotám a tradíciám štátu, ktorého je občanom, k štátnemu jazyku, k materinskému jazyku a k svojej vlastnej kultúre,
- f) získať a posilňovať úctu k ľudským právam a základným slobodám a zásadám ustanoveným v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd,
- g) pripraviť sa na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti, v duchu porozumenia a znášanlivosti, rovnosti muža a ženy, priateľstva medzi národmi, národnostnými a etnickými skupinami náboženskej tolerancie,
- h) naučiť sa rozvíjať a kultivovať svoju osobnosť a celoživotne sa vzdelávať, pracovať v skupine a preberať na seba zodpovednosť,
- i) naučiť sa kontrolovať a regulovať svoje správanie, starať sa o chrániť svoje zdravie vrátane zdravej výživy a životné prostredie a rešpektovať všeľudské etické hodnoty,
- j) získať všetky informácie o právach dieťaťa a spôsobilosť na ich uplatňovanie.

Zákon o výchove a vzdelávaní (školský zákon) uvádza v rámci svojich výchovno-vzdelávacích cieľov do „života“ aj nové kurikulárne dokumenty – vzdelávacie programy, ktoré znamenajú začiatok novej progresívnej etapy rozvoja nášho školstva.

Vzdelávací program (kurikulum) budeme chápať ako komplexný program riešenia cieľov, obsahu, metód a foriem vzdelávacieho procesu, stratégií a metód hodnotenia, organizácie a riadenia vzdelávania.

Vývoj vzdelávacích programov je otvoreným procesom plánovania, realizácie a hodnotenia inštitucionálneho vzdelávania a vyžaduje si rozhodovanie a praktické riešenie na úrovni štátu, školy a triedy. Sústava skupín odborov a ich vzdelávacích cieľov takto vytvorí dvojstupňový systém tvorby vzdelávacích programov.

Dvojúrovňový model vzdelávacích programov

Vláda Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) schválila v júni 2007 koncepciu dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov v oblasti odborného vzdelávania a prípravy (ďalej len „OVP“) v SR. Jej podstatou je tvorba kurikulárnych dokumentov na dvoch úrovniach – štátnej a školskej. Strategickým cieľom tvorby dvojúrovňového modelu je umožniť flexibilnejšiu profiláciu absolventov podľa potrieb štátu, regionálneho trhu práce, podmienok školy, vývoja študijných a učebných odborov, schopností a záujmov žiakov, zabezpečiť, aby sa všetkým žiakom poskytol porovnateľné vzdelanie zodpovedajúce potrebám ich osobného, občianskeho a pracovného života.

Štátny vzdelávací program (ďalej len „ŠVP“) predstavuje **1. stupeň programového systému** vytvorený na celoštátnej úrovni. Predstavuje najvyšší a najvšeobecnejší pedagogický - kurikulárny dokument, ktorý definuje požiadavky spoločné pre celú skupinu odborov. Vzdelávací program na štátnej úrovni (angl. National Curriculum)

¹ Zákon o výchove a vzdelávaní (školský zákon)

môžeme nájsť v mnohých európskych krajinách. Jeho prostredníctvom sa na národnej úrovni zabezpečuje súlad medzi OVP a svetom práce, určenie organizácie a obsahu vzdelávania v nadväznosti na kvalifikačné požiadavky formulované trhom práce, metódy, formy a prostriedky overovania a potvrdzovania kvalifikačnej spôsobilosti.

Štátne vzdelávacie programy sú teda prvým článkom z radu vzdelávacích programov, ktoré umožňujú prispôbovať všetky vzdelávacie programy vyššie uvedeným cieľom vzdelávania. Programy odborného vzdelávania aj požiadavkám trhu práce. Predstavujú pedagogický dokument, ktorý definuje požiadavky spoločné pre celú skupinu odborov. ŠVP definuje na úrovni štátu minimálne požiadavky na absolventa vzdelávacieho programu pre celú skupinu príbuzných odborov štúdia. Charakteristika ŠVP, jeho využitie, význam, funkcia a princípy sú súčasťou konkrétnych ŠVP. Môžeme ich nájsť v určitej konkrétnej podobe v mnohých európskych krajinách. Ich prostredníctvom sa na národnej úrovni zabezpečuje previazanosť na formulované kvalifikačné požiadavky potenciálnych zamestnancov a ich profesijné kompetencie.

ŠVP vymedzuje pre jednotlivé stupne vzdelania a skupiny odborov vzdelávania povinný rámec štátom garantovaného vzdelávania. Stanovuje základné cieľové požiadavky na kompetencie absolventov a od nich odvodené výkonové a obsahové štandardy všeobecnej a odbornej zložky vzdelávania, profil absolventa, základné podmienky realizácie programu, jasné pravidlá a zásady pre tvorbu školských vzdelávacích programov a ďalšie pravidlá. Zabezpečuje porovnateľnosť úrovni získaného vzdelania a kvalifikácií na danom stupni vzdelania. Preto spoločným cieľom, ku ktorému by postupne malo vzdelávanie smerovať, je získavanie kompetencií dôležitých pre celoživotné vzdelávanie, pre život, pre prácu, pre spoločenskú komunikáciu – tzv. kľúčové kompetencie ako komplex zahrňujúci vedomosti, kognitívne a praktické zručnosti, postoje, emócie, hodnotové a etické princípy, motiváciu zodpovedajúcu veku a vzdelávacím možnostiam žiakov, pre ktoré sú určené. Kľúčové kompetencie sú jadrom štátneho vzdelávacieho programu.

ŠVP schvaľuje a vydáva Ministerstvo školstva SR (ďalej len „MŠ SR“). V systéme stredoškolského vzdelávania sa tak vytvoria podmienky pre uplatnenie základných vývojových trendov, nových vzdelávacích prístupov na školskej a regionálnej úrovni, ktorými sú najmä:

- 1) rozvoj kľúčových kompetencií a pripravenosť na celoživotné vzdelávanie,
- 2) integrácia všeobecného a odborného vzdelávania,
- 3) dôraz na široký profil absolventov,
- 4) rozvoj progresívnych spôsobov konštrukcie vzdelávacieho programu (moduly) a metód výučby,
- 5) prispôbenie odborného vzdelávania a výchovy požiadavkám jednotného európskeho trhu práce.

Cestou k splneniu tohto cieľa je systém vzájomne prestupných a nadväzujúcich vzdelávacích programov na štátnej a regionálnej úrovni s pružnou štruktúrou, ktorá umožní korigovať alebo spresniť voľbu povolania v priebehu vzdelávania a umožní absolventom po absolvovaní čiastočného alebo komplexného vzdelávacieho programu získať certifikovaný výstup tak, aby nikto nemusel odchádzať zo školy bez základnej kvalifikácie. ŠVP zároveň vyjadruje aj zmenu pedagogického myslenia a vnáša ju do života a práce škôl.

Tvorba ŠkVP ako 2. stupňa programového systému bude predstavovať významnú zmenu vo vzdelávacej politike škôl, nakoľko posilní ich autonómiu a zodpovednosť za spracovanie a kvalitu školských vzdelávacích programov (ďalej len „ŠkVP“). ŠkVP si budú školy vytvárať podľa svojich zámerov a potrieb regiónu. Je to dokument obsahujúci organizované aktivity školy, vzdelávacie ciele, obsah výučby a vzdelávacie výstupy. ŠkVP sa riadi požiadavkami ŠVP. Vzniká doplnením ŠVP o špecifické potreby na základe návrhov a potrieb regiónu, podnikov, rodičov, žiakov, a ďalších zainteresovaných. ŠkVP má zabezpečiť súlad s regionálnymi potrebami trhu práce za aktívnej účasti zamestnávateľov na regionálnej alebo miestnej úrovni. Tým sa zvýšia predpoklady pre lepšiu zamestnanosť a uplatnenie absolventov škôl. ŠkVP schvaľuje riaditeľ školy po jeho prerokovaní s orgánmi štátnej správy a zamestnávateľmi. Vzájomný súlad ŠkVP a ŠVP bude posudzovať Štátna školská inšpekcia.

Vytvorenie dvojúrovňového systému vzdelávacích programov na štátnej a školskej úrovni posilňuje nielen samostatnosť a zodpovednosť škôl, ale buduje vzdelávanie na začlenených kľúčových kompetenciách v ŠVP a ŠkVP. Prepojenosť kľúčových kompetencií s obsahom vzdelávania zaručuje posilnenie medziodborového prístupu vo vzdelávacích oblastiach a odboroch štúdia, chápanie vzdelávacích výstupov a učiva na základe vykonaných činností.

Odpoveď na túto otázku je viac. K tým základným patrí:

Rovina legislatívna

Školský vzdelávací program je zásadným dokumentom, ktorý stanovuje školský zákon. Povinnosťou každej školy je vytvoriť vlastný vzdelávací program podľa povinného rámca štátom stanovených pravidiel. Za jeho prípravu a realizáciu zodpovedá riaditeľ školy, ktorý program vydá po predchádzajúcom prerokovaní v pedagogickej rade školy, rade školy a po písomnom schválení zriaďovateľa školy. Kým na jednej strane štátny vzdelávací program má zabezpečiť, aby odborné vzdelávanie a príprava zabezpečilo široký vzdelanostný základ, určitú štandardnú úroveň – vzdelávací štandard, na ktorý bezprostredne nadväzuje ďalšie vzdelávanie a ktorý otvára cestu celoživotnému rozvoju a učeniu, ŠKVP v oblasti OVP sa zameriava na vzdelávanie v konkrétnom odbore štúdia a prípravu na dané povolanie. Po ukončení štúdia získava absolvent prvú kvalifikáciu. Hoci toto zdôvodnenie pre väčšinu z vás asi nebude tým pravým motívom pre tvorbu ŠKVP, legislatívna istota, že všetky kroky smerujúce k vytvoreniu dobrého a premysleného ŠKVP v súlade so ŠVP sú legislatívne zabezpečené a smerujú k skvalitneniu výučby žiakov a k zlepšeniu pedagogickej činnosti na školách.

Rovina pedagogická

Tvorba ŠKVP poskytuje školám možnosť slobodne formulovať predstavy o najvýhodnejšej podobe vzdelávania. Dáva predovšetkým príležitosť prepojiť úsilie a skúsenosti jednotlivých učiteľov, ktoré by mali viesť k vytvoreniu spoločnej predstavy o tom, aké postupy zvolíte na realizáciu požiadaviek ŠVP na vašej škole (výchovné a vzdelávacie stratégie školy), ako ich budete zabezpečovať (premýšľaná organizácia, vyhovujúce prostredie, fungujúce vzťahy, atď.), aký obsah vzdelávania zvolíte a ako ho prispôbíte potrebám žiakov a podmienkam školy (dohoda so sociálnymi partnermi pri špecifikácii očakávaných vzdelávacích výstupov, o výbere, rozčlenení a prepojení učiva), ako budete spoločne pôsobiť na žiakov, ich rodičov, partnerov školy a pod. Tvorba ŠKVP určuje aj možnosti premyslieť a prerokovať množstvo spoločných úloh a problémov, vedie k tímovej práci, podporuje ďalšie vzdelávanie – inými slovami – vytvára nový štýl práce jednotlivcov a školy ako celku. Stáva sa prostriedkom zdokonaľovania učiteľov, ich zvýšenej zodpovednosti za vlastnú prácu a dosiahnuté výsledky. Vyjadruje to, čo je pre žiakov na strednom stupni vzdelania významné, potrebné a užitočné (čo žiaci potrebujú do osobného a praktického života a čo môžu na konkrétnom stupni vzdelania získať), aká vzdelávacia cesta je pre žiakov optimálna (aký štýl vzdelávania a aká stratégia učenia sú pre žiakov najefektívnejšie) a ako sa môžu zvládnuť stanovené požiadavky v praxi (aké konkrétne podmienky, situácie a činnosti žiakov v oblasti stredného odborného vzdelávania ich nasmerujú k stanoveným cieľom).

Táto odpoveď by mala byť najsilnejším motívom pre každého učiteľa, ktorý chce výučbu žiakov zlepšiť, chce sa vzdelávať a svoje skúsenosti ponúknuť v prospech celej školy. Musíme však dôrazne upozorniť na to, že slobodne vytvárať ŠKVP neznamena tvoríť ho ľubovoľne, nekoncepcne, neštruktúrovane, formálne, „len pre inšpekciu, verejnosť alebo naplnenie zákona“ a pod. Neznamena to tiež „opísať“ program inej školy, aj keby bol mimoriadne kvalitný. Každá škola má iné podmienky, inú skladbu žiakov, iné vzťahy s rodičmi, iné vzťahy so sociálnymi partnermi, iné možnosti spolupráce s rôznymi inštitúciami, iné predstavy o efektívnom vzdelávaní, odlišné regionálne podmienky, to všetko sa musí odraziť v ŠKVP. Odpísaním cudzieho ŠKVP by ste sa predovšetkým ochudobnili o to najcennejšie – o sformulovanie svojich vlastných názorov, o plnohodnotnú a konštruktívnu diskusiu, o spoločné hľadanie toho najlepšieho riešenia. Môže však existovať aj spoločný vzdelávací model viacerých škôl, ak existujú viaceré spoločné riešenia a podobnosti vzdelávacích podmienok (viac než 90%-né). V takom prípade sa na tvorbe ŠKVP podieľajú viaceré školy spoločne.

Rovina evaluačná

ŠKVP má byť podkladom pre ucelený systém hodnotenia žiakov, ale aj pre sebahodnotenie (autoevaluáciu) činnosti školy na rôznych úrovniach. Zámerné a pravidelné hodnotenie s jasnými a dopredu známymi pravidlami by malo fungovať ako spätnoväzbový mechanizmus na korigovanie vlastnej práce a na posúdenie podielu každého učiteľa pri naplňovaní spoločného zámeru. Hodnotenie by malo slúžiť aj ako významný motív pre navrhovanie a realizáciu ďalších zmien vo vzdelávaní.

Rovina spoločenská

V súvislosti s demografickým poklesom a normatívnym financovaním podľa počtu žiakov dochádza medzi školami k „boju o žiakov“. Ak škola získa žiakov, bude mať financie na svoju prevádzku, ak ich nezíska (nebude pre nich dostatočne atraktívna) zanikne. Preto ŠKVP by sa mal zamerať aj na hľadanie odpovedí na otázky typu: „Čo

máme ponúknuť žiakom (aj ich rodičom), aby išli študovať na našu školu a nie na inú školu?“ „Ako zatraktívniť našu školu?“

ŠkVP má fungovať ako propagačný prostriedok práce školy a jej zámerov. Poskytuje možnosť profilovať školu „na mieru“ podľa potrieb a záujmov žiakov, požiadaviek rodičov, konkrétnych podmienok a tradície školy, podľa zámerov a rozvojových programov regiónu, požiadaviek a potrieb trhu práce a zamestnávateľov a pod. Umožňuje pružnejšie reagovať na konkrétne javy a situácie, zvýšiť prítlačivosť vzdelávacej ponuky, presadiť sa v podvedomí verejnosti. Táto odpoveď je nesmierne dôležitá, nakoľko škola v plnom rozsahu svojho pôsobenia poskytuje služby verejnosti. Verejnosť má preto právo vedieť, čo škola robí, prečo to tak robí, čo ponúka, aké má výsledky a pod. Zrozumiteľná a graficky pútavá podoba ŠkVP môže zviditeľniť školu a napomôcť rozvoju jej aktivít.

Aká je funkcia školských vzdelávacích programov?

Školský vzdelávací program ako základný pedagogický dokument školy vymedzuje ciele, obsah a podmienky vzdelávania, odporúča zodpovedajúce didaktické postupy a navrhuje metódy overovania a hodnotenia výsledkov realizácie vzdelávacieho programu. Vychádza zo ŠVP a dopĺňa ho podľa aktuálnych potrieb a požiadaviek školy, regiónu a zamestnávateľov.

Tvorba školských vzdelávacích programov (ale aj ŠVP) musí nadväzovať aktuálnu sústavu skupín odborov a režimu implementácie ŠVP. Tento proces musí byť legislatívne konzistentný. **Výchova a vzdelávanie** podľa školského zákona je založená na týchto **princípoch**:

- bezplatnosť vzdelania v základných školách a v stredných školách zriadených orgánom miestnej štátnej správy v školstve, ústredným orgánom štátnej správy alebo orgánom územnej samosprávy (ďalej len „štátna škola“),
- rovnoprávnosť prístupu k výchove a vzdelávaniu so zohľadnením výchovno-vzdelávacích potrieb jednotlivca a jeho spoluzodpovednosti za svoje vzdelávanie,
- rovnocennosť a neoddeliteľnosť výchovy a vzdelávania vo výchovno-vzdelávacom procese,
- celoživotné vzdelávanie,
- slobodná voľba vzdelávania s prihliadnutím na očakávania a predpoklady detí a žiakov v súlade s možnosťami výchovno-vzdelávacej sústavy,
- zdokonaľovanie procesu výchovy a vzdelávania podľa výsledkov dosiahnutých v oblasti vedy, výskumu a vývoja,
- príprava na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu porozumenia a znášanlivosti, rovnosti mužov a žien, priateľstva medzi národmi, národnostnými a etnickými skupinami a náboženskej tolerancie,
- kontrola a hodnotenie kvality výchovy a vzdelávania a kvality výchovno-vzdelávacej sústavy,
- integrácia výchovno-vzdelávacej sústavy Slovenskej republiky do európskeho vzdelávacieho priestoru so zreteľom na vlastné skúsenosti a tradície,
- posilnenie výchovnej stránky výchovno-vzdelávacieho procesu prostredníctvom všetkých vyučovacích predmetov, ale aj špecifickými výchovnými zamestnaniami zameranými na rozvoj citov a emócií, motivácie a záujmov, socializácie a komunikácie, na sebakontrolu a sebariadenie, na mravné hodnoty a tvorivosť,
- vyvážený rozvoj všetkých stránok osobnosti žiaka v školskom vzdelávaní,
- zákaz poskytovania alebo sprístupňovania informácií alebo zneužívania informačných prostriedkov, ktoré by mohli viesť k narušovaniu mravnosti alebo k podnecovaniu k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti alebo k ďalším formám intolerancie,
- rovnoprávnosť postavenia škôl a školských zariadení,
- rovnocennosť vzdelania získaného v štátnych školách, v školách zriadených štátom uznanou cirkvou alebo náboženskou spoločnosťou (ďalej len „cirkevná škola“) a v školách zriadených inou fyzickou osobou alebo právnickou osobou (ďalej len „súkromná škola“),
- zákaz používania všetkých foriem telesných trestov a sankcií vo výchove a vzdelávaní.

Školské vzdelávacie programy sú postavené na nasledovných **princípoch**:

- sú dôležitým kurikulárnym dokumentom celoživotného vzdelávania,
- vytvárajú pluralitné, konkurenčné vzdelávacie prostredie a podporujú autonómiu škôl,
- kladú dôraz na výsledky vzdelávania, hoci procesná stránka výchovy je tiež mimoriadne dôležitá,
- tvoria sa pre konkrétny študijný alebo učebný odbor v danej skupine odborov,
- vytvárajú ich školy podľa ŠVP a pravidiel v nich stanovených,
- regulujú vzdelávacie podmienky v danej škole,
- akceptujú potreby regionálneho trhu práce a rozvojové priority školy,
- za ich vypracovanie a schválenie zodpovedá riaditeľ školy,
- súlad so ŠVP bude sledovať, kontrolovať, posudzovať a hodnotiť Štátna školská inšpekcia.

Schvaľovaciemu procesu ŠKVP predchádza jeho prerokovanie v rade školy, v pedagogickej rade školy, so zriaďovateľom vrátane jeho písomného súhlasu a zamestnávateľmi v danom regióne. Tieto subjekty sa k „projektu“ školy vyjadrujú z hľadiska jeho relevantnosti a opodstatnenosti k rozvojovým regionálnym programom, strategickým zámerom ekonomického, politického a spoločenského vývoja na národnej, regionálnej alebo miestnej úrovni, kvality obsahu vzdelávania a ústretovosti k potrebám a požiadavkám zamestnávateľskej sféry.

V projekte ŠKVP by mali školy formulovať aj koncepciu a stratégiu svojho pedagogického rozvoja, pretože realizácia a konkretizácia vzdelávacích programov je závislá na aktuálnych potrebách školy, faktoroch mimoškolského prostredia (napr. konkretizácia spolupráce so zamestnávateľskou sférou), silných a slabých stránkach školy a prebiehajúcom vzdelávacom procese, identifikovaní potrebných zmien a určení postupov, stratégií a opatrení smerujúcich k realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu. Preto v prvom rade, ešte pred samotnou tvorbou školského vzdelávacieho programu, musí škola pristúpiť k samohodnoteniu kvality vzdelávania, k analýze jej súčasného stavu, identifikácii všetkých príležitostí a prekážok, ktoré budú vplývať na implementáciu vzdelávacieho programu, ako aj k návrhom na odstránenie závažných nedostatkov. Všetky informácie majú svoje opodstatnenie, pretože iba tak sa dá určiť a posúdiť, či sa vzdelávanie podľa projektu ŠKVP môže zaviesť na školu ako efektívne.

Pre spracovanie ŠKVP je potrebné dodržiavať tieto **pravidlá**. ŠKVP:

- sa vypracuje za celé obdobie odborného vzdelávania na danom stupni vzdelania a riadi sa podľa cieľových požiadaviek ŠVP,
- vytvára podmienky pre osvojenie si obsahu vzdelávania stanoveného v ŠVP, v priebehu ktorých sa vytvárajú kľúčové kompetencie u žiakov,
- prezentuje profil a stratégiu školy a profil absolventa,
- vytvára podmienky pre tvorivosť učiteľa, využívanie efektívnych foriem a metód výučby, neobmedzuje učiteľa z hľadiska časového a metodického, nakoľko vychádza z konkrétnych potrieb žiakov, odborných a pedagogických skúseností učiteľa,
- stanovuje pravidlá pre hodnotenie žiakov (nástroje a kritériá hodnotenia),
- v oblasti OVP budú vzdelávacie programy založené na kompetenciách (hoci školský zákon nekategorizuje vzdelávacie programy podľa jednotlivých zložiek vzdelávania na vzdelávacie programy pre všeobecné a odborné vzdelávanie, vládou SR schválená Koncepcia dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov v oblasti odborného vzdelávania bola primárne orientovaná na vzdelávacie programy založené na kompetenciách, ktoré absolvent preukazuje po ukončení programu, aby získal požadovanú kvalifikáciu),
- postupuje v súlade s Metodikou tvorby školských vzdelávacích programov,
- vytvára priestor pre hodnotenie činnosti školy.

ŠKVP je zásadnou zmenou v príprave školy na zabezpečenie a poskytovanie výchovno-vzdelávacích činností. Pokiaľ chcete vytvoriť svoj ŠKVP ako ucelený program, ktorý vedie k spoločným postupom a zmenám, musíte si podrobne preštudovať a pochopiť ŠVP ako celok, venovať zvýšenú pozornosť tým častiam, ktoré sú pre vás nové. Uvedomte si, že významnou zmenou v organizácii školy je skutočnosť, že chcete vytvoriť podmienky k tomu, aby sa žiaci chceli učiť (počas svojho života), aby boli k učeniu motivovaní a aktívne sa zapájali do procesu vzdelávania, uplatnili svoje individuálne predpoklady a schopnosti, aby žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami vrátane žiakov nadaných boli začlenení do kolektívu bežnej populácie. Často sa pridŕžujeme príkladov a postupov, ktoré boli dávno prekonané a nie sú pre súčasný život prínosom. Nedoceňujeme, že „sila“ školy je vo vytvorení príjemného a podnetného prostredia, v možnosti učiť sa spolu a jeden pre druhého. Stále sme presvedčení, že vyčleňovanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a žiakov nadaných je jedinou možnosťou ich efektívneho vzdelávania.

Vytvorenie **ŠKVP znamená veľkú zmenu** v prístupe školy k vzdelávaniu. Ide predovšetkým o ciele stredného odborného vzdelávania, kľúčové kompetencie a novo koncipovaný obsah vzdelávania (očakávané vzdelávacie výstupy, učivo), ale aj v myslení pedagogických zamestnancov. Na túto zmenu by mali učitelia svojich žiakov postupne pripravovať už od prvého ročníka.

ŠKVP prináša aj nové chápanie vzdelávacieho štandardu. Sám osebe je **vzdelávacím štandardom**, nakoľko obsahuje súbor požiadaviek na osvojenie si vedomostí, zručností a schopností, ktoré majú žiaci získať, aby mohli pokračovať vo vzdelávaní v nadväzujúcej časti vzdelávacieho programu alebo aby im mohol byť priznaný stupeň vzdelania. Je súborom výkonových (kompetencie absolventa) a obsahových (učebné osnovy) štandardov.

Novo formulované **ciele vzdelávania** predstavujú zameranie stredného odborného vzdelávania, ktoré má škola dosiahnuť, aby sa vytvárali a rozvíjali kľúčové kompetencie. Preto za najdôležitejšiu kategóriu, ktorú prináša ŠVP do stredného odborného vzdelávania, považujeme **kľúčové kompetencie**, ktoré má každá škola v priebehu vzdelávania u žiakov vytvárať a rozvíjať.

Kompetencia je preukázaná schopnosť využívať vedomosti, zručnosti, postoje, hodnotovú orientáciu a iné spôsobilosti na predvedenie a vykonávanie funkcií podľa daných štandardov v práci, pri štúdiu v osobnom a odbornom rozvoji jedinca a pri jeho aktívnom zapojení sa do spoločnosti, v budúcom uplatnení sa v pracovnom a mimopracovnom živote a pre jeho ďalšie vzdelávanie². Pojem kompetencia nie jednoznačný (synonymá –

² Európsky kvalifikačný rámec pre celoživotné vzdelávanie schválený prezidentom Európskeho parlamentu a Rady 23. apríla 2008.

schopnosť, zručnosť, spôsobilosť, efektívnosť a pod.). Profesor Turek používa túto definíciu: „Kompetencia je správanie (činnosť alebo komplex činností), ktoré charakterizuje vynikajúci výkon v niektorej oblasti činnosti“. Za kompetentného v určitej oblasti sa zvykne považovať človek, ktorý má schopnosti, motiváciu, vedomosti, zručnosti atď. robiť kvalitne to, čo sa v príslušnej oblasti robiť vyžaduje.

Kľúčové kompetencie³ sú najdôležitejšie z množiny kompetencií. V oblasti OVP veľmi úzko súvisia s problematikou zameranou na vzdelávanie orientované na získavanie kompetencií (Competency-Based Education and Training CBET), ktoré sa začalo rozvíjať v 80 –tych rokoch (obchod, služby, priemysel) v hospodársky vyspelých štátoch sveta (Kanada, USA a pod.). Vzdelávanie a príprava na kvalitný výkon určitého povolania alebo skupiny príbuzných povolaní vychádzajú z analýzy potrieb trhu práce, pracovných činností v danom povolaní a validácie získaných výsledkov. Na tomto základe bol v súčasnosti vytvorený a schválený aj Európsky kvalifikačný rámec.

Takmer všetky krajiny sveta sa snažia nájsť, definovať a v ľuďoch rozvíjať také kompetencie, ktoré sú využiteľné vo väčšine povolaní, ktoré umožnia jednotlivcovi zastávať celý rad pracovných pozícií a funkcií, vykonávať rôzne povolania, ktoré sú vhodné na riešenie väčšinou nepredvídateľných problémov a umožňujú jednotlivcom úspešne sa vyrovnávať s rýchlymi zmenami v práci, osobnom a spoločenskom živote. Osvojovanie a zdokonaľovanie kľúčových kompetencií sa považuje za celoživotný proces učenia sa, a to nielen v škole, ale aj v zamestnaní, rodine, kultúrnom, spoločenskom a politickom živote. Ich osvojenie nie je iba vecou osobného úsilia jedinca, ale vyžaduje priaznivé sociálne a ekologické prostredie. Viaceré vyspelé štáty navrhovali kľúčové kompetencie v závislosti na historickom, kultúrnom, spoločenskom, sociálnom a ekonomickom rozvoji, analýze činnosti človeka a prieskume požiadaviek zamestnávateľov. Systémy a štruktúra kľúčových kompetencií v štátoch Európskej únie a OECD⁴, v ŠVP ako aj návrhy významných odborníkov v oblasti pedagogiky sú uvedené v **Prílohe 1** (Turek). Môžu byť inšpiráciou pre školy pri tvorbe ŠKVP.

Osvojovanie si kľúčových kompetencií žiakmi by sa malo stať (podľa odporúčaní EÚ) jedným z hlavných cieľov a rozhodujúcou zložkou ŠKVP. **Ich osvojovanie je spojené najmä s procesuálnou stránkou učiva, s metódami, organizačnými formami a koncepciami výučby.** Preto pri tvorbe ŠKVP pristupujte k využitiu kľúčových kompetencií mimoriadne zodpovedne.

Z vyššie uvedeného je zjavné, že hlavnú a zásadnú zodpovednosť za obsahovú náplň ŠKVP v oblasti odborného vzdelávania a prípravy má škola. Školský vzdelávací program vypracuje škola v súlade so školským zákonom a príslušným ŠVP. Školy však majú možnosť obrátiť sa aj na iné vzdelávacie subjekty (štátne alebo súkromné) s objednávkou na projektovanie vzdelávacieho programu podľa ich predstáv (školské tímy musia byť však aktívne zapojené pri tvorbe programu), projektant zabezpečuje realizáciu a spracovanie jednotlivých etáp tvorby programu podľa ich presných a špecifických požiadaviek.

Tvorba školských vzdelávacích programov vytvára svojím zameraním a charakterom prirodzené podnikateľské vzdelávacie prostredie, ktoré evokuje vznik konkurenčných tendencií medzi školami. Sily pôsobiace v tomto prostredí budú pôsobiť na existenciu škôl buď pozitívne alebo negatívne. Školy, ktoré ponúkajú vzdelávacie programy progresívne, moderné a aktuálne vo vzťahu k potrebám a požiadavkám trhu práce, majú veľkú šancu na trhu vzdelávania sa rozvíjať a dosiahnuť svoju atraktivnosť, školy bez kvalitnej vzdelávacej ponuky postupne zaniknú.

Na tvorbe ŠKVP sa môže spoludieľať aj Štátny inštitút odborného vzdelávania pre oblasť odborného vzdelávania a prípravy, Štátny pedagogický ústav pre oblasť všeobecného vzdelávania, ale aj ďalšie inštitúcie a organizácie spolupôsobiacie v sektore školstva, napr. Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie pri formulovaní vzdelávacích podmienok a požiadaviek pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. O túto spoluprácu by ich mali požiadať predovšetkým školy. Veľký význam v tomto procese majú regionálne orgány (zriaďovatelia) vzhľadom na ich rozvojové programy, koncepcie a prognózy.

Neodmysliteľnou súčasťou systému tvorby ŠKVP musia byť pedagogickí zamestnanci škôl, zamestnávateľia (podnikatelia), zodpovedajúce obchodné a priemyselné spoločenstvá, zväzy, komory, cechy a pod. Odborné vzdelávanie a príprava má totiž svoje špecifiká, pretože na rozdiel od škôl všeobecného zamerania pripravuje absolventov buď na priamy vstup na trh práce alebo na ďalšie vzdelávanie podľa záujmov a rozhodnutia žiaka.

³ Turek, I.: Kľúčové kompetencie

⁴ Organisation for Economic Cooperation and Development (Organizácia pre ekonomický rozvoj a spoluprácu). Zriadená v roku 1961 so sídlom v Paríži. Združuje 30 krajín.

Je sociálne partnerstvo súčasťou tvorby školského vzdelávacieho programu?

Jedným z predpokladov dobre fungujúceho OVP je **vytvorenie funkčných väzieb školy so sociálnym a pracovným prostredím**. Školský zákon vo svojich ustanoveniach zdôrazňuje túto potrebu, ktorá umožňuje sociálnym partnerom ovplyvňovať ciele a obsah vzdelávania nielen na národnej úrovni (tvorba ŠVP), ale (a to hlavne) aj na regionálnej úrovni pri príprave a realizácii ŠKVP. Hlavnými sociálnymi partnermi školy sú:

- rodiny žiakov ako rozhodujúce sociálne a kultúrne prostredie, ktoré je určujúce pre vzdelávacie predpoklady žiakov a voľbu ich vzdelávacej cesty,
- zamestnávateľia ako kľúčoví predstavitelia sveta práce, ktorí zásadne ovplyvňujú vzdelávaciu ponuku školy a dopyt po kvalifikovaných zamestnancoch.

Pri vytváraní vzájomných väzieb školy s jej okolím vnímame sociálne partnerstvo ako priebežne sa prispôbujúci proces, na ktorý nie je možné aplikovať jednotné a striktné pravidlá. Musíte počítať s tým, že predstavy jednotlivých sociálnych partnerov budú často odlišné a rozdielne, niekedy bez dialógu so školou a nebudú v plnom súlade s cieľmi vzdelávacieho programu. Pre rodičov bude napr. veľmi dôležité, aby forma a zameranie programu a vzdelávacieho procesu boli v súlade s ich predstavami a schopnosťami žiaka, pre zamestnávateľov budú rozhodujúce vzdelávacie výstupy a možnosti uplatnenia absolventov v konkrétnom pracovnom prostredí.

Počítajte s tým, že budú existovať aj rodičia a zamestnávateľia, ktorých vzdelávanie a spolupráca nebude vôbec zaujímať. Je preto dôležité vždy hľadať taký priestor a také formy sociálneho partnerstva, ktoré umožnia vzájomnú výmenu myšlienok a ovplyvňovanie individuálnych postojov s cieľom ich jednotného uplatnenia vo vzdelávacom programe.

Pre proces sociálneho partnerstva v OVP sú najdôležitejšími aktérmi zástupcovia jednotlivých podnikov a zamestnávateľských organizácií, v ktorých je možnosť a príležitosť realizovať praktickú prípravu v danom odbore štúdia a v ktorých si môžu absolventi školy nájsť pracovné uplatnenie.

Partnerskú spoluprácu je potrebné udržiavať a rozvíjať s príslušnými komorami, zamestnávateľskými zväzmi, asociáciami, združeniami, cechmi a pod. V ich rámci môžete viesť konštruktívny dialóg o konkrétnych cieľoch a obsahu vzdelávania, zapojiť ich zástupcov do výstupného (sumatívneho) hodnotenia výsledkov vzdelávania a posudzovania kvality školy. Dôležitá je aj spolupráca s regionálnymi úradmi práce. Tieto inštitúcie disponujú súborom informácií, ktoré sú mimoriadne dôležité a užitočné pre plánovanie vzdelávacej ponuky a sledovanie vývojových trendov v jednotlivých odboroch vzdelávania a priemyselných odvetviach.

Spolupráca školy s miestnymi a regionálnymi sociálnymi partnermi by mala prebiehať hneď od začiatku tvorby ŠKVP.

Výsledkom spolupráce sociálneho partnerstva by malo byť:

- monitorovanie a analýza potrieb regionálneho trhu práce a možnosti uplatnenia absolventov programu,
- analýza povolania formulovaním požiadaviek zamestnávateľov na kompetencie (výkony) absolventov v danom odbore štúdia,
- stanovenie požiadaviek na kompetencie absolventa v novom odbore štúdia,
- podpora realizácie ŠKVP napr. zabezpečenie praktickej prípravy (prax, odborný výcvik) v reálnom pracovnom prostredí, odborné prednášky, exkurzie, zapojenie sa do projekčnej činnosti a súťaží, účasť na príprave a výstupnom hodnotení výsledkov vzdelávania, pomoc pri zabezpečení materiálnych podmienok výučby, podnety na aktualizáciu vzdelávacieho programu, a pod.

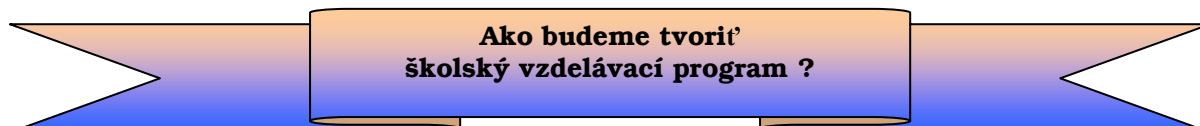
Komu je určený školský vzdelávací program ?

ŠKVP ako verejný dokument je určený každému, kto má záujem ho vidieť. Reálne je zameraný na tieto základné skupiny užívateľov:

- **Žiaci** – ktorí sú cieľovou skupinou vzdelávania. Významnou črtou systémového kurikulárneho prístupu tvorby ŠKVP je skutočnosť, že v jeho centre stojí žiak ako kľúčový prvok, ku ktorému sa vzťahuje každá reakcia systému a pozornosť všetkých systémových prvkov (**Príloha 2**). Zapamätajte si - hlavný cieľ a zámer školského vzdelávacieho programu je to, že je vytvorený pre žiaka, jeho potreby, predstavy, zábery a individuálne schopnosti.
- **Škola** – ktorá program vytvorila. Riaditeľ, učitelia, ďalší pedagógovia alebo iní zamestnanci školy ako tvorcovia vzdelávacieho programu doň vložili svoje námety, nápady, pokyny a pravidlá – základ ich každodennej práce.
- **Zamestnávateľia** – sú v oblasti OVP kľúčovými partnermi školy. Bez ich účasti v programe nie je možné vyprofilovať budúceho absolventa. Ako odberatelia potenciálnej pracovnej sily určujú na ňu svoje

požiadavky, overujú si jej očakávané výkony a potvrdzujú výsledky vzdelávania – odbornú kvalifikáciu. Zároveň by sa mali podieľať na vytváraní materiálnej základne pre odbornú prípravu žiakov, učebných zdrojov a sú neoceniteľným zdrojom informácií a praktických skúseností.

- **Rodičia** – sa predovšetkým zaujímajú o to, na čo kladie škola dôraz pri vzdelávaní, aký štýl práce presadzuje, aká je povinná, voliteľná a záujmová ponuka školy, aký je systém hodnotenia žiakov, ako škola zabezpečuje vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Niektorí sú členmi rady školy a tak môžu do tvorby vzdelávacieho programu aktívne vstupovať svojimi nápadmi a návrhmi. Rodičia by mali o tom všetkom diskutovať so svojimi deťmi. Preto sú požiadavky vecnosti, zrozumiteľnosti, neformálnosti a prehľadnosti v ŠKVP opodstatnené a mimoriadne dôležité.
- **Správne a kontrolné úrady** – ako užívatelia vzdelávacieho programu budú v nich hľadať podľa svojho zamerania informácie potrebné pre kontrolu súladu ŠKVP so ŠVP, kontrolu činnosti školy a vzdelávacích výsledkov žiakov, finančnú a materiálnu podporu vzdelávania na škole, obsahovú prípravu ďalšieho vzdelávania učiteľov, ďalšie možné posuny v celkovej koncepcii vzdelávania, vydavateľskú činnosť a pod.

Systémový prístup k tvorbe kurikula – vzdelávacieho programu založeného na kompetenciách (CBET) môžeme názornejšie zobrazíť graficky, kde sú zrozumiteľne zobrazené všetky prvky a aspekty podporujúce celý proces tvorby vzdelávacieho programu. Tento systémový model je otvorený, dynamický, má schopnosť reagovať na všetky podnety interného a externého prostredia. Významnou črtou tohto systému je skutočnosť, že v centre systému je žiak ako cieľový prvok, ku ktorému sa vzťahuje každá reakcia systému a celková pozornosť všetkých prvkov systému. To je zmysel a zámer tvorby vzdelávacieho programu – je **vytvorený pre žiaka, jeho potreby, predstavy, zámery a individuálne schopnosti**.

Štruktúra školského vzdelávacieho programu sa odvodzuje zo štruktúry ŠVP. Mala by byť výrazom profilu školy, odrážať jej podmienky, pedagogické zámery, postavenie v rámci regiónu a vzťahy so sociálnymi partnermi, najmä zamestnávateľmi. ŠKVP by mal vytvárať priestor pre uplatňovanie takých štýlov práce, ktoré pozitívne ovplyvňujú učenie žiakov a ich výsledky, ale aj sociálne prostredie triedy a celej školy.

Tvorba vzdelávacieho programu **má svoju logickú postupnosť**. Názornejšie to ukazuje diagram uvedený v **Prílohe 3**.

Jednotlivé etapy vytvorenia vzdelávacích programov vo všeobecnosti budú sprevádzať aj proces tvorby ŠKVP. Tvorba akéhokoľvek vzdelávacieho programu by mala rešpektovať nasledovné etapy:

- **Analýza požiadaviek a potrieb trhu práce** – ktorou získame informácie od zamestnávateľov o ich potrebách a požiadavkách na vzdelávanie a kompetenčný profil žiaka. V tejto časti by ste mali získať informácie na tieto otázky:
 - Čo vyžadujú odberatelia (zamestnávatelia, školy vyššieho typu) od absolventov našej školy?
 - Aké kompetencie požadujú zamestnávatelia od našich absolventov?
 - Koľko nových pracovných miest plánujú zamestnávatelia v budúcnosti poskytnúť?
 - Čo chcú učitelia od našej školy (ako by chceli učiť, čo by sa malo alebo nemalo učiť a pod.)?
 - Čo chcú žiaci (ako by sa chceli učiť, aké predmety, záujmové okruhy a pod.) od našej školy?
 - Čo nám odporúčajú urobiť rodičia, aby chceli dať svoje deti na našu školu?
 - Čo nám odporúča naša regionálna správa na skvalitnenie vzdelávania na našej škole?
 - Čo nám odporúča miestna komunita na zlepšenie imidžu školy?
 - Atd.

Podrobnejšie sa tomu budeme venovať v ďalšej kapitole.

- **Analýza povolania** – nám pre konkrétne povolanie v danom odbore štúdia identifikuje vzdelávacie výstupy a im pričlenený obsah vzdelávania. Tento proces budete robiť v spolupráci so zamestnávateľmi.
- **Štruktúrovanie kompetenčného profilu absolventa** - je to komplexný snímok vzdelávacích výstupov, ktoré absolvent programu musí zvládnuť, preukázať svoj výkon, aby sa mohla potvrdiť a uznať jeho kvalifikácia. Pri formulovaní profilu absolventa súbežne pripravujeme aj systém hodnotenia. Profil absolventa je základom pre formulovanie:
 - **Obsahu vzdelávania**,
 - **učebných zdrojov**,
 - **Systému hodnotenia** – kritériá a nástroje hodnotenia.

Tieto posledné tri etapy by mali prebiehať súbežne. Predposledná etapa:

- **Overovanie vzdelávacieho programu** je založené na verifikácii správnosti tvorby programu a mala by byť pilotovaná počas programom predpísanej dĺžky vzdelávania. V tejto etape dochádza k revidovaniu a úprave programu.

Posledná etapa je určená na:

- **Implementáciu schváleného vzdelávacieho programu** do systému vzdelávania. Nie je to proces uzatvorený, nakoľko aj implementačná fáza - uvedenie programu do „života“ môže vyvolať proces revidovania a návrhov na úpravu vzdelávacieho programu vo všetkých jeho častiach.

Je dôležité si zapamätať, že počas všetkých etáp tvorby vzdelávacieho programu založeného na kompetenciách je účasť zamestnávateľov v programoch OVP nevyhnutná. Zamestnávatelia by sa mali vyjadrovať tak k procesu formulovania obsahu vzdelávania a jeho dĺžke, ako aj k využiteľným učebným zdrojom (hlavne z hľadiska ich ekonomickej prístupnosti), organizácii a príprave sumatívneho hodnotenia. Ich účasť na záverečných, maturitných a absolventských skúškach by mala byť samozrejmosťou. Dôležitosť postavenia zamestnávateľov v systéme tvorby vzdelávacích programov v oblasti OVP znázorňuje diagram uvedený v **Prílohe 4**.

Celý proces tvorby akéhokoľvek vzdelávacieho programu trvá 1 – 2 roky. V prípade „hraničných“ termínov by mohla škola tvoriť program po etapách, hlavne vo vzťahu k Štruktúrovaniu obsahu vzdelávania (v prvej etape pre 1. ročník štúdia a v priebehu školského roka pokračovať v ďalších etapách pre 2. ročník štúdia a pod.).

Pri tvorbe ŠKVP postupujte podľa krokov uvedených v tejto Metodike. Každý krok je určený osobitnou kapitolou. Začínate kapitolou 3.

3 PRÍPRAVNÁ FÁZA TVORBY ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Skôr, ako začnete pracovať na vlastnom ŠKVP, musíte sa sami ubezpečiť, že váš školský vzdelávací program bude pre vašu školu veľkým prínosom.

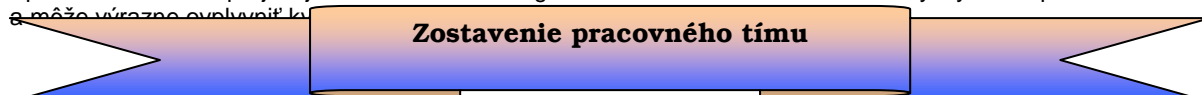
3.1 Motivácia

Prvým krokom prípravnej fázy tvorby ŠKVP je motivácia všetkých zúčastnených pre zmeny, ktoré sú vo vzdelávaní vašej školy potrebné. Zamyslime sa predovšetkým nad tým, aké zmeny sú pre vás dôležité. Na aké otázky by sme sa mohli zamerať?

- Čo je zámerom kurikulárnej reformy? Prečo k nej dochádza?
- Čo ovplyvňuje rozhodujúcim spôsobom zmenu vzdelávacieho systému a OVP u nás?
- Čo znamená modernizácia OVP, ako ovplyvňuje vzdelávanie na vašej škole?
- V čom sa zmenila práca učiteľa vašej školy za posledné obdobie?
- Čo najlepšie charakterizuje kvalitnú výučbu v oblasti OVP?
- Čo by mali vedieť žiaci OVP, aby boli úspešní v zamestnaní a v živote?
- Čo očakávate od zavedenia ŠVP a ŠKVP?
- Ako časovo postupovať vzhľadom k náročnosti prác a začiatku školského roka?
- Ako si túto prácu zorganizovať?
- Aké formy a metódy práce sa môžu osvedčiť pri tvorbe ŠKVP?
- Kto nám môže pomôcť s touto prácou?
- Čo by ste mali a chceli vo svojej práci zmeniť a naopak, čo ste robili dobre a budete v tom pokračovať?

Dôležitú úlohu z hľadiska motivácie hraje otvorená diskusia v pedagogickom kolektíve o tom, v čom spočívajú zmeny, čo a prečo sa má meniť, čo robíte dobre, na čo chcete nadviazať v budúcej práci, čo v škole nefunguje, nevyhovuje, čo musíte zmeniť, aký prínos budú mať zmeny pre vzdelávanie, aký dopad na prácu učiteľov, žiakov, rodičov očakávate a pod. Využívajte preto rôzne semináre a organizované diskusie s rodičmi, zamestnávateľmi, žiakmi a ďalšími zainteresovanými aktérmi v oblasti vzdelávania. Môžete sa zamýšľať aj nad tým, kto bude zapojený do práce tvorby ŠKVP, ako bude program vyzeráť, ako využijete súčasne platnú pedagogickú dokumentáciu, koľko času budete na tvorbu vzdelávacieho programu potrebovať a pod. Diskusie, semináre alebo neformálne rozhovory môže viesť riaditeľ školy ako človek zodpovedný za celý proces tvorby ŠKVP, učiteľ, ktorý dobré pozná danú problematiku kurikulárnej reformy, skúsená osoba z iných škôl alebo vzdelávacích inštitúcií atď.

Správna motivácia prejavujúca sa osobnou angažovanosťou učiteľov má zásadný význam pri tvorbe ŠKVP a môže výrazne ovplyvniť...

3.2 Zostavenie pracovného tímu

Veľkosť pracovného tímu sa nedá jednoznačne stanoviť. Bolo by zásadnou chybou, keby ŠkVP tvoril jeden alebo dvaja ľudia, prípadne cudzia inštitúcia len podľa formálnej objednávky. Počet členov tímu závisí od toho, koľko ŠkVP budete pripravovať. Pri tvorbe viacerých vzdelávacích programov bude zloženie tímu/tímov zložitejšie. Dôležité je však, aby jednotlivé tímy navzájom spolupracovali a aby základná koncepcia programu bola jednotná.

Pri tvorbe jedného ŠkVP odporúčame pracovať na dvoch úrovniach:

- **Koncepcný a riadiaci tím:** vedie ho koordinátor a členovia sú vedúce osoby menších pracovných tímov.
- **Pracovné tímy:** sa zameriavajú na koncepcnú prácu pre jednotlivé zložky vzdelávania, vstupnú analýzu, samotnú tvorbu jednotlivých častí ŠkVP (napr. predmetové komisie, skupina pre autoevaluáciu školy, analýzu požiadaviek regionálneho trhu práce, spracovanie zámerov podpory žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, atď.).

Pri tvorbe viacerých ŠkVP odporúčame pracovať na troch úrovniach:

- **Koncepcný a riadiaci tím:** vedie ho koordinátor a členovia sú vedúce osoby špecifických tímov.
- **Špecifické tímy** sa zriaďujú pre koncepcnú prácu na konkrétnom ŠkVP. Každý tím riadi vedúci, ktorý je zároveň členom koncepcného, riadiaceho a pracovného tímu.
- **Pracovné tímy** sa zameriavajú na rozpracovanie jednotlivých častí ŠkVP, vstupnú analýzu (napr. predmetové komisie, skupina pre autoevaluáciu školy, analýzu požiadaviek regionálneho trhu práce, spracovanie zámerov podpory žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, atď.).

Niektorí členovia pracovných tímov môžu pracovať vo viacerých skupinách (napr. vyučujúci slovenského jazyka a literatúry bude pracovať pre všetky ŠkVP, čo je záruka jednotnej koncepcie ako aj formálneho spracovania). Pokiaľ niektoré vstupné analýzy alebo časti ŠkVP budú spracované spoločne pre viac ŠkVP (napr. analýza charakteristiky školy), budú tieto tímy priamo podriadené koncepcnému a riadiacemu tímu.

Postupy v organizácii tímov môžu byť rôzne, dôležitá je však spolupráca medzi vyučujúcimi jednotlivých vyučovacích predmetov a predmetovými komisiami, hlavne pri tvorbe učebného plánu a pri vymedzovaní medzipredmetových vzťahov.

Práca sa vám uľahčí, keď si hneď na začiatku určíte jasné pravidlá spolupráce a vzájomnej komunikácie (najlepšie písomne, aby nedochádzalo k nedorozumeniam). Nezabudnite na stanovenie konkrétnej zodpovednosti za jednotlivé úlohy. Robte si z porad záписy.

Úloha riaditeľa školy, koordinátora a členov tímu

Riaditeľ

- Je plne zodpovedný za spracovanie ŠkVP. Môže byť aj koordinátorom, pokiaľ škola robí jeden program. Ak škola vytvára viac programov, je logickejšie poveriť funkciu koordinátora niekoho iného.
- Motivuje koordinátora neustále kontrolovať všetky aktivity počas celej tvorby ŠkVP.
- Zúčastňuje sa všetkých poradí a odborných akcií súvisiacich s tvorbou programu.
- Schvaľuje ŠkVP po jeho prerokovaní s radou školy, zamestnávateľom (-mi), zriaďovateľom a Štátnym inštitútom odborného vzdelávania.

Koordinátor

- Zabezpečuje realizáciu vzdelávacej stratégie v ŠkVP a jednotnú koncepciu vzdelávacieho programu.
- Riadi postup spracovania ŠkVP, motivuje pracovné tímy a jednotlivcov, vytvára vhodné sociálne a pracovné prostredie.
- Poskytuje spätnú väzbu o postupe prác riaditeľovi školy a ďalším učiteľom.
- Komunikuje so všetkými partnermi pri tvorbe vzdelávacieho programu.
- Sprostredkúva ďalšie vzdelávanie pedagogických zamestnancov a hľadá ďalšie informačné zdroje.
- Je informovaný o kurikulárnej reforme, ovláda strategické plánovanie, orientuje sa v štruktúre vzdelávacích programov, pozná rôzne možnosti a postupy ich tvorby, ovláda princípy a postupy projektovania, tímovej práce vrátane hodnotenia a prezentácie výsledkov. Vie motivovať ľudí, vypočuť si rôzne názory, vyjednávať a primerane riešiť problémové situácie a javy.

Koordinátorom by mal byť člen pedagogického zboru, ktorý má potrebné pedagogické, riadiace a odborné skúsenosti a je známe, že ho budú členovia tímu rešpektovať. Musí byť oporou riaditeľa školy a musí mať jeho plnú dôveru.

Členovia tímu a ďalší spolupracovníci

- Učitelia všeobecnovzdelávacích a odborných predmetov vrátane učiteľov (majstrov) praktickej prípravy (predmetové komisie) pracujú na jednotlivých častiach vzdelávacieho programu.
- Zamestnávateľa definujú svoje požiadavky na kompetenčný profil absolventa ŠkVP.
- Konzultanti a recenzenti/opONENTI ako externisti sa síce priamo nepodieľajú na tvorbe ŠkVP, ale sú nápomocní zabezpečiť vecnú správnosť a zrozumiteľnosť textov, vytvoriť potrebné väzby medzi jednotlivými časťami programu a poskytovať odborné poradenstvo.
- Technický a jazykový redaktor sa podieľajú na stanovení formálnej podoby ŠkVP a vytvorení potrebných grafických šablón. Korigujú text po jazykovej stránke.

Plánovanie tvorby ŠkVP

- Personálne zabezpečenie spočíva vo vytvorení tímov a vymedzení konkrétnej zodpovednosti za jednotlivé práce a činnosti (výber koordinátora, učiteľov, zamestnávateľov, prípadne rodičov).
- Oboznámenie členov tímu s kurikulárnou reformou, ktorej cieľom je zvýšiť kvalitu, efektivitu, účinnosť a inovatívnosť vzdelávania na všetkých stupňoch vzdelania a zabezpečiť, aby:
 - žiaci získali lepší vzťah k učeniu,
 - sa rozvíjala vonkajšia a vnútorná motivácia žiakov,
 - bola rozvíjaná individualita každého žiaka a jeho psychická stabilita,
 - bola zabezpečená variabilita vzdelávacích programov na úrovni školy,
 - nastala vnútorná premena podmienok školy,
 - sa posilnila pedagogická autonómia,
 - sa rozvíjala úroveň socializácie žiakov,
 - sa rozvíjala tvorivosť žiakov,
 - sa rozvíjali afektívne charakteristiky žiaka,
 - sa zlepšilo postavenie Slovenska v medzinárodnom porovnávaní.
- Oboznámenie sa so ŠVP tak, aby každý mal dostatočný čas na jeho preštudovanie a potom si spoločne ujasniť jeho cieľ a zmysel.
- Stanovenie časového plánu tvorby ŠkVP znamená vymedziť začiatok a koniec procesu tvorby vzdelávacieho programu ako aj časový plán jednotlivých etáp tvorby konkrétnych častí programu. Optimálna dĺžka tvorby akéhokoľvek vzdelávacieho programu je v krajinách Európskej únie (ďalej len „EÚ“) daná od 1 – 2 rokov (závisí to od dĺžky a náročnosti programu).
- Naplánovanie podporných aktivít formou tematických a neformálnych stretnutí, diskusií, seminárov, konzultácií, ďalšieho vzdelávania a pod.
- Zabezpečenie odbornej literatúry pre potreby školy, učiteľov, zamestnávateľov a ďalších spolupracovníkov na tvorbe ŠkVP.
- Koncepcné a obsahové vymedzenie tvorby ŠkVP znamená stanoviť spôsob a postup tvorby jednotlivých častí ŠkVP, koordináciu vzťahov medzi členmi a spätnú väzbu. Naplánovanie jednotlivých krokov musí byť reálne, jednotlivé kroky musia na seba logicky nadväzovať, musí sa počítať aj s ďalšími činnosťami a prevádzkou školy, prázdninami, akciami, kedy tvorba ŠkVP môže byť obmedzená alebo prerušená. Je potrebné si vymedziť časovú rezervu pre neočakávané prípady problémov, tvorivých, časových a komunikačných kríz, a pod.
- Stanovenie grafickej podoby ŠkVP sa odporúča hneď na začiatku procesu, nakoľko dodatočné formátovanie a úpravy rozsiahleho textu sú potom mimoriadne náročné.

Navrhnuté kroky predstavujú nevyhnutné minimum, ktoré by ste mali pri tvorbe ŠkVP zohľadniť. Je zrejmé, že existujú aj isté **riziká** a bariéry, ktoré nie je možné úplne predvídať, no aj napriek tomu sa pokúsime niektoré z nich identifikovať:

- Odmietnutie celej reformy a koncepcie dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov v dôsledku neinformovanosti o základných myšlienkach, prípadne celého materiálu.
- Nedocenenie významu tvorby vlastného ŠkVP.
- Komplikácie v dôsledku zle organizovanej práce napr. urýchlenie práce, nesprávna časová koordinácia, neprimerané zloženie tímov, a pod.
- Nadhodnotenie vlastných možností a v dôsledku toho nereálna podoba ŠkVP (profilácia kompetencií, vymedzenie spoločných vzdelávacích postupov a stratégií, a pod.).

- Odpísanie ŠkVP od inej školy bez akejkoľvek spolupráce na programe, prípadne teoretické vypracovanie programu inou vzdelávacou inštitúciou bez účasti hlavných aktérov (učiteľov a zamestnávateľov).
- Podľahnutie skreslenému mediálnemu tlaku v oblasti kurikulárnej reformy, tlaku záujmových a komerčných skupín a pod.

4 VÝCHODISKOVÉ ETAPY TVORBY ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Základným východiskom pre spracovanie ŠkVP sú v prvom rade štátne vzdelávacie programy. Významným vstupom do plánovania školského kurikula je analýza podmienok školy – autoevaluácia školy, analýza požiadaviek trhu práce (analýza potrieb a analýza povolania).

4.1 Analýza práce školy

Analýza práce a podmienok školy, jej vzdelávacej činnosti a celkovej atmosféry na škole vám umožní určiť, čo by sa malo zmeniť, aký by mal byť koncepcný zámer školy, na čo a ako by mal reagovať ŠkVP.

Veľmi efektívnym spätnoväzbovým, ale aj kontrolným prostriedkom je **samohodnotenie školy**, ktoré sa v ostatnom čase veľmi intenzívne používa v štátoch OECD a EÚ na manažment kvality školy.

Ciele samohodnotenia (sebahodnotenia, vnútorného hodnotenia) sú:

- Posúdiť vlastnú výkonnosť školy a odkryť kritické oblasti v odbornej činnosti školy, t. j. zmapovať existujúci stav v škole. Samohodnotením vznikne akási mapa odbornej činnosti školy.
- Dôsledné, objektívne samohodnotenie pomáha škole zlepšiť sa, zvýšiť kvalitu školy.
- Prostredníctvom samohodnotenia škola „skladá účty“ svojim klientom, svojmu zriaďovateľovi. Dokazuje, že „načúva“ hlasom svojich zákazníkov a že rešpektuje ich potreby, želania, požiadavky.
- Každá škola by mala poznať odpovede na otázky: *Akí sme dobrí? Ako by sme mohli byť ešte lepší?* Samohodnotenie umožňuje škole získať odpovede na tieto otázky.
- Samohodnotenie umožňuje škole identifikovať jej silné i slabé stránky, diagnostikovať, čo treba na škole zlepšiť, určiť hlavné priority a naplánovať si činnosti potrebné pre zvýšenie kvality školy.
- Pravidelné samohodnotenie (napr. každý rok) umožňuje škole zistiť dynamiku jej vývoja, ako a v čom sa mení v čase (v čom je lepšia ako pred rokom, dvoma, tromi ... rokmi a v čom je horšia, v čom sú jej rezervy).

Súčasťou samohodnotenia školy by malo byť aj:

a) Samohodnotenie

- učiteľov,
- žiakov,
- manažmentu školy.

b) Hodnotenie učiteľov

- žiakmi,
- rodičmi,
- manažmentom školy.

c) Hodnotenie školy

- učiteľmi,
- ostatnými pracovníkmi školy,
- žiakmi,
- rodičmi, zriaďovateľom.

d) Hodnotenie manažmentu školy

- učiteľmi,
- vonkajšími odborníkmi,
- zriaďovateľom.

Do samohodnotenia školy by sa malo zapojiť čo najviac klientov, a to ako vnútorných (manažment školy, učitelia, žiaci, ostatní zamestnanci školy), tak vonkajších (rodičia žiakov, zamestnávateľia absolventov školy, absolventi školy, predstavitelia miestnej komunity). Osoby, ktoré budú vykonávať samohodnotenie by mali mať dost informácií, podkladov, mali by byť „znalé vecí“. Manažment školy by im mal zabezpečiť potrebné podklady: napr. výsledky celoštátneho monitoringu, klasifikáciu žiakov, ich výsledky v rôznych žiackych súťažiach, výsledky získané didaktickými testami a dotazníkmi pre žiakov, učiteľov, rodičov a pod., školské dokumenty (plán práce školy, posledné samohodnotenie, inšpekčnú správu atď.). Všetky osoby, ktoré sa zúčastnia na samohodnotení by mali byť dôkladne poučené o cieľoch, postupe a metódach samohodnotenia, mali by byť ubezpečené, že ich názory nebudú zneužitá proti nim (a to sa musí dodržať!).

Existuje viacero spôsobov ako vykonať samohodnotenie školy. Jedným z nich je aj otvorené samohodnotenie. Cieľom otvoreného samohodnotenia je zmapovať existujúci stav na škole. Otvorenosť pritom znamená, že škola si môže zvoliť ľubovoľnú techniku na získanie informácií od svojich partnerov.

Vlastné hodnotenie školy (niekedy sa používa termín interné hodnotenie alebo autoevaluácia) sa nedá jednoznačne popísať. Neexistuje jediná správna metóda alebo postup. Pri autoevaluácii školy by ste sa primárne mali zamerať na:

- Hodnotenie výsledkov vzdelávania, kde indikátorom môžu byť údaje o uplatniteľnosti absolventov na trhu práce alebo v ďalšom vzdelávaní, správy Štátnej školskej inšpekcie, výsledky žiakov v národných alebo medzinárodných prieskumoch, úspechy žiakov v súťažiach alebo projektoch, vyjadrenia zamestnávateľov, rodičov, samotných žiakov a pod.

Metódy: analýza údajov, dotazníky, riadený rozhovor

- Hodnotenie sociálneho prostredia školy je nevyhnutný predpoklad úspešného fungovania akejkoľvek sociálnej skupiny. V hodnotení by ste mali zdôrazniť kultúru školy, medziľudské vzťahy, kvalitu manažmentu a pedagogického zboru, organizačný model školy a materiálne prostredie školy.

Metódy: dotazníky

- Identifikácia vzdelávacej stratégie sa zameriava na používané metódy výučby a ich súlad s novým vzdelávacím obsahom. Vzdelávacia stratégia podporuje vytváranie požadovaných kompetencií absolventov škôl a umožňujú ich rozvoj (napr. rozvíjajú sa kooperatívne a komunikatívne kompetencie absolventov? Mnohým zamestnávateľom tieto kompetencie u absolventov chýbajú).

Metódy: pozorovanie (návštevy na vyučovacích hodinách)

- Hodnotenie tímovej práce pedagógov sa zameriava na vzťah učiteľa ku kurikulárnej reforme. Učitelia sa musia zbaviť zaužívanej predstavy izolovanosti jednotlivých vyučovacích predmetov. Ak má byť práca v kolektíve úspešná, nemôžete „sa hrať iba na svojom piesočku“. Majte na zreteli, že cieľovým adresátom vzdelávacieho programu je žiak.

Metódy: pracovné semináre učiteľov, SWOT analýza, brainstorming

V **Prílohe 5** (Turek, Albert, 2005) uvádzame jeden z niekoľko známych spôsobov samohodnotenia školy.

Analýza požiadaviek a potrieb trhu práce

4.2 Analýza požiadaviek a potrieb trhu práce

Analýza a vyhodnotenie potrieb trhu práce predchádza a iniciuje celkový proces návrhu ŠkVP. Je to **proces zbierania a analyzovania informácií o potrebách trhu práce na základe výpovedí zamestnávateľov a relevantných údajov nevyhnutných pre vytvorenie nového vzdelávacieho programu**, resp. modifikáciu už existujúceho. Má primárnu riadiacu funkciu. Do tohto procesu sú zapojení predovšetkým zamestnávateľia absolventov navrhovaného alebo už existujúceho vzdelávacieho programu, pedagogickí zamestnanci škôl, ktorí vyjadrujú svoje názory a návrhy na súčasné a budúce potreby vzdelávania, žiaci so svojimi požiadavkami na orientáciu a proces výučby, ale môžeme sa obrátiť aj na rodičov, odbornú a laickú verejnosť, aby sme získali čo najväčšie množstvo zodpovedajúcich informácií a údajov. Aby sa vám lepšie realizovala táto analýza, pripravili sme pre vás jej popis, prístupy k realizácii a vyhodnoteniu analýzy (**Príloha 6**). Čas potrebný na dôkladnú analýzu je asi 6 mesiacov (môže sa však aj urýchliť).

Najčastejšou formou analýzy je dotazníkový prieskum. V Metodike môžete nájsť príklady na štruktúrovanie dotazníkov v tejto oblasti – [Príloha 7](#), [Príloha 8](#) a [príloha 9](#).

Výstupom analytického prieskumu je „*Analytická štúdia*“, ktorá je podkladom k ďalšej tvorbe ŠKVP. Poskytuje prehľadné informácie o súčasnej a perspektívnej situácii (potreby, predstavy a požiadavky zamestnávateľov, vzdelávacie potreby, ponuka a dopyt vo vzdelávaní v konkrétnom alebo plánovanom odbore štúdia). Nie je to sociologická štúdia, ani množstvo štatistických údajov, je to prehľadný a vecný materiál s jasnými a jednoznačne formulovanými závermi a vyjadreniami zamestnávateľov. Je základným východiskom pre spracovanie „vlastného zámeru školy“.

Metódy: analýza údajov, dotazníky, riadený rozhovor, brainstorming

Analýza povolania

4.3 Analýza povolania

Analýza povolania je efektívna metóda identifikácie všetkých kompetencií pre dané povolanie (na rôznych pracovných pozíciách). Výsledkom je kompletný zoznam vzdelávacích oblastí a vzdelávacích výstupov. Existuje niekoľko metód na analýzu povolania. Každý si môže zvoliť tú, ktorá je najefektívnejšia a má pre dané povolanie najvypovedateľnejšiu funkciu. Jednou z metód analýzy povolania je DACUM analýza - akronym **D**eveloping **A** **C**urriculum – Tvorba vzdelávacieho programu, ktorú sme získali v rámci projektu od SIAST-u (Saskatchewan Institute of Applied Science and Technology – Saskatchewanský inštitút pre aplikovanú vedu a technológiu v Kanade). Štátny inštitút odborného vzdelávania má odborníkov - školiteľov, ktorí túto analýzu vykonávajú. Analýza sa môže (nie je to však veľmi štandardné), s prihliadnutím na nedostatok času pri tvorbe vzdelávacieho programu, urobiť aj priamo v škole (bez prítomnosti školiteľa) v priamom kontakte so zamestnávateľmi, ktorí v priebehu pracovného stretnutia podrobne určujú všetky požiadavky na pracovné činnosti, ktoré si má absolvent školy osvojiť, aby ich mohol kompetentne vykonávať na danej pracovnej pozícii. Zamestnávatelia musia sa odpovedať na jednoduché otázky, ktoré sa vzťahujú zásadne k odboru štúdia: „Čo má žiak vedieť? Čo má žiak urobiť? Aké má mať postoje, schopnosti, zodpovednosť a hodnotovú orientáciu?“ Odpovede si učitelia zapisujú a následne spracujú. Táto etapa je bez účasti zamestnávateľov nemožná, vzdelávací program bez definovania ich požiadaviek je nereálny a neposkytuje záruku na kvalitnú prípravu žiakov na povolanie. Túto skutočnosť si musíte uvedomiť. Analýzou sa určujú všetky požiadavky na vedomosti, zručnosti, postoje a hodnotovú orientáciu absolventa, ktoré on potom využíva priamo v zamestnaní. V rámci DACUM analýzy sú všetky vzdelávacie výstupy zobrazené vo forme diagramu DACUM. Popis analýzy povolania je uvedený v [Prílohe 10](#) a môže byť prínosom a inšpiráciou pre školy, ako zrealizovať podrobný rozbor povolania v danom odbore štúdia. Analýza povolania vrátane DACUM diagramu sú súčasťou Analytickej štúdie. Trvá 2 – 4 mesiace v závislosti na náročnosti odboru štúdia.

Metódy: analýza údajov, dotazníky, pracovné semináre so zamestnávateľmi, riadený rozhovor, brainstorming.

SWOT analýza

Je to najpoužívanější metóda, ktorú môžete použiť pri autoevaluácii školy, ale a pri analýze potrieb trhu práce. Ide o skratku 4 anglických slov – (**S**trengths) silné stránky, (**W**eaknesses) slabé stránky, (**O**pportunities) príležitosti a (**T**hreats) riziká (obavy, hrozby, bariéry, prekážky). Učitelia (prípadne žiaci alebo ich rodičia) vymedzujú prednosti a nedostatky, možnosti alebo prekážky súčasného vzdelávania ako východiskového stavu pre ďalšie úvahy o zameraní vzdelávania.

Silné a slabé stránky sa spravidla týkajú vnútorného prostredia školy. Na silných stránkach môže škola postaviť svoj ŠKVP, slabé stránky by mala odstrániť alebo skvalitniť.

Príležitosti a riziká sa dotýkajú vonkajších vplyvov. K rizikám patrí napr. stagnácia školy. Príležitosti sú tie faktory, ktoré nasmerujú školu k jej ďalšiemu rozvoju.

SWOT analýzou môžete preskúmať súčasný stav pedagogického zboru a zloženie žiakov, funkčnosť pedagogickej dokumentácie, uplatnenie žiakov po absolvovaní školy, výchovné problémy žiakov, prácu výchovného poradcu, stav pedagogickej práce, začlenenie alternatívnych foriem výučby, spokojnosť učiteľov, spoluprácu školy s rodičmi, s inštitúciami a ďalšie faktory, ktoré ovplyvňujú priebeh činností na škole, postavenie školy v rámci regiónu a pod. Ďalšie využitie SWOT analýzy je uvedené v [Prílohe 11](#) (Turek).

5 TVORBA JEDNOTLIVÝCH ČASTÍ ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Základná koncepcia ŠkVP sa odvíja od koncepcie príslušného štátneho vzdelávacieho programu a záverov získaných vo východiskovej etape. Pri tvorbe sa riadime zásadami pre tvorbu ŠkVP, ktoré sú uvedené v danom ŠVP.

Štátne vzdelávacie programy sú koncipované tak, že sa v oblasti OVP orientujú na skupinu príbuzných povolanií v danej skupine odborov štúdia. **ŠkVP môžete vypracovať buď pre:**

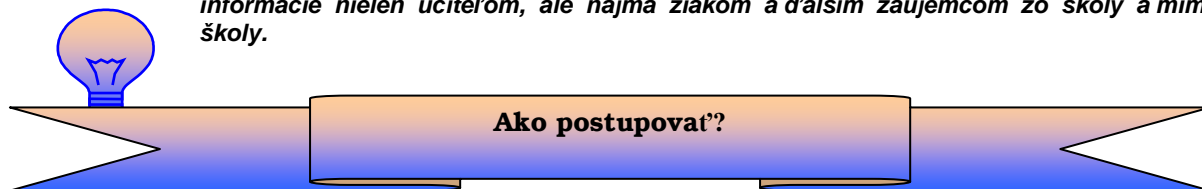
- všetky odbory vzdelávania (študijné, učebné) v danej skupine odborov vrátane ich odborného zamerania,
- všetky formy vzdelávania (denná, večerná, diaľková, kombinovaná, externá, individuálna, dištančná),
- jednu formu vzdelávania (napr. denná),
- jeden študijný/učebný odbor vrátane odborného zamerania/odborných zameraní,
- kombináciu vyššie uvedených možností.

V štvorročnom štúdiu môžete napr. vypracovať jeden ŠkVP pre dennú formu štúdia s praxou, jeden pre dennú formu štúdia s odborným výcvikom, jeden pre diaľkovú formu štúdia, jeden pre nadstavbové štúdium a paralelné programy pre odbory s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny v rámci danej skupiny odborov. To však neznamená, že medzi týmito vzdelávacími programami nebudú existovať vzájomné väzby, spoločné časti (napr. profil absolventa, niektoré učebné osnovy alebo moduly, popis materiálneho a personálneho zabezpečenia, učebné zdroje, atď.).

Môžete však postupovať aj obrátene a vypracovať jeden spoločný ŠkVP s tým, že popisy niektorých častí budú spracované samostatne tak, aby ste zohľadnili rozdiely medzi rôznymi formami vzdelávania (denné, diaľkové, nadstavbové, dištančné, atď.) a niektoré časti budú spoločné (napr. učebné osnovy všeobecnovzdelávacích predmetov/modulov).

V ŠkVP uvádzate aj vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ak podmienky programu umožňujú túto integráciu) v úzkej spolupráci so špecialistami (VUDPAP, Psychologické centrum, Psychologické a medicínske centrum, Centrum poradenských a psychologických služieb, Centrum výchovnej a psychologickú prevencie a pod.), ktorí vám presne určia, za akých podmienok môžete ich vzdelávanie realizovať. Spracovanie formy ŠkVP je vo vašich rukách a vy si zvolíte tú, ktorá je pre vás najspoľahlivejšia, najprehľadnejšia a bude mať pozitívny dopad na školu a verejnosť.

Pamätajte si, že ŠkVP má umožniť ľahkú orientáciu a poskytnúť všetky nevyhnutné informácie nielen učiteľom, ale najmä žiakom a ďalším záujemcom zo školy a mimo školy.

Skôr, než začnete systematicky, „krok za krokom“ pracovať na jednotlivých častiach ŠkVP, musíte rozhodnúť o tom:

- Aké bude celkové poňatie vzdelávania v danom odbore v rámci platnej legislatívy, či si vyberiete odbor so zameraním alebo bez zamerania, ako sa premietnu do odboru potreby regionálneho trhu práce (požiadavky zamestnávateľov)?
- Ktoré formy vzdelávania bude škola v danom odbore ponúkať (či budete tvoriť ŠkVP pre každú formu vzdelávania osobitne alebo nie, akým spôsobom zohľadníte profil žiakov rôznych foriem vzdelávania vrátane žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami)?
- Či bude obsah vzdelávania spracovaný klasicky (učebné osnovy) alebo modulárne (moduly). V prvom rade však zvážte, či modulárny program zodpovedá podmienkam školy a či vôbec daný odbor je vhodný pre modulárne spracovanie (poradte sa s odborníkom pre modulový prístup vzdelávania napr. so Štátnym inštitútom odborného vzdelávania).
- Aký by mal byť absolvent daného odboru štúdia (podľa ŠVP, podľa vašich predstáv, podľa zamestnávateľa)? Najprv by ste mali spracovať koncept kompetenčného profilu absolventa.
- Aká by mala byť štruktúra a názvy vyučovacích predmetov, ich časová dotácia (štruktúru predmetovej skladby stanovíte podľa kompetencií v profile absolventa, vo vzdelávacích oblastiach a obsahových štandardoch uvedených v ŠVP)?
- Aká by mala byť základná spoločná stratégia kľúčových kompetencií, stratégia výučby a metodických prístupov, systému hodnotenia a pod.? Všetko musíte uviesť v charakteristike vzdelávacieho programu.
- Aká bude jednotná štruktúra spracovania učebných osnov?

Používajte terminológiu v súlade s platnou legislatívou a výkladom pojmov v ŠVP. Premyslite si spôsob zverejnenia ŠkVP. Uvažujte o spôsobe, akým oboznámíte žiakov, rodičov a verejnosť s vašimi zámermi a vzdelávacími programami. Stanovte si jasné

pravidlá, ako budete postupovať s vytvorenými ŠkVP v budúcnosti vo vzťahu k ich inovácii, utlmeniu alebo likvidácii.

Štruktúra ŠkVP sa odvodzuje zo ŠVP. ŠkVP musí vytvárať priestor pre uplatňovanie takých štýlov práce, ktoré pozitívne ovplyvňujú učenie žiakov, ich vzdelávacie výsledky, sociálne prostredie triedy a celej školy.

ŠkVP je výsledkom spoločnej práce učiteľov a vedenia školy. Účasť každého pedagogického zamestnanca na tvorbe ŠkVP má byť súčasťou jeho pracovných povinností.

Štruktúra ŠkVP obsahuje tieto časti:

- Úvodné identifikačné údaje (názov ŠkVP, kód a názov odboru štúdia, stupeň vzdelania, ktorý sa dosiahne po absolvovaní ŠkVP alebo jeho ucelenej časti, dĺžka štúdia a formy výchovy a vzdelávania, rok, miesto vydania a platnosť ŠkVP).
- Vymedzenie vlastných cieľov a poslania výchovy a vzdelávania.
- Vlastné zameranie školy (veľkosť a vybavenie školy, charakteristika pedagogického zboru, ďalšie vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov školy, vnútorný systém kontroly a hodnotenia zamestnancov školy, dlhodobé projekty a medzinárodná spolupráca školy, spolupráca s rodičmi, sociálnymi partnermi a inými subjektmi).
- Profil absolventa.
- Charakteristika školského vzdelávacieho programu (popis ŠkVP, dĺžka štúdia a formy výchovy a vzdelávania, vyučovací jazyk, spôsob a podmienky ukončovania výchovy a vzdelávania, vydávanie dokladu o získanom vzdelaní).
- Učebný plán.
- Učebné osnovy/moduly pre všetky predmety.
- Učebné zdroje (materiálno technické podmienky).
- Podmienky na realizáciu vzdelávacieho programu (materiálne, personálne, organizačné podmienky a podmienky bezpečnosti práce a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní).
- Základné podmienky vzdelávania žiakov s špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.
- Vnútorný systém kontroly a hodnotenia žiakov.

ŠkVP môže byť aj medzinárodný program, ktorý sa uskutočňuje po písomnom súhlase Ministerstva školstva a je v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania podľa školského zákona.

Pri spracovaní vlastného vzdelávacieho programu budete postupovať krok za krokom podľa jednotlivých častí ŠkVP:

5.1 Úvodné identifikačné údaje

Úvodné identifikačné údaje sú pre ŠkVP veľmi dôležité, nakoľko poskytujú všetky nevyhnutné informácie nielen uchádzačovi o štúdium, ale aj širokej verejnosti. Je preto potrebné dobre si premyslieť ich formu a úpravu. Všetky údaje sú zapísané v tzv. titulnom liste.

Uvádza informácie o plnom názve a adrese školy, názve vzdelávacieho programu, kóde a názve študijného/učebného odboru (a jeho odborného zamerania, pokiaľ to nie je názov študijného/učebného odboru), stupni poskytovaného vzdelania, dĺžke a forme vzdelávania. Ďalej sa uvádza dátum vytvoreného ŠkVP (platnosť ŠkVP), podpis riaditeľa školy a pečiatka školy. Premyslite si dobre použitie loga školy alebo fotografie školy, aby bol program zaujímavejší a originálnejší.

- **Názov ŠkVP** si môžete vytvoriť vlastný, ale môže byť totožný s názvom odboru štúdia alebo odborného zamerania, napr. študijný odbor 7661 6 sociálno-výchovný pracovník môžete nazvať aj ako „Výchovná a humanitárna činnosť“, učebný odbor 6444 2 kuchár sa môže volať napr. „Stravovacie služby“. Zapamätajte si, že názov ŠkVP budete uvádzať aj na vysvedčení žiaka. Preto si dobre zvážte, či názov ŠkVP (iný ako názov odboru štúdia) vytvoríte alebo nie. Musí byť dobre zrozumiteľný nielen pre vás, ale hlavne pre žiakov, rodičov, inštitúcie ďalšieho vzdelávania a zamestnávateľov, ktorí budú vášho žiaka prijímať do zamestnania.
- **Kód a názov učebného/študijného odboru** je kategória, ktorá umožňuje horizontálnu diferenciaciu vzdelávania. Zodpovedá sústave odborov podľa platných predpisov. V prípade vzniku nového odboru štúdia sa postupuje v súlade s platnou legislatívou.
- **Stupeň vzdelania** je v súlade s Medzinárodnou normou pre klasifikáciu vzdelávania ISCED 97 (International Standard Classification of Education – ďalej len „ISCED“). Pre daný učebný/študijný odbor je

V porovnaní s ISCED, Európsky kvalifikačný rámec v oblasti OVP determinuje aj podmienky na tvorbu opatrení na uznávanie predchádzajúceho vzdelania, členenie kurzov na základe vedomostí, zručností a kompetencií, prenos a akumuláciu kreditov medzi nimi, akreditáciu kurzov a vzájomné uznávanie kvalifikácií. V rámci celoživotného vzdelávania však niektoré charakteristiky, ktoré sú súčasťou ISCED, nemusia byť v porovnaní s Európskym kvalifikačným rámcom dôležitým hľadiskom na klasifikáciu programov, napr. vstupný vek, vstupné požiadavky alebo dĺžka programu. Jednotlivé referenčné úrovne Európskeho kvalifikačného rámca kumulujú ISCED, Medzinárodnú normu pre klasifikáciu povolania (ISCO) a ďalšie normy, preto je tento rámec nazývaný aj „metarámec“.

Ciele a poslanie výchovy a vzdelávania v školskom vzdelávacom programe

5.2 Ciele a poslanie výchovy a vzdelávania v školskom vzdelávacom programe

Ciele a poslanie výchovy a vzdelávania by mali vychádzať zo školského zákona a ŠVP. Reálnym východiskovým podkladom pre formulovanie cieľov a zámerov výchovno-vzdelávacieho procesu sú závery a odporúčania uvedené v Analytickej štúdii. Na základe identifikovaných pozitív a negatív si môže škola určiť svoje súčasné a budúce poslanie v oblasti inštitucionálnej a výchovno-vzdelávacej, vo výchove mimo vyučovania, záujmového vzdelávania s ohľadom na požiadavky, záujmy a potreby žiakov, učiteľov a ďalších zamestnancov školy, rodičov a sociálnych partnerov, odbornej a laickej verejnosti, internej a externej kontrolnej činnosti a pod. Je dôležité určiť, ktoré hlavné ciele bude vytyčovať ŠkVP (napr. aktivizácia učenia, zavádzanie medzipredmetových vzťahov, projekčná činnosť a pod.), aké programové zmeny plánuje škola zabezpečiť a zaviesť na dosiahnutie týchto cieľov (napr. programové vyučovanie), aké motivačné prostriedky bude implementovať (napr. pracovné semináre, kooperatívne vyučovanie, ďalšie vzdelávanie učiteľov cudzích jazykov a IKT a pod.). Mali by ste si premyslieť stanovenie strategických cieľov (napr. posilniť úlohu a motiváciu učiteľov, ich profesijný a odborný rast, podporovať talenty, osobnosť a záujmy každého žiaka, skvalitniť spoluprácu s rodičmi, verejnosťou a inými školami aj v zahraničí, zlepšiť estetiku prostredia školy a jej okolia, zaviesť nové formy a metódy práce, zriadiť jazykové laboratórium a pod.). Postupujte tak, že si:

- v prvom rade si prečítajte, analyzujte a osvojte „Ciele výchovy a vzdelávania“ a „Všeobecné ciele v oblasti OVP“ uvedené v ŠVP,
- urobte si prehľad záverov a odporúčaní, ktoré ste určili pri analýze SWOT a autoevaluácii práce školy, usporiadajte ich podľa dôležitosti a vzťahu k výchovno-vzdelávaciemu procesu na vašej škole,
- porovnajte ciele v ŠVP s prehľadom záverov a odporúčaní, analyzujte ich príbuznosť. Všetko si zapisujte,
- formulujte vlastné ciele a poslanie výchovy a vzdelávania podľa ich priorit vo vzťahu k súčasnému stavu a prognózam ich rozvoja v budúcnosti.

Majte na pamäti, že správne stanovené a reálne ciele sú základom pre vytvorenie nástrojov kvality vzdelávania a jej postupné zvyšovanie. Tie sa premietajú do profilu absolventa, formulovania obsahu vzdelávania a výchovy a sú stavebným kameňom validného a reliabilného systému hodnotenia.

Vlastné zameranie školy

5.3 Vlastné zameranie školy

Vlastné zameranie školy predstavuje jej komplexnú charakteristiku. Popis vychádza z Analytickej štúdie (analýza práce školy), aktuálnych podmienok a situácie na škole. V tejto časti zhromaždíte základné informácie o škole s cieľom charakterizovať školu odbornej a laickej verejnosti a zároveň vymedziť všetky podstatné údaje o škole ako východisko pre tvorbu ŠkVP. Z charakteristiky školy by malo vyplývať, aký je východiskový stav pre ďalšiu pedagogickú činnosť školy, čo môžete ponúknuť alebo ktoré aktivity zatiaľ nemôžete realizovať, ako chcete súčasné podmienky postupne zmeniť a aké máte budúce zábery vo vzťahu k zvýšeniu kvality vzdelávania. Odporúčame zamerať sa na:

- **Veľkosť a vybavenie školy** vypovedá o tom, ako je škola štruktúrovaná (úplná, neúplná), akú má kapacitu žiakov a počet tried podľa ročníkov. Popis vybavenia školy (materiálne, priestorové, technické, hygienické a pod.) by mal naznačovať jej možnosti – čo má škola k dispozícii, čo môže pre výučbu využívať, aké zázemie majú učelia, prípadne, aké má škola obmedzenia a ako chce upraviť tieto podmienky do budúcnosti (vybavenosť učební, kabinetov, učebné priestory, telocvičňa, technické vybavenie školy, stravovanie, podmienky pre duševnú hygienu žiakov a učiteľov, opatrenia týkajúce sa bezpečnosti žiakov a pod.).
- **Charakteristiku pedagogického zboru**, ktorá priamo determinuje predstavy školy o vzdelávaní. Pedagogická a odborná spôsobilosť, schopnosti a skúsenosti učiteľov sú stavebným kameňom kvalitného vzdelávania. V tejto časti sa uvádzajú informácie, ktoré sú podstatné nielen pre činnosť školy, ale predovšetkým pre vzdelávanie samotných žiakov – počet vyučujúcich, ich odborná a pedagogická kvalifikovanosť, ich špecifické zručnosti a špecifická odbornosť. Zaraďujú sa tu údaje o práci školského psychológa (ak ho škola má), výchovného poradcu, špeciálnych pedagógov, asistentov pedagóga, externých učiteľov a pod. Mali by ste sa však vyvarovať takých údajov, ktoré veľmi rýchlo starnú a bolo by ich potrebné každý rok aktualizovať (napr. presné počty učiteľov, vekové zloženie pedagógov, atď.).

Používajte radšej formuláciu typu „na škole vyučuje dlhodobo viac než 35 učiteľov odborných predmetov ...“ alebo „priemerný vek pedagogického zboru sa pohybuje okolo 40 rokov....“.

- **Ďalšie vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov** (ďalej len „ĎVPZ“) má veľký dopad na celkovú úroveň kvality výchovno-vzdelávacieho procesu. Každá škola by si mala vypracovať svoj **školský systém ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov** (ďalej len „ŠkSĎV“) a každý rok by ho mala aktualizovať. Podrobný a konkrétny plán ĎVPZ je súčasťou ročného plánu školy. Tento systém by mal mať tieto **ciele**:

- Uvádzať začínajúcich učiteľov do pedagogickej praxe.
- Udržiavať a zvyšovať kompetenciu (spôsobilosť efektívne vychovávať a vzdelávať) pedagogických zamestnancov.
- Motivovať pedagogických zamestnancov pre neustále sebavzdelávanie, vzdelávanie, zdokonaľovanie profesijnej spôsobilosti.
- Zdokonaľovať osobnostné vlastnosti pedagogických zamestnancov, spôsobilosti pre tvorbu efektívnych vzťahov, riešenie konfliktov, komunikáciu a pod.
- Sprostredkovať pedagogickým pracovníkom najnovšie poznatky (inovácie) z metodiky vyučovania jednotlivých predmetov, pedagogiky a príbuzných vied, ako aj z odboru.
- Pripravovať pedagogických zamestnancov na výkon špecializovaných funkcií, napr. triedny učiteľ, výchovný poradca, predseda predmetovej komisie, knihovník atď.
- Pripravovať pedagogických zamestnancov pre výkon činností nevyhnutných pre rozvoj školského systému, napr. pedagogický výskum, tvorba ŠKVP, tvorba štandardov, tvorba pedagogickej dokumentácie (pokiaľ bude v platnosti v dobiehajúcich ročníkoch), atď.
- Pripravovať pedagogických zamestnancov pre prácu s modernými materiálmi prostriedkami: videotechnikou, výpočtovou technikou, multimédiami a pod.
- Zhromažďovať a rozširovať progresívne skúsenosti z pedagogickej a riadiacej praxe, podnecovať a rozvíjať tvorivosť pedagogických zamestnancov.
- Sprostredkovať operatívny a časovo aktuálny transfer odborných a metodických informácií prostredníctvom efektívneho informačného systému.
- Pripravovať pedagogických zamestnancov na získanie prvej a druhej atestácie.

ŠkSĎV v súlade s platnou legislatívou by mal rešpektovať tieto **princípy**:

- Ďalšie vzdelávanie je právom i povinnosťou každého pedagogického i odborného zamestnanca školy.
- Každý pedagogický i odborný zamestnanec školy má mať možnosť ďalšieho vzdelávania za rovnakých podmienok.
- Ďalšie vzdelávanie a zdokonaľovanie profesionality každého pedagogického i odborného zamestnanca školy má mať odraz v jeho finančnom ohodnotení a profesijnej kariére.
- Základnou hodnotou ďalšieho vzdelávania každého pedagogického i odborného zamestnanca školy má byť kvalita vzdelávania a nie formálne získavanie certifikátov a čiarok za účasť na školeniach.
- Pedagogickí a odborní zamestnanci školy sa aktívne podieľajú na určovaní cieľov, obsahu, prostriedkov i vyhodnocovaní efektívnosti systému ĎVPZ.
- Škola spolupracuje s inštitúciami vytvárajúcimi systém ďalšieho vzdelávania v školstve (najmä s metodicko-pedagogickými centrami) a svoju činnosť s nimi koordinuje.
- Efektívnosť ŠkSĎV je pravidelne vyhodnocovaná a na základe výsledkov optimalizovaná.

Prioritnou úlohou školy by malo byť vytvorenie takých podmienok, aby každý pedagogický i odborný zamestnanec mal záujem sa neustále vzdelávať, zdokonaľovať svoje majstrovstvo a naopak, aby sa nezáujem o vzdelávanie, pohodlnosť, lajdáctvo nevyplácali.

Obsah ŠkSĎV by mal byť zameraný predovšetkým na udržanie a zvyšovanie pedagogickej spôsobilosti (kompetencie) pedagogických zamestnancov. Zahŕňa najmä inovácie v odbore, inovácie v pedagogike a príbuzných vedách, didaktike jednotlivých vyučovacích predmetov, efektívne postupy výchovy a vzdelávania mládeže, ako aj zásadné problémy nášho školstva. V školskom roku 2008/09 ide o zavedenie zákona o výchove a vzdelávaní, štátnych vzdelávacích programov a tvorbu školských vzdelávacích programov.

Pre prostriedky, metódy, organizačné formy, materiálne prostriedky ŠkSĎV by mala platiť táto zásada: *Najlepší spôsob ako sa učiť je niečo robiť, najhorší spôsob ako učiť druhých, je rozprávať. Najcennejšie sú tie poznatky, ktoré študujúci získa vlastnou prácou a vlastným úsilím. Poznatky získané v dôsledku počúvania lektora, odpisovania z tabule, či spätného projektora, napodobňovania práce lektora nepatria medzi takéto cenné poznatky.*

Účastníci vzdelávania by mali mať možnosť voľby organizačných foriem, metód i materiálnych prostriedkov svojho vzdelávania. Hlavnými znakmi práce vzdelávaných by mali byť: motivácia, iniciatíva, samostatnosť, aktivita, kritické postoje, spätná väzba, tvorivosť, zodpovednosť za výsledky. Ďalšie informácie o nevyhnutnosti ďalšieho vzdelávania učiteľov v rámci celoživotného vzdelávania môžete nájsť v **Prílohe 12** (Turek).

- **Vnútrotný systém kontroly a hodnotenia zamestnancov školy** zabezpečuje harmonickú organizáciu celého výchovno-vzdelávacieho procesu a ďalších školských aktivít. Každá škola by mala navrhnuť svoj systém kontroly a hodnotenia zamestnancov školy. Existujú dva spôsoby hodnotenia: formatívne a sumatívne. Formatívne hodnotenie sa používa na zvýšenie kvality výchovy a vzdelávania. Sumatívne hodnotenie sa používa na rozhodovanie. Na hodnotenie pedagogických a odborných zamestnancov školy možno použiť tieto metódy:
 - Pozorovanie (hospitácie).
 - Rozhovor.
 - Výsledky žiakov, ktorých učiteľ vyučuje (prospech, žiacke súťaže, didaktické testy zadané naraz vo všetkých paralelných triedach, úspešnosť prijatia žiakov na vyšší stupeň školy a pod).
 - Hodnotenie výsledkov pedagogických zamestnancov v oblasti ďalšieho vzdelávania, tvorby učebných pomôcok, mimoškolskej činnosti a pod.
 - Hodnotenie pedagogických a odborných zamestnancov manažmentom školy.
 - Vzájomné hodnotenie učiteľov (čo si vyžaduje aj vzájomné hospitácie a „otvorené hodiny“)
 - Hodnotenie učiteľov žiakmi.
- **Dlhodobé projekty a medzinárodná spolupráca** – v tejto časti škola informuje o projektoch, ktoré realizovala a realizuje. Patria sem aj dlhodobé projekty v spolupráci s inými školami doma a v zahraničí, výmenné študijné pobyty, protidrogové programy, ekologické a sociálne programy, projekty v rámci EÚ, športové projekty, projekty IKT, stretnutia s významnými osobnosťami a pod. Tieto údaje by mali priblížiť žiakom, rodičom a verejnosti spôsoby a prístupy, akými sú odovzdávané alebo prijímané informácie o škole a žiakoch, mali by naznačovať doterajšie a plánované formy spolupráce v prospech skvalitnenia vzdelávania.
- **Spolupráca s rodičmi, sociálnymi partnermi a inými subjektmi** je mimoriadne významná nielen pre školu, ale hlavne pre verejnosť a dobré meno školy. V tejto časti popíšete formy spolupráce a kontaktu s rodičmi, zamestnávateľmi, občianskymi združeniami, zriaďovateľom, atď. (napr. rodičovská rada, deň otvorených dverí, kultúrne a športové podujatia, výstavy, krúžky, príležitostné oslavy, exkurzie, a pod.).

5.4 Profil absolventa

Profil absolventa plní dve podstatné a nezastupiteľné funkcie:

- je to všeobecný cieľ štúdia,
- je východiskom pre koncepciu a obsah všetkých ďalších častí ŠkVP,
- má informačnú funkciu na vstupe vzdelávania (pre žiakov a rodičov pri voľbe vzdelávacieho programu) a výstupe vzdelávania (pre zamestnávateľov o dosiahnutej kvalifikácii v rámci daného povolania a pre žiakov o rozhodovaní sa o voľbe ich profesionálnej kariéry a celoživotného vzdelávania).

Pamätajte, že táto časť je vo vzdelávacom programe najdôležitejšia. V pracovných tímoch musí panovať pokoj a jednota. Profil absolventa by sa mal stať priesečníkom názorov zamestnávateľov a učiteľov. Preto je nesmierne dôležité ho formulovať jasne, výstižne a reálne.

Tvorba profilu absolventa **musí zohľadňovať**:

- špecifické požiadavky na odborné spôsobilosti formulované výkonovými štandardmi sú mimoriadne dôležité pre výkon konkrétnych pracovných činností žiaka v danom odbore štúdia (alebo jeho odbornom zameraní). Výkonové štandardy odpovedajú na otázku, čo má žiak vedieť (vedomosti), čo má žiak urobiť (zručnosti), aké postoje a hodnotovú orientáciu si vyžaduje jeho budúce zamestnanie. Na základe výkonových štandardov môžeme spoľahlivo štruktúrovať profil absolventa z hľadiska jeho uplatnenia sa v osobnom živote, v spoločnosti a na pracovisku. Výkonové štandardy ako vzdelávacie výstupy sú základom pre formulovanie obsahu vzdelávania v učebných osnovách odborných predmetov alebo moduloch a systéme hodnotenia,
- všeobecné požiadavky na všeobecné spôsobilosti vymedzujú oblasť všeobecného vzdelávania. Sú dané výkonovými štandardmi, ktoré určujú, aké vedomosti a teoretické zručnosti má žiak v priebehu štúdia získať a ako ich má preukázať pri ukončení vzdelávacieho programu. Dopĺňajú špecifické požiadavky v oblasti OVP. Všeobecné kompetencie sú integrálnou súčasťou odborných kompetencií a naopak, vzájomne sa s nimi prelínajú a dopĺňajú. Pri tvorbe obsahu vzdelávania musíme túto skutočnosť zobrať do úvahy, dôsledne uplatňovať medzipredmetové a aplikačné súvislosti v rámci komplexu odborných činností,

- klúčové požiadavky sú vymedzené klúčovými kompetenciami absolventa, ktoré získal už v základnej škole a rozvíja ich na vyššom stupni stredného odborného vzdelávania. Majú nadpredmetový charakter a pri formulovaní obsahu vzdelávania sa využijú tak vo všeobecnom, ako aj odbornom vzdelávaní vrátane praktickej prípravy.

Pre odborné vzdelávanie a prípravu sú kompetencie popísané výkonovými štandardmi a formulované v spolupráci so zamestnávateľmi, ktorí pri tvorbe ŠkVP v danom študijnom/učebnom odbore aktívne spolupracujú s učiteľmi.

Profil absolventa obsahuje tieto **údaje**:

- a) charakteristika absolventa ŠkVP v danom odbore štúdia,
- b) kompetencie absolventa.

5.4.1 Charakteristika absolventa

V tejto časti škola popisne konkretizuje, akými kvalitami bude disponovať absolvent v jej ŠkVP. Pri popise vychádzajte z charakteristiky odboru štúdia, z cieľa a poslania výchovy a vzdelávania, z toho, čo môžete svojim žiakom ponúknuť, aké vedomosti, zručnosti a kompetencie (postoje, vlastnosti, hodnotová orientácia) môžu žiaci získať v priebehu svojho štúdia. V danej skupine odborov môžu byť popisy charakteristiky absolventa veľmi blízke, aj keď pôjde o rôzne odbory vzdelávania vrátane ich odborných zameraní. Majú totiž spoločný cieľ stanovený v ŠVP. Charakteristika musí byť starostlivo popísaná aj vo vzťahu k uplatneniu absolventov v praxi, ich ďalšiemu vzdelávaniu, mimoškolským aktivitám, spôsobu ukončovania štúdia a potvrdzovania jeho dosiahnutého vzdelania a kvalifikácie. Stručne popíšete aj možnosti a podmienky vzdelávania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

5.4.2 Kompetencie absolventa

Kompetencia je preukázaná schopnosť využívať vedomosti, zručnosti, postoje, hodnotovú orientáciu a iné spôsobilosti na predvedenie a vykonávanie funkcií podľa daných štandardov v práci, pri štúdiu v osobnom a odbornom rozvoji jedinca a pri jeho aktívnom zapojení sa do spoločnosti, v budúcom uplatnení sa v pracovnom a mimopracovnom živote a pre jeho ďalšie vzdelávanie.

Vymedzujete systém vedomostí, zručností, schopností, postojov a hodnotovej orientácie, ktoré má mať absolvent v čase ukončenia štúdia a zaradenia do pracovného procesu. Vyjadrujete ich vo výkonoch žiakov ako kompetencie. V oblasti OVP budeme uplatňovať tieto kategórie kompetencií:

- Kľúčové kompetencie chápeme ako významnú a dôležitú kategóriu všeobecne integrujúcich, použiteľných a prenosných súborov vedomostí, zručností, postojov, hodnotovej orientácie a ďalších charakteristík osobnosti, ktoré každý človek potrebuje k svojmu osobnému naplneniu a rozvoju, aktívnemu občianstvu, sociálnemu začleneniu, k tomu, aby mohol primerane konať v rôznych pracovných a životných situáciách na takej úrovni, aby si ich mohol ďalej rozvíjať, zachovávať a aktualizovať v rámci celoživotného vzdelávania.
- Všeobecné kompetencie sú základné kognitívne (poznávacie) kompetencie, ktoré sa vyžadujú pre príbuzné skupiny povolání (napr. matematika, čítanie, písanie, riešenie problémov, sociálne, komunikatívne a interpersonálne kompetencie).
- Odborné kompetencie sú kompetencie vyšpecifikované z profilov (štandardov) práce, tradičných a nových povolání. Sú to sociálne a komunikatívne kompetencie, strategické schopnosti pri kompetenciách založených na riešení problému pri zabezpečovaní úloh, organizačné kompetencie, iniciatívnosť a aktívnosť.

Kompetencie sa musia formulovať tak, aby sa jasne popísali všetky požiadavky na vedomosti, zručnosti a postoje, psychické vlastnosti a fyzické schopnosti, postoje a hodnotová orientácia absolventa vzdelávacieho programu v oblasti všeobecného a odborného vzdelávania, ako aj pre oblasť kľúčových kompetencií. Každá kompetencia je rozpracovaná prostredníctvom výkonových štandardov.

Výkonový štandard je základné kritérium úrovne zvládnutia vedomostí, zručností a schopností. Vymedzuje úroveň významných vedomostí, zručností a kompetencií, ktoré má žiak podľa očakávania preukázať po ukončení vzdelávania. Musí odpovedať na otázku „Čo má žiak vedieť (kognitívna oblasť), čomu musí porozumieť (kognitívna a afektívna oblasť), čo má urobiť (afektívna a psychomotorická oblasť)“, aby splnil úlohu a preukázal svoj výkon. Je zároveň vstupným (cieľová požiadavka) a výstupným (vzdelávací výstup) štandardom.

Výkonový štandard **spĺňa tieto požiadavky**. Je:

- konzistentný voči cieľom vyučovacieho procesu,
- primeraný schopnostiam žiaka,
- jednoznačný vo svojej formulácii,
- kontrolovateľný a merateľný,
- produktom výučby (nepopisuje proces výučby),
- v súlade s úrovňou taxonómie.

5.4.2.1 Princíp tvorby výkonových štandardov

Výkonové štandardy by mali byť, pokiaľ je možné, popísané jasne a zoradené v logickom poradí. Preto pri ich stanovení identifikujeme:

- ako prvé kognitívnu oblasť (vedomosti, intelektuálne zručnosti – uplatnenie logického, kreatívneho alebo intuitívneho myslenia, poznávacie schopnosti). Vedomosti zahŕňajú teóriu, princípy, pravidlá, obsah, atď., aby sa podporil kompetentný výkon úlohy alebo činnosti,
- ako druhú psychomotorickú oblasť (zručnosti, návyky). V kontexte OVP berieme do úvahy praktické zručnosti a návyky (manuálna zručnosť, šikovnosť, pohotovosť a používanie metód, materiálov, prostriedkov, nástrojov a prístrojov),
- ako tretiu afektívnu oblasť (postoje, city, hodnotová orientácia, sociálno-komunikatívne zručnosti a iné vlastnosti). Osvojenie si postojov je pre prípravu na povolanie nesmierne dôležité, pretože vytvára pevné interpersonálne interakcie. Každé povolanie má, istým spôsobom, svoje hlavné postoje a dimenzie. V rámci plnenia úloh alebo činností sa prenášajú a odovzdávajú skúsenosti, informácie a poznatky, čím sa formujú aj osobnostné a medziľudské postoje. Napr. schopnosť, ktorá pozitívne alebo negatívne ovplyvňuje členov tímu je významnou a v súčasnosti nevyhnutnou životnou zručnosťou na každom pracovisku.

Posledná identifikácia opatrení a predpisov na bezpečnosť, hygienu, ochranu zdravia, životného prostredia, atď. je tiež zásadným prvkom pri preukazovaní výkonu. Avšak nie v každej úlohe alebo činnosti sú takéto opatrenia nutné. Sú aj úlohy a činnosti, pre ktoré sa nepožaduje identifikovať takéto opatrenia.

Na stanovenie výkonových štandardov v súlade s požiadavkami, ktoré musí výkonový štandard spĺňať, snažte sa uplatňovať nasledujúce **usmernenia**:

- Každé stanovenie sa začína **aktívnym slovesom v neurčitku** (**Príloha 13**).
- **V jednom stanovení** by sa malo uplatňovať iba **jedno sloveso** (nie je to striktné pravidlo). Ak chcete použiť viac sloves, aplikujte radšej jeho synonymum (2 alebo viac sloves s rôznym významom a na rôznych výkonových úrovniach, indikujú 2 alebo viac výkonov).
- Aktívne sloveso musí byť **merateľné a pozorovateľné**.
- Výkonový štandard predstavuje **produkt a činnosť**, nie proces.
- Stanovenie výkonových štandardov musí byť primerane **jednoduché, konzistentné, jasne formulované, stručné, jednoznačné a zrozumiteľné**.
- Výkonové štandardy musia byť **usporiadané podľa úrovne výkonu** – od jednoduchého po najnáročnejšie.
- Výkonové štandardy musia odpovedať na otázku: **Čo** potrebuje žiak vedieť, **čomu** potrebuje porozumieť alebo **ako** má preukázať svoj **výkon**, aby splnil stanovený vzdelávací výstup.

Sloveso na začiatku stanovenia výkonového štandardu musí svojou náročnosťou zodpovedať stupňu vzdelania a v neposlednej miere schopnostiam žiaka. Keďže každé sloveso musí byť merateľné a pozorovateľné, musíte sa vyvarovať používaniu takých sloves, ktoré sa merať nedajú, napr. posudzovať, porozumieť, chápať, vedieť, rozumieť, osvojiť si, poznať, naučiť sa, uvažovať o, premýšľať, atď. Na určenie primeraného slovesa môžeme použiť rôzne taxonómie. Pripomíname však, že každá didaktika vyučovacích predmetov si vytvára vlastný súbor aktívnych sloves. Prehľad taxonómií nájdete v **Prílohe 13**.

Zapamätajte si. Najprv stanovujeme výkonové štandardy a až potom budeme k nim priradovať zodpovedajúce učivo.

Stanovenie výkonových štandardov napomáha teda nášmu zámeru, **čo** by mal žiak vedieť (výkon), **akú** zručnosť by mal preukázať (výkon), **ako** by to mal vedieť a ako by to mal preukázať (norma a kvalita výkonu), **kde** by mal preukázať svoj výkon (podmienky výkonu), **aké** by mali byť učebné zdroje (podmienky výkonu), za **akých** podmienok má svoj výkon predviesť (podmienky výkonu), podľa **čoho** a **ako** sa bude kontrolovať, hodnotiť a merať jeho výkon (metódy, prostriedky a kritériá hodnotenia) a **čo** by sa mal naučiť (obsah vzdelávania – učebné osnovy)?.

Pri formulovaní výkonových štandardov **postupujte** nasledovne:

Kroky	Kompetencie Kompetenčná oblasť	Postup
1.	Odborné kompetencie	
	Kognitívna oblasť	Pozorne si preštudujte kompetencie stanovené v ŠVP pre danú skupinu odborov štúdia.
2.		Vyberte zo ŠVP tie výkonové štandardy, ktoré sa priamo vzťahujú na vami vybraný odbor štúdia (a jeho odborné zameranie). Preskúmajte správnosť ich stanovenia podľa vyššie uvedených smerníc (v prípade určitých anomálií, urobte potrebné úpravy). Vybrané výkonové štandardy musia byť súčasťou vášho ŠkVP. Môže dôjsť k prípadom, že pre váš program neobjavíte v ŠVP ani jeden výkonový štandard. Pokračujte krokom 3. Musíte si však túto skutočnosť (nedostatok ŠVP) poznamenať a v rámci revidovania ŠVP to oznámiť zodpovednej inštitúcii.
3.		Do profilu absolventa vložte ďalšie výkonové štandardy, ktoré sú uvedené v analýze povolania (napr. DACUM diagrame) ako vzdelávacie výstupy. Sú to požiadavky zamestnávateľov na vášho absolventa a jeho potenciálnu pracovnú silu vo forme presne stanovených vzdelávacích výstupov. Preskúmajte správnosť ich stanovenia podľa vyššie uvedených smerníc (v prípade určitých anomálií, urobte potrebné úpravy).
4.		Preskúmajte výkonové štandardy vo svojom vzdelávacom programe. Môže dôjsť k prípadom, že súbor výkonových štandardov zo ŠVP a analýzy povolania (DACUM diagramu) nie je pre odborný profil absolventa postačujúci. Doplňte preto ďalšie výkonové štandardy. Vychádzajte z otázky: „ čo by mal žiak ešte vedieť (výkon)?, aké intelektuálne zručnosti by mal ešte preukázať (výkon)?“. Pri ich stanovovaní dodržiavajte usmernenia. Môžete využiť aj súčasne platnú pedagogickú dokumentáciu, ktorá bola inovovaná v spolupráci so zamestnávateľmi. Konzultujte nové stanovenia výkonových štandardov so zamestnávateľmi.
5.		Opätovne preskúmajte celý súbor kompetencií. Položte si nasledujúce otázky: „Sú výkonové štandardy stanovené podľa usmernení?“ Môžeme tento výkon hodnotiť, pozorovať a zmerať? Použili sme správne sloveso?“. Urobte nevyhnutné úpravy.
6.		Preskúmajte pozorne výkonové štandardy. Overte si, či niektoré výkony nie sú identické alebo podobné. Ak je tomu tak, buď ich preformulujte alebo vzájomne skombinujte.
7.		Usporiadajte výkonové štandardy podľa náročnosti ich výkonov od najjednoduchších po najzložitejšie.
8.	Psychomotorická oblasť	Postupujte podľa krokov 2 – 7 s tým rozdielom, že si položíte otázku: „ Aké praktické zručnosti a návyky by mal žiak preukázať?“.
9.	Afektívna oblasť	Postupujte podľa krokov 2 – 7 s tým rozdielom, že si položíte otázku: „ Aké postoje, vlastnosti, sociálno-komunikatívne zručnosti a pod. by mal žiak preukázať?“.
10.	Všeobecné kompetencie	Riadte sa podľa krokov 2 – 7.
	Kognitívna oblasť	
	Psychomotorická oblasť	
	Afektívna oblasť	
11.	Kľúčové kompetencie	Majte na pamäti, že v OVP je uplatňovaná nadpredmetová koncepcia kľúčových kompetencií, ich rozvoj je previazaný s obsahom vzdelávania vyučovacích predmetov alebo modulov, kľúčové kompetencie sú základom pre formulovanie všeobecných a špecifických cieľov vzdelávania, pre ďalšie získavanie vedomostí, rozvoj zručností, zlepšujú výkon žiaka, zdokonaľujú jeho osobnostný a profesionálny rast. Pamätajte, že kľúčové kompetencie zdôrazňujú požiadavky na zmeny štýlu výučby a učenia, sú činnostne zamerané a vyžadujú modernizáciu vzdelávacích metód a foriem práce ako aj celkového výchovného pôsobenia školy. Pomáhajú teda pri špecifikácii postupov, metód a foriem práce a pod. Vy musíte určiť, ktorá kľúčová kompetencia je dôležitá a mali by ste ju ďalej rozvíjať.
	Kognitívna oblasť	Riadte sa podľa krokov 2 – 7.
	Psychomotorická oblasť	

	Afektívna oblasť	
12.		Ak je to potrebné, doplňte do jednotlivých kategórií kompetencií ďalšie výkonové štandardy podľa ich významu k danému odboru štúdia (a jeho odbornému zameraniu).
13.		Pokračujte v krokoch 5 – 7.

Odporúčame pri formulovaní kompetencií (najmä odborných a všeobecných) súbežne určovať aj výchovno-vzdelávacie stratégie (postupy, formy a metódy práce), metódy a prostriedky hodnotenia a kritériá hodnotenia. Nemali by ste zabúdať na učebné zdroje (učebnice, učebný materiál, didaktickú techniku, materiálne výučbové prostriedky) a podmienky vzdelávania (napr. učebne, laboratória, dielne a pod.). Uľahčí vám to prácu pri tvorbe ďalších častí vášho vzdelávacieho programu a formulovaní vzdelávacích výstupov v učebných osnovách vyučovacích predmetov a záverečnom (sumatívnom) hodnotení (záverečné, maturitné a absolventské skúšky).

5.5 Charakteristika školského vzdelávacieho programu

Charakteristika školského vzdelávacieho programu poskytuje tieto **základné informácie**:

1. popis školského vzdelávacieho programu (konceptia, charakter obsahu),
2. základné údaje o štúdiu,
3. organizácia výučby (metódy, formy a prístupy uplatňované pri vyučovaní),
4. zdravotné požiadavky na žiaka,
5. požiadavky na bezpečnosť a hygienu pri práci.

5.5.1 Popis školského vzdelávacieho programu

Popisuje cieľ a zámer vzdelávania, charakter pedagogickej koncepcie, ktorú si škola vypracovala a obhájila, popis štruktúry obsahu výučby, ktorá sa odvodzuje od vzdelávacích oblastí ŠVP a premieta sa do konkrétnych učebných osnov alebo modulov vyučovacích predmetov, metodických prístupov a postupov uplatňovaných pri vyučovaní a hodnotení, spôsobu rozvoja kľúčových kompetencií prostredníctvom výchovných a vzdelávacích stratégií, začleňovania účelového učiva a ďalších informácií do vzdelávacieho procesu z hľadiska realizácie a splnenia vytýčených cieľov a zámerov. Informácie obsiahnuté v charakteristike vzdelávacieho programu sú dôležité hlavne pre tých, ktorí sa aktívne podieľajú na realizácii programu (žiaci, učitelia), ale aj pre nadriadené orgány, verejnosť a budúcich záujemcov o vzdelávanie. Popis vzdelávacieho programu objasňuje celkové poňatie vzdelávania v danom študijnom/učebnom odbore a charakterizuje najmä spôsob a kritériá hodnotenia žiakov. Charakteristika ŠKVP tiež uvádza aj skutočnosť, či daný vzdelávací program je vhodný pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Popisuje podmienky, požiadavky a predpoklady na ich výučbu. Zároveň navrhuje formu štúdia pre mimoriadne talentovaných žiakov.

Základné údaje o štúdiu

5.5.2 Základné údaje o štúdiu

V tejto časti uvádzate všetky nevyhnutné informácie o štúdiu. Najosvedčenejšia forma je tabuľkový prehľad:

Kód a názov študijného/učebného odboru

Dĺžka štúdia:	
Forma štúdia:	
Nevyhnutné vstupné požiadavky na štúdium:	Podmienky prijatia na štúdium ustanovuje vykonávací predpis o prijímacom konaní na stredné školy.
Spôsob ukončenia štúdia:	
Doklad o dosiahnutom vzdelaní:	
Poskytnutý stupeň vzdelania⁵:	
Možnosti pracovného uplatnenia absolventa:	
Nadväzná odborná príprava (ďalšie vzdelávanie):	

Organizácia výučby

5.5.3 Organizácia výučby

Ide o popis organizácie vzdelávania v rámci teoretického a praktického vzdelávania vzhľadom k forme vzdelávania a podmienkam školy. Obsahuje popis harmonogramu štúdia (organizácia školského roka), druhov štúdia, odborov štúdia, prijímania žiakov na štúdium, prerušenia štúdia, vylúčenia žiakov zo štúdia, prestup žiakov na iný typ štúdia, spôsob ukončovania štúdia, popis rôznych foriem vyučovania (integrované, skupinové, programové, individuálne, vyučovacie bloky, projekčné etapy, vyučovanie v rôznom prostredí, organizácia konzultácií v iných formách vzdelávania ako je denná, exkurzie, športové aktivity, účelové kurzy, rôzne výchovné aktivity súvisiace so vzdelávaním). Jasne a stručne popíšete zabezpečenie a realizáciu praktickej prípravy (prax, odborný výcvik) v reálnych podmienkach. Uvádzate aj metódy, formy a prístupy uplatňované pri teoretickom vyučovaní a praktickej príprave (napr. individuálna, skupinová, frontálna alebo diferencovaná forma učebného procesu, môžete využiť metódy slovné - prednášky, vysvetľovanie, popis, rozprávanie, dialogické – rozhovor, beseda, prácu s knihou, názorné metódy – demonštrácia, pozorovanie, exkurzia, praktické metódy - laboratórne cvičenia, písomné práce, projekčná činnosť, prípadové štúdie, ročníkové práce, praktické práce, problémový výklad, didaktické hry a pod.). V tejto časti môžete uviesť aj spôsob delenia tried, zlučovanie žiakov z rôznych ročníkov a pod.

⁵ Podľa platnej legislatívy SR a klasifikácie ISCED

Zdravotné požiadavky na žiaka

5.5.4 Zdravotné požiadavky na žiaka

Tieto požiadavky sa rozpracujú v nadväznosti na ŠVP a daný odbor štúdia, ktorý ste konkretizovali vo svojom ŠKVP. Táto problematika veľmi úzko súvisí hlavne s praktickou prípravou a zdravotnými obmedzeniami v súvislosti s výkonom predpísaných pracovných činností. Nie je potrebné uvádzať zoznamy všetkých právnych predpisov a ich citácie, je dôležité zamerať sa na najčastejšie ochorenia a zdravotné znevýhodnenia, ktoré bránia výkonu pracovných činností alebo ich obmedzujú. Tiež je vhodné uviesť aj prípadné choroby, ktoré získava osoba pri dlhšom výkone svojho povolania. Táto časť by sa mala spracovať v spolupráci s kompetentnými odborníkmi (Zákonník práce, MZ SR, MPSVR SR, pracovné lekárstvo, platné predpisy a pod.).

Požiadavky na bezpečnosť a hygienu pri práci

5.5.5 Požiadavky na bezpečnosť a hygienu pri práci

V nadväznosti na ŠVP stručne popíšete, akým spôsobom bude škola zabezpečovať bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci vrátane požiarnej prevencie žiakov v teoretickom a praktickom vyučovaní v reálnych podmienkach, pri školských aktivitách a aktivitách mimo vyučovania. Uvediete, akým spôsobom budete viesť žiakov k dodržiavaniu všetkých bezpečnostných opatrení, požiarnej prevencie, prevencie proti drogovej závislosti, šikane, trestnej činnosti mladistvých a pod. Nie je potrebné uvádzať zoznamy všetkých právnych predpisov a ich citácie.

Učebný plán školského vzdelávacieho programu

5.6 Učebný plán školského vzdelávacieho programu

Učebný plán ŠKVP musí povinne vychádzať z rámcového učebného plánu ŠVP, názvy vyučovacích predmetov alebo modulov musí škola odvodzovať od vzdelávacích oblastí vymedzených v ŠVP, pokiaľ nie sú nevyhradené v rámcovom učebnom pláne.

Vstupujete do jednej z najdôležitejších etáp tvorby ŠKVP. Odporúčame vám hneď na začiatku rozhodnúť, či budete organizovať vyučovanie predmetovo alebo modulárne, príp. v ich kombinácii (napr. všeobecné vzdelávanie predmetovo, odborné modulárne). Napíšte si všetky klady a zápory jednotlivých prístupov. Ujasnite si a prediskutujte niektoré problémy, napr. obsahovú a teoreticko-praktickú integráciu, medzipredmetové vzťahy a pod.

Rámcové učebné plány (ďalej len „RUP“) sú súčasťou štátnych vzdelávacích programov, obsahujú vzdelávacie oblasti a zoznam povinných vyučovacích predmetov vo všeobecnom vzdelávaní s vymedzením minimálneho počtu vyučovacích hodín v rámci celého vzdelávacieho programu alebo jeho ucelenej časti. Určujú tiež celkový počet hodín za štúdium a počet hodín, ktoré môže škola použiť na svoje vlastné zameranie v rámci tvorby školského vzdelávacieho programu – disponibilné hodiny. Rámcové učebné plány sú záväzné pre vypracovanie učebných plánov príslušných školských vzdelávacích programov.

Učebné plány sú súčasťou školských vzdelávacích programov a rozpracúvajú rámcové učebné plány štátneho vzdelávacieho programu podľa jednotlivých ročníkov s určením celkového týždenného počtu vyučovacích hodín pre príslušný ročník školského vzdelávacieho programu. Musia byť koncipované tak, aby bola zachovaná postupnosť a nadväznosť obsahu vzdelávania vo vyučovacích predmetoch.

Učebný plán (ďalej len „UP“) je teda časovým rozpisom jednotlivých zložiek vzdelávania. Vypracuje sa pre všetky formy vzdelávania (denná, večerná, diaľková, kombinovaná, dištančné vzdelávanie vrátane individuálneho učebného plánu pre jednotlivca alebo danú skupinu žiakov), ak ich škola mieni zaviesť vrátane vzdelávania

žiakov s jazykom národnostných menšín. Je to tabuľkový rozpočet všetkých vyučovacích predmetov alebo modulov s ich týždennou hodinovou dotáciou podľa ročníkov. Obsahuje aj celkový počet vyučovacích hodín (za štúdium, týždeň, ročník), popis ďalších vzdelávacích aktivít školy, ktoré sú záväznou súčasťou vzdelávania (kurzy, účelové učivo, praktickú prípravu, záverečné skúšky a pod.).

Súčasťou učebného plánu je aj rozpis týždňov v školskom roku a poznámky, v ktorých škola opisuje obsahové a organizačné aspekty učebného plánu a výučby.

Učebný plán:

- vychádza z rámcového učebného plánu ŠVP,
- vymedzuje súbor vyučovacích predmetov alebo modulov pre všeobecné a odborné vzdelávanie, ich hodinovú dotáciu, ako aj usporiadanie všetkých vzdelávacích aktivít školy,
- stanovuje záväznosť vyučovacích predmetov alebo modulov a ich rozčlenenie na povinné, voliteľné, povinne voliteľné, nepovinné a účelové kurzy,
- stanovuje časovú dotáciu na prax/odborný výcvik,
- rozpisuje usporiadanie vyučovacích týždňov v školskom roku.

Učebný plán má tieto časti:

1. Identifikačná časť uvádza:

- Názov a adresa školy.
- Názov školského vzdelávacieho programu.
- Kód a názov štátneho vzdelávacieho programu.
- Kód a názov študijného/učebného odboru ŠKVP.
- Stupeň vzdelania.
- Dĺžka štúdia.
- Forma štúdia.
- Ďalšie informácie, napr. škola s vyučovacím jazykom národnostných menšín, súkromná škola, cirkevná škola a pod.

2. Tabuľka uvádza:

- záväznosť vyučovacích predmetov, ktorá je vyjadrená ich rozdelením na povinné, voliteľné, povinne voliteľné a nepovinné. Voliteľné predmety sa môžu integrovať do blokov, ktorými sa vyjadruje ich vzťah k odbornému zameraniu alebo inej profilácii žiakov,
- zoznam vyučovacích predmetov pre všeobecné vzdelávanie, odborné vzdelávanie a účelové kurzy/účelové učivo,
- predmety praktickej prípravy, ktoré majú stanovený pevný počet vyučovacích hodín a ich výučba sa koná pravidelne. Zaraďujeme ich do kategórie povinných vyučovacích predmetov. Praktické vyučovanie formou odbornej alebo umeleckej praxe, ktoré sa realizuje v rozsahu niekoľkých týždňov (súvislá odborná/umelecká prax) sa uvedie v Prehľade rozpisu týždňov,
- počet týždenných vyučovacích hodín všeobecného vzdelávania a odborného vzdelávania, vrátane počtu voliteľných predmetov,
- počet týždenných vyučovacích hodín v jednotlivých predmetoch podľa ročníkov,
- počet týždenných vyučovacích hodín v ročníku,
- celkový počet vyučovacích hodín podľa ročníkov,
- celkový počet vyučovacích hodín za všetky ročníky,
- počet konzultačných hodín napr. v diaľkovej forme štúdia.

V UP sa môžu predmety profilovej časti maturitnej/záverečnej/absolventskej skúšky označiť napr. značkou * s vysvetlením v poznámkach, podobne predmety voliteľnej spoločnej časti maturitnej skúšky napr. značkou ** s vysvetlením v poznámkach. Označovanie predmetov je v plnej kompetencii škôl.

3. Poznámky k UP

Vychádzajú z poznámok rámcového učebného plánu. Poznámky v RUP týkajúce sa minimálneho počtu týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacích oblastiach všeobecného vzdelania sú pre tvorbu ŠKVP záväzné. Ak škola usúdi, že poznámka v RUP má svoje opodstatnenie aj v UP, môže ju prevziať buď v úplnom znení alebo si ju môže prispôsobiť podľa svojich podmienok a požiadaviek. Poznámky formulujete v takých prípadoch, keď na základe špecifických podmienok a potrieb organizácie výučby považujete za nevyhnutné uviesť doplňujúce informácie, aby ste organizáciu výučby a UP dali do súladu. Napr. výučba cudzích jazykov, ktoré sa na škole vyučujú, podiel praktickej prípravy realizovaný v predmetoch teoreticko-praktického charakteru, v reálnych pracovných podmienkach v spolupráci so zamestnávateľmi v regióne alebo formou cvičných firiem a pod. V poznámkach môžete uviesť aj špecifiká účelových kurzov/účelového učiva, smernice, pravidlá a podmienky ich realizácie a pod. Poznámky o percentuálnej úprave UP a obsahu učebných osnov vyučovacích predmetov nemusíte uvádzať, nakoľko ŠKVP môžete operatívne inovovať podľa potreby.

4. Prehľad využitia týždňov v školskom roku

Je významnou súčasťou UP. Prehľad je uvádzaný v tabuľkovej forme. Popisuje v týždňoch/dňoch jednotlivé aktivity v priebehu školského roka – športové, výchovné, účelové a iné kurzy, odbornú/umeleckú prax, projekčné dni, záverečné/maturitné skúšky, časovú rezervu (na opakovanie učiva, exkurzie, výchovno-vzdelávacie akcie, prípravu na maturitné/záverečné skúšky a pod.) a ďalšie aktivity, ktoré sú súčasťou vzdelávania. Dĺžka školského roka je 40 týždňov (neuvádzajú sa prázdniny, hoci tiež patria do školského roka), v poslednom ročníku štúdia 37 týždňov.

5. Disponibilné hodiny

Slúžia k rozšíreniu časových hodinových dotácií vyučovacích predmetov všeobecnej a odbornej zložky vzdelávania, k rozpracovaniu konkrétneho odboru alebo odborného zamerania, k zohľadneniu potrieb školy, regiónu, žiakov alebo zamestnávateľov. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na maturitné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. Názornosť rozpracovania disponibilných hodín zo ŠVP do ŠKVP ukazuje **Príloha 15**. V učebných odboroch sa disponibilné hodiny môžu využiť pre všeobecné aj pre odborné vzdelávanie. V študijných odboroch sa disponibilné hodiny určené na všeobecné vzdelávanie nemôžu využiť na odborné vzdelávanie a naopak.

Pri spracovaní UP **dodržujte tieto zásady:**

- Zaradené vyučovacie predmety a vzdelávacie aktivity musia obsahovo pokrývať všetky vzdelávacie oblasti a obsahové štandardy vymedzené v ŠVP. Minimálne časové dotácie stanovené v ŠVP sú záväzné, v ŠKVP môžu byť zvýšené posilnením časovej dotácie vyučovacích predmetov z kapacity disponibilných hodín. Súlad medzi ŠVP a ŠKVP preukázate v samostatnom prehľade. V **Prílohe 15** je uvedený príklad súladu medzi ŠKVP a ŠVP. V tabuľke je preukázané, ako sú vzdelávacie oblasti a obsahové štandardy rozpracované do jednotlivých vyučovacích predmetov a ďalších vzdelávacích aktivít, či sú dodržané minimálne počty vyučovacích hodín stanovené v ŠVP, a ako sme rozdelili disponibilné hodiny. Tento prehľad má kontrolnú funkciu hlavne pre zamestnancov Štátnej školskej inšpekcie. Túto časť odporúčame vypracovať ešte pred vlastným spracovaním UP (Príklad v **Prílohe 15** je postavený na ŠVP pre skupinu odborov 64 Ekonomika, organizácia, obchod a služby – **Príloha 17** a pre ŠKVP v učebnom odbore 6444 2 čašník, servírka – **Príloha 18**).
- Názvy vyučovacích predmetov všeobecného vzdelávania uvedené v ŠVP sú záväzné.
- Názvy vyučovacích predmetov v odbornom vzdelávaní môžu byť aj iné, ako v súčasne platnej pedagogickej dokumentácii (napr. súčasné predmety sa môžu integrovať alebo dezintegrovať na nevyhnutý počet nových predmetov).
- Názvy predmetov alebo modulov by mali byť výstižné z hľadiska ich obsahu, krátke, zrozumiteľné a celistvé (nie skratky). Nemali by byť totožné s názvom vzdelávacej oblasti alebo obsahovým štandardom (oblasti a štandardy sú koncipované širšie, môžu determinovať aj viac predmetov).
- Pri zaraďovaní predmetov do ročníkov musíte zvážiť náročnosť a relevantnosť ich obsahu a požadovaných vzdelávacích výstupov vzhľadom ku schopnostiam žiakov (či nie je predmet pre žiakov v danom ročníku veľmi náročný) s didaktickou a obsahovou nadväznosťou na iné predmety (či učivo v danom predmete nadväzuje na učivo nižšieho ročníka).
- Výber a zaraďovanie predmetov zo vzdelávacej oblasti „Človek a príroda“ ŠVP do učebných plánov ŠKVP je v kompetencii školy a mali by zabezpečovať súlad, nadväznosť a integritu s predmetmi odborného vzdelávania a praktickej prípravy. Predmetové komisie rozhodnú, ktoré predmety sa budú vyučovať v jednotlivých ročníkoch tak, aby učivo týchto predmetov dopĺňalo učivo odborných predmetov (v súčasných učebných osnovách môžete nájsť takmer identický obsah učiva v predmetoch všeobecného a odborného vzdelávania, čo vyvoláva nielen duplicitu v obsahu vzdelávania, ale zvyšuje časovú a vecnú náročnosť učenia sa žiakov, znižuje efektivitu vyučovania odborných predmetov tým, že na ich výučbu neostáva čas, pôsobí demotivujúco na záujem a aktivitu žiakov a pod.). Logický a racionálny bude taký výber, kde napr. učebné odbory ekonomického zamerania si do svojich UP zariaďujú predmet chémie, lebo ho budú potrebovať pre výučbu tovaroznalectva, strojárskych odborov si vyberú fyziku, nakoľko fyzikálne javy a procesy v odborných predmetoch vhodne využijú, poľnohospodárske a potravinárske odbory biológiu, lebo väčšina technologických procesov je založená na biologických aktivitách a pod. V študijných odboroch sa môže napr. v každom ročníku vyučovať iný predmet, ktorý poskytne základ pre odborné predmety buď v tom istom ročníku alebo vo vyššom ročníku.
- V študijných odboroch môžeme v oblasti jazykového vzdelávania zaradiť vyučovacie predmety konverzácia v cudzom jazyku, odborný cudzí jazyk (podľa orientácie odboru napr. Business English, Gastronomy English, Gardening English a pod.) ako voliteľný alebo nepovinný vyučovací predmet podľa záujmu žiakov. Dôvody sú viac-menej organizačného charakteru ako vecného, nakoľko základná výučba, konverzácia, používanie a orientácia v odbornej terminológii by mali byť prepojené.
- Vyučovacie predmety, ktoré sú z hľadiska odbornosti alebo ukončovania štúdia významné, je efektívnejšie a funkčnejšie zaraďovať do všetkých (alebo vyšších) ročníkov.

- Voliteľné vyučovacie predmety, najmä odborné, zaraďujeme skôr do vyšších ročníkov, kde sa žiak rozhoduje o svojej ďalšej odbornej alebo vzdelávacej ceste. Ponuka voliteľných predmetov by mala byť čo najširšia, aby bola pre žiakov zaujímavá a inšpiratívna.
- Vyučovacie predmety v UP zaraďujeme systematicky a prehľadne.
- Pri stanovení počtu konzultačných hodín pre diaľkovú alebo individuálnu formu vzdelávania môžeme použiť prepočet, kde 1 vyučovacia hodina (45 minút) sa bude rovnať 10 konzultačným hodinám. Na konzultácie pre vyučovacie hodiny, v ktorých sa nacvičujú a upevňujú praktické zručnosti pod priamym vedením majstra odbornej výchovy alebo učiteľa praxe, je potrebné zvýšiť počet hodín aj na úkor tých predmetov, v ktorých sa môže využiť samoštúdium.

Najčastejšie **nedostatky**, ktoré sa **pri tvorbe UP** objavujú sú (mohli by sa vyskytnúť!):

- Chýbajúci počet hodinovej dotácie podľa ročníkov a za celé štúdium.
- Chyby v súčtoch vyučovacích hodín.
- Z prehľadu nie je jasné, aký je celkový podiel voliteľných a nepovinných predmetov (celkový počet týždenných vyučovacích hodín).
- Dlhé názvy predmetov.
- Podobné názvy predmetov.
- Predmety uvedené v skratkách.
- Názvy predmetov nezodpovedajú obsahu vzdelávacej oblasti alebo obsahovému štandardu.
- Nesprávne kalkulované disponibilné hodiny v závislosti na podstate a závažnosti obsahu výučby.
- Veľmi rozsiahle spektrum voliteľných a nepovinných predmetov, ktoré nie sú predmetom záujmu a potrieb žiakov.
- Mimoriadna náročnosť predmetovej skladby vzdelávania, ktorá by viedla k neúmernému preťažovaniu žiakov z hľadiska vecného a časového.
- Zlá nadväznosť predmetov z hľadiska času (polrok, rok) a obsahu učiva.
- Chýba zaradenie praktickej prípravy.
- Vyučovacie predmety sú zaraďované náhodne a neprehľadne.

V **Prílohe 16** je uvedený príklad RUP v štátnom vzdelávacom programe pre trojročné učebné odbory, ktorý bol pripravený v spolupráci so Štátnym pedagogickým ústavom. Tento plán je záväzný pre školy, ktoré sa rozhodnú pre túto skupinu učebných odborov vypracovať školský vzdelávací program iba pre oblasť všeobecného vzdelávania. V RUP sú uvádzané minimálne a celkové počty týždenných vyučovacích hodín v jednotlivých ročníkoch pre všeobecné vzdelávanie s vymedzením konkrétnych vyučovacích predmetov, v odbornom vzdelávaní sú uvedené iba vzdelávacie oblasti s minimálnym počtom týždenných vyučovacích hodín.

Zapamätajte si. Hodiny pridelené pre všeobecnovzdelávacie predmety sú pre školy záväzné. Vo vzdelávacích oblastiach odborného vzdelávania je záväzný iba minimálny počet týždenných vyučovacích hodín pre praktickú prípravu v učebných odboroch. V ďalších vzdelávacích oblastiach s minimálnym a celkovým počtom týždenných vyučovacích hodín si školy môžu usporiadať vzdelávacie predmety tak, aby dodržali zásady tvorby UP v ŠKVP.

V **Prílohe 17** je uvedený príklad RUP v ŠVP pre skupinu učebných odborov 64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby. Tento **plán je záväzný** pre školy, ktoré sa rozhodnú pre túto skupinu učebných odborov vypracovať školský (alebo školské – škola môže rozpracovať aj viac vzdelávacích programov) vzdelávací program. **Celkové minimálne počty týždenných vyučovacích hodín podľa ročníkov sa musia dodržať.** Vo všeobecnom vzdelávaní sú povinné. RUP bol kalkulovaný na 32 týždňov z celkového počtu 40 (Poznámka b) RUP). Maximálny počet týždňov musí byť v učebných plánoch ŠKVP zachovaný vrátane maximálneho počtu týždenných vyučovacích hodín v súlade s poznámkou b). Tento plán poskytuje školám istú voľnosť pri zaraďovaní vyučovacích predmetov v oblasti odborného vzdelávania. V **Prílohe 18** uvádzame príklad UP pre učebný odbor 6444 2 čašníč, servírka školského vzdelávacieho programu (bez poznámok).

5.7 Učebné osnovy školského vzdelávacieho programu

Učebné osnovy sú súčasťou školských vzdelávacích programov. Vymedzujú výchovno-vzdelávacie ciele, obsah a rozsah vyučovania jednotlivých vyučovacích predmetov podľa učebného plánu v jednotlivých postupových ročníkoch. Určujú sa pre každý predmet osobitne. Plnia funkciu programovú, orientačnú a normatívnu.

Jednotlivé druhy a typy škôl vypracujú učebné osnovy najmenej v rozsahu ustanovenom vzdelávacím štandardom príslušného štátneho vzdelávacieho programu.

Učebné osnovy ako pedagogický dokument vymedzujú didaktickú koncepciu obsahu vzdelávania v jednotlivých vyučovacích predmetoch alebo kurzoch. Učebné osnovy vyučovacieho predmetu sa odvodzujú od profilu absolventa ŠKVP a obsahových štandardov vzdelávacích oblastí všeobecného a odborného vzdelávania štátneho vzdelávacieho programu (každá vzdelávacia oblasť je popísaná výkonovými a obsahovými štandardmi).

Učebné osnovy v ŠKVP:

- sa vypracujú pre všetky vyučovacie predmety uvedené v UP,
- musia byť vypracované tak, aby podľa nich mohli učiť všetci učitelia daného vyučovacieho predmetu (nestačí iba uvádzať tematické celky, témy a podtémy vrátane časových dotácií),
- majú mať jednotný formát spracovania,
- musia svojím názvom a hodinovou dotáciou zodpovedať UP,
- so spoločným všeobecným základom sa môžu použiť aj pre viac rôznych ŠKVP (približne rovnaká hodinová dotácia).

Učebné osnovy vyučovacieho predmetu **majú tieto časti:**

- Záhlavie – názov predmetu, časový rozsah výučby, názov ŠVP, názov ŠKVP, kód a názov odboru štúdia, ročník v ktorom sa vyučuje, stupeň vzdelania, forma štúdia, vyučovací jazyk.
- Charakteristiku vyučovacieho predmetu.
- Ciele vyučovacieho predmetu.
- Výchovné a vzdelávacie stratégie.
- Stratégiu vyučovania
- Učebné zdroje
- Obsah vzdelávania (učivo).

Odporúčame si hneď na začiatku vytvoriť jednotnú formálnu úpravu a šablónu, do ktorej budete vpisovať obsah vzdelávania.

Názov vyučovacieho predmetu by mal zohľadňovať vzdelávací obsah obsahového štandardu a svoju príslušnosť k danému odboru štúdia. Musí byť krátky, výstižný a zrozumiteľný.

V prípade integrovaného predmetu záleží na tom, ktorý začlenený predmet bude dominantnejší vzhľadom k svojmu obsahu (ak z jedného predmetu začleníme do druhého iba malú časť alebo tému, názov integrovaného predmetu bude odvodený od názvu predmetu s prevažujúcim obsahom výučby). Ak budeme integrovať viac predmetov, názov nového predmetu by mal vystihovať všetky obsahy v ňom začlenené.

5.7.1 Charakteristika vyučovacieho predmetu

V tejto časti stručne popíšete, z ktorých hlavných častí sa skladá učivo vyučovacieho predmetu, prečo ste ho do výučby zaradili, ako učivo časovo nadväzuje na UP, z ktorých hlavných (profilových) tematických častí sa skladá, aké vzájomné vzťahy a súvislosti existujú medzi vyučovacím predmetom a ďalšími vyučovacími predmetmi alebo tematickými celkami (alebo témami) vyučovacích predmetov – medzi predmetové vzťahy, ich ideové, etické a estetické pôsobenie na osobnosť žiaka, aké formy organizácie vyučovania budú v predmete uprednostňované a s akou časovou dotáciou (podľa UP), za akých podmienok a kde sa výučba predmetu realizuje napr. v teréne (ak tieto informácie a usmernenia nie sú súčasťou poznámok UP alebo právnych predpisov), či sa trieda delí na skupiny alebo dochádza k spojeniu niekoľkých tried (aj z rôznych ročníkov) napr. v účelových kurzoch, seminároch, besedách a pod.

V prípade integrovaných predmetov uvádzame, z ktorých odborov štúdia (vzdelávacích oblastí ŠVP) alebo ich častí je daný predmet vytvorený.

Ciele vyučovacieho predmetu

5.7.2 Ciele vyučovacieho predmetu

Táto časť je jadrom učebných osnov, nakoľko z cieľov vyučovacieho procesu vychádza obsah vzdelávania, ktorý je jeho významným prvkom. Ciele vyučovacieho procesu tvoria istú hierarchiu. Ich usporiadanie opisuje Didaktika odborných predmetov (Turek, 1990):

1. **Spoločenské ciele**, ktoré stoja v hierarchii najvyššie, pričom sú najvšeobecnejšie a najabstraktnejšie, napr. formovať mravné vedomie, rozvíjať tvorivé myslenie, a pod.
2. **Inštitucionálne ciele** reprezentujú požiadavky vzdelávacej inštitúcie, napr. profil absolventa a ciele vyučovacieho predmetu (alebo jeho tematických celkov).
3. **Špecifické (konkrétne) ciele** stoja najnižšie a predstavujú vyučovacie ciele jednotlivých tém učiva. Tie ďalej členíme na:
 - **Vzdelávacie**, ktoré sú zamerané na všestranný rozvoj osobnosti ako predpokladu seba výchovy a seba vzdelávania, zabezpečujú rozvoj záujmov a potrieb žiaka, jeho pamäti, reprodukčného a tvorivého myslenia, racionálneho učenia. Vzdelávacie ciele sú zamerané hlavne na kognitívne (poznávacie) a psychomotorické (pohybové) procesy.
 - **Výchovno-vzdelávacie ciele** sú zamerané na formovanie vzťahu žiakov k svetu, aby stanovené hodnoty prijímali, reagovali na ne, akceptovali ich, integrovali a zvnútorňovali sa s nimi. Vzťahujú sa na afektívne (citové) procesy.

Špecifické ciele musia spĺňať tieto **požiadavky**:

- Musia byť **konzistentné** (nižšie ciele podriaďujeme vyšším).
- Musia byť **primerané** (súladiť požiadaviek cieľov s možnosťami a schopnosťami žiakov, učiteľov, materiálnymi podmienkami, učebnými zdrojmi a pod).
- Musia byť **jednoznačné** (nepripúšťa sa viacznačný význam cieľov, rôznosť vysvetlení).
- Musia byť **vyjadrené v pojmoch žiackych výkonov** (vopred stanovíme konečný stav – výkon, ktorý sa má u žiaka dosiahnuť).
- Musia byť **kontrolovateľné** (porovnávame dosiahnutý stav u žiakov so stanovenými cieľmi).
- **Rešpektujú taxonómiu** (aktívne sloveso v neurčitku) cieľov (úroveň osvojenia učiva).

Hoci môžeme badať istú príbuznosť s výkonovými štandardmi, špecifické ciele nie sú kompetencie. Kompetencie vychádzajú zo štandardu – absolútny výkon (výkon žiaka sa porovnáva s určitou vopred stanovenou normou), zisťujeme, či žiaci dosiahli štandard alebo nie, splnili alebo nesplnili štandard). Veľmi významné sú vo väzbe na kompetenčný profil žiaka – absolventa. Špecifické ciele vyjadrujú relatívny výkon v rámci tematického celku. Podrobnejšie o špecifických cieľoch vypovedá **Príloha 13**.

V tejto časti uvádzate všeobecné ciele (všeobecný cieľ) vyučovacieho predmetu – vyučovacie zámery a jeho špecifické ciele. Stručne uvediete, čo je zásadným poslaním predmetu a ako sa podieľa na profilovaní absolventa daného odboru štúdia, aký výkon u žiaka sa má dosiahnuť.

Výchovné a vzdelávacie stratégie

5.7.3 Výchovné a vzdelávacie stratégie

Kľúčové kompetencie sú v ŠKVP „zlatým kľúčikom“ na formulovanie **výchovných a vzdelávacích stratégií**. Tieto predstavujú spoločne uplatňované zásady a pravidlá pri vybraných postupoch, metódach a formách práce, pri organizovaní rôznych slávnostných alebo výnimočných príležitostí, akcií alebo aktivít, mali by podporovať a rozvíjať aktivitu, tvorivosť, zručnosť, učenie žiaka. Výchovné a vzdelávacie stratégie (ďalej len „VVS“) by nemali byť formulované ako ciele, konkrétne metódy, postupy, pokyny alebo predpokladané výsledky žiakov, ale ako spoločný postup, prostredníctvom ktorého by učitelia dovedli žiakov k vytváraniu alebo ďalšiemu rozvoju kľúčových kompetencií. Sú odpoveďou na otázky:

- **Ako chce škola ako celok rozvíjať kľúčové kompetencie žiakov?** Napr. rozvoj „*Komunikatívnych a sociálno-interakčných spôsobilostí*“ sa vo výučbe môže realizovať tak, že sa pravidelne do určitých ročníkov zaradí obhajoba ročníkových prác vo vybraných predmetoch; rozvíjanie „*Spôsobilosti byť demokratickým občanom*“ sa zrealizuje tak, že všetky triedy sa prostredníctvom svojich zástupcov podieľajú na rokovaní „školskej rady“ pri presadzovaní svojich reálnych požiadaviek, napr. zorganizovanie humanitárnej návštevy v domove dôchodcov alebo rôznych stacionárnych zariadeniach, stanovenie pravidiel triedy, školského poriadku, separovanie odpadu v priestoroch školy a jej okolia, usporiadanie

tematickej besedy s predstaviteľmi politického života o problémovej téme, ktorá ovplyvňuje sociálnu stránku života žiakov a pod.

- **Ktoré stratégie môžu byť spoločné pre väčšinu predmetov a týmto sa môžu stať výchovnými a vzdelávacími stratégiami celej školy?** Napr. rozvíjanie „Schopnosti tvorivo riešiť problémy“ môžeme využiť vo viacerých predmetoch tým, že vytvoríme pre žiakov motivačné a aktivizujúce pracovné prostredie a podmienky na riešenie praktických a teoretických problémových úloh a situácií, podporujeme žiakov riešiť úlohy, ktoré si vyžadujú prepojenie vedomostí a zručností z viacerých vyučovacích predmetov vrátane praktickej prípravy – stanovenie vlastného pracovného postupu, kontrola výsledkov, prezentácia vlastných výrobkov na charitatívnych akciách, exkurzie, projekty na riešenie alternatívnych zdrojov energie, projekt na zrealizovanie návštevy v partnerskej škole v zahraničí s vlastným výberom zamerania tejto návštevy, tematické alebo odborné súťaže medzi triedami podľa ich vlastného návrhu, atď.)
- **Ktoré stratégie sa môžu uplatňovať v čase mimo vyučovania?** (napr. rozvoj „Podnikateľských spôsobilostí“ s dôrazom na samostatnosť rozhodovania, prípravu a realizáciu sa môže zrealizovať napr. pri školských akadémiách, maturitnom plese, burze učebníc a pod.)

VVS sú v ŠKVP formulované buď pre každú kľúčovú kompetenciu osobitne (veľmi náročná práca) alebo pre viac kľúčových kompetencií (integrácia výchovných a vzdelávacích činností). Tieto stratégie vymedzujete (v rámci reálnych možností) na úrovni každého vyučovacieho predmetu (všeobecného, odborného vrátane praktickej prípravy, povinného, povinne voliteľného, voliteľného) alebo kurzu.

Ako príklad môžeme uviesť spracovanie výchovných a vzdelávacích stratégií v učebných osnovách predmetu fyzika napr. pre kľúčové kompetencie „Schopnosť tvorivo riešiť problémy“.

Schopnosť tvorivo riešiť problémy

Vo vyučovacom predmete Fyzika využívame pre utváranie a rozvíjanie tejto kľúčovej kompetencie výchovné a vzdelávacie stratégie, ktoré žiakom umožňujú:

- rozpoznávať problémy v priebehu ich fyzikálneho vzdelávania využívaním všetkých metód a prostriedkov, ktoré majú v danom okamihu k dispozícii (pozorovanie, meranie, experimentovanie, matematické prostriedky, grafické prostriedky a pod.),
- vyjadriť alebo formulovať (jednoznačne) problém, ktorý sa objaví pri ich fyzikálnom vzdelávaní,
- hľadať, navrhovať alebo používať ďalšie metódy, informácie alebo nástroje, ktoré by mohli prispieť k riešeniu daného problému, pokiaľ doteraz používané metódy, informácie a prostriedky nevedli k cieľu,
- posudzovať riešenie daného fyzikálneho problému z hľadiska jeho správnosti, jednoznačnosti alebo efektívnosti a na základe týchto hľadísk prípadne porovnávať aj rôzne riešenia daného problému,
- korigovať nesprávne riešenia problému,
- používať osvojené metódy riešenia fyzikálnych problémov aj v iných oblastiach vzdelávania žiakov, pokiaľ sú dané metódy v týchto oblastiach aplikovateľné.

Pri formulovaní VVS postupujte nasledovne:

- Pozorne si preštudujte všetky kľúčové kompetencie v ŠVP a starostlivo si premyslite ich začlenenie do obsahu výučby v danom predmete/predmetoch.
- Vyberte tú (alebo tie) kľúčovú kompetenciu (jej výkonovú oblasť), ktorá súvisí s obsahom vzdelávania, podporuje a dopĺňa všetky metódy, postupy a formy práce vo vyučovaní. Môžete to spracovať aj formou tabuľky (návrh tabuľky je uvedený nižšie).
- Do tabuľky si zapisujete, ako budete upevňovať, ďalej rozvíjať alebo vytvárať vybrané kľúčové kompetencie v rámci výučby tak, aby žiakom umožnili získať nové postoje, názory, pocity, vlastnosti, tvorivosť, kreativitu, istotu, upevnili jeho sebadôveru, sebahodnotenie, samostatnosť, zmysel pre tímovú prácu, aktivizovali ho pre vyšší výkon a pod.
- V rámci jedného predmetu môžete identifikovať jednu alebo viac kľúčových kompetencií.
- Jedna alebo viac VVS môžu byť spoločné aj pre viac predmetov.
- Prehľad VVS má byť výstižný, primeraný obsahu výučby a individuálnym schopnostiam žiakov, reálny, relevantný stanoveným metódam, postupom a formám práce (odporúča sa 2 – 4 formulácie VVS v rámci 1 predmetu).

Pri formulovaní VVS v rôznych vzdelávacích oblastiach môžeme vidieť medzi nimi a kľúčovými kompetenciami aj isté súvislosti (nie je to však zásada):

Všeobecné vzdelávanie rozvíja VVS hlavne v oblasti kľúčových kompetencií:

- Komunikatívnych a sociálno-interakčných.
- IKT.

- Kritického myslenia a schopnosti riešiť problémy.
- Funkčnej gramotnosti (schopnosť používať texty a rozvíjať potenciál osobnosti)⁶.
- Rozvoja osobnosti.

Odborné vzdelávanie rozvíja VVS hlavne v oblasti kľúčových kompetencií:

- Komunikatívnych a sociálno-interakčných (adaptovať sa na pracovné podmienky, pracovať v tíme, byť zodpovedný a samostatný).
- Intrapersonálnych a interpersonálnych (efektívne sa učiť a pracovať, využívať skúsenosti, ďalej sa vzdelávať).
- Kritického myslenia a schopnosti riešiť problémy.
- Funkčnej gramotnosti (schopnosť používať texty a rozvíjať potenciál osobnosti).
- Aplikácie základných postupov pri riešení praktických úloh a problémov.
- Podnikania.
- IKT.

Prehľad kľúčových kompetencií	Predmet 1 (názov)	Predmet 2 (názov)	Predmet n (názov)
	Prehľad výchovných a vzdelávacích stratégií			
Komunikatívne a sociálno interakčné spôsobilosti <u>Výkonová oblasť</u> - - -
Interpersonálne a intrapersonálne spôsobilosti <u>Výkonová oblasť</u> - - -		
Schopnosti tvorivo riešiť problémy <u>Výkonová oblasť</u> - - -
Podnikateľské spôsobilosti <u>Výkonová oblasť</u> - - -	
Spôsobilosti využívať informačné technológie <u>Výkonová oblasť</u> - - -
Spôsobilosť byť demokratickým občanom <u>Výkonová oblasť</u> - - -			

⁶ Gavora, P.: Gramotnosť: Vývin modelov, reflexie praxe a výskumu. *Pedagogika*, 2001/2002, roč. 52, č.2, s. 171 - 181

5.7.4 Stratégia vyučovania

Stratégia vyučovania určuje metódy a formy práce, ktorých premyslený výber, logické usporiadanie a kombinovanie je prostriedkom motivácie a usmernenia žiakov na vyučovaní a učení⁷. Pôjde o výber vyučovacích metód, podmienenosť výberu metód vyučovania, možnosti triedenia vyučovacích metód podľa cieľov, učiva, rôznych ciest a spôsobov, ako dosiahnuť cieľ vyučovacieho predmetu, vyučovacích zásad, foriem práce učiteľa a žiaka a pod. Nebudeme v tejto Metodike podrobne popisovať všetky metódy a formy práce učiteľa a žiaka. Odporúčame preštudovať odbornú literatúru.

Odporúčame všetky relevantné metódy a formy vyučovania a učenia žiakov uvádzať k jednotlivým tematickým celkom učebných osnov. Efektívne je tabuľkové zobrazenie (orientácia na výšku alebo na šírku). Platí zásada – metódy a formy práce musia zodpovedať reálnym podmienkam. Nesnažte sa ich predimenzovať.

5.7.5 Učebné zdroje

Učebné zdroje predstavujú zdroj informácií pre žiakov, cestu ich motivácie, získavania, upevňovania a kontroly nadobudnutých vedomostí, zručností a postojov. Učebnými zdrojmi môžu byť rôzne učebnice, odborná literatúra, odborné časopisy, náučné slovníky, materiálno-technické a didaktické prostriedky a pod. Učebné zdroje, ktoré by mal ŠKVP akceptovať, sú uvedené v štátnom vzdelávacom programe. Škola si tieto učebné zdroje doplní podľa potrieb a špecifik daného študijného/učebného odboru vo svojom vzdelávacom programe. Stručný prehľad učebných zdrojov je uvedený v [Prílohe 19](#).

Odporúčame všetky potrebné učebné zdroje uvádzať k jednotlivým tematickým celkom. Efektívne je tabuľkové zobrazenie (orientácia na výšku alebo na šírku). Platí zásada – učebné zdroje musia zodpovedať reálnym podmienkam. Nesnažte sa ich iba napísať, ale skutočne v procese výučby s nimi pracujete.

5.7.6 Obsah vzdelávania

Obsah vzdelávania vyučovacieho predmetu predstavuje konkrétnu podobu jeho rozpracovania. Obsah vzdelávania môže byť v podobe **tematických celkov alebo modulov**.

a) **Tematický celok** môžeme rozpracovať rôznymi spôsobmi:

- Klasicky (v súčasnej pedagogickej dokumentácii).
- Tabuľkou.

Spracovanie obsahu výučby vo forme tabuľky je v súčasnosti veľmi zaužívaná metóda. Je prehľadnejšia a zabraňuje „spisovateľským“ tendenciám.

Učebné osnovy (klasické, tabuľkové) uvádzajú:

- Učivo (tematický celok s hodinovou dotáciou).
- Vzdelávacie výstupy.
- Kritériá hodnotenia.
- Metódy a prostriedky hodnotenia.

⁷ Turek, I.: Didaktika. Bratislava: IURA, 2008. 595 s. ISBN 978-80-8078-198-9

- Medzipredmetové vzťahy.

A 1. Učivo budeme uvádzať prostredníctvom tematických celkov (zaužívaný postup) nasledovne: názov tematického celku, počet vyučovacích hodín, prehľad jednotlivých tém (ak je to žiaduce aj podtém) v odrážkach. S výberom učiva súvisí aj jeho usporiadanie. Učivo podľa psychických procesov žiakov môžeme členiť do oblasti kognitívnej, psychomotorickej a efektívnej. Jednotlivé časti učiva musia byť hierarchicky usporiadané na základe didaktických zásad:

- Zásada postupnosti (od jednoduchého k zložitejšiemu učivu).
- Zásada primeranosti (podľa schopnosti žiaka).
- Zásada sústavnosti (rovnomernosť rozloženia učiva).
- Zásada trvácnosti (aplikovateľnosť učiva a jeho využitie v činnosti).

Usporiadanie učiva priamo v predmete vytvára vnútropredmetové vzťahy. Pochopenie štruktúry učiva, štruktúry poznatkov má veľký význam pri rozvíjaní zručností žiakov. Ak žiak pochopí podstatu jedného javu v učive, ľahšie túto skúsenosť prenesie na nové javy.

A 2. Vzdelávacie výstupy sú stanovenia o tom, čo žiak vie, chápe a je schopný urobiť, aby ukončil proces učenia/vzdelávania. Ide o štruktúrovaný popis spôsobilostí (odborné, všeobecné, kľúčové) nevyhnutných pre výkon určitej pracovnej úlohy, činnosti alebo súboru činností. Vzdelávacie výstupy v oblasti OVP týkajúce sa získania, potvrdenia a uznania konkrétnej kvalifikácie (úplnej, čiastočnej) voláme kvalifikačný štandard.

Vzdelávacie výstupy znamenajú presun žiaka od obsahu vzdelávania k jeho výsledku (ako je žiak schopný úspešne zvládnuť učivo). Môžu:

- Pomôcť žiakovi pri jeho učení, pretože mu vysvetľuje, čo sa od neho očakáva.
- Pomôcť učiteľovi zamerať sa presne na to, aké vedomosti a zručnosti má žiak získať.
- Poskytnúť ďalším vzdelávacím inštitúciám a zamestnávateľom informácie o tom, aké má absolvent vedomosti a ako uvažuje.

Vzdelávacie výstupy sa na úrovni ŠkVP **stanovujú na zisťovanie:**

- k vedomostiam a pochopeniu, napr.:

<u>Žiak má:</u>	
-	vysvetliť význam, charakter a polohu miesta a ako je
terén vytvorený,	
-	identifikovať teórie učenia, ktoré vyplývajú zo súčasného
prístupu vzdelávania,	
-	diskutovať o romantickej poézii vo vzťahu k hlavným
témam romantizmu,	
-	popísať základné princípy vedúce ku génovému prenosu
a ich kombinácii.	

- k intelektuálnym (uvažovanie, myslenie) zručnostiam, napr.:

<u>Žiak má:</u>	
-	aplikovať Kolbov model učenia na vypracovanie
vyučovacej jednotky (aplikácia),	
-	vytvoriť súbor kritérií na overenie prístahovaleckých
pravidiel (syntéza),	
-	usporiadať závery podľa priorít, ktoré boli získané
analýzovaním maliarskych metód so	zdôvodnením (hodnotenie).

- k praktickým spôsobilostiam, Napr.:

<u>Žiak má:</u>	
-	vypracovať na počítači prognózu demografických
trendov,	
-	vytvoriť interaktívnu web-stránku vyhovujúcu pre
mladších školákov využívajúc web nástroje.	

- ku kľúčovým spôsobilostiam (všeobecne použiteľné), napr.:

<u>Žiak má:</u>	
-	pracovať efektívne ako člen skupiny,
-	objektívne zhodnotiť svoje vlastné učenie a plánovanie
osobného rozvoja.	

Vzdelávacie výstupy **sa formulujú** pre:

- kognitívnu oblasť,
- psychomotorickú oblasť,
- afektívnu oblasť.

Vzdelávacie výstupy ako výsledok výučby môžeme stanoviť v priebehu vyučovacieho obdobia na rôznych úrovniach vzdelávania a na konci vzdelávania nasledovne:

- Po ukončení jedného uceleného tematického celku.
- Po ukončení dvoch alebo viac obsahovo príbuzných tematických celkov.
- Po ukončení výučby vo vyučovacom predmete.
- Po ukončení výučby v dvoch príbuzných vyučovacích predmetoch (kombinácia všeobecného a odborného predmetu, odborného vyučovacieho predmetu a tematického celku/ tematických celkov praktickej prípravy, a pod.).
- Po ukončení pracovných činností v rámci komplexnej pracovnej úlohy.
- Po absolvovaní ucelenej časti praxe u zamestnávateľa.
- Ako sumatívny výsledok vzdelávania - na záverečnej, maturitnej a absolventskej skúške.

Samozrejme, že existujú aj ďalšie možnosti. Základnou úlohou a povinnosťou školy je však skontrolovať a zistiť, či žiak zvládol učivo a úlohy, ako ho zvládol a či nie je potrebná podpora na zvýšenie jeho výkonnosti.

Pri stanovovaní vzdelávacích výstupov budeme určovať to, čo od žiaka očakávame. Použijeme pomocné slovo „*Žiak má:*“ a stanovíme jeho výkon - čo má vedieť, čo a ako to má vykonať, aké má mať schopnosti, vlastnosti, postoje. Na základe presne stanoveného vzdelávacieho výstupu tieto požiadavky má byť schopný preukázať.

Vzdelávacie výstupy:

- musia odpovedať na otázku, **čo** sa od žiaka očakáva, aby preukázal svoju spôsobilosť a úspešne ukončil svoje štúdium,
- musia odpovedať na otázku, **ako** má žiak vzdelávací výstup zvládnuť,
- sú pre žiakov **jasné a konzistentné**,
- majú **svoju štruktúru** (identickú s výkonovými štandardmi),
- môžu mať vlastné učebné zdroje (pomôcky, prístroje, modely, odborné tabuľky, vlastné práce, atď.).

Chyby, ktorých sa môžeme pri formulovaní vzdelávacích výstupov dopustiť, sú nasledovné: stanovenie je príliš široké a je neprehľadné, napr. „*Vymenovať základné spôsoby stavebnej, strojárenskej a elektrotechnickej výroby*“, stanovenie je veľmi úzke (obmedzené) a nie je zrozumiteľné, napr. „*Uveďte typy pekárenských pecí*“, stanovenie je ťažko sformulovateľné, nakoľko obsah vzdelávania je veľmi malý, napr. nedá sa naformulovať vzdelávací výstup ani na analýzu, ani na hodnotenie a pod.

Pre ľahšie pochopenie vzťahov medzi štandardmi, kompetenciami, vzdelávacím výstupom a sumatívnym hodnotením sú prehľadne uvedené v **Prílohe 20**.

A 3. Kritériá hodnotenia budú zisťovať, či žiak vzdelávací výstup/výkonový štandard zvládol alebo nie. Musia byť vždy zamerané na stanovené vzdelávacie výstupy. Pokiaľ výkonové štandardy stanovujú, čo má žiak vedieť, urobiť, aké má mať postoje, hodnotovú orientáciu a pod., kritériá stanovujú, ako a podľa čoho sa pozná, či si žiak naozaj tieto kompetencie osvojil.

Na **stanovenie kritérií hodnotenia** snažte sa uplatňovať nasledujúce **usmernenia**:

- Každé stanovenie sa začína **aktívnym slovesom v minulom čase**.
- Kritérium musí byť **merateľné a hodnotiteľné platnými a spoľahlivými metódami**.
- Kritérium hodnotenia musí byť **jasné a jednoznačné**.
- Kritérium hodnotenia sa zameriava na **proces a výsledok**, ktorý musí žiak preukázať.
- Kritérium zamerané **na výsledok** bude vo svojom stanovení uvádzať **za slovesom prídavné meno** konkretizujúce daný výsledok.
- Kritérium zamerané **na proces** bude vo svojom stanovení uvádzať **za slovesom príslovku** konkretizujúcu daný proces.

Pri stanovovaní kritérií hodnotenia zohľadňujte nasledujúce **odporúčania**:

Konkrétnosť – musí sa jasne a konkrétne vymedziť, čo sa bude od hodnoteného žiaka vyžadovať.

Napr. pre vzdelávací výstup „*Žiak má merať elektrické (alebo iné) veličiny*“, by ako stanovenie kritériá nemalo byť formulované všeobecne „*Žiak použil meracie zariadenia*“, ale „*Žiak zvolil vhodné meradlá pre zadané meranie*“ alebo „*Žiak vykonal nastavenie (kalibrácia, zapojenie) meracích prístrojov*“ alebo „*Žiak odčítal zo stupnice namerané hodnoty a zaznamenal ich v správnych jednotkách*“ a pod.

Kritériá musia byť natoľko konkrétne, aby rôzni skúšajúci dospeli k porovnateľným výsledkom hodnotenia výkonov žiaka, aby sa zabezpečila objektivita a spravodlivosť hodnotenia.

Závažnosť a relevantnosť – pri hodnotení vymedzujeme iba tie dôležité kritériá, ktoré sú v úzkom vzťahu s hodnoteným výkonom. Neopodstatnené kritériá by mohli viesť k neadekvátnemu a nepreukázanému hodnoteniu.

Zameranie – kritériá by mali byť zamerané na:

- proces,
- výsledok,

ktoré má žiak preukázať. Jedno kritérium môže zisťovať súbežne proces aj výsledok. Musíme však vždy prihliadať na formuláciu očakávaného výkonu.

Objektivita – každé kritérium by malo byť formulované tak, aby mohlo byť overené a aplikované pri každom hodnotení rovnako, aby umožnilo používať objektívne metódy hodnotenia.

Zrozumiteľnosť a kvalita – kritérium musí byť zrozumiteľné, jednoznačné, nesmie pripustiť rôzne výklady. Malo by zahŕňať aj určenie kvality:

- Kritériá hodnotenia zamerané na výsledok používajú vo svojom stanovení prídavné meno hneď za slovesom, ktoré určuje charakteristické rysy výsledku. Napr. „Žiak zvolil vhodné meradlá pre zadané meranie“, „Žiak zostavil funkčné zapojenie elektrických obvodov“ alebo „Žiak zvolil potrebné množstvo surovín na prípravu pšeničného chleba“.
- Kritériá hodnotenia zamerané na proces oceňujú kvalitu formou použitej príslovky. Napr. „Žiak spoľahlivo vykonal vetný rozbor“, „Žiak presne odčítal zo stupnice namerané hodnoty a zaznamenal ich v správnych jednotkách“ a pod.

Nezávislosť – kritériá, ktoré patria k určitému výkonu je dôležité stanoviť tak, aby boli relatívne nezávislé od ostatných výkonov, aby mali vypovedateľnú hodnotu iba k určitému výkonu.

V **Prílohe 21** uvádzame Príklady stanovenia kritérií hodnotenia pre rôzne typy kompetencií.

A 4. Metódy a prostriedky hodnotenia vymedzujú cesty a spôsoby overovania kompetencií a špecifických cieľov výučby. Odporúčame ich uvádzať vo vzťahu k vzdelávacím výstupom. Štandardne sa pripravujú spolu pri stanovení vzdelávacích výstupov – výkonových štandardov. Je to nevyhnutné, aby sme mohli zistiť, či si žiak osvojil predpísaný výkon na požadovanej úrovni, či vykonal správne danú činnosť (prácu, výrobok, ...) alebo či má požadované schopnosti a postoje, musíme k stanoveným vzdelávacím výstupom určiť, na základe akej metódy preveríme výkon žiaka a aké prostriedky hodnotenia sú najvhodnejšie. Podrobnejšie sa o metódach a prostriedkoch hodnotenia dočítate v knihe Turek, I.: Didaktika. Bratislava: IURA, 2008. 595 s. ISBN 978-80-8078-198-9. V tejto Metodike uvádzame štandardné nástroje hodnotenia praktických a kognitívnych kompetencií.

Nižšie uvedená Tabuľka uvádza prehľad prvkov, ktoré by mali byť súčasťou dobre spracovaných učebných osnov. Príklad je postavený na vyučovacom predmete: Účtovníctvo pre študijné odbory.

Vzdelávacie výstupy (VV)	Metódy a prostriedky hodnotenia	Kritériá hodnotenia (KH)	Učebné zdroje	Stratégia vyučovania
Žiak má: - Definovať a vysvetliť časti a štruktúru 4 finančných výkazov: účtovnú súvahu, výsledovku, výkaz, cash-flow, výkaz zisku. - Analyzovať vyššie uvedené výkazy, urobiť konečné závery o podniku, prediskutovať	Ústne skúšanie Písomné cvičenie Písomná práca	Žiak: - Definoval, vysvetlil a rozlíšil obsah, štruktúru a účel 4 finančných výkazov. - Preskúmal štruktúru a obsah 4 finančných výkazov a zdôvodnil analýzu. - Vykonal finančný rozbor platobnej neschopnosti, finančnej investície, výnosnosti a tržnej	Šlosár, R., Šlosárová, A.: Účtovníctvo pre 2. ročník OA. Iura Edition Bratislava, 2007 Šlosár, R., Šlosárová, A.: Účtovníctvo pre 2. ročník OA – pracovná časť. Iura Edition Bratislava, 2007	- Domáca úloha zameraná na analýzu problému 4 hlavných finančných výkazov - Preskúmanie problémov a otázok na podporu pochopenia finančného stavu a prevádzky podniku

výsledky ústne a písomne. - Zabezpečiť finančné informácie, ktoré sú výhodné pre investičné, úverové a podobné rozhodnutia vrátane informácií o podnikových zdrojoch, o požiadavkách alebo zmenách dopytu na tieto zdroje.	Písomná práca Rozbory Praktické písomné cvičenia Projekt	sily podniku. - Aplikoval horizontálnu a vertikálnu analýzu rôznych účtovných súvah, výsledkoviek a vedel robiť závery. - Identifikoval, hodnotil a sumarizoval potrebné údaje, správne ich zapisoval a uvádzal výsledky finančného stavu a prevádzky podniku. - Správne diskutoval o problémoch finančného účtovníctva (projekt)	Ďuricová, O.: Ekonomické cvičenia pre OA , SPN Bratislava, 1998 Majtán, Š., Šlosárová, A.: Podniková ekonomika pre 2. a 4. ročník OA časť 1 až 6. SPN Bratislava, 1996	- Prezentácia finančnej analýzy podniku
---	---	--	---	---

A 5. Medzipredmetové vzťahy sú v odbornom vzdelávaní a príprave nevyhnutnou súčasťou vzdelávania. Zabezpečujú komplexnosť vzdelávania, využívanie aplikačných súvislostí a riešenie problémov, situácií a javov v logickom celku. Dôsledne poznanie štruktúry učiva je jedným z prvých krokov, ktoré vedú k uplatňovaniu medzipredmetových vzťahov. Musíte veľmi opatrne a starostlivo zvažovať všetky príbuzné obsahové oblasti v jednotlivých vyučovacích predmetoch teoretického a praktického vyučovania, všeobecného a odborného vzdelávania. V učebných osnovách uvádzate názov vyučovacieho predmetu, v odrážke názov jeho tematického celku a témy (ak je celý tematický celok relevantný obsahu výučby v danom predmete, nemusíte uvádzať jednotlivé témy), ročník, v ktorom sa predmet poskytujúci medzipredmetové vzťahy vyučuje.

Môžete si zvoliť svoju vlastnú úpravu učebných osnov. Majte však na pamäti, že učebné osnovy sú určené všetkým vyučujúcim. Musia byť popísané vo vzťahu k cieľom a charakteristike vyučovacieho predmetu, VVS, stratégii vyučovania a učebným zdrojom. Každý čiastkový obsah vzdelávania má mať svoje vzdelávacie výstupy, kritériá hodnotenia, metódy a prostriedky hodnotenia a uplatnené medzipredmetové vzťahy.

Príklady na tvorbu učebných osnov sú uvedené v **Prílohe 22** a **Prílohe 23**.

b) Pod slovom **modul** sa vo všeobecnosti rozumie samostatný prvok (časť, jednotka), ktorý je ucelený, kompletný, ale ktorý sa môže pripojiť k ďalším jednotkám a spolu s nimi vytvárať väčší celok slúžiaci na dosahovanie širších cieľov, či riešenie zložitejších úloh. Modul teda predstavuje samostatnú časť akejsi stavebnice. V pedagogike sa pod pojmom modul rozumie samostatná časť učiva, pod **modulárnym usporiadaním učiva** učivo určitého typu školy, kurzu a pod. rozdelené nie na vyučovacie predmety a tieto na tematické celky a témy učiva, ale učivo rozdelené na moduly. Čas potrebný na osvojenie si učiva býva kratší ako časový rozsah vyučovania predmetu.

Moduly sú celistvé samostatné vyučovacie jednotky, ktoré **obsahujú**:

- názov modulu,
- školský rok a dátum platnosti modulu,
- počet hodín na štúdium modulu,
- cieľ modulu,
- vzdelávacie výstupy, ktoré predstavujú výkonové štandardy,
- obsah vzdelávania, ktorý sa tvorí ku každému jednotlivému vzdelávaciemu výstupu,
- popis metód a foriem výučby vrátane učenia žiakov,
- učebné zdroje, ktoré má mať žiak k dispozícii ak chce zvládnuť predpísaný obsah výučby v module,
- rozpis jednotlivých vzdelávacích výstupov s uvedením metód a prostriedkov hodnotenia a kritérií hodnotenia výkonov žiakov.

Pre jeden vyučovací predmet sa môže vytvoriť niekoľko samostatných modulov s rôznym stupňom nadväznosti na iné moduly a rôznou dĺžkou štúdia. Takmer každý modul má vyšpecifikované učebné a materiálne zdroje, ktoré sú pre štúdium modulu neodmysliteľné. Moduly môžu byť čisto teoreticky alebo

prakticky orientované, prípadne sa používa kombinácia oboch. Podľa ich určenia rozoznávame vzdelávacie a hodnotiace moduly. Moduly sa integrujú do kurzov a vzdelávacích programov.

Modulové vzdelávanie predstavuje komplexný integrovaný systém, v ktorom je vzdelávanie rozdelené do nezávislých vyučovacích jednotiek – modulov. Program štúdia zostavený z kratších jednotiek je príťažlivejší a motivačnejší. Modulové usporiadanie vzdelávania zabezpečí, že všetky moduly, kurzu a programy sa budú tvoriť podľa jednotnej metodológie. Táto určí prepojenosť medzi modulmi, kurzami a vzdelávacími programami. Modulový systém je pružný a umožňuje škole rýchlo reagovať na inovačné procesy a flexibility, ktoré sa vzťahujú na spôsob, formu a čas štúdia, na individuálne schopnosti žiaka.

Modul je:

- samostatná časť učiva,
- záväzná a celistvá vzdelávacia jednotka,
- vymedzením toho, čo sa má študent učiť,
- štandardne 40 hodinová vyučovacia jednotka.

Príklad spracovania Modulu Servírovanie jedál je uvedený v **Prílohe 24**.

6 PODMIENKY NA REALIZÁCIU ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Pre uskutočňovanie vzdelávania v súlade so štátnym vzdelávacím programom je nevyhnutné vytvárať vhodné realizačné podmienky. Podkladom pre ich stanovenie sú všeobecné požiadavky platných právnych noriem a konkrétne požiadavky vyplývajúce z cieľov a obsahu vzdelávania v danom odbore. Iba ucelený, vzájomne sa podmieňujúci komplex týchto požiadaviek, umožní vytvárať optimálne vzdelávacie prostredie.

Základné podmienky pre realizáciu vzdelávacieho programu sú v ŠVP vymedzené vo všeobecnej úrovni a je úlohou každej školy, aby ich konkretizovala vo vlastnom školskom vzdelávacom programe podľa špecifických, aktuálnych potrieb daného študijného odboru, stanovených cieľov vzdelávania a reálnych možností školy.

Pre uskutočňovanie ŠKVP je potrebné vytvárať optimálne podmienky hlavne v nasledujúcich oblastiach:

Základné materiálne podmienky uvádzajú požiadavky a podmienky na triedy, špeciálne učebne, špeciálny nábytok, prístroje, nástroje, materiály, pomôcky, zariadenie pre telocvičňu, priestory pre uloženie náradia materiálov, učebných pomôcok, priestory pre prácu učiteľov, alebo majstrov odbornej výchovy, priestory pre manažment školy, osobnú hygienu a odpočinok žiakov, priestory pre stravovanie, záujmovú činnosť, pre rodičov a pod.

Personálne podmienky sú determinované vo vzťahu k odbornej a pedagogickej spôsobilosti pedagogických zamestnancov, manažmentu školy, nepedagogických zamestnancov, výchovného poradcu, a ďalších.

Organizačné podmienky popisujú uplatňovanie školskej legislatívy pre teoretické a praktické vyučovanie, zabezpečenie odborného výcviku/praxe, požiadavky na rozvoj osvetu, výchovy k zdraviu, vzdelávania v oblasti životného prostredia, IKT, rôzne akcie školy, vzdelávanie a integráciu žiakov s osobitnými potrebami a mimoriadne talentovaných žiakov a pod. Súčasťou je aj vnútorný poriadok školy, rôzne interné usmernenia a predpisy.

Podmienky bezpečnosti práce a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní uvádzajú relevantné právne predpisy, zabezpečenie odborného dozoru pri praktickom vyučovaní, údržbu a pravidelnú kontrolu objektov, hygienické predpisy, dodržiavanie požiarnej ochrany, ochrany žiakov pred násilím, šikanovaním a ďalšími negatívnymi javmi.

Zapamätajte si, že správne strategicky naplánované podmienky organizácie školy a výchovno-vzdelávacieho procesu sú jednou z ciest zabezpečenia kvality vzdelávania a úspešnej existencie školy. Nezabúdajte pritom na plánovanie aj vlastnej propagácie smerom k odbornej a laickej verejnosti.

7 ZÁKLADNÉ PODMIENKY VZDELÁVANIA ŽIAKOV SO ŠPECIÁLNYMI VÝCHOVNO-VZDELÁVACÍMI POTREBAMI

Prístup k výchove a vzdelávaniu žiakov s osobitnými potrebami sa v posledných rokoch radikálne mení a presadzuje sa tendencia na integráciu týchto žiakov do bežného školského kolektívu, čo prispieva k ich socializácii a pripravenosti na bežný občiansky život, k lepšiemu prístupu majoritnej spoločnosti k ľuďom so

zdravotným sociálnym a iným znevýhodnením. Pri zvažovaní možností a zámerov školy sprístupniť vzdelávací program čo najširšiemu spektru žiakov je potrebné pri tvorbe ŠkVP brať do úvahy hlavne:

1. charakter odboru štúdia a požiadavky na zdravotnú spôsobilosť uchádzača o vzdelávanie vzhľadom k stupňu zdravotného znevýhodnenia, prínos vzdelávania v danom odbore pre sociálne uplatnenie absolventa a jeho osobné uspokojenie,
2. možnosti pracovného uplatnenia absolventov v regióne a potrebu úzkej spolupráce so sociálnymi partnermi,
3. potrebu a spôsob úpravy vzdelávacieho programu (dĺžka štúdia, individuálne učebné plány, upravený obsah vzdelávania, zmena vyučovacích metód a organizácie výučby a pod.),
4. materiálne a organizačné podmienky vzdelávania, napr. možnosti bezbariérového prístupu do školy, do tried, do sociálnych a iných zariadení, zabezpečenie špeciálnych učebníc, didaktických a kompenzačných pomôcok, možnosť zníženia počtu žiakov v triedach a skupinách, vytváranie samostatných oddelení, skupín alebo iných organizačných foriem, na výučbu niektorých predmetov alebo predmetov špeciálnej pedagogickej starostlivosti,
5. odborné a personálne zabezpečenie výučby, ovládanie špecifik jednotlivých druhov znevýhodnenia, vytvorenie vhodných podmienok pri prijímaní žiakov na vzdelávanie a ukončovanie vzdelávania, ovládanie zodpovedajúcich metód vzdelávania a hodnotenia, uplatňovanie princípu individuálneho vzdelávania, prehľad o vhodných učebniciach a pomôckach, potreba zvýšenia počtu pedagogických zamestnancov napr. špeciálny pedagóg, asistent učiteľa, pracovník zabezpečujúci tlmočnicke služby pre ťažko sluchovo znevýhodnených žiakov, atď.,
6. spôsob prípravy pedagógov, zdravých žiakov a ich rodičov na spolunažívanie so žiakmi so zdravotným znevýhodnením (hlavne s ťažkým stupňom znevýhodnenia) alebo sociálnym znevýhodnením,
7. spôsob spolupráce so školským poradcom, so základnými školami, v ktorých žiak plnil povinnú školskú dochádzku, s rodičmi týchto žiakov, poprípade so sociálnymi pracovníkmi, občianskym združením zdravotne znevýhodnených a so sociálnymi partnermi v regióne školy,
8. podmienky dané platnou legislatívou (školskou a sociálnou), ich sociálna ochrana.

8 VNÚTORNÝ SYSTÉM KONTROLY A HODNOTENIA ŽIAKOV

Neoddeliteľnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu je kontrola a hodnotenie výkonov žiaka v rámci všetkých činností, ktoré vykonáva. Cieľom hodnotenia je poskytnúť žiakovi spätnú väzbu, prostredníctvom ktorej získava informácie o tom, ako danú problematiku zvláda, ako dokáže zaobchádzať s tým, čo sa naučil, v čom sa zlepšil a v čom má ešte nedostatky. Hodnotenie žiaka vychádza z jasne stanovených cieľov a konkrétnych kritérií, ktorými sa dá jeho výkon zmerať. Preto neoddeliteľnou súčasťou hodnotenia musí byť aj konkrétny návod, ako má žiak postupovať, aby svoje nedostatky odstránil. Funkcie, spôsoby, formy a postupy hodnotenia sú uvedené v ŠVP.

Hodnotenie je jednou z najvýznamnejších činností kontroly⁸ vyučovacieho procesu, ktorou sa zisťujú a posudzujú výsledky vyučovacieho procesu. Kontrola vyučovacieho procesu sa skladá z nasledovných činností:

- Zisťovanie výsledkov vyučovacieho procesu: preverovanie alebo skúšanie žiakov počas ktorého meriame ich výkon a zisťujeme, čo žiak vie a čo nevie, alebo čo má vedieť, ako sa má zlepšiť v porovnaní sám so sebou alebo s kolektívom. Ide o zisťovanie stupňa dosiahnutia cieľov vyučovacieho procesu – **skúšanie žiakov**.
- Posúdenie výsledku vyučovacieho procesu: hodnotenie, čiže porovnanie výsledkov činnosti žiaka zisteným preverovaním podľa určených požiadaviek, noriem, vzorcov, atď. – **hodnotenie žiakov**.

Hodnotenie žiakov sa vyjadruje rôznymi formami: slovom, číslom, známkom.

Učitelia by mali dbať na to, aby prostredníctvom hodnotenia nedochádzalo k rozdeľovaniu žiakov na úspešných a neúspešných, schopných a neschopných (ako to vidíme na viacerých školách). Hodnotenie by nemalo byť primárne zamerané na porovnávanie jednotlivca s jeho spolužiakmi, malo by sa sústreďovať na individuálny pokrok každého žiaka, resp. na hodnotenie podľa dopredu stanovených požiadaviek – kritérií. Neoddeliteľnou súčasťou hodnotenia žiaka je aj jeho správanie, prístup a postoje. Hodnotenie nikdy nesmie viesť k zníženiu dôstojnosti, sebadôvery a sebaúcty žiaka.

Hlavným cieľom pedagogickej práce by sa teda malo stať utlmovanie motivácie prostredníctvom známk (učenie sa pre známky), ktorá sa považuje za škodlivú nielen vo vzťahu k učebným výsledkom, ale hlavne vo vzťahu k študijným návykom a osobnej aspirácii, ale naopak, je nevyhnutné posilňovať motiváciu vnútornú, ktorá je podporovaná vytváraním adekvátneho obrazu o žiakoch, stanovením jasného očakávania, akceptovaním ich osobných a vzdelávacích potrieb, sociálnych vzťahov, eliminovaním nudy a strachu, bezradnosti pri riešení problémov a pod.

⁸ Pod pojmom kontrola sa v pedagogike používa niekoľko ďalších pojmov: preverovanie, skúšanie, hodnotenie, známkovanie, klasifikácia, meranie.

Dôkazom dosiahnutia výkonového štandardu je objektívne, validné a reliabilné hodnotenie na základe spoľahlivých kritérií, prostriedkov a postupov hodnotenia, ktorým sa overí dosiahnutie všeobecného a špecifického cieľa – **hodnotiaci štandard**.

Hodnotiaci štandard definuje súbor kritérií, organizačných a metodických postupov na overenie dosiahnutých výkonových štandardov. Vztahuje sa priamo na kompetencie. Zahŕňa:

- **Kritériá hodnotenia.**
- **Prostriedky a postupy hodnotenia.**
- **Organizačné a metodické pokyny** pre sumatívne hodnotenie (maturitné, záverečné a absolventské skúšky) predstavujú súbor pravidiel a predpisov v rámci platnej legislatívy.

V tejto časti uvediete, akými spôsobmi budete hodnotiť žiaka, za čo bude hodnotený, čo budete pri hodnotení sledovať, podľa akých pravidiel budete hodnotiť a aké kritériá hodnotenia použijete.

8.1 Pravidlá hodnotenia žiakov

- vymedziť spôsoby hodnotenia,
- stanoviť kritériá hodnotenia.

Pravidlá hodnotenia sa musia vypracovať na celé obdobie vzdelávania (pre všetky ročníky) a musia byť v súlade s jeho cieľmi, výchovnými a vzdelávacími stratégiami v rámci jednotlivých predmetov. Sú určené všetkými učiteľmi a na úrovni ŠKVP sú tak záväzné.

Cieľom **hodnotenie žiaka v škole** je poskytnúť žiakovi a jeho rodičom spätnú väzbu o tom, ako žiak zvládol danú problematiku, v čom má nedostatky a kde má rezervy. Súčasťou hodnotenia je tiež povzbudenie do ďalšej práce, návod, ako postupovať pri odstraňovaní nedostatkov.

Hodnotenie má byť objektívne s jasnými kritériami hodnotenia, ktoré sa odvíjajú od možností žiakov, jeho veku a danej situácie.

Hodnotenie prebieha v troch rovinách. Učiteľ hodnotí žiaka vzhľadom na očakávané vzdelávacie výstupy a kompetencie podľa kritérií hodnotenia (hodnotenie absolútneho výkonu – sumatívne priebežné a záverečné hodnotenie), porovnáva jednotlivých žiakov v triede (hodnotenie relatívneho výkonu) a hodnotí vlastný pokrok žiaka (porovnáva súčasný výkon s výkonom v predchádzajúcom období). Súčasťou hodnotenia má byť aj sebahodnotenie žiakov, ich schopnosť posúdiť svoju vlastnú prácu, vynaložené úsilie, osobné možnosti a rezervy.

Pri hodnotení žiakov sa podľa povahy predmetu zameriame predovšetkým na:

- **Hodnotenie vo vyučovacom predmete s prevahou teoretického zamerania.**
Hodnotíme hlavne ucelenosť, presnosť, trvalosť osvojenia požadovaných poznatkov, kvalitu, rozsah získaných spôsobilostí, schopnosť uplatňovať osvojené poznatky a zručnosti pri riešení teoretických a najmä praktických úloh, pri výklade a hodnotení spoločenských a prírodných javov a zákonitostí. Posudzuje sa kvalita myslenia, jeho logika, samostatnosť a tvorivosť, aktivita v prístupe k činnostiam, záujem o tieto činnosti a vzťah k týmto činnostiam, výstižnosť a odborná jazyková správnosť ústneho a písomného prejavu, kvalita výsledkov činností, osvojené metódy samostatného štúdia.
- **Hodnotenie vo vyučovacom predmete s prevahou praktického zamerania.**
Hodnotí sa vzťah k práci, pracovnému kolektívu a praktickým činnostiam, osvojovanie praktických zručností a návykov, ovládania účelných spôsobov práce, využívanie získaných teoretických vedomostí v praktických činnostiach, aktivita, samostatnosť, tvorivosť, iniciatíva v praktických činnostiach, kvalita výsledkov činnosti, organizácia vlastnej práce a pracoviska, udržiavanie poriadku na pracovisku, dodržiavanie predpisov a bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, starostlivosť o životné prostredie, hospodárne využívanie surovín, materiálov a energie.
- **Hodnotenie vo vyučovacom predmete s prevahou výchovného zamerania.**
Hodnotíme hlavne tvorivosť a samostatnosť prejavu, osvojovanie potrebných vedomostí a zručností, ich tvorivú aplikáciu, poznávanie zákonitostí daných činností a ich uplatňovanie vo vlastnej činnosti, kvalitu prejavu, vzťah žiaka k činnostiam a jeho záujem o tieto činnosti, estetické vnímanie, prístup k umeleckému dielu a estetike spoločnosti, rešpekt k tradíciám, kultúrnemu a historickému dedičstvu našej krajiny, aktívne zapojenie sa do kultúrneho diania a športových akcií.

Každá škola by si mala vytvoriť jasné a objektívne pravidlá hodnotenia, ktoré sa týmto stanú záväzné. Nasledujúce pravidlá sú platné pre celé obdobie vzdelávania žiaka a sú v súlade so spoločenskými výchovnými a vzdelávacími stratégiami na úrovni školy:

1. Hodnotenie zameriavame a formulujeme pozitívne.
2. Žiak sa hodnotí podľa miery splnenia daných kritérií.

3. Známkou z vyučovacieho predmetu nezahŕňa hodnotenie správania žiaka.
4. Vyučujúci klasifikujú iba prebrané a precvičené učivo.
5. Žiak má dostatok času na učenie, precvičovanie a upevnenie učiva.
6. Podklady pre hodnotenie a klasifikáciu získava vyučujúci hlavne: sledovaním výkonov a pripravenosti žiaka na vyučovanie, rôznymi druhmi písomných prác, analýzou výsledkov rôznych činností žiakov, konzultáciami s ostatnými vyučujúcimi a podľa potreby s psychologickými a sociálnymi pracovníkmi.
7. Pri klasifikácii používa vyučujúci platnú klasifikačnú stupnicu.
8. Výsledky žiakov posudzuje učiteľ objektívne.
9. V predmete, v ktorom vyučujú viacerí učitelia, je výsledný stupeň klasifikácie stanovený po vzájomnej dohode.
10. Písomné práce sú žiakom oznámené vopred, aby mali dostatok času na prípravu.
11. Významným prvkom procesu učenia je práca s chybou.

Spôsoby a kritériá hodnotenia sa musia podrobne rozpracovať a špecifikovať na úrovni jednotlivých učebných osnov vyučovacích predmetov. Osobitnú pozornosť venujte spôsobom a kritériám v oblasti sumatívneho hodnotenia – záverečné, maturitné a absolventské skúšky. Sumatívne hodnotenie záverečných, maturitných a absolventských skúšok podrobne rozpíšete v závere ŠkVP. Na formulovanie vzdelávacieho výstupu môžete používať Metodickú príručku na prípravu a priebeh teoretickej a praktickej časti odbornej zložky maturitnej skúšky (pravidlá prípravy sú rovnaké aj pre záverečné a absolventské skúšky).

Spôsoby hodnotenia žiakov

8.2 Spôsoby hodnotenia žiakov

Spôsoby hodnotenia si určujete podľa vlastných podmienok a zámerov v súlade so vzdelávacou stratégiou školy. Odvíjajú sa od vzdelávacej stratégie školy a sú podrobne popísané v odbornej literatúre. Popri hodnotení známku (klasifikácia) sa môžu použiť aj slovné, bodové, percentuálne a iné spôsoby, portfólium a ústne a písomné sebahodnotenie žiaka.

Už na začiatku tvorby ŠkVP, keď budete konkretizovať výkonové štandardy (očakávané a predpísané výkony žiaka), uvažujte súčasne o kritériách, metódach a prostriedkoch ich hodnotenia. Potom sa vám bude lepšie štruktúrovať obsah vzdelávania. Mali by ste sa sústrediť na to, čo sa žiak naučil, ako učivo zvládol, čo dokázal a aké nedostatky by mal odstrániť.

Kritériá hodnotenia žiakov

8.3 Kritériá hodnotenia žiakov

Kritériá hodnotenia predstavujú súbor všeobecne platných kritérií pre jednotlivé spôsoby hodnotenia a musia byť súčasťou učebných osnov vyučovacích predmetov a sumatívneho hodnotenia (o kritériách hodnotenia sme už podrobne hovorili). Kritériá hodnotenia by sa mali spracovať tak, aby zohľadňovali maximálne možnosti žiaka. Vypracujú sa pre oblasť všeobecných, odborných a kľúčových kompetencií žiaka. Poskytujeme vám prehľad všeobecne platných kritérií hodnotenia členených podľa oblastí (nie sú to presné stanovenia podľa usmernení):

Známkou	Kritériá hodnotenia ústneho prejavu (prezentácia referátu a prejavu)
Výborný	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Kontaktoval sa s poslucháčmi. ✚ Rečníkovi bolo dobre rozumieť. ✚ Hlavná myšlienka bola po celú dobu jasná. ✚ Príklady boli presvedčivé a dobre zvolené. ✚ Slovná zásoba bola výrazovo bohatá. ✚ Nevyskytovali sa žiadne jazykové chyby ani chyba v stavbe vety. ✚ Dĺžka prejavu bola primeraná a mala spád. ✚ Prejav bol výzvovou k diskusii.
Chválitebný	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Kontaktoval sa s poslucháčmi. ✚ Rečníkovi bolo dobre rozumieť. ✚ Hlavná myšlienka bola po celú dobu jasná.

	<ul style="list-style-type: none"> Príklady boli presvedčivé a dobre zvolené. Slovná zásoba bola výrazovo bohatá. Nevyskytovali sa žiadne jazykové chyby ani chyba v stavbe vety. Dĺžka prejavu bola primeraná a mala spád. Prejav mohol byť výzvou k diskusii.
Dobry	<ul style="list-style-type: none"> Čiastočne sa kontaktoval s poslucháčmi. Rečníkovi bolo niekedy zle rozumieť. Prejav nemal výraznú hlavnú myšlienku. Príklady boli uplatnenie iba niekedy. Slovná zásoba bola postačujúca. Vyskytovali sa jazykové chyby a chyby v stavbe vety. Dĺžka prejavu bola primeraná. Prejav nebol výzvou k diskusii.
Dostatočný	<ul style="list-style-type: none"> Minimálne sa kontaktoval s poslucháčmi. Rečníkovi bolo zle rozumieť. Prejav nebol presvedčivý. Ústny prejav bol zle štruktúrovaný, hlavná myšlienka bola nevýrazná. Príklady boli nefunkčné. Slovná zásoba bola malá. Vyskytovali sa časté chyby v jazyku a chyby v stavbe vety. Dĺžka prejavu nezodpovedala téme.
Nedostatočný	<ul style="list-style-type: none"> Chýbal kontakt s poslucháčmi. Rečníkovi nebolo vôbec rozumieť. Prejav nebol presvedčivý ani zaujímavý. Chýbala hlavná myšlienka. Chýbali príklady. Slovná zásoba bola veľmi malá. Vyskytovali sa veľmi časté chyby v jazyku, stavba vety nebola správna. Dĺžka prejavu bola veľmi dlhá/krátka, zmysel vystúpenia nebol jasný.

Známka	Kritériá hodnotenia spolupráce členov skupiny
Výborný	<ul style="list-style-type: none"> Aktívne prispieval nápadmi, názormi a vedomosťami. Nesúhlas vyjadroval konštruktívne. Pozorne počúval ostatných. Podporoval ostatných, aby vyjadrovali svoje názory. Pomáhal ostatným formulovať myšlienky. Aktívne sa podieľal na plnení úloh skupiny. Bol ochotný stať sa vedúcim skupiny, pokiaľ to bolo namieste, podporoval ostatných.
Chváľitebný	<ul style="list-style-type: none"> Prispieval nápadmi, názormi a vedomosťami bez toho, aby ho o tom požiadali. Pri vyjadrovaní nesúhlasu bol slušný. Umožňoval ostatným vyjadrovať svoje názory. Niekedy pomáhal druhým sformulovať myšlienky. Podieľal sa na plnení úloh skupiny. Podporoval ostatných v ich vedúcej úlohe.
Dobry	<ul style="list-style-type: none"> Prispieval k diskusii vtedy, ak ho o to požiadali. Vyjadroval nesúhlas nie veľmi slušne. Neprerušoval ostatných. Snažil sa spolupracovať s ostatnými pri plnení úlohy
Dostatočný	<ul style="list-style-type: none"> K diskusii sa pripájal výnimočne. Nebol slušný pri vyslovení nesúhlasu. Niekedy prerušoval ostatných. Niekedy prekážal ostatným pri plnení úlohy.
Nedostatočný	<ul style="list-style-type: none"> Nepristupoval k diskusii konštruktívne. Pri vyslovení nesúhlasu bol neslušný. Často prerušoval ostatných. Svojím správaním znemožňoval ostatným plniť úlohy.

Pri určovaní kritérií pre kľúčové kompetencie si podrobne definujte, čo sa za jednotlivými kľúčovými kompetenciami skrýva, aké činnosti od žiaka očakávate a pre aké ho prakticky pripravujete⁹.

Pre inšpiráciu vám poskytneme rôzne príklady pre klasifikáciu a formulovanie kritérií vzdelávacích výstupov.

Chémia

⁹ Táto problematika je podrobne rozpracovaná v knihe Slavíka: *Hodnocení v současné škole (Východiska a metody pro praxi)*.

Metodika tvorby školských vzdelávacích programov pre stredné odborné školy

Žiak:

- + používal efektívne a správne metódy pre meranie objemu kvapalín. K meraniu používal správne odmerné nádoby, čiastkové merania zaznamenával s presnými údajmi. Meranie robil rýchlo a s istotou. S jednotkami pracoval rutinne. Počiatočné odhady boli presné - známka 1,
- + používal efektívne a správne metódy pre meranie objemu kvapalín. Pri výbere metód sa na začiatku nevedel rozhodnúť pre výber správnych odmerných nádob, ale nakoniec sa rozhodol správne. V priebehu realizácie experimentu získaval väčšiu istotu. Počiatočné odhady boli v správnych jednotkách, ale niektoré neboli správne - známka 2,
- + pri používaní metód a jednotiek merania postupoval metódou pokusu a chýb. Uvedomoval si chyby a usiloval sa ich napraviť. V priebehu experimentu si uvedomoval, ktoré metódy môže použiť, ale potreboval podporu a radu. Snažil sa používať správne jednotky, ale nie vždy sa mu to podarilo. S pomocou učiteľa a spolužiakov pracoval však systematicky a experiment zvládol - známka 3,
- + sa usiloval pochopiť metódy merania objemu vody a správne ich používať. Pri meraní v priebehu experimentu náhodne menil metódy. Merania boli nepresné a neúplné. Neovládal dostatočne jednotky a potreboval pri práci sústavnú pomoc - známka 4,
- + sa nesnažil pochopiť úlohu a nebol schopný na nej pracovať ani s pomocou učiteľa - známka 5.

Slovenský jazyk a literatúra

Predpísaný výkonový štandard

Žiak má:

- získať informácie z prečítaného a vypočutého textu (určiť hlavnú tému alebo myšlienku textu, rozlíšiť základné a vedľajšie informácie), dokázať text zaradiť do niektorých z funkčných štýlov, orientovať sa v jeho stavbe
(texty – vedecké správy, literárne výňatky a eseje, historické dokumenty, technická dokumentácia)

Žiak:

- + mal osvojené majstrovské schopnosti a stratégie, bol schopný prezentovať svoje myšlienky v komplexných a zložitých textoch, nadviazať na ne vlastnými úvahami. Bol schopný sledovať väzby medzi myšlienkami aj vtedy, keď boli explicitne vyjadrené, robiť vhodné zovšeobecnenia aj v situáciách, keď text nebol dobre spracovaný a zrozumiteľný. Bol schopný získavať a syntetizovať informácie z prečítaného a vypočutého textu - známka 1,
- + mal pokročilé schopnosti, zručnosti a stratégie, bol schopný pochopiť zložité literárne a informačné články vrátane textov, ktoré boli predmetom výučby. Bol schopný analyzovať a integrovať texty s menej známym obsahom, posudzovať text ako celok a podať k nemu vysvetlenie. Bol schopný vyhľadávať a sumarizovať zložitejšie informácie, pochopiť ich a vysvetliť - známka 2,
- + mal priemerné schopnosti, zručnosti a stratégie, vedel vyhľadávať a usporiadať informácie v relatívne v dlhších statiach, rozpoznal parafrázy prečítaného textu, robil závery a zovšeobecnil hlavné myšlienky a zámery autora v literárnych a iných textoch - známka 3,
- + mal osvojené základné schopnosti, zručnosti a stratégie, bol schopný vyhľadávať a rozpoznávať údaje, prepojiť myšlienky z krátkych, nekomplikovaných textov a vyvodzovať závery - známka 4,
- + mal osvojené elementárne schopnosti, zručnosti a stratégie, pracoval podľa jednoduchých písomných pokynov, popísal jednoduchými vetami obrázok, situáciu, jav, text, nebol schopný pracovať samostatne - známka 5.

Ústna odpoveď

Žiak:

- + vyvolal a udržal pozornosť poslucháčov, vyjadroval sa správne, vecne, súvislé, samostatne, používal správny spisovný jazyk a odbornú terminológiu, tému vysvetľoval komplexne v súvislostiach, správne reagoval na problémové otázky, javy a prezentoval situácie v logickom slede, bol sebaistý a presvedčivý - známka 1,

- ✚ rozprával v celých vetách, používal bohaté jazykové prostriedky, vyjadroval sa správne, vecne, samostatne, používal spisovný jazyk a dobrú odbornú terminológiu, tému podával menej komplexne, pri hľadaní súvislosti bol neistý, niekedy nevedel správne reagovať na problémové otázky, jeho prezentácia nebola celkom presvedčivá - známka 2,
- ✚ rozprával v celých vetách, používal primerané jazykové prostriedky, vyjadroval sa primerane správne, vecne, potreboval pomoc učiteľa, používal spisovný jazyk a relatívne dobrú odbornú terminológiu, tému prezentoval menej komplexne, pri hľadaní súvislosti bol neistý, niekedy nevedel správne reagovať na problémové otázky, jeho prezentácia nebola celkom presvedčivá, snažil sa s pomocou učiteľa a spolužiakov reagovať na problémové otázky - známka 3,
- ✚ rozprával v nesúvislých vetách, usiloval sa hľadať primerané jazykové prostriedky, za pomoci učiteľa zodpovedal na dané otázky, ťažko sa spisovne vyjadroval, bol neistý v používaní odbornej terminológii, tému prezentoval nekomplexne, nevedel správne reagovať na problémové otázky, potreboval pri odpovedi sústavnú pomoc - známka 4,
- ✚ sa nesnažil odprezentovať tému a nebol schopný ju zvládnuť ani s pomocou učiteľa - známka 5.

Skupinová práca

Stupnica hodnotenia: 1 – vždy, 2 – často, 3 – niekedy, 4 - zriedka

(Prácu hodnotia: žiak, samotní žiaci, učiteľ, výsledky sa porovnávajú)

Skupinová práca

A. Podiel na práci:

1. Bez zaváhania sa zúčastňoval diskusii v skupine.
2. Podieľal sa na práci skupiny aktívne.
3. Svojou aktivitou rušil činnosť ostatných členov skupiny.
4. Zúčastňoval sa skupinových aktivít.

B. Dodržiavanie úlohy/témy:

1. Dával pozor, počúval, o čom sa hovorí, sledoval, čo sa urobilo.
2. Svojimi poznámkami sa usiloval udržiavať členov skupiny pri zadanej úlohe/téme.
3. Nedodržiaval zadanú úlohu/tému, menil ju.
4. Dodržiaval zadanú úlohu/tému.

C. Navrhovanie užitočných nápadov a myšlienok:

1. Predkladal dobré myšlienky a nápady, ktoré pomohli skupine.
2. Predkladal konštruktívnu kritiku a komentár.
3. Ovpovedňoval rozhodnutie skupiny a jej plány.
4. Mal užitočné nápady.

D. Hodnotenie práce skupiny:

1. Vyjadroval sa pozitívne a povzbudzujúco o členoch skupiny.
2. Pochválil členov skupiny za ich nápady.
3. Vyjadroval sa znevažujúco a nepriateľsky o členoch skupiny.
4. Pochválil za prácu iba niektorých členov skupiny.

E. Spolupráca členov skupiny:

1. Usiloval sa zapojiť členov skupiny do práce tak konštruktívnymi otázkami a vyzývaním k spolupráci.
2. Snažil sa dosiahnuť konsenzus v skupine.
3. Zaujímal sa o nápady ostatných členov skupiny.
4. Usiloval sa zapojiť do spolupráce neaktívnych členov skupiny.

F. Komunikácia v skupine:

1. Rozprával jasne a zrozumiteľne.
2. Vyjadroval svoje myšlienky jasne a efektívne.
3. Komunikoval so všetkými členmi skupiny.
4. Komunikoval iba s niektorými členmi skupiny.

G. Celkový dojem:

1. Skupina mi pomohla pochopiť problém a spôsob jeho riešenia.
2. Práca v skupine bola veľmi príjemná.
3. Práca v skupine nebola pre mňa zaujímavá.

Uvedomte si, že bez premysleného a správneho stanovenia vzdelávacích výstupov, kritérií hodnotenia, metód a prostriedkov hodnotenia iba ťažko zaručíte objektivnosť, validitu a reliabilitu systému hodnotenia žiakov.

9 TVORBA ŠKOLSKÝCH VZDELÁVACÍCH PROGRAMOV V POSTSEKUNDÁRNYM A TERCIÁRNYM VZDELÁVANÍ

Tvorba ŠkVP v postsekundárnom vzdelávaní na úrovni ISCED 4 A ISCED 5 sa riadi tými istými pravidlami a postupuje podľa tých etáp a krokov, ktoré sú uvedené v tejto Metodike. Môžete použiť ŠVP vypracovaný na tejto úrovni, alebo využiť ŠVP na úrovni ISCED 3A v zmysle platnej legislatívy. Postsekundárne vzdelávanie sa organizuje v nasledovných formách štúdia:

- **Pomaturitné kvalifikačné štúdium**, v ktorom žiaci získavajú odbornú kvalifikáciu v inom odbore vzdelania, než v ktorom vykonali maturitnú skúšku; štúdium sa ukončuje odbornou zložkou maturitnej skúšky (ďalej len „odborná zložka“), ktorá nebola súčasťou predtým vykonanej maturitnej skúšky. Dokladom o získanom vzdelaní je vysvedčenie o maturitnej skúške.
- **Pomaturitné špecializačné štúdium**, v ktorom žiaci získavajú špeciálne vedomosti a zručnosti vrátane nových vedecko-technických poznatkov na výkon konkrétnych pracovných činností a pracovných funkcií, ktoré svojou pracovnou náplňou a odborným zameraním zodpovedajú predtým absolvovanému študijnému odboru na strednej odbornej škole; štúdium sa ukončuje absolventskou skúškou. Dokladom o získanom vzdelaní je vysvedčenie o absolventskej skúške a absolventský diplom.
- **Pomaturitné štúdium vyššieho odborného štúdia**, v ktorom žiaci získavajú všeobecné vzdelanie a špeciálne vedomosti a zručnosti, vrátane nových vedecko-technických poznatkov na výkon konkrétnych pracovných činností a pracovných funkcií. Je určené pre uchádzačov, ktorí v predchádzajúcom štúdiu získali úplné stredné odborné vzdelanie alebo úplné stredné všeobecné vzdelanie; štúdium sa ukončuje absolventskou skúškou. Vyššie odborné štúdium na stredných zdravotníckych školách, ktorým študujúci získavajú odbornú spôsobilosť na výkon povolania v študijnom odbore diplomovaná všeobecná sestra, diplomovaný fyzioterapeut, diplomovaný radiologický asistent, sa ukončuje absolventskou skúškou. Dokladom o získanom vzdelaní je vysvedčenie o absolventskej skúške a absolventský diplom.
- **Pomaturitné zdokonaľovacie alebo inovačné štúdium**, v ktorom si žiaci zdokonaľujú alebo inovujú vedomosti a zručnosti v už absolvovanom študijnom odbore na strednej odbornej škole; štúdium sa ukončuje záverečnou pomaturitnou skúškou. Dokladom o získanom vzdelaní je vysvedčenie o záverečnej pomaturitnej skúške.

Nasledujúce tabuľky obsahujú **prepojenie ŠkVP postsekundárneho/terciárneho vzdelávania na ŠVP na úrovni 3A**:

POMATURITNÉ KVALIFIKAČNÉ ŠTÚDIUM	
ŠkVP na úrovni 4 A	ŠVP na úrovni 3A
S kódom 11	Nemá vypracovaný ŠVP
S kódom 21	21 Baníctvo a banícka geológia
S kódom 22	22 Hutníctvo
S kódom 23	23, 24 Strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba
S kódom 26	26 Elektrotechnika
S kódom 27	27 Technická chémia silikátov
S kódom 28	28 Ostatná technická chémia
S kódom 29	29 Potravinárstvo
S kódom 31	31 Textil a odevníctvo
S kódom 32	32 Spracúvanie kože, plastov a gumy a výroba obuvi
S kódom 33	33 Spracúvanie dreva a výroba hudobných nástrojov
S kódom 34	34 Polygrafia, spracúvanie papiera, filmu a fotografie
S kódom 36	36 Stavebníctvo, geodézia a kartografia
S kódom 37	37 Doprava, pošty a telekomunikácie
S kódom 39 (ŠO 3963 7 nie je v kompetencii ŠIOV)	39 Špeciálne technické odbory
S kódom 42	42, 45 Poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo
S kódom 43	43 Veterinárske vedy
S kódom 62	63, 64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby
S kódom 63, 64	63, 64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby
S kódom 68	Nemá vypracovaný ŠVP
S kódom 72	72 Publicistika, knižníctvo a vedecké informácie
S kódom 76	76 Učiteľstvo

S kódom 82	82, 85 Umenie, úžitkové umenie a ručná umeleckoremeselná výroba
POMATURITNÉ ŠPECIALIZAČNÉ ŠTÚDIUM	
ŠkVP na úrovni 5B	ŠVP na úrovni 3A
S kódom 11	Nemá vypracovaný ŠVP
S kódom 21	21 Baníctvo a banícka geológia
S kódom 22	22 Hutníctvo
S kódom 23	23, 24 Strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba
S kódom 26	26 Elektrotechnika
S kódom 29	29 Potravinárstvo
S kódom 31	31 Textil a odevníctvo
S kódom 33	33 Spracúvanie dreva a výroba hudobných nástrojov
S kódom 42	42, 45 Poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo
S kódom 43	43 Veterinárske vedy
S kódom 63	63, 64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby
S kódom 75	76 Učiteľstvo
S kódom 82	82, 85 Umenie, úžitkové umenie a ručná umeleckoremeselná výroba

POMATURITNÉ ŠTÚDIUM VYŠŠIEHO ODBORNÉHO ŠTÚDIA	
ŠkVP na úrovni 5B	ŠVP na úrovni 3A
S kódom 23	23, 24 Strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba
S kódom 26	26 Elektrotechnika
S kódom 31	31 Textil a odevníctvo
S kódom 37	37 Doprava, pošty a telekomunikácie
S kódom 42	42, 45 Poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo
S kódom 63	63, 64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby
S kódom 68	Nemá vypracovaný ŠVP
S kódom 82	82, 85 Umenie, úžitkové umenie a ručná umeleckoremeselná výroba

Pri tvorbe učebných plánov ŠkVP využite nasledujúce **rámcové učebné plány**:

Rámcový učebný plán 3-ročného pomaturitného kvalifikačného štúdia

Poskytnutý stupeň vzdelania	úplné stredné odborné vzdelanie ISCED 4A
Forma štúdia	denné pomaturitné kvalifikačné štúdium

Cieľové zložky vzdelania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ¹⁰	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelanie	6	192
Odborné vzdelanie	48	1536
Disponibilné hodiny	45	1440
CELKOM	99	3168

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	6	192
Jazyk a komunikácia	6	192
Odborné vzdelávanie	48	1536
Teoretické vzdelávanie	27	864
Praktická príprava	21	672
Disponibilné hodiny	45	1440

¹⁰ Minimálny počet týždenných hodín je 33 (rozpätie 33 – 35 hodín)

SPOLU	99	3168
--------------	-----------	-------------

Rámcový učebný plán 2-ročného pomaturitného kvalifikačného štúdia

Poskytnutý stupeň vzdelania	úplné stredné odborné vzdelanie ISCED 4A
Forma štúdia	denné pomaturitné kvalifikačné štúdium

Cieľové zložky vzdelania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ¹¹	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelanie	4	128
Odborné vzdelanie	32	124
Disponibilné hodiny	30	960
CELKOM	66	2112

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	4	128
Jazyk a komunikácia	4	128
Odborné vzdelávanie	32	1024
Teoretické vzdelávanie	18	576
Praktická príprava	14	448
Disponibilné hodiny	30	960
SPOLU	66	2112

Rámcový učebný plán 2-ročného pomaturitného špecializačného štúdia

Poskytnutý stupeň vzdelania	úplné stredné odborné vzdelanie ISCED 5 B
Forma štúdia	denné pomaturitné špecializačné štúdium

Cieľové zložky vzdelania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ¹²	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelanie	4	128
Odborné vzdelanie	34	1088
Disponibilné hodiny	28	896
CELKOM	66	2112

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	4	128
Jazyk a komunikácia	4	128
Odborné vzdelávanie	34	188
Teoretické vzdelávanie	19	608
Praktická príprava	15	480
Disponibilné hodiny	28	896
SPOLU	66	2112

¹¹ Minimálny počet týždenných hodín je 33 (rozpätie 33 – 35 hodín)

¹² Minimálny počet týždenných hodín je 33 (rozpätie 33 – 35 hodín)

Rámcový učebný plán 3-ročného pomaturitného štúdia vyššieho odborného štúdia

Poskytnutý stupeň vzdelania	úplné stredné odborné vzdelanie ISCED 5B
Forma štúdia	denné pomaturitné štúdium vyššieho odborného štúdia

Cieľové zložky vzdelania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ¹³	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelanie	6	192
Odborné vzdelanie	53	1696
Disponibilné hodiny	40	1280
CELKOM	99	3168

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	6	192
Jazyk a komunikácia	6	192
Odborné vzdelávanie	53	1696
Teoretické vzdelávanie	30	960
Praktická príprava	33	1056
Disponibilné hodiny	40	1280
SPOLU	99	3168

Poznámky (vzťahujú sa pre všetky formy pomaturitného štúdia)

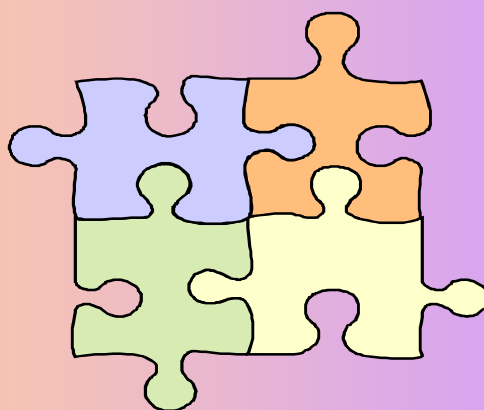
- Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.
- Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne je 99 hodín a maximálne 105 hodín pre 3-ročné štúdium, minimálne 66 hodín a maximálne 70 hodín za celé štúdium pre 2-ročné štúdium. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v študijných odboroch sa realizuje v 33 týždňov a v poslednom ročníku štúdia 30 týždňov. Časová rezerva (7 týždňov) sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na športovo-vzdelávacie kurzy, na tvorbu projektov, exkurzie, atď. a v poslednom ročníku na absolvovanie maturitnej alebo absolventskej skúšky.
- Trieda sa môže deliť na skupiny podľa súčasne platnej legislatívy.
- Vyučuje sa jeden z jazykov: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba cudzieho jazyka sa realizuje minimálne v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.
- Praktická príprava sa realizuje podľa súčasne platnej legislatívy. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou cvičení (v laboratóriách, dielnach, odborných učebniach, cvičných firmách a pod.) a praxe. Na cvičeniach a praxi sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa platných predpisov.
- Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciáciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na maturitné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho

¹³ Minimálny počet týždenných hodín je 33 (rozpätie 33 – 35 hodín)

rozširujúceho učiva (voliteľných a nepovinných predmetov) v učebnom pláne. Disponibilné hodiny sa môžu využiť pre všeobecné vzdelávanie aj pre odborné vzdelávanie.

- g) Maturitná skúška (absolventská skúška) sa organizuje podľa súčasne platnej školskej legislatívy.

PRÍLOHOVÁ ČASŤ

Príloha 1 Systémy a štruktúra kľúčových kompetencií v štátoch EÚ a OECD

Viaceré hospodársky vyspelé štáty sveta i medzinárodné organizácie navrhli systém kľúčových kompetencií, ktoré sa snažia už aj realizovať v celoživotnom vzdelávaní, najmä v školách a v zamestnaní, ale niekde aj prostredníctvom masovokomunikačných prostriedkov, najmä televízie (napr. BBC v Spojenom Kráľovstve veľkej Británie a Severného Írska). Pri návrhu kľúčových kompetencií sa vychádzalo najmä z analýzy činnosti človeka a z prieskumov požiadaviek zamestnávateľov.

Prieskum požiadaviek na **najdôležitejšie zručnosti potrebné pre 21. storočie v 500 svetových najúspešnejších organizáciách** poskytol tento zoznam v poradí podľa dôležitosti (Longworth, Davies, 1996):

- tímová práca,
- riešenie problémov,
- interpersonálne zručnosti,
- ústna komunikácia,
- počúvanie,
- osobný rozvoj a rozvoj kariéry,
- tvorivé myslenie,
- vodcovstvo,
- stanovovanie cieľov a motivácia,
- písanie,
- organizačný rozvoj.

Zástupcovia multinacionálnych firiem (Volvo, Fiat, Ericsson, atď.) vypracovali pre absolventov stredných odborných škôl vo Fínsku tieto najdôležitejšie kompetencie:

- 1. Pripravenosť na zmeny:**
 - pripravenosť absolventov na psychické zvládnutie zmien pri strate zamestnania (nepodľahnúť alkoholizmu, drogám a mravnému úpadku),
 - pripravenosť absolventov na celoživotné vzdelávanie (nemať problémy absolvovať rekvalifikačné kurzy v staršom veku).
- 2. Obstať v cudzom prostredí:**
 - vedieť sa vyrovnávať so zmenami (Např. v rámci privatizácie sa firma môže dostať do rúk zahraničného investora. Zamestnanci by mali dokázať nadviazať pracovné styky s príslušníkmi iných národov, vedieť komunikovať v cudzom jazyku, ak nechcú stratiť zamestnanie).
- 3. Počítačová gramotnosť:**
 - ovládať prácu s osobným počítačom (na úrovni užívateľa),
 - využívať možnosti elektronickej komunikácie (elektronická pošta, internet, prezentačné programy).
- 4. Dobré technicko–odborné znalosti.**
- 5. Ovládanie druhého cudzieho jazyka** (okrem angličtiny).
- 6. Zvládnutie ľudského spolunažívania:**
 - empatia,
 - dobré komunikačné vlastnosti.
- 7. Etické správanie:**
 - tolerancia,
 - schopnosť uzatvárať kompromisy.
- 8. Kritický spôsob myslenia:**
 - neosvojiť si cudzie myšlienky bez výhrad,
 - schopnosť spracovať a vyhodnocovať informácie.
- 9. Zdravý spôsob života:** starostlivosť o vlastné zdravie (zdravá výživa, udržanie fyzickej kondície, vyhýbať sa nadmernému konzumovaniu alkoholických nápojov, neužívať drogy atď.).
- 10. Estetické cítenie:** Dbáť na estetickú stránku výsledkov svojej práce. (podľa Albert, 2001).

Goleman (2000) zhrnul výsledky viacerých výskumov zameraných na kvality, ktoré očakávajú zamestnávateľia od svojich pracovníkov a zoradil ich podľa dôležitosti:

- schopnosť učiť sa, rozvíjať pracovné zručnosti a zlepšovať pracovný výkon,
- schopnosť počúvať a komunikovať,
- adaptabilita,
- tvorivosť,
- zvládnutie neúspechu a prekážok v práci,

- sebaovládanie, spoľahlivosť,
- motivácia k postupu v organizačnej hierarchii, hrdosť na pracovné výsledky,
- snaha o skupinovú a interpersonálnu efektívnosť, schopnosť tímovej práce a schopnosť vyjednávať,
- výkonnosť, ctížiadosť a radiace schopnosti.

V ďalšom uvádzame prehľad kľúčových kompetencií, ktoré navrhli niektoré medzinárodné organizácie a niektoré štáty:

1. Medzinárodná komisia **UNESCO** definovala v programe *Vzdelávanie pre 21. storočie* tieto **štyri piliere vzdelávania** (podľa *České vzdělání a Evropa*, 1998), ktoré sú súčasťou ŠVP v SR:

- **Učiť sa poznávať**, a to spojením širokých všeobecných vedomostí a zručností osvojovaných v malom počte vyučovacích predmetov, ale osvojených do hĺbky. Čo nejde do hĺbky, nemá zmysel vyučovať. Súčasne to znamená **učiť sa učiť**, aby bolo možné využívať vzdelávacie príležitosti po celý život. Ovládať nástroje, pomocou ktorých môže človek bádať, skúmať, chápať nové a rozvíjať sa po celý život, pretože skutočný poznatok je ten, ktorý človek skonštruuje sám.
- **Učiť sa konať**. Osvojiť si nielen profesné zručnosti, ale aj kompetenciu vyrovnávať sa s rôznymi sociálnymi a pracovnými situáciami a pracovať v tímoch. Učiť sa byť aktívnym riešiteľom životných situácií a nie pasívnym, manipulovaným objektom, učiť sa slobodne rozhodovať.
- **Učiť sa žiť spoločne**, žiť a pracovať s inými ľuďmi. Riešiť konflikty v duchu úcty k hodnotám pluralizmu, vzájomného porozumenia, tolerance a mieru. Vážiť si, rešpektovať a tolerovať odlišnosti iných ľudí. Kooperovať s inými ľuďmi a nie s nimi bojovať, nechcieť ovládať iných ľudí. Správať sa k iným ľuďom zodpovedne a mravne.
- **Učiť sa byť**. Byť autentickou osobnosťou, ktorá vie čo chce, uvedomele si riadi vlastný život, je sama sebou, nachádza zmysel vlastného života, vlastné šťastie a identitu. Vyvážene rozvíjať osobnosť človeka vo všetkých sférach: kognitívnej, afektívnej i psychomotorickej, autoreguláciu správania, samostatnosť úsudku (kritické myslenie), osobnú zodpovednosť.

2. Na konferencii **OECD Vzdelávanie pre zajtrajšok** (Vzdelávanie pre zajtrajšok, Bratislava, 2001) sa **kľúčové kompetencie** definovali takto:

- Dobrá schopnosť učiť sa, vrátane motivácie k učeniu sa.
- Schopnosť samostatne navrhovať vlastné celoživotné vzdelávacie stratégie, pomoc ostatným v tomto smere. Dobré vyvinuté schopnosti organizácie času.
- Schopnosť učiť sa s inými a od iných – práca v tíme – popri zachovaní schopnosti samostatného, autonómneho učenia sa. Schopnosť pracovať s inými ľuďmi z iných oblastí poznania a v iných prostrediach.
- Schopnosť vytvárať siete – „vedieť kto“ – tak v osobnom styku, ako aj na diaľku. Zručnosť v práci s informačnými a komunikačnými technológiami a prostriedkami ako zdrojom informácií, ako nástrojom učenia sa a komunikácie v sieti s inými.
- Poznávacie schopnosti a schopnosti nepoznávacieho charakteru pre účely kontaktu s komplexným svetom a pre účely pohybu v ňom, najmä vo svete, ktorý je informačne preťažený, neistý a rýchle sa mení.
- Ľudské a sociálne kompetencie pre účasť na živote komunity a spoločnosti, ktoré sú taktiež vhodné aj pre nachádzanie uplatnenia sa v mnohých povolaniach tak zamestnancov, ako aj samostatne podnikajúcich jednotlivcov.
- Náročnosť a kritické myslenie, schopnosť vyrovnávať sa s hlavnými hodnotami a úlohami, s ktorými sa spoločnosť konfrontuje na začiatku 21. storočia.
- Jazykové a komunikačné schopnosti nad rámec materinského jazyka v prostredí medzinárodného sveta, popri zachovaní tolerantnosti a uznania rôznych kultúr.

Podmienkou osvojovania kľúčových kompetencií je, aby si študenti osvojili solídny základ toho, čo nazývame „vedieť čo“, „vedieť prečo“ (t.j. vedomosti) v rámci definovaného kurikula každej krajiny, ktoré by sa priebežne rozširovalo v priebehu života jednotlivca pre účely rôznych podmienok práce a komunity vo forme kľúčových kompetencií. Na základe všetkých týchto foriem vedomostí majú byť študenti zruční v oblasti čítania a písania, spracovania dokumentov a počítačskej gramotnosti do rozsahu uznaného ako vhodné minimum pre splnenie každodenného života v komplexnej modernej spoločnosti.

3. **USA**

Komisia Ministerstva práce USA SCANS ustanovená na navrhnutie zručností, ktoré sú rozhodujúce pre uplatnenie v zamestnaní odporučila rozvíjať na školách 5 kľúčových kompetencií a 3 skupiny základných zručností:

Kľúčové kompetencie:

- Identifikovať, organizovať, plánovať a prideľovať zdroje.
- Pracovať s inými ľuďmi.
- Získavať a využívať informácie.
- Rešpektovať a chápať komplexnosť vzájomných vzťahov.
- Pracovať s rozmanitými technológiami.

Základné zručnosti:

- **Fundamentálne zručnosti:** čítať, písať, vykonávať aritmetické a matematické operácie, počúvať a hovoriť.
- **Myslenie:** myslieť tvorivo, rozhodovať sa, riešiť problémy, predstavivosť, vedie ako sa učiť, uvažovať.
- **Osobné kvality:** zodpovednosť, sebaúcta, sociabilita, autoregulácia, integrita a čestnosť.

(*What Work Requires of Schools: a SCANS Report for America 2000*. Washington, DC: Department of Labour, 1991)

3. Anglicko a Wales

Úrad pre kvalifikácie a kurikulum (QCA) považuje za kľúčové tieto kompetencie:

Komunikačné:

- aktívne sa zúčastňovať na diskusiách a primerane prezentovať svoj názor,
- čítať a odpovedať na písomné materiály,
- produkovat písomné materiály.

Informačno – technologické:

- pripravovať informácie,
- spracúvať a prezentovať informácie,
- používať informačné technológie.

Robiť numerické aplikácie:

- zhromažďovať a spracúvať údaje,
- pracovať s údajmi,
- prezentovať výsledky.

Pracovať s inými:

- plánovať činnosť,
- pracovať na splnení cieľov.

Zlepšovať vlastné učenie a výkon:

- určovať si ciele a plánovať činnosť,
- realizovať plán na dosiahnutie cieľov.

Riešiť problémy.

Každá kľúčová kompetencia má 5 úrovní. Na vysokých školách by študenti mali dosiahnuť 3. – 4. úroveň. (www.keyskillsnet.org.uk/whatare.htm)

4. Kanada

Vo vzdelávacom programe pre základné a stredné školy v provincii Quebec sú určené tieto kľúčové kompetencie.

Intelektuálne:

- využívať informácie,
- riešiť problémy,
- kriticky myslieť,
- byť tvorivý.

Metodologické:

- používať efektívne metódy práce,
- používať informačné a komunikačné technológie.

Personálne a sociálne:

- rozvíjať svoju osobnú identitu,
- udržiavať harmonické medziľudské vzťahy,
- pracovať s inými,
- mravne sa správať.

Komunikačné:

- primerane komunikovať.

(www.cpe.gouv.qc.ca/orienta/anglais.htm)

5. Nemecko, Švajčiarsko

Belz a Siegrist (2001) zdôvodnili a rozpracovali tieto kľúčové kompetencie:

- **Komunikácia a kooperácia:** vedome komunikovať a aktívne, tvorivým spôsobom prispievať v skupinových procesoch.
- **Riešenie problémov a tvorivosť:** rozpoznávať problémy a zodpovedajúcim spôsobom ich tvorivo riešiť.
- **Samostatnosť a výkonnosť:** samostatne plánovať, vykonávať a kontrolovať priebeh prác a ich výsledky.
- **Zodpovednosť:** prijať v primeranom rámci spoluzodpovednosť.

Metodika tvorby školských vzdelávacích programov pre stredné odborné školy

- **Premýšľanie a učenie:** ďalej rozvíjať proces vlastného učenia a myslieť v súvislostiach a systémovo.
- **Argumentácia a hodnotenie:** vecne posudzovať a kriticky hodnotiť vlastné, spoločné i cudzie spôsoby práce a výsledky.

6. Česká republika

V Národnom programe rozvoja vzdelávania v **Českej republike** sa venuje rozvoju kľúčových kompetencií veľká pozornosť. Kľúčové kompetencie zahŕňajú schopnosti, zručnosti, postoje a ďalšie charakteristiky osobnosti, ktoré umožňujú človeku konať adekvátne a efektívne v rôznych pracovných a životných situáciách. V kurikule českých škôl pôjde o vyváženosť poznatkového základu kurikula, rozvoja kompetencií a osvojovaniu postojov a hodnôt, pričom dôraz sa bude klásť na získanie kľúčových kompetencií, a to týchto:

- **naučiť sa poznávať** – osvojiť si metódy, ako sa učiť, ako využívať nové informačné a telekomunikačné technológie, ako sa vyhnúť zahľteniu povrchnými informáciami, ale naučiť sa informácie spracovávať, meniť ich na poznatky a aplikovať ich, vedieť kriticky myslieť a hodnotiť,
- **naučiť sa konať a žiť spoločne** – vedieť pracovať samostatne i v tímoch, otvorene komunikovať s ostatnými, riešiť konflikty, rešpektovať odlišné názory, chápať vzájomnú závislosť,
- **naučiť sa byť** – vedieť sa orientovať v rôznych situáciách a adekvátne na ne reagovať, byť schopný riešiť problémy a viesť plnohodnotný život, konať s väčšou autonómiou, na základe samostatného úsudku, ale v súlade s morálnymi normami, s uvedomením a prijatím osobnej zodpovednosti. Ide teda súčasne o kvalitnú *hodnotovú orientáciu*, o rozvoj zodpovedajúcich sociálno - osobnostných vlastností, o porozumenie vlastnej osobnosti i o rešpekt k druhým a o schopnosť vnímať duchovný rozmer života a nevyhnutnosť presadenia udržateľného rozvoja.

(Národný program rozvoja vzdelávania v Českej republike, 2001, s. 26)

7. Slovenská republika

V základnom strategickom dokumente vlády SR v oblasti výchovy a vzdelávania: *MILÉNIUM : Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 až 20 rokov* (MŠ SR, 2002) patrí rozvíjanie kľúčových kompetencií medzi hlavné ciele výchovy a vzdelávania. Kompetencie sa vymedzujú ako spôsobilosť človeka preukázať vedomosti, zručnosti, schopnosti v praktickej činnosti. Majú nadpredmetový charakter a ich realizácia je viazaná skôr k metódam vyučovania ako k obsahu učiva. Za kľúčové kompetencie sa v tomto dokumente považujú:

- **komunikačné schopnosti a spôsobilosti**, to znamená ústne a písomne sa vyjadrovať, vysvetľovať, čítať s porozumením, vyhľadávať, uchovávať a používať, komunikovať informácie, tvoriť informácie a to aj v cudzích jazykoch,
- **personálne a interpersonálne schopnosti** obsahujú spôsobilosti sebazdokonaľovania a výkonnosti, schopnosti racionálne a samostatne sa celý život vzdelávať, kontrolovať sa, regulovať svoje správanie, patrí sem aj sebatvorba, tvorba progresívnych medziľudských vzťahov, schopnosť pracovať v tíme, preberanie zodpovednosti, schopnosti starať sa o svoje zdravie a životné prostredie, byť tolerantným, rešpektovať všeludské etické hodnoty, uznávanie ľudských práv a slobôd, a i.,
- **schopnosti tvorivo a kriticky riešiť problémy**, identifikovať ich, analyzovať, navrhovať riešenia spätňoväzbe ich zhodnocovať a učiť sa z nich, vedieť pracovať aj v náročných, záťažových podmienkach,
- **pracovať s modernými informačnými technológiami**, zručnosti pracovať s osobným počítačom, internetom, využívať rozličné informačné zdroje a informácie v pracovnom aj mimopracovnom čase, v odbornom a prírodovednom vzdelávaní patrí medzi kľúčové kompetencie aj **realizácia numerických, symbolických aplikácií**.
- **formovať občiansku spoločnosť**, ide o schopnosť občanov prispievať na miestnej, štátnej, európskej i globálnej úrovni k rozvíjaniu demokratického systému spoločnosti, k trvale udržateľnému hospodárskemu a sociálnemu rozvoju štátu so zodpovednosťou voči životnému prostrediu a zachovaniu života na zemi.

8. Napriek tomu, že štáty OECD sa zhodujú v názore na dôležitosť a naliehavú potrebu kľúčových kompetencií v neustále sa meniacom, vzájomne závislom svete, ako vidno aj z vyššie uvedeného, nedochádza pri návrhu kľúčových kompetencií k jednoznačným a všeobecne akceptovaným výsledkom. Preto sa v roku 1999 navrhol **program OECD Definícia a výber kompetencií: teoretické a koncepcné základy (DeSeCo)**, ktorý sa realizuje pod vedením Švajčiarskeho federálneho štatistického úradu a Národného centra pre edukačnú štruktúru USA. Riešenie programu musí rešpektovať ľudské práva a princípy demokracie, ako aj individuálnu a sociálnu rozmanitosť a musí prispievať k zlepšeniu života jedinca. Práca na programe DeSeCo nie je zatiaľ ukončená (www.statistik.admin.ch/stat_ch/ber/5/desecco/rychen-hersch.pdf).

9. **Štátny vzdelávací program pre stredné odborné školy** pri výbere kľúčových kompetencií vychádzal zo základného strategického dokumentu vlády SR v oblasti výchovy a vzdelávania: *MILÉNIUM : Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 až 20 rokov* (MŠ SR, 2002) a Odporúčania

Európskeho parlamentu a Rady o Európskom referenčnom rámci pre kľúčové kompetencie celoživotného vzdelávania schváleného 18. decembra 2006¹⁴:

- **Komunikatívne a sociálno-interakčné spôsobilosti**, ktoré sú základom pre ďalšie získavanie vedomostí, zručností, postojov a hodnotovej orientácie. Patria sem schopnosti nevyhnutné pre pracovný a spoločenský život, ktoré v konkrétnych situáciách umožnia žiakom primerane ústne a písomne sa vyjadrovať, spracovávať a využívať písomné materiály, znázorňovať, vysvetľovať a riešiť problémové úlohy a situácie komplexného charakteru, čítať, rozumieť a využívať text. Tieto kompetencie sú veľmi úzko späté s osvojovaním si kultúry myslenia a poznávania, vyhľadávania, uchovávaní, využívania a vytvárania informácií, s rozvojom schopnosti komunikovať v dvoch cudzích jazykoch. Žiaci získaním týchto spôsobilostí sa naučia akým spôsobom sa vymieňajú informácie, ako generovať produktívne samoriadené učenie, zapamätajú si, že učenie je v konečnom dôsledku sociálny proces prispôbovania učebného prostredia pre integráciu aj znevýhodnených sociálnych skupín.
- **Intrapersonálne a interpersonálne spôsobilosti**, ktoré žiak získava za účelom aktívneho zapojenia sa do spoločnosti založenej na vedomostiach s jasným zmyslom pre vlastnú identitu a smer života, sebazdokonaľovanie a zvyšovanie výkonnosti, racionálneho a samostatného vzdelávania a učenia sa počas celého života, aktualizovania a udržiavania potrebnej základnej úrovne zručností. Od žiaka sa vyžaduje regulovať správanie, prehodnocovať základné zručnosti, sebatvoríť, zapájať sa do medziludských vzťahov, pracovať v tíme, preberať zodpovednosť sám za seba a za prácu iných, schopnosť starať sa o svoje zdravie a životné prostredie, rešpektovať všeludské etické hodnoty, uznávať ľudské práva a slobody.
- **Schopnosť tvorivo riešiť problémy** sa využíva na identifikovanie problémov, na ich analýzu a stanovenie efektívnych postupov, perspektívnych stratégií a vyhodnocovanie javov. Sú to schopnosti, ktoré sa objavujú v náročnejších podmienkach, aj pri riešení problémov ľudí, ktorí sa nevedia zaradiť do spoločenského života. Žiaci musia byť schopní vyhodnocovať základné dopady, napr. dopad na životné prostredie, dopad nerozvážnych rozhodnutí alebo príkazov, pracovný a osobný dopad v širšom slova zmysle ako je ekonomický blahobyt, telesné a duševné zdravie a pod. Sú to teda schopnosti, ktoré na základe získaných vedomostí umožňujú stanoviť jednoduché algoritmy na vyriešenie problémových úloh, javov a situácií a získané poznatky využívať v osobnom živote a povolani.
- **Podnikateľské spôsobilosti** prispievajú k tvorbe nových pracovných miest, umožňujú samozamestnanosť, pomáhajú ľuďom nachádzať prácu, orientovať sa na vlastné podnikanie, zlepšovať svoje pracovné a podnikateľské výkony. Učiť sa ako sa učiť, prispôbovať sa zmenám a využívať informačné toky, to sú generické zručnosti, ktoré by mal získať žiak. Je potrebné vyvíjať motivačné opatrenia. Investovanie do ľudských zdrojov tiež znamená umožniť jednotlivcom, aby si riadili vlastné „životné portfólia“ a zviditeľniť im širší rozsah vzdelávacích cieľov. Tvorivé a inovatívne prístupy do ľudských zdrojov sú integrálnou súčasťou rozvoja spoločnosti založenej na vedomostiach. Tieto kompetencie vznikajú v kontexte socio-ekonomickej krízy a transformácie organizácie práce, ktorých dôsledkom je nový model riadenia.
- **Spôsobilosť využívať informačné technológie** pomáha žiakovi rozvíjať základné zručnosti pri práci s osobným počítačom, internetom, využívať rôzne informačné zdroje a informácie v pracovnom a mimo pracovnom čase. Nová iniciatíva v oblasti elektronického vzdelávania (E-learning) si kladie za cieľ zvýšiť úroveň digitálnej gramotnosti žiakov. Efektívne využívanie informačných a komunikačných technológií, vrátane možnosti učenia sa formou on-line, výrazne prispeje k realizácii celoživotného vzdelávania pre ľudí rôzneho veku, k udržiavaniu identity komunity a vytváraniu možnosti virtuálnej komunikácie medzi lokálnymi komunitami aj na veľké vzdialenosti. Sú to teda schopnosti, ktoré umožňujú žiakovi ich osobnostný rast, vlastné učenie a výkonnosť v práci.
- **Spôsobilosť byť demokratickým občanom** umožňuje žiakovi žiť plnohodnotným sociálnym životom a tak prispievať k zvyšovaniu spoločenskej úrovne. Cestou získaných schopností žiaci zdokonaľujú svoj osobnostný rast, vlastné učenie, využívajú sebapoznávanie, sebakontrolu a sebareguláciu pre prácu v kolektíve, prijímajú zodpovednosť za vlastnú prácu a prácu ostatných. Svojím podielom prispievajú k životu a práci v spoločnosti založenej na vedomostiach, prispievajú k rozvíjaniu demokratického systému spoločnosti, k trvalo udržateľnému hospodárskemu a sociálnemu rozvoju štátu so zodpovednosťou voči životnému prostrediu, zachovaniu života na Zemi, rozvíjaniu vzájomného porozumenia si medzi osobami a skupinami, rozvíjajú svoje schopnosti ako je empatia, súcit, tolerancia, rešpektovanie práv a slobôd.

10. Návrh systému kľúčových kompetencií (podľa Hrmu, Tureka)

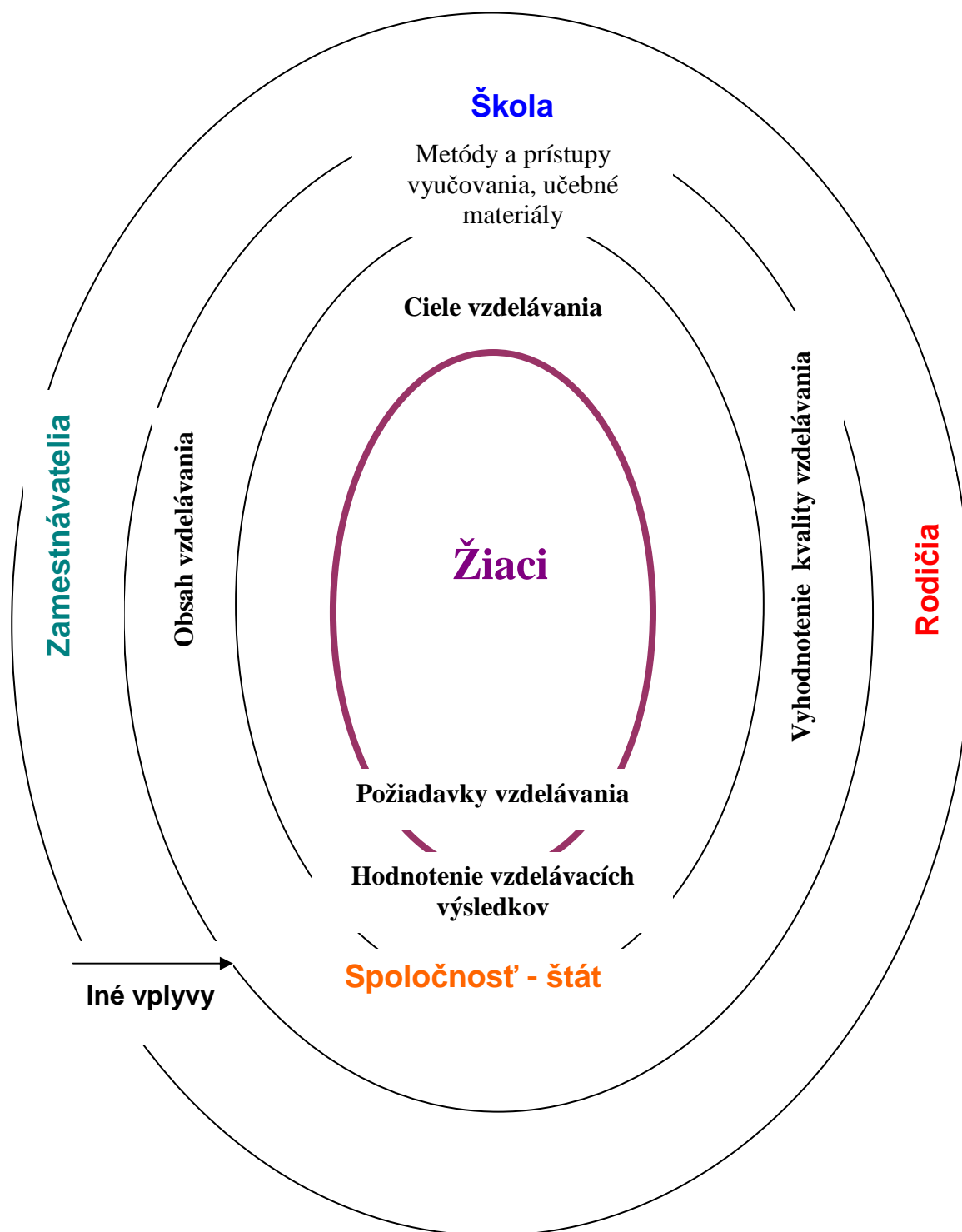
Validné a reliabilné určenie systému kľúčových kompetencií, ktoré je potrebné rozvíjať a zdokonaľovať na všetkých stupňoch a typoch škôl SR, ako aj v celoživotnom vzdelávaní si vyžaduje realizovať rozsiahly výskum zameraný najmä na zistenie najdôležitejších vedomostí, zručností a schopností, postojov i hodnotového systému, ktoré vyžadujú zamestnávateľia od svojich zamestnancov, ktoré považujú za najdôležitejšie pre dosiahnutie úspechu v zamestnaní zamestnanci, ktoré považujú za rozhodujúce pre spokojný, šťastný život a pre efektívne fungovanie demokratickej spoločnosti občania SR, ktoré považujú za rozhodujúce pre zmysluplný život v budúcnosti odborníci zaoberajúci sa prognózovaním. Takýto výskum je potrebné realizovať na reprezentatívnej

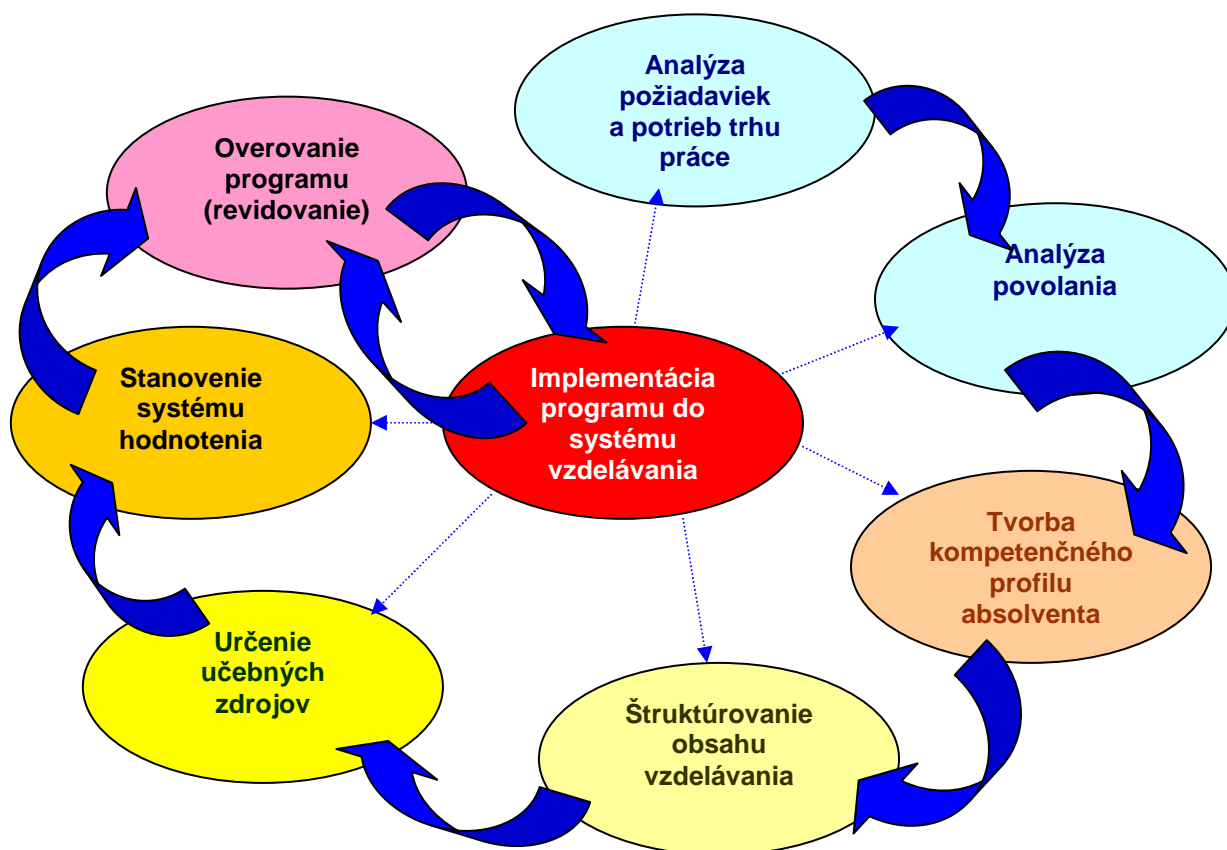
¹⁴ Zdroj: <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:L:2006:394:SOM:EN:HTML>

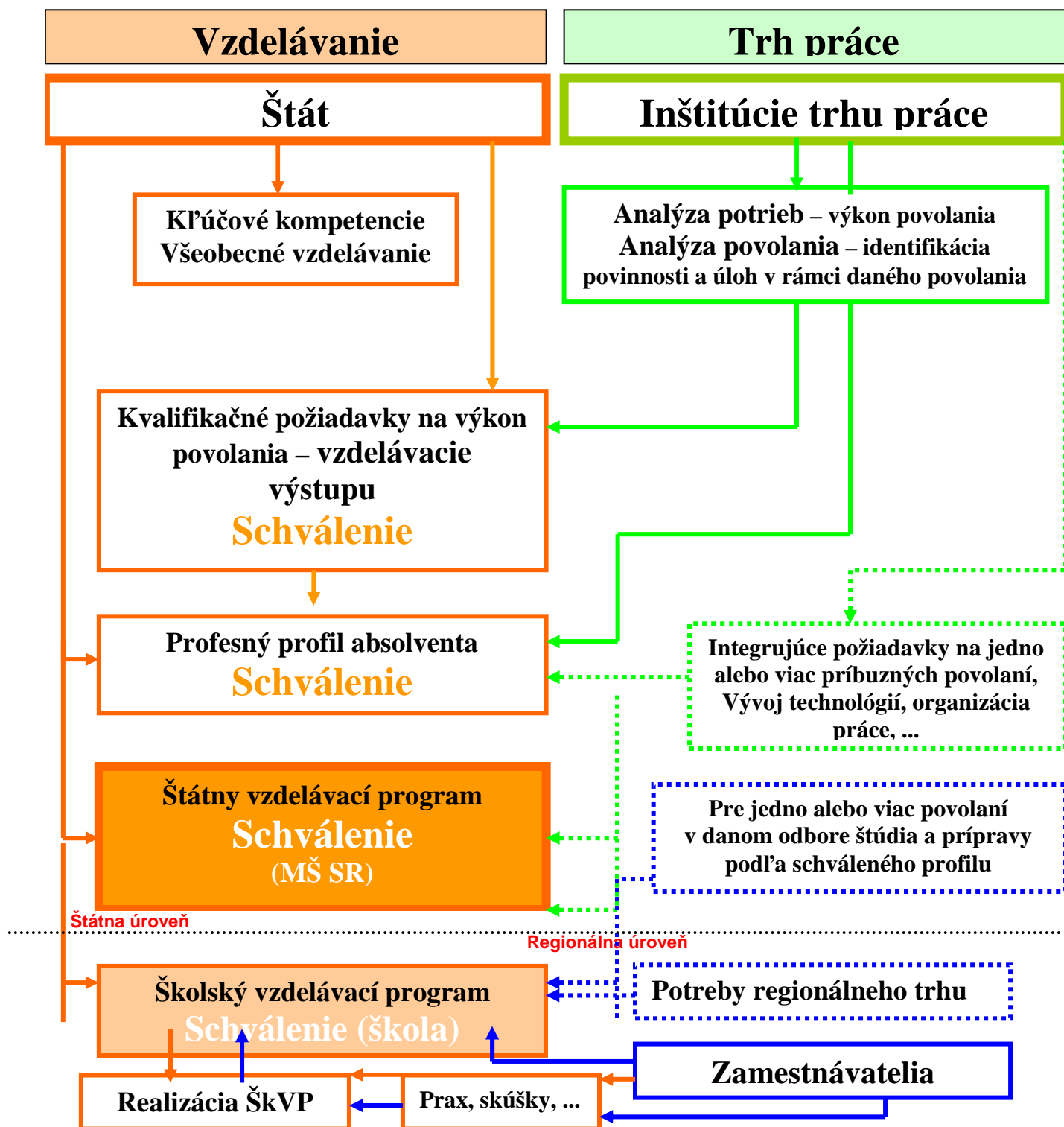
vzorke populácie občanov SR, čo je časovo, finančne i organizačne veľmi náročné a niet sa čo diviť, že pri súčasnej podvýživnosti vedy na Slovensku nikto zatiaľ taký výskum nerealizoval. Výsledky tohto výskumu by bolo potrebné porovnať a upraviť na základe výsledkov medzinárodného výskumu štátov OECD DeSeCo, ktorý tiež nie je ešte ukončený. Preto pri pokuse o návrh systému kľúčových kompetencií sme odkázali najmä na metaanalýzu výskumov kľúčových kompetencií v zahraničí, výsledky niektorých sme uviedli v predchádzajúcej kapitole, a na analýzu súčasných, a najmä perspektívnych potrieb Slovenska. Na tomto základe sme navrhli týchto šesť kategórií kľúčových kompetencií:

- **Informačné:** informačná a počítačová gramotnosť.
- **Učebné:** Poznanie a pozitívne ovplyvňovanie učebných štýlov žiakov; metakognícia; osvojovanie si učebných zručností – získavanie relevantných zdrojov informácií, manažment času, motivácia k učeniu, manažment stresu, vytváranie optimálnych podmienok na učenie, osvojenie si a výber efektívneho robenia si poznámok na výučbe a pri samoštúdiu, spôsobu štúdia z učebných textov, spôsobu pamätania učiva, riešenia úloh, prípravy na skúšku a skladania skúšok.
- **Kognitívne:** riešenie problémov – identifikovať problém, jednoznačne a objektívne ho definovať, identifikovať a navrhovať možné riešenia problému na základe kritického a tvorivého myslenia, nájsť a realizovať optimálne riešenie problému; kritické myslenie – myslieť nezávisle, nezaújato, byť otvorený novým myšlienkam, určiť, ktoré informácie sú dôležité, formulovať vhodné otázky, rozlišovať fakty, názory a zdôvodnené úsudky, rozpoznať stereotypy a kliše, predpojatost, emočné faktory, propagandu a skresľovanie, rôzne hodnotové systémy a ideológie, určiť vhodnosť a primeranosť informácií, používať vyššie myšlienkové procesy (analýza, usudzovanie, indukcia, dedukcia, hodnotenie), používať kritériá – intelektuálne štandardy na hodnotenie kvality myslenia, tvorivé myslenie – senzitivita (citlivosť na problémy), fluencia (kvantita nápadov), flexibilita (pružnosť nápadov), originalita (Jedinečnosť nápadov), schopnosť produkovať transformácie, elaborácia (domýšľanie nápadov do dôsledkov, detailov).
- **Interpersonálne (sociálne):** efektívne žiť a pracovať s inými ľuďmi, učiť sa s inými a od nich, organizovať, kontrolovať a hodnotiť aktivity tímu ľudí, prebrať spoluzodpovednosť za prácu tímu a v prípade potreby aj role iných členov tímu, vedieť sa vžiť (vcítiť) do duševného stavu iných ľudí (empatia), nenásilne riešiť konflikty, vážiť si, rešpektovať, akceptovať a tolerovať odlišnosti iných ľudí, pomáhať im v prípade potreby, dobre s nimi vychádzať, správať sa k iným ľuďom zodpovedne a mravne, udržiavať harmonické medziľudské vzťahy, vytvárať na základe konštruktívneho vyjednávania, tolerance a kompromisu interkultúrne systémy, formovať občiansku spoločnosť, rozvíjať demokratický systém spoločnosti k trvale udržateľnému hospodárskemu a sociálnemu rozvoju štátu so zodpovednosťou k životnému prostrediu a zachovaniu života na zemi.
- **Komunikačné:** vyjadrovať sa ústne a písomne primerane situácii (v troch jazykoch štátov EÚ), čítať s porozumením, pozorne počúvať, voliť optimálnu formu a spôsob komunikácie, spracovávať písomný materiál zrozumiteľným spôsobom, prezentovať informácie – vysvetľovať a znázorňovať jasne, stručne, presne, zrozumiteľne, komunikovať prostredníctvom IKT.
- **Personálne:** sebauvedomenie – poznať a hodnotiť sám seba, svoj citový život, svoje prednosti a nedostatky, realisticky odhadnúť vlastné možnosti a schopnosti, veriť si, vystupovať so sebaistotou a sebadôverou, sebaovládanie – ovládať vlastné pocity a nálady, kontrolovať svoje správanie, slobodne sa rozhodovať, odolávať stresu, zachovať pokoj, prekonávať prekážky, neúspechy, byť spoľahlivý, dodržiavať základné pravidlá slušnosti, konať čestne, spravodlivo, svedomite, nenásilne riešiť konflikty, nieť zodpovednosť za svoje správanie a prácu, vyrovnávať sa so zmenami (adaptabilita, flexibilita), riadiť svoj život v súlade s etickými princípmi (autoregulácia správania), motivácia – sám sa motivovať, byť iniciatívny, podnikavý, usilovný, vytrvalý, disciplinovaný, optimistický, pozitívne myslieť, angažovanosť – vedieť sa presadiť (asertivita), mať občiansku odvahu, prejsť charakter, byť spoločenský.

Jednotlivé kategórie kľúčových kompetencií nie sú usporiadané hierarchicky, čo znamená, že napr. informačné kompetencie nie sú dôležitejšie ako kompetencie personálne. Všetky kategórie kľúčových kompetencií považujú autori za rovnako dôležité. Nimi navrhnuté kategórie kľúčových kompetencií sú kompatibilné so systémami kľúčových kompetencií v štátoch EÚ a OECD, ktoré sú uvedené vyššie. Každá z kategórií kľúčových kompetencií obsahuje množinu spôsobilostí, ktoré je možné a z didaktických potrieb aj potrebné ešte ďalej konkretizovať na pozorovateľné výkony študentov, aby bolo možné jednoznačne určiť, či konkrétny študent má danú spôsobilosť už sformovanú a aj do akej miery.

Príloha 5 Samohodnotenie podľa Európskeho pilotného projektu na hodnotenie kvality škôl

V rokoch 1997 – 1998 prebehol na 101 stredných školách v 18. štátoch Európskej únie pilotný projekt na hodnotenie kvality škôl (MacBeath, Meuret, Schratz, 2002). Súčasťou tohto projektu bolo aj samohodnotenie zapojených škôl. Návod na realizáciu samohodnotenia obsahoval aj tieto odporúčania:

- Do samohodnotenia má byť zapojených čo najviac zainteresovaných osôb (učiteľov, žiakov, rodičov, ostatných zamestnancov školy).
- Neexistuje jediný správny spôsob ako realizovať samohodnotenie, dôležité je ale zohľadňovať rôzne názory.
- Využívať čo najviac zdrojov informácií.
- Pri vyslovovaní záverov je potrebné dosiahnuť konsenzus všetkých účastníkov, ktorých sa samohodnotenie dotýka.
- Proces samohodnotenia má byť transparentný, každá zainteresovaná osoba má byť o ňom informovaná a má mať šancu vyjadriť svoj názor.
- Samohodnotenie má riadiť riadiaci výbor pozostávajúci zo 4 – 6 členov, medzi ktorými má byť riaditeľ školy, predstavitelia žiakov, učiteľov a rodičov.
- Na spracovaní záverečného dokumentu samohodnotenia by sa malo podieľať 6 skupín pozostávajúcich zo 6 členov. Môže ísť o 2 skupiny učiteľov, 2 skupiny žiakov a 2 skupiny rodičov, alebo je možné urobiť 6 heterogénnych skupín pričom v každej z nich sú 2 učelia, 2 žiaci a 2 rodičia. Každý člen skupiny by mal najprv individuálne posúdiť jednotlivé indikátory (ukazovatele) kvality (pozri nižšie), následne by sa každá skupina mala ujednotiť na spoločnom hodnotení. Každá skupina určí svojho hovorcu, ktorý prednesie pred hovorcami ostatných skupín výsledné hodnotenie svojej skupiny. Skupina 6 hovorcov má urobiť výsledné hodnotenie, napr. tak, že sa uvedie najčastejšie sa vyskytujúce hodnotenie (v prípade číselného hodnotenia modus). Ak sa vyskytnú rozdielne názory, a ich početnosť je rovnaká, nie je vhodné uzatvárať kompromisy (pretože tieto nereprezentujú ničí názor), ale je potrebné uviesť rozdielne názory. Napr. hodnotenie určitého javu v skupine bolo: 1, 1, 2, 3, 4, 4. Ako výsledné hodnotenie skupiny sa uvedú modusy, t. j. najčastejšie sa vyskytujúce hodnoty: 1 a 4.

Pri hodnotení jednotlivých indikátorov kvality je potrebné si klásť takéto a podobné otázky:

1 Vzdelávacie výsledky:

- *Aké sú vedomosti, zručnosti a návyky žiakov v jednotlivých ročníkoch a v jednotlivých vyučovacích predmetoch?*
- *Dosahujú žiaci vzdelávacie štandardy?*
- *V porovnaní s predošlými rokmi sú vedomosti, zručnosti a návyky žiakov lepšie, horšie alebo približne rovnaké?*
- *Rozdiely vo vedomostiach, zručnostiach a návykoch medzi najlepšími a najhoršími žiakmi sa zmenšujú, zväčšujú alebo sú približne rovnaké?*

2 Výsledky v oblasti výchovy:

- *Aké úspechy dosahuje škola v zlepšovaní mravných vlastností žiakov, rozvíjaní ich pozitívnych občianskych postojov, ochote spolupracovať, v iniciatívnosti, schopnosti myslieť pozitívne a tvorivo?*
- *Ako vplýva na výsledky školy v oblasti výchovy sociálny pôvod žiakov, ich pohlavie, telesné či psychické znevýhodnenie alebo iné príčiny vyvolávajúce nerovnosť a nespravodlivosť?*
- *Do akej miery sa problematika výchovy prejednáva medzi učiteľmi?*
- *Z akých zdrojov získava škola informácie o výsledkoch v oblasti výchovy, ako môže svoje závery dokázať?*

3 Úspešnosť žiakov po absolvovaní školy:

- *Kde odchádzajú absolventi školy (na školu vyššieho typu, do zamestnania – akého zamestnania)? Koľkí sú nezamestnaní?*
- *Do akej miery zodpovedá pracovné zaradenie absolventov školy profilu absolventa školy?*
- *Ako pripravila škola svojich žiakov na toto ich pracovné zaradenie po ukončení školy?*
- *Súvisí úspešnosť uplatnenia absolventov školy s ich pohlavím, sociálnym pôvodom, etnickou príslušnosťou?*
- *Kde sú absolventi školy po jednom, dvoch, troch..... rokoch po absolvovaní školy?*

4 Využitie vyučovacieho času:

- *Koľko vyučovacích hodín sa na škole celkove neodučí (odpadne z akýchkoľvek dôvodov)? Aké sú dôvody odpadnutia vyučovacích hodín?*
- *Aké je využitie vyučovacieho času (koľko percent je venované vyučovacím aktivitám a koľko percent neproduktívnej činnosti, napr. zápis do triednej knihy, karhanie žiakov apod.)?*
- *Koľko času vynakladajú žiaci na domácu prípravu na vyučovanie? Je to produktívne využitý čas?*
- *Koľko hodín je záškoláctvo žiakov?*

- Aký je rozdiel vo využívaní času (aktivita na vyučovaní a čas venovaný domácej príprave na vyučovanie) medzi najlepšími a najslabšími žiakmi?
 - Koľko hodín sa na škole vyučuje nekvalifikovane (aj zastupovaním neprítomných učiteľov)?
 - Koľko percent vyučovacích hodín odpadne alebo sa vyučuje nekvalifikovane z jednotlivých vyučovacích predmetov?
- 5 Kvalita vyučovacieho procesu:**
- Má škola jasne stanovené edukačné ciele a výkonové štandardy pre žiakov? Sú s nimi oboznámení žiaci i učitelia a sú pre nich pochopiteľné?
 - Aká je efektívnosť učenia sa žiakov?
 - Aká je efektívnosť vyučovania učiteľov?
 - Ako zisťuje škola kvalitu vyučovacieho procesu, ako ju vyhodnocuje, ako stimuluje učiteľov k zvyšovaniu kvality vyučovacieho procesu?
 - Ako pomáha škola začínajúcim učiteľom a učiteľom, ktorí majú ťažkosti s vyučovaním?
 - Pristupuje sa vo vyučovacom procese ku všetkým žiakom rovnako?
- 6 Prekonávanie prekážok v učení (podpora znevýhodnených žiakov):**
- Ako sa škole zisťujú problémy (prekážky) v učení sa žiakov?
 - Ktoré kategórie žiakov dostávajú podporu (zvyšujú starostlivosť) a ktoré nie?
 - Akým spôsobom sú podporovaní znevýhodnení žiaci vo vyučovacom procese? Do akej miery je tento spôsob efektívny?
 - Aký názor majú na podporu znevýhodnených žiakov rodičia, žiaci a učitelia?
 - Do akej miery sú problémy s učením spôsobené individuálnymi príčinami žiakov, nevhodnými vyučovacími postupmi učiteľov alebo neefektívnou organizáciou podpory znevýhodnených žiakov zo strany manažmentu školy?
- 7 Škola ako miesto pre učenie:**
- Používajú sa na škole také organizačné formy, ktoré umožňujú žiakom optimálne sa učiť?
 - Monitorujú a vyhodnocujú učitelia pravidelne učebné pokroky svojich žiakov?
 - Je na škole vypracovaný systém stimulujúci efektívne a kvalitné vyučovanie?
 - Zohľadňuje školské kurikulum potreby a želania žiakov?
 - Do akej miery sú žiaci spokojní s ich učiteľmi?
 - Aká je sociálna klíma na vyučovaní jednotlivých predmetov?
- 8 Škola ako sociálne prostredie:**
- Aká je sociálna klíma na škole? Vyskytuje sa na škole šikanovanie, protekcionárstvo, úplatkárstvo a podobné negatívne javy u žiakov, učiteľov? Správajú sa žiaci a učitelia navzájom s rešpektom?
 - Sú pravidlá školského poriadku jasné, sú v nich uvedené odmeny i sankcie za správanie? Sú odmeny a tresty spravodlivé a pre všetkých rovnaké?
 - Majú žiaci školy príležitosť podieľať sa na rozhodovaní a niešť zodpovednosť? Môžu bez obáv predkladať návrhy?
 - Aká je kvalita vzťahov medzi učiteľmi a žiakmi?
 - Môžu sa žiaci aktívne podieľať na sociálnom živote školy?
- 9 Škola ako profesionálne prostredie:**
- Ako prebieha na škole rozhodovanie? Kto sa na ňom podieľa?
 - Ako je zabezpečené na škole ďalšie vzdelávanie učiteľov? Aké sú jeho ciele, obsah, metódy, kvalita, účasť?
 - Ako je na škole zabezpečený odborný rast ostatných zamestnancov?
 - Má škola jasnú perspektívu?
 - Ako dokáže škola reagovať na zmeny, napr. ktoré môžu ohroziť bezpečnosť žiakov, normálne fungovanie školy a pod.?
- 10 Škola a rodičia:**
- Ako škola komunikuje s rodičmi o učení a učebných pokrokoch, či problémoch ich detí?
 - Ako škola zisťuje požiadavky a želania rodičov žiakov a ako ich rešpektuje?
 - Navštevujú rodičia školu radi a ako často?
 - Správa sa manažment školy a učitelia ku všetkým rodičom rovnako?
 - Podporujú rodičia svoje deti v učení, pomáhajú im v učení? Má škola v tomto smere nejakú politiku?
 - S koľkými rodičmi sa v priemere individuálne stretne učiteľ (manažment školy) za rok? Koľko času tomu venujú? Koľko schôdzok s rodičmi sa uskutoční ročne (koľko listov rodičom škola odošle, koľko telefonických hovorov s nimi uskutoční)?
- 11 Škola a miestna komunita:**
- Aké sú vzťahy školy s miestnou komunitou? Čo jej škola poskytuje?
 - Akým spôsobom komunikuje škola s miestnou komunitou? Ako zisťuje jej potreby, želania? Existujú nejaké pravidelné stretnutia?

- Sú podmienky v miestnej komunite (životné prostredie, zamestnanosť, služby, dôvera a pod.) priaznivé pre chod školy? Podporuje miestna komunita školu, pomáha jej? Ako?

12 Škola a zamestnávateľia jej absolventov:

- Kto sú hlavní zamestnávateľia absolventov školy? Informujú školu pravidelne o svojich požiadavkách na absolventov školy?
- Ako komunikuje škola so zamestnávateľmi absolventov školy?
- Ako škola uspokojuje požiadavky zamestnávateľov jej absolventov?
- Ako zamestnávateľia absolventov pomáhajú škole naplňať ich požiadavky?
- Ako by mohla škola zlepšiť svoje vzťahy so zamestnávateľmi jej absolventov?

Tabuľka 1 Záverečný dokument samohodnotenia školy

Indikátory kvality	Hodnotenie(rating)	Vývoj od posledného samohodnotenia
I. Výsledky		
1 Vzdelávacie výsledky	++ + - --	↑ → ↓
2 Výsledky v oblasti výchovy	++ + - --	↑ → ↓
3 Úspešnosť žiakov po absolvovaní školy	++ + - --	↑ → ↓
II. Vyučovacie procesy		
4 Využitie vyučovacieho času	++ + - --	↑ → ↓
5 Kvalita vyučovacieho procesu	++ + - --	↑ → ↓
6 Prekonávanie prekážok v učení (podpora znevýhodnených žiakov)	++ + - --	↑ → ↓
III. Procesy na úrovni školy		
7 Škola ako miesto pre učenie	++ + - --	↑ → ↓
8 Škola ako sociálne prostredie	++ + - --	↑ → ↓
9 Škola ako profesionálne Prostredie	++ + - --	↑ → ↓
IV. Okolie školy		
10 Škola a rodičia	++ + - --	↑ → ↓
11 Škola a miestna komunita	++ + - --	↑ → ↓
12 Škola a zamestnávateľia jej absolventov	++ + - --	↑ → ↓
V. Iné indikátory kvality		
13	++ + - --	↑ → ↓

Vysvetlivky: ++ veľmi dobre ↑ zlepšilo sa
+ dobre → nezlepšilo sa
- slabo ↓ zhoršilo sa
-- nedostatočne

Príloha 6 Analýza požiadaviek a potrieb trhu práce

Analýza a vyhodnotenie potrieb trhu práce (ďalej len „analýza“) je prvým kritickým krokom pri determinovaní potrieb nového, „na základe požiadaviek zamestnávateľov založeného“ vzdelávacieho programu alebo vytvorení „požiadavkami riadených“ zmien v už existujúcom programe.

Vyhodnotenie potrieb zahŕňa zamestnávateľov. Ich účasť v tomto procese je nevyhnutná, aby boli budúci absolventi adekvátne pripravení reagovať na zmeny pracovných požiadaviek a podmienok. Vyhodnotenie potrieb predstavuje systematický proces stanovovania priorít, rozhodnutí a alokácie zamestnávateľov.

Pred vytvorením alebo revíziou vzdelávacieho programu je nevyhnutné zdokumentovať vzdelávacie potreby, ktoré sa týkajú štruktúry žiakov, učiteľov, výkonových a obsahových štandardov, podľa ktorých sa riadi výučba, materiálno-technických podmienok a pod. **Účelom** analýzy a vyhodnotenia potrieb je:

- vybrať a zaradiť potenciálnych zamestnávateľov do tvorby vzdelávacieho programu,
- identifikovať a zdokumentovať nové alebo meniace sa potreby trhu práce a zamestnávateľov,
- zhromaždiť hodnotné informácie o trhu práce týkajúce sa nových trendov v oblasti OVP s dôrazom na daný odbor štúdia a prípravy.

Pri vykonávaní analýzy rozoznávame osem krokov:

1. Preskúmať názvy a popisy povolání, pre ktoré sa vytvára vzdelávací program.
2. Identifikovať ciele pre analýzu a vyhodnotenie potrieb.
3. Vybrať metodológiu.
4. Vytvoriť a revidovať otázky analýzy.
5. Identifikovať zdroje údajov.
6. Vybrať vzorky.
7. Prideliť tímové úlohy a zodpovedností.
8. Stanoviť časový harmonogram.

Preskúmať názvy a popisy povolání, pre ktoré sa vytvára vzdelávací program

Názov povolania stanovuje parametre s dôrazom na to, „kto“ bude vyučovaný a k „čomu“ bude vyučovaný. Názov povolania poskytuje hlavne informácie vzťahujúce sa na:

- Typ pracovnej pozície a možný rozsah jej pracovných činností.
- Podmienky finančného ohodnotenia dostupného pre absolventov programu.
- Požiadavky na úrovni vstupu, vrátane požiadaviek na odbornú spôsobilosť.

Tieto informácie sa dajú získať z rôznych zdrojov, napr. z *Príručky Národnej klasifikácie povolání*, priamo od zamestnávateľov, prostredníctvom ISTP alebo cez internet. *Národná klasifikácia povolání* je prostriedkom, ktorý poskytuje popis povinností, úloh, zručností, záujmov, požiadaviek na vzdelanie, pracovné zameranie a pod. týkajúcich sa slovenského trhu práce.

Identifikovať ciele pre analýzu a vyhodnotenie potrieb

Je to jeden z najdôležitejších krokov. Pred zhromaždením údajov (či už je to poštou zaslaný dotazník, telefón alebo osobný rozhovor, diskusia v skupine alebo zhromažďovanie sekundárnych údajov) je dôležité vedieť, aký druh informácie potrebujeme. Musíme začať s identifikáciou širších cieľov. Mali by obsahovať nasledovné informácie:

- určenie ochoty zamestnávateľov zúčastniť sa na tvorbe programu,
- zhromaždenie informácií o navrhovanom programe,
- zhromaždenie informácií o súčasných zamestnaniach a voľných pracovných miestach v danom povolaní,
- zhromaždenie informácií o pracovných trendoch pre absolventov v oblasti samostatného podnikania,
- zozbieranie demografických informácií o majiteľoch podnikov (zamestnávateľia),
- zozbieranie údajov o existujúcej pracovnej sile, trendoch a otázkach spojených s potrebami vzdelania.

Ďalej je potrebné stanoviť, ktoré špecifické miery činnosti naplnia širšie ciele. Ktoré informácie sú presne potrebné? Špecifické miery činnosti determinujú:

- počet zamestnávateľov, ktorí majú záujem participovať na tvorbe programu,
- počet zamestnávateľov ochotných poskytovať žiakom odborný výcvik alebo prax,
- počet zamestnávateľov ochotných zamestnať absolventov programu,
- vedomosti, zručnosti a kompetencie v povolaní, ktoré sa požadujú od absolventov,
- rozsah podpory, ktorú je príslušný zamestnávateľský sektor ochotný venovať programu,
- množstvo existujúcich kvalifikácií (zamestnaní) v rámci skupiny povolání v regióne,
- predpokladaný počet nových pracovných pozícií v rámci povolania v budúcom roku a v budúcich piatich rokoch v regióne,
- počet osôb pracujúcich v súčasnosti v tomto povolaní,
- ktoré zručnosti sú požadované pre prácu v malých podnikoch,
- typ požadovaného certifikátu,
- bezpodmienečne nutné zručnosti na úrovni vstupu,
- budúce trendy v povolaní,
- nedostatky v súčasnej príprave a vzdelávaní absolventov,
- prekážky zavádzania nových prístupov do vzdelávania,
- nové príležitosti určujúce zvýšenie kvality vzdelávania.

V prípade, ak program inovujeme, berieme do úvahy:

- počet absolventov, ktorí odišli po absolvovaní programu v posledných troch rokoch,
- počet absolventov, ktorí získali prácu na plný úväzok práve v tej oblasti, v ktorej získavali vzdelanie počas posledných troch rokov.

Vybrať metodológiu

Neexistuje jediná správna metóda! Zber údajov sa môže vykonávať z primárnych zdrojov (jedinci) alebo zo sekundárnych zdrojov (dokumenty). Odporúča sa zhromažďovať informácie z rôznych zdrojov. Metodológia závisí od množstva času, ľudských a finančných zdrojov. Ak je to možné, odporúča sa kombinovať rôzne metódy

využívajúc existujúcu informáciu.

Všeobecné techniky zbierania primárnych údajov zahŕňajú :

- poštou odoslané prehľady,
- interview (telefonické, osobné),
- práca s vybranou skupinou expertov (focus group) - kvalitatívne údaje
- iné.

Pri výbere techniky zberu primárnych údajov je potrebné dbať na typ informácií, ktoré budú predmetom ich zberu. Môžeme si položiť tieto otázky:

- Aké množstvo údajov je potrebné?
- Koľko času máte?
- Umožňuje daná technika jednoduchú interpretáciu?
- Máte dostatočné množstvo finančných prostriedkov?
- Koľko ľudí bude v prieskume zainteresovaných?

S kooperáciou alebo prístupom prác počas zhromažďovania údajov súvisí mnoho problémov. Ak účastník verí, že je v jeho najlepšom záujme zúčastniť sa prieskumu, informácia bude presnejšia.

Musí byť zaručená anonymita a utajenosť odpovedí. Anonymita zabraňuje identifikácii odpovedí. Taktiež musíme garantovať utajenosť, ak sa odpovedajúci dá aj napriek všetkému identifikovať. Respondenti musia mať spätnú väzbu. Povzbudzuje ich.

Počas zhromažďovania informácií sa môžu vyskytnúť aj technické problémy, ako:

- Nepochopené inštrukcie.
- Neskúsení analytici údajov znižujú kvalitu dokumentácie zozbieraných dát.
- Čiastočná alebo úplná strata informácií.
- Nesprávne zaznamenaná informácia.

Všeobecné zdroje sekundárnych údajov

Sekundárne informácie poskytujú množstvo rôznych druhov **dokumentov**. Najvšeobecnejšie sú:

- Vládne dokumenty a materiály, národné rozvojové programy, regionálne programy rozvoja, koncepcie, a iné.
- Štatistické publikácie môžu byť nápomocné pri identifikácii možného rastu pracovných podmienok v špecifickom odvetví hospodárstva.
- Odborné časopisy publikujú články ohľadne možnosti zamestnania v určitých oblastiach alebo o možnom rozvoji v špecifickom odvetví hospodárstva. Tieto články môžu byť veľmi užitočné, ak odpovedáme na otázky vyhodnocovania potrieb, týkajúce sa počtu voľných pracovných miest a potenciálneho rastu určitého zamerania. Niektoré odborné časopisy takisto uverejňujú inzeráty typu „hľadá sa“. Tieto môžu byť dôležité pri odhadovaní počtu voľných miest.
- Inzeráty typu „hľadá sa“ v denníkoch. Prehľad týchto inzerátov po dobu jedného či dvoch mesiacov poskytne predstavu o možnosti zamestnať sa v určitých regiónoch. Ak je zamestnanie sezónnej povahy, preštudujte staršie vydania tak, ako aj nové, takže získate štatistický prehľad sezónneho aj nesezónneho obdobia.
- Odborné časopisy a noviny sa vydávajú pre ľudí z určitých zamestnaneckých oblastí. Všetky články a inzeráty majú upútavať pozornosť práve v tejto oblasti.
- Kalendáre z iných vzdelávacích inštitúcií, ak je program realizovaný niekoľko rokov, je to dobrý indikátor stáleho prílivu žiakov a zároveň toho, že absolventi tohto programu nájdu uplatnenie vo svojom odbore.
- Internet.

Vytvoriť a revidovať otázky hodnotenia potrieb

Otázky by sa mali zamerať na vzdelávací systém, ktorý je založený na požiadavkách zamestnávateľov na vedomosti, zručnosti a kompetencie absolventov škôl. Môžeme použiť nasledovné otázky:

- Zamestnali by ste absolventov tohto ŠKVP?
- Aké minimálne vstupné požiadavky by mali mať?
- Ste ochotný zapojiť sa do tvorby vzdelávacieho programu?
- Budete ochotný zapojiť sa do analýzy povolania?
- Boli by ste ochotný poskytnúť žiakom tohto programu prax/odborný výcvik vo svojom podniku?
- Aké nevyhnutné vstupné požiadavky odporúčate pre štúdium v tomto programe?
- Aký certifikát požadujete v tomto povolaní?
- Koľko osôb zamestnávate vo vašom podniku?
- Koľko voľných pracovných miest máte v súčasnosti?
- Koľko pracovných miest plánujete vytvoriť v priebehu 3 - 4 rokov?
- Aké vzdelanie vyžadujete od svojich zamestnancov?

- Iné

Identifikovať zdroje údajov

Zdrojmi primárnych údajov sú jedinci (zamestnávateľia), ktorí môžu zodpovedať na hodnotiace otázky.

Zdrojmi sekundárnych údajov sú potrebné na monitorovanie vplyvu a trendov, ktoré majú dopad na vznikanie potrieb vo vzdelávaní. Pri tvorbe vzdelávacích programov v OVP sa odporúčajú nasledovné sekundárne údaje:

- Prieskumné prehľady, ktoré identifikujú všeobecný pohľad na ekonomiku na Slovensku, prehľad a trendy v danom učebnom/študijnom odbore na Slovensku.
- Profil pracovných síl uvádza:
 - Počet podnikov pre daný na Slovensku.
 - Počet malých a stredných podnikov.
 - Počet osôb zamestnaných v sektore.
 - Vzdelanostná úroveň/vek osôb zamestnaných v sektore.
 - Počet voľných a kvalifikáciu nevyžadujúcich pracovných miest.
- Opis trendov súvisiacich s potrebami vzdelávania popisuje:
 - Deficity v požadovaných kompetenciách súčasných zamestnancov.
 - Zmeny v požiadavkách na kompetencie.
 - Budúce požiadavky pre oblasť vzdelávania.
- Opis potrieb vzdelávania pre existujúce povolanie alebo skupinu príbuzných povolání.
- Opis problémov vo vzdelávaní týkajúce sa napr.:
 - Potreby vytvoriť flexibilné vzdelávanie (v nadstavbovej forme štúdia mnoho žiakov je zamestnaných na plný úväzok).
 - Prekážky týkajúce sa vyučovacích materiálov (nedostatok financií, priestorov, zariadenia).
 - Potreby efektívnejšej praxe/odborného výcviku na pracovnom mieste priamo u zamestnávateľa.

Vybrať vzorku

Nasledujúca tabuľka ilustruje tri z najvšeobecnejších príkladov metódy selekcie. Tieto metódy sú vhodné pre všetky typy techník zhromažďovania údajov, vrátane dotazníkov, prieskumov, rozhovorov a vybraných skupín expertov.

Metóda	Ako funguje	Príklad
Náhodná	Respondenti sa vyberajú náhodne	Z názvov všetkých zamestnávateľov sa náhodne (z klobúka) vyberie 40.
Systematická	Vybraní sú všetci možní respondenti. Potom sa vyberie každé tretie, štvrté, desiate atď. meno v závislosti na veľkosti potrebnej vzorky.	Vyberie sa každé siedme meno zo zoznamu.
Strategická	Vzorka je vybraná takým spôsobom, že potenciálnymi respondentmi reprezentované podskupiny sa vo vzorke nachádzajú v tom istom pomere, ako v danej veľkosti potenciálnych respondentov.	45% pracovníkov v oblasti je v odboroch, 55% v odboroch nie je. Teda 45% ľudí vo vzorke bude aj v odboroch a 55% v odboroch nebude.

Pri stanovovaní veľkosti vzorky musíme mať na pamäti nasledovné:

- **Veľkosť vzorky potenciálnych respondentov** zohráva významnú úlohu pri malých vzorkách, priemernú pri stredne veľkých a bezvýznamnú pri veľkých vzorkách potenciálnych respondentov.
- **Tabuľka veľkostí vzorky**

Najprv stanovte podiel (alebo percento) = 0,50 (alebo 50%)
 Stanovte limit chyby = $\pm 0,05$ (alebo 5%)
 Úroveň dôveryhodnosti = 95%

Prideliť tímové úlohy a zodpovednosti

Po skompletizovaní tvorby otázok, zdrojov údajov a techník zhromažďovania údajov musíme rozhodnúť, kto a čo

bude robiť. Najlepšie sa zhromažďujú údaje v skupine. Členovia tímu majú rozličné schopnosti a zručnosti, ktoré zefektívňujú zber, analýzu a tvorbu správ, ktoré sa týkajú údajov.

Stanoviť časový harmonogram

Odporúča sa zrealizovať tieto kroky :

- Spolu s kolegami tímu preštudujte dotazníky, zrevidujte, čo je potrebné, odskúšajte návrh dotazníka na malej skupine ľudí.
- Skontrolujte dotazník založený na spätnej väzbe. Rozpošlite alebo rozdajte dotazníky, sledujte ich stav (telefonicky, osobne) a napokon analyzujte výsledky vyplývajúce z dotazníkov. Potom sa väčšinou vypracuje správa.

Zber údajov predstavuje akúsi „mapu“. Ale zriedkakedy sa vyvíja podľa plánu. Musíte byť schopní upraviť ho alebo prispôbiť meniacim sa podmienkam. Členovia tímu by sa mali pravidelne stretávať a konzultovať nevyhnutné zmeny:

- Uvažujte nad tým, či ľudia odpovedajú na žiadosť o informácie. Ak nie, môže to byť zapríčinené nejakým problémom. Identifikujte problém a napravte ho. Prispôbte techniku zhromažďovania informácií alebo zaveďte úplne novú techniku.
- Monitorujte časový harmonogram. Niekedy môžete potrebovať menej času, než ste predpokladali.
- Monitorujte úlohy a zodpovednosti tímu. Zadané úlohy niekedy vyžadujú viac alebo menej času, než ste predpokladali. Ak zistíte, že niektorý člen tímu je prácou preťažený, bude potrebné zreorganizovať povinnosti, nájsť iných ľudí alebo modifikovať vecný a časový plán.

Všetky činnosti uvedené hore vyžadujú minimálne 6 – 10 týždňov práce!

Dotazník je jedným z najfrekvencovanejších prostriedkov prieskumu, ako získať potrebné údaje pre dôkladnú analýzu. Správne zostavenie dotazníka nie je jednoduchá záležitosť a vyžaduje aj určitý stupeň praxe. Pri formulovaní dotazníkových otázok je potrebné zobrať do úvahy aj istý stupeň úskalia, ktoré súvisí s vyhodnocovaním odpovedí.

Každý dotazník musí obsahovať úvod do problematiky (informácie o tom, kto a prečo dotazník zadáva) a informácie o zachovaní anonymity respondenta.

Otázky v dotazníku môžu byť uzatvorené, otvorené a čiastočne otvorené. V dotazníku sa môžu objaviť aj otázky, ktorými zisťujeme názory/postoje, fakty, pocity/dojmy, hypotetické otázky a hodnotenie.

Pri tvorbe dotazníka je vhodné podobné otázky zoskupovať, dotazník členiť nadpismi, vyhnúť sa záporne formulovaným otázkam (hlavne zdvojenej negácii), striedaniu otázok s pozitívnym a negatívnym obsahom.

V dotazníku by sa nemali vyskytovať dvojité otázky (pýtame sa na dve veci súčasne), chybné ponuky odpovedí, otázky, v ktorých sa odpovede prekrývajú, otázky, ktoré zisťujú naraz všetko, nejasné otázky, otázky týkajúce názoru iného, otázky v žargónovej reči, zavádzajúce otázky.

Dotazníky by sa mali štatisticky spracovať. Pri vyhodnocovaní dotazníkov zisťujeme početnosť odpovedí, faktory, ktoré ovplyvňujú rozloženie početnosti, väzby medzi otázkami a pod. Vyhodnotenie dotazníkov by mal robiť skúsený zamestnanec, ktorý pracuje so štatistickým spracovaním údajov.

Výsledky analýzy

Usporiadajte získané svoje údaje podľa cieľov a otázok. Môžete zistiť, že niektoré údaje sa nehodia k žiadnej z otázok. Môže to znamenať, že sú irelevantné. Nie všetky informácie, ktoré zbierate, sú užitočné. Ale môže to aj znamenať, že niektoré vaše zistenia sú neočakávané. Možno ste nekládli správne otázky alebo tieto otázky neboli dostačujúce. Vo väčšine prípadov vám tieto neočakávané údaje umožnia analyzovať povolanie zo širšej perspektívy. V rámci hodnotenia tieto neočakávané zistenia môžu podporovať nepredpokladané výstupy.

K akým záverom vedú získané údaje? Poskytujú jednoduché odpovede na vaše otázky alebo sú komplexnejšie? Umožňujú vám odpovedať na všetky vaše otázky? Ak nie, prečo?

Analýza sa začína cieľmi a otázkami. Príkladom môže byť :

- Je na trhu práce požiadavka práve na zručnosti, ktoré potenciálne nový program vyvinie?
- Existuje dlhodobý, plynulý prílev študentov pre navrhovaný nový program?
- Ako by mal byť nový program štruktúrovaný, vypracovaný a podporený?

Na konci analýzy by ste mali byť schopní odpovedať na prvé dve z uvedených otázok. Analýza vám prezradí, či existuje na trhu práce požiadavka ohľadne ľudí s odbornými spôsobilosťami, ktoré sa vyvinú v navrhovanom vzdelávacom programe. Takisto vám povie, či je dostatok potenciálnych žiakov, aby bol program uskutočniteľný. Ak znie odpoveď na obidve otázky „nie“, nemusíte si robiť starosti so zodpovedaním na tretiu otázku „ako by mal byť nový program štruktúrovaný, vypracovaný a podporovaný?“ Ale ak je tu možnosť zavedenia programu do praxe, zozbierané údaje vám budú nápomocné pri plánovaní návrhu, tvorby a podpory tohto programu.

Analýza kvalitatívnych informácií môže byť problematická. Postupujte tak, že niektoré návrhy:

- preskúmate a sformulujete vyjadrenia,
- identifikujete témy,
- identifikujete opakujúce sa vyjadrenia, ktoré môžu vyžadovať ďalšie preverenie,
- asimilujete. Závbery sú včlenené do širšieho kontextu.

Pracovné návrhy sú nasledovné:

- Usporiadajte údaje podľa tém a súborov.
- Zamerajte sa na dôvody, konsekvencie a vzťahy.
- Overte zistenia analýzy pomocou:
 - overenia negatívnych zistení,
 - triangulácie,
 - kontrolou údajov,
 - kvality informácií,
 - reakcií na údaje a analýzy získanej od účastníkov.

Príprava správy

Pri písaní správy vám odporúčame:

- Používajte jednoduchý, jasný jazyk bez komplikovanej technickej terminológie a žargónu.
- O napísanie správy požiadajte jednu osobu. Toto vám zabezpečí konzistenciu. Niekedy sú ľudia presvedčení o tom, že ušetria čas rozdelením jednotlivých častí medzi rôznych ľudí. Tento prístup zvyčajne nefunguje, pretože jednotlivé štýly rôznych osôb sa líšia.
- Väčšinou správa prechádza najprv štádiom troch návrhov. Vypracovaný návrh sa predloží tímu odborníkov (škola, zamestnávateľ, iné), ktorí poskytnú spätnú väzbu a komentár.
- Poproste niekoho, kto má zmysel pre detaily, aby si skúšobne prečítal tretí návrh správy. Typografické chyby, gramatické chyby a nesúrodosť formátu spôsobujú, že vaša správa môže vyzeráť neprofesionálne.
- Používajte tabuľky, zoznamy, diagramy a grafy. Tieto pomôcky vysvetľujú a objasňujú tematiku a správa je vďaka nim zaujímavejšia.
- Priložte obsah a zoznam štatistických údajov.
- V správe uvádzajte iba relevantné informácie. Mali by byť nápomocné pre užívateľa a ľahko pochopiteľné.
- Pripravte zhrnutie správy. Toto zhrnutie by malo byť prvou časťou vašej správy. Môže to byť jediné, čo niektorí ľudia prečítajú. Okrem toho ho môžete rozšíriť aj samostatne tam, kde je to vhodné. Vo väčšine prípadoch sa pripravuje ako posledné.
- Snažte sa správu vypracovať čo najrýchlejšie. Ak sa objaví niekoľko mesiacov po dokončení samotnej analýzy, ľudia o ňu stratia záujem alebo sa môže zmeniť situácia.

Záverečná správa je jediným spôsobom prezentácie vašich zistení. Väčšina správ obsahuje nasledujúce časti:

- Zhrnutie - stručný prehľad účelu, metodológie a výsledkov prezentované bez technickej terminológie. Väčšinou sa píše v rozsahu jednej až dvoch strán.
- Obsah - zoznam okruhov a úloh.
- Úvod a účel analýzy - Dôvod, prečo sa vypracovala analýza - pozadie a história. Stanovenie cieľov pre vyhodnotenie potrieb a zoznam súvisiacich otázok.
- Použitá metodológia - Čo ste spravili pre vyzbieranie informácií? Popíšte racionálny výber metodológie a prostriedkov vyhodnocovania. Popíšte použitý proces pri zbieraní údajov, informácií a zdrojov informácií. Popíšte obmedzenia správy. Vysvetlite, prečo nemohli byť zozbierané všetky potrebné informácie, alebo prečo sú niektoré údaje nepresné alebo neúplné.
- Výsledky a zistenia - tu musí byť uvedená každá z otázok spolu s odpoveďou, ktorá vyplýva z údajov. Môžete vytvoriť aj ďalšiu časť nazvanú „Iné zistenia“. Výsledky musia byť spoľahlivé a platné.
- Závbery a odporúčania - táto časť musí obsahovať všetky komentáre a odporúčania.
- Dodatky - musia predstavovať detailné údaje a informácie podporujúce vyhlásenia v dokumente.

Záverečná správa sa predkladá odborným zamestnancom škôl a príslušným inštitúciám.

Štátny inštitút odborného vzdelávania, Bellova 54/a 837 63 Bratislava

Dotazník
pre zistenie potrieb a požiadaviek zamestnávateľov na absolventov SOU a SOŠ¹⁵

1. Vyznačte krížikom („X“), na území ktorého samosprávneho kraja pôsobíte.	
Bratislavský	
Trnavský	
Trenčiansky	
Nitriansky	
Žilinský	
Banskobystrický	
Prešovský	
Košický	

(Pri podnikaní vo viacerých krajoch označte ten, v ktorom je najväčšia potreba nových zamestnancov z radov absolventov SOŠ, SOU, OU a U)

2. Vyznačte krížikom sektor, v ktorom pôsobí Váš podnik.	
Súkromný	
Štátny	
Verejný ¹⁶	
Družstevný	

3. Vyznačte krížikom počet zamestnancov Vášho podniku podľa rozsahu uvedenom nižšie.	
1-10	
11-50	
50-200	
201-500	
501-1000	
1001 - viac	

4. Napíšte, koľko nových zamestnaneckých miest vytvoríte v roku.	
2008	
2009	
Neviem	

5. Plánujete zamestnať aj absolventov SOŠ, SOU, OU a U, ktorí ukončujú štúdium v školskom roku 2006/2007? Vyznačte krížikom.	
Áno	
Nie	

6. O akých absolventov SOŠ, SOU, OU a U máte záujem? Doplníte počet.	
	Počet
Absolventov vyučených v odbore – so záverečným vysvedčením ¹⁷	
Absolventov vyučených v odbore – s výučným listom (SOV) ¹⁸	
Absolventov vzdelaných v odbore – s maturitným vysvedčením (ÚSOV) ¹⁹	
Absolventov vzdelaných v odbore – s absolventským diplomom (VOV) ²⁰	

¹⁵ SOŠ – Stredná odborná škola, SOU – Stredné odborné učilište

¹⁶ Verejný sektor – podniky založené obcami, nadáciami, napojené na verejné rozpočty (okrem štátneho rozpočtu)

¹⁷ OU – Odborné učilište poskytujúce odbornú prípravu na výkon jednoduchých činností. Sú určené pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, U – Učilište poskytuje základnú odbornú prípravu na výkon povolania žiakom, ktorí ukončili povinnú školskú dochádzku na ZŠ v nižšom, než v deviatom ročníku alebo deviaty ročník neukončili úspešne

¹⁸ SOV – Stredné odborné vzdelanie na SOU

¹⁹ ÚSOV – Úplné stredné odborné vzdelanie na SOŠ

²⁰ VOV – Vyššie odborné vzdelanie na SOŠ

7. Ohodnoťte dôležitosť kľúčových vedomostí, zručností a kompetencií absolventov SOŠ, SOU, OU a U ako budúcich zamestnancov Vášho podniku.

	Dôležitosť vlastností			
	SOŠ	SOU	OU	U
Ústny a písomný prejav				
Čítanie a chápanie pracovných inštrukcií				
Práca s číslami				
Schopnosť rozhodovať sa				
Schopnosť riešiť problémovú úlohu, situáciu alebo jav				
Mať zodpovednosť (za seba samého, členov tímu a výsledky podniku)				
Adaptabilita a flexibilita				
Schopnosť pracovať v tíme				
Schopnosť riadiť, organizovať a plánovať				
Schopnosť verbálne komunikovať				
Podnikateľské schopnosti				
Zručnosť zhromažďovať a triediť informácie				
Zručnosť spracovávať a vyhodnocovať informácie				
Iné ...				

(Dôležitosť sa hodnotí podľa stupnice: 1 = nevyhnutné, 2 = veľmi dôležité, 3 = dôležité, 4 = menej dôležité, 5 = nepotrebné. Hodnotu zapisujete do každého riadku a stĺpca podľa typu školy - SOŠ, SOU, OU a U)

8. Vyznačte krížikom, na čo by sa mali školy vo vzdelávaní a príprave žiakov najviac zamerať.

	Dôležitosť vlastností			
	SOŠ	SOU	OU	U
Ústny a písomný prejav				
Čítanie a chápanie pracovných inštrukcií				
Práca s číslami				
Schopnosť rozhodovať sa				
Schopnosť riešiť problémovú úlohu, situáciu alebo jav				
Mať zodpovednosť (za seba samého, členov tímu a výsledky podniku)				
Adaptabilita a flexibilita				
Schopnosť pracovať v tíme				
Schopnosť riadiť, organizovať a plánovať				
Schopnosť verbálne komunikovať				
Podnikateľské schopnosti				
Zručnosť zhromažďovať a triediť informácie				
Zručnosť spracovávať a vyhodnocovať informácie				
Iné ...				

9. Vyznačte krížikom, na aké činnosti Vášho podniku potrebujete absolventov SOŠ, SOU, OU a U.

Výrobná činnosť - jednoduché pracovné činnosti	
Stábne činnosti – ekonomika, mzdy, manažment	
Skladové činnosti, logistika	
Reklama, marketing, odbyť	
Iné ...	

10. Vyznačte krížikom, či požadujete od absolventov SOŠ, SOU, OU a U, ktorých zamestnávate znalosť cudzích jazykov.

Požadujem	
Nepožadujem	

11. Vyznačte krížikom, či požadujete od absolventov SOŠ, SOU, OU a U, ktorých zamestnávate znalosť práce s osobným počítačom.

Požadujem	
Nepožadujem	

12. Vyznačte krížikom, či sa podieľate na príprave budúcich zamestnancov Vášho podniku počas ich odborného vzdelávania na SOŠ, SOU, OU a U.

Áno	
Nie	

V prípade kladnej odpovede na otázku 13. pokračujte otázkou 14 a ďalšími otázkami.

V prípade zápornej odpovede na otázku 13. pokračujte otázkou 15.

13. Vyznačte krížikom, akou formou podporujete budúcich zamestnancov Vášho podniku počas ich odborného vzdelávania na SOŠ, SOU, OU a U (Odpovedajte len v prípade kladnej odpovede na otázku číslo 13).

Umožnením odbornej praxe v podniku	
Umožnením odborného výcviku v podniku	
Umožnením odbornej stáže v podniku	
Návrhom tém SOČ (stredoškolská odborná činnosť)	
Poskytnutím štipendia	
Iná forma (uvedte aká)	

14. Vyznačte krížikom, o akých absolventov SOŠ, SOU, OU a U máte záujem.

So špecializáciou	
Všeobecne pripravených	
Nezáleží na špecializácii	
Manuálne zručných	

16. Vyznačte krížikom, akým spôsobom vyhľadáвате nových zamestnancov.

Pomocou inzerátu	
Prostredníctvom úradu práce	
Prostredníctvom personálnych agentúr	
Hlásia sa sami	
Podľa odporúčania vedúcich (riadiacich) zamestnancov	
Priamo v školách	
Iný spôsob (uvedte aký)	

(Do každého riadku a stĺpca uvedte číslu hodnotenia podľa stupnice: 1 = stále, 2 = často, 3 = občas, 4 = výnimočne, 5 = vôbec nie)

17. Vyhýbate sa prijímať do pracovného pomeru absolventov SOŠ, SOU, OU a U ?

áno	
nie	

18. Ak sa vyhýbate prijímať do pracovného pomeru absolventov SOŠ, SOU, OU a U, ktoré dôvody Vás k tomu vedú? Vyznačte krížikom (Odpovedajte len v prípade kladnej odpovede na otázku číslo 17).

Nedostatok praxe a pracovných skúseností	
Obmedzená možnosť prijímať na dobu určitú	
Dlhšia doba, ktorú potrebujú na zapracovanie	
Neschopnosť prispôbiť sa podnikovej filozofii a preniknúť do spôsobu práce	
Nízka úroveň pracovnej morálky	
Nereálne predstavy o výške mzdy, pracovnej dobe a pracovnom zaradení	
Iný dôvod (uvedte aký)	

(Môžete uviesť aj viac odpovedí v každom riadku a stĺpci)

19. Ak prijímate do pracovného pomeru absolventov SOŠ, SOU, OU a U, ktoré dôvody (predpoklady) Vás k tomu vedú? Vyznačte krížikom (Odpovedajte len v prípade zápornej odpovede na otázku číslo 17).

Schopnosť pracovať s počítačom	
Flexibilita	
Jazyková spôsobilosť	
Otvorenosť voči podnikovej filozofii	
Nezaťaženosť predchádzajúcimi pracovnými návykmi	
Nové teoretické znalosti, ovládanie nových technológií	
Originalita nápadov	
Ochota sa ďalej vzdelávať	
Finančné stimuly (dotácie na mzdové náklady poskytované úradmi práce)	
Iný dôvod (uvedte aký)	

(Môžete uviesť aj viac odpovedí v každom riadku a stĺpci)

20. Uvedte pracovné pozície, ktoré Vám chýbajú a na ktorých by sa mohli uplatniť absolventi SOŠ, SOU, OU a U – uveďte

.....

.....

Skontrolujte, prosím, či ste vyplnili všetky položky v dotazníku. Dotazníkovým prieskumom sa usilujeme zistiť názory a potreby zamestnávateľov súvisiacich s pripravenosťou absolventov SOŠ, SOU, OU a U ako potenciálnych zamestnancov.

ĎAKUJEME VÁM ZA VÁŠ ČAS A OCHOTU, KTORÚ STE NÁM VENOVALI

Štátny inštitút odborného vzdelávania, Bellova 54/a 837 63 Bratislava

Vážení žiaci,

máte pred sebou dotazník, ktorý je zameraný na analýzu výchovno-vzdelávacích programov na stredných školách v Slovenskej republike. Cieľom nášho prieskumu je získať Vaše informácie, názory, požiadavky a návrhy na úroveň výchovy a vzdelávania, ktoré sú dôležité pre ďalší vývoj nášho školstva.

Svojou účasťou na tejto ankete nám pomôžete zistiť, čo je dobré a vyhovujúce vo Vašej škole, čo by ste chceli zmeniť a doplniť tak, aby Vaše štúdium bolo pre vás zaujímavé a motivujúce. Prieskum je anonymný, všetky údaje sú dôverné. Pri vyplňaní dotazníka venujte, prosím, pozornosť nasledujúcim bodom:

1. Hneď po vyplnení odovzdajte, prosím, dotazník Vášmu učiteľovi, ktorý ho zašle na spracovanie najneskôr **do 19. júna 2004.**
2. Na titulnej strane dotazníka podčiarknite ročník, v ktorom študujete, napr.
4 - ročníka 5 – ročných študijných odborov
3 - ročníka 4 – ročných študijných odborov
2 - ročníka 3 – ročných študijných odborov
3. Na otázky odpovedajte tak, aby Vaše odpovede boli výstižné a pravdivé.
4. Dotazník vyplňte bez spolupráce so svojimi spolužiakmi.
5. Vybranú odpoveď označte krížikom „X“ alebo doplňte konkrétne číslo (arabsky) napr. a pri použití kódu odboru napr. „6317 6“.
6. Niektoré otázky umožňujú označiť viac ako jednu možnosť (viacnásobná odpoveď).
7. Zodpovedajte, prosím, všetky otázky.

V prípade, ak máte ďalšie otázky alebo sa zaujímate o výsledky prieskumu, môžete sa informovať u svojho učiteľa.

Sme presvedčení, že Vaše odpovede prispievajú ku skvalitneniu vzdelávacieho systému a vyučovacieho procesu na slovenských odborných školách.

Vopred ďakujeme za vyplnenie dotazníka.

1. Vstupné informácie

Dotazník vyplňal :

(označte krížikom)

0.1	žiak		0.1
0.2	žiačka		0.2
0.3	vek		0.3

Škola (vpíšte paličkovým písmom adresu školy – názov, ulica, mesto)

0.4		0.4
-----	--	-----

1. Odbor, ktorý študujete (uveďte názov a kód odboru – správnosť si overte u Vášho učiteľa)

0.5	Názov odboru		0.5.1
	Kód odboru		0.5.2

2. Študijný/učebný odbor, ktorý študujem (odpoveď označte krížikom, môžete zaškrtnúť aj viac odpovedí)

2.1	som si vybral podľa svojich záujmov		2.1
2.2	som si vybral na doporučenie iných		2.2
2.3	som si zvolil, pretože mi to dávalo možnosť dostať sa na štúdium		2.3
2.4	som si zvolil, pretože škola bola v blízkosti môjho bydliska		2.4
2.5	som si zvolil, pretože som nemal inú možnosť		2.5

3. Odbor, ktorý študujem, spĺňa moje očakávania v teoretickej príprave na budúce povolanie.

(označte krížikom)

3.1	úplne		3.1
-----	-------	--	-----

3.2	čiastočne		3.2
3.3	iba málo		3.3
3.4	vôbec nie		3.4

4. Odbor, ktorý študujem, spĺňa moje očakávania v praktickej príprave na budúce povolanie.

(označte krížikom)

4.1	úplne		4.1
4.2	čiastočne		4.2
4.3	iba málo		4.3
4.4	vôbec nie		4.4

5. Ak neštudujete odbor, o ktorý ste mali záujem, uveďte, či Vám táto situácia prekáža:

(označte krížikom)

5.1	neprekáža		5.1
5.2	prekáža		5.2
5.3	uvažujem z tohto dôvodu o zmene študijného/učebného odboru		5.3

6. Ohodnoťte Vašu prípravenosť získanú v škole pre budúce zamestnanie podľa jej dôležitosti

a) prípravenosť pre zamestnanie

(očísľujte vybranú odpoveď od 1 do 5. Číslo 1 znamená výbornú prípravenosť, číslo 5 nedostatočnú.

Ak niektorú prípravenosť v zamestnaní nebudete využívať, napíšte číslo 0)

(vpíšte číslo)

6.1.1	1. Všeobecné vedomosti (všeobecná prípravenosť)		6.1.1
6.1.2	2. Teoretické odborné vedomosti		6.1.2
6.1.3	3. Praktické odborné vedomosti a schopnosti		6.1.3
6.1.4	4. Vedomosti z oblasti ekonomiky a manažmentu		6.1.4
6.1.5	5. Schopnosť práce s výpočtovou technikou		6.1.5
6.1.6	6. Jazykové vedomosti		6.1.6
6.1.7	7. Organizačné a riadiace schopnosti a zručnosti		6.1.7
6.1.8	8. Komunikačné schopnosti		6.1.8
6.1.9	9. Samostatné rozhodovanie		6.1.9

b) dôležitosť prípravenosti pre zamestnanie

(očísľujte vybranú odpoveď od 1 do 5. Číslo 1 znamená maximálnu dôležitosť Vašej prípravenosti,

číslo 5 nedostatočnú. Ak niektorá prípravenosť pre Vaše budúce zamestnanie nie je dôležitá, napíšte číslo 0)

(vpíšte číslo)

	1. Všeobecné vedomosti (všeobecná prípravenosť)		6.2.1
	2. Teoretické odborné vedomosti		6.2.2
	3. Praktické odborné vedomosti a schopnosti		6.2.3
	4. Vedomosti z oblasti ekonomiky a manažmentu		6.2.4
	5. Schopnosť práce s výpočtovou technikou		6.2.5
	6. Jazykové vedomosti		6.2.6
	7. Organizačné a riadiace schopnosti a zručnosti		6.2.7
	8. Komunikačné schopnosti		6.2.8
	9. Samostatné rozhodovanie		6.2.9

7. Ohodnoťte Vašu celkovú prípravenosť zo školy pre budúce zamestnanie

(očísľujte svoju odpoveď od 1 do 5. Číslo 1 znamená výbornú prípravenosť, číslo 5 nedostatočnú.

Ak Vaša školská príprava nebude súvisieť s Vašou budúcou prácou v zamestnaní, napíšte číslo 0)

(vpíšte číslo)

7.1		7.1
-----	--	-----

8. V odbore, ktorý študujem, teoretická

(označte krížikom)

8.1	príprava mi chýba a potreboval by som si ju doplniť		8.1
8.2	príprava mi chýbala a doplnil som si ju alebo si ju dopĺňam		8.2
8.3	príprava mi nechýba, stačia mi všeobecné znalosti a zručnosti		8.3
8.4	príprava mi nechýba, ale môžem dobre využiť to, čo som sa v škole naučil		8.4

9. V odbore, ktorý študujem, praktická

(označte krížikom)

9.1	príprava mi chýba a potreboval by som si ju doplniť		9.1
-----	---	--	-----

9.2	príprava mi chýbala a doplnil som si ju alebo si ju dopĺňam		9.2
9.3	príprava mi nechýba, stačia mi všeobecné znalosti a zručnosti		9.3
9.4	príprava mi nechýba, ale môžem dobre využiť to, čo som sa v škole naučil		9.4

10. Domnievate sa, že zodpovednosť za uplatnenie absolventov škôl na trhu práce.

(označte krížikom)

10.1	Má iba absolvent		10.1
10.2	Má štát a orgány štátnej správy pôsobiace v regiónoch (ÚP)		10.2
10.3	Majú orgány miestnej samosprávy		10.3
10.4	Má škola		10.4
10.5	Majú zamestnávateľa pôsobiaci v štátnych organizáciách		10.5
10.6	Majú zamestnávateľa pôsobiaci v súkromnom sektore		10.6
10.7	Má niekto iný		10.7

11. Mohli by ste nám, prosím, povedať, čo očakávate od vzrastajúceho vzájomného kontaktu medzi SR a ostatnými krajinami Európskej únie?

(označte krížikom podľa Vášho názoru správnu odpoveď buď v stĺpci „áno“ alebo v stĺpci „nie“)

		áno	nie	
11.1	Domnievam sa, že ma škola v odbore, ktorý študujem, dostatočne pripravila tak, aby moje uplatnenie sa na trhu práce nebolo ohrozené.			11.1
11.2	Predpokladám, že ma škola v odbore, ktorý študujem, dostatočne pripravila aj pre európsky trh práce			11.2
11.3	Očakávam, že v rámci Európskej únie sa rozšíria moje možnosti uplatniť sa na trhu práce			11.3

Príloha 9 Dotazník pre učiteľov

Štátny inštitút odborného vzdelávania, Bellova 54/a 837 63 Bratislava

Vážené kolegyně, vážení kolegovia,

máte pred sebou dotazník, ktorý je zameraný na analýzu výchovno-vzdelávacích programov na stredných školách v Slovenskej republike. Dotazníkový prieskum je v súlade s úlohami Štátneho inštitútu odborného vzdelávania a na základe požiadavky Ministerstva školstva SR. Cieľom prieskumu je získať informácie zo škôl, názory, požiadavky a návrhy na súčasný stav výchovy a vzdelávania, ktoré budú podkladom na vypracovanie komplexnej analýzy stavu a úrovne všeobecného a odborného vzdelávania v stredných odborných školách a stredných odborných učilištiach v Slovenskej republike.

Svojou účasťou na tejto ankete nám pomôžete lepšie posúdiť kvalitu a efektívnosť súčasného stavu vzdelávania. Prieskum je anonymný, všetky údaje sú dôverné. Pri vyplňaní dotazníka venujte, prosím, pozornosť nasledujúcim bodom:

1. Hneď po vyplnení zašlite, prosím, dotazník na adresu: dotaznik@svslm.sk najneskôr do 19. júna 2004.
2. Na otázky odpovedajte tak, aby Vaše odpovede boli výstižné a pravdivé.
3. Dotazník je rozdelený na štyri časti:
A – Základné údaje
B – Personálne zabezpečenie vzdelávacieho procesu
C – Materiálno-technické zabezpečenie vzdelávacieho procesu
D – Výchovno-vzdelávací proces
4. Vybranú odpoveď označte krížikom „X“ alebo doplňte konkrétne číslo (arabsky) napr. 6317 6 00 alebo pri použití kódu odboru napr.
5. Niektoré otázky umožňujú označiť viac ako jednu možnosť.
6. Zodpovedajte, prosím, všetky otázky.

V prípade, ak máte ďalšie otázky alebo sa zaujímate o výsledky prieskumu, môžete sa s nami skontaktovať na vyššie uvedenej adrese.

Sme presvedčení, že vzájomnou spoluprácou prispejeme ku skvalitneniu vzdelávacieho systému a procesu na slovenských odborných školách.

Vopred ďakujeme za vyplnenie dotazníka.

A. Základné údaje

Vybranú odpoveď označte, prosím, krížikom alebo doplňte konkrétne číslo.

1. Škola

SOU

SOŠ

ZŠŠ

2. Samosprávny kraj

Bratislavský kraj

Trnavský kraj

Nitriansky kraj

Trenčiansky kraj

Banskobystrický kraj

Žilinský kraj

Košický kraj

Prešovský kraj

3. Zriaďovateľ školy

Štát

Cirkev

Fyzická (právnická) osoba

4. Počet študijných odborov v škole

5. Počet učebných odborov v škole

6. Počet žiakov v škole

--

7. Vyučovací jazyk

slovenský

maďarský

ukrajinský

iný

B. Personálne zabezpečenie vzdelávacieho procesu

Vybranú odpoveď označte, prosím, krížikom alebo doplňte konkrétne číslo.

8. Uveďte počet pedagogických zamestnancov v škole:

interní

externí

9. Uveďte počet pedagogických zamestnancov – dôchodcov v škole:

--

10. Uveďte počet pedagogických zamestnancov, ktorí odišli z Vašej školy od roku 2000:

--

11. Vyznačte dôvody odchodu pedagogických zamestnancov z Vašej školy

problémy s dopravou

problémy s ubytovaním

nespokojnosť s finančným ohodnotením

získanie lepšieho zamestnania

nesplňali odbornú spôsobilosť

nesplňali pedagogickú spôsobilosť

neochota doplniť si vzdelanie

odchod do dôchodku

vysoký úväzok

iné dôvody (rodinné, sociálne, zdravotné,...)

12. Prijali ste v roku 2003 nových pedagogických zamestnancov ?

áno

nie

Ak ste odpovedali áno, uveďte počet

13. Zúčastnili sa od roku 2000 Vaši pedagogickí zamestnanci ďalšieho vzdelávania?

v odbore

áno	nie

v informačno-komunikačných technológiách
v cudzích jazykoch
Ak ste odpovedali áno, uveďte počet
v odbore
v informačno-komunikačných technológiách
v cudzích jazykoch

Pri tejto otázke vybrané odpovede očísľujte v poradí od 1 do 9. Poradie s číslom 1 označuje najpoužívanejší zdroj, poradie s číslom 9 najmenej využívaný zdroj.

- 14. Zoradte do poradia zdroje informácií ako ich používajú Vaši pedagogickí zamestnanci v rozvoji pedagogických a odborných spôsobilostí (označte iba využívané zdroje):**

internet
odborná literatúra a časopisy
rozhlas, televízia
školenia, semináre, konferencie
metodické dni
odborné stáže
spolupráca so zamestnávateľmi
hospitácie u kolegov
iné

C. Materiálno-technické zabezpečenie vzdelávacieho procesu

Vybranú odpoveď označte, prosím, krížikom alebo doplňte konkrétne číslo.

- 15. Je na Vašej škole prístupný internet pre:**

žiacov
pedagogických zamestnancov

- 16. Uveďte počet žiakov na jeden počítač na Vašej škole:**

žiaci na jeden počítač

--

- 17. Uveďte počet odborných učební na Vašej škole:**

jazykové učebne
laboratória
dielne
učebne informatiky
iné

- 18. Vyjadrite v percentách pokrytie učebnicami v povinných:**

všeobecnovzdelávacích predmetoch
odborných predmetoch
chýbajú vo všeobecnovzdelávacích predmetoch
chýbajú v odborných predmetoch

%
%
%
%

- 19. Vyznačte, aké zdroje pre výučbu používajú Vaši učitelia v predmetoch, pre ktoré nemajú učebnice**

tvoria vlastné učebné texty
používajú vysokoškolské skriptá
používajú učebnice z príbuzných predmetov (odborov)
používajú primeranú odbornú literatúru
používajú multimediálne nosiče (napr. CD-ROM, audiovizuálne prostriedky,...)
iné

- 20. Uveďte, ktoré zdroje financovania využíva Vaša škola**

štátny rozpočet
štrukturálne fondy
sociálne fondy
sponzoring
školné – poplatky za štúdium
prostriedky z vedľajšej hospodárskej činnosti školy

- 21. Vyhovuje Vám súčasný systém financovania školstva?**

áno
nie

22. Vyhovuje Vám normatív na žiaka

áno
nie

D. Výchovno-vzdelávací proces

Vybranú odpoveď označte, prosím, krížikom alebo doplňte konkrétne číslo. Niektoré otázky umožňujú označiť viac ako jednu možnosť (viacnásobné odpovede).

Túto časť dotazníka vyplňte, prosím, pre každý študijný a učebný odbor osobitne!

23. Kód (vrátane odborného zamerania) študijného alebo učebného odboru

--

24. Koncepcia študijného/učebného odboru si vyžaduje úpravy vzhľadom k súčasným a perspektívnym potrebám v príprave žiakov na povolanie

áno, rozšíria sa možnosti uplatnenia absolventov odboru
vyžadujú si to trendy vývoja na trhu práce v tejto oblasti
vyžadujú si to zmeny v obsahu práce
vyžadujú si to záujmy žiakov a rodičov
vyžaduje si to zamestnávateľ
nevyžaduje si úpravu

25. Požiadavky v profile absolventa v oblasti všeobecného vzdelania sú:

vyhovujúce
príliš náročné
nedostatočné
nevyhovujúce

26. Požiadavky v profile absolventa v oblasti odborných vedomostí sú:

vyhovujúce
príliš náročné
nedostatočné
nevyhovujúce

27. Požiadavky v profile absolventa v oblasti odborných zručností sú:

vyhovujúce
príliš náročné
nedostatočné
nevyhovujúce

28. Uvedte Váš návrh percentuálneho podielu všeobecnovzdelávacích a odborných predmetov v učebnom pláne

všeobecnovzdelávacie predmety
odborné predmety

%
%

29. V učebnom pláne v časti povinné všeobecnovzdelávacie predmety je potrebné hodinovú dotáciu nasledovných skupín predmetov:

	Jazykovedné predmety	Humanitné predmety	Prírodovedné predmety a matematika	Informatika	Telesná výchova
posilniť					
ponechať					
znížiť					

30. Uvedte Váš návrh percentuálneho podielu zastúpenia povinných teoretických a praktických odborných predmetov v učebnom pláne:

teoretické predmety
praktické predmety (odborný výcvik, cvičenia, učebná prax, odborná prax, umelecká prax)

%
%

31. V učebnom pláne v časti voliteľné predmety je potrebné hodinovú dotáciu:

zvýšiť
znížiť
ponechať súčasný stav

- 32. Korešponduje obsah vzdelávania povinných odborných predmetov s:**
potrebami regiónu	☐
technickým a technologickým pokrokom	☐
požiadavkami spoločnosti	☐
výrobnými programami	☐
požiadavkami rodičov	☐
požiadavkami žiakov	☐
- 33. Zahŕňa výučba cudzieho jazyka vo Vašej škole aj odborné témy s použitím odbornej terminológie?**
áno	☐
nie	☐
- 34. Je žiak Vašej školy pripravovaný pre oblasť podnikania v odbore?**
áno	☐
nie	☐
- 35. Uskutočnil sa vo Vašej škole monitoring novej maturitnej skúšky?**
áno	☐
nie	☐
- 36. Vyhovuje Vám navrhovaný systém novej koncepcie maturitnej skúšky zo všeobecnovzdelávacích predmetov?**
áno	☐
nie	☐
- 37. Vyhovuje Vám súčasný systém maturitnej skúšky z odbornej časti?**
áno	☐
nie	☐
- 38. Pri vypracovaní tém praktickej časti maturitnej skúšky v odbore/záverečnej skúšky v odbore (vyplňte podľa spôsobu ukončenia odboru) spolupracovali:**
učitelia	☐
zamestnávateľia	☐
majstri odbornej výchovy	☐
manažment školy	☐
- 39. Pri vypracovávaní tém teoretickej časti maturitnej skúšky v odbore/záverečnej skúšky v odbore (vyplňte podľa spôsobu ukončenia odboru) spolupracovali:**
učitelia	☐
zamestnávateľia	☐
majstri odbornej výchovy/učitelia praxe	☐
manažment školy	☐
- 40. Považujete za potrebnú účasť zástupcov zamestnávateľskej sféry:**
na príprave tém pre maturitnú skúšku / záverečnú skúšku	☐
pri príprave obsahu odborného vzdelávania	☐
ako člena skúšobnej komisie pri maturitnej/záverečnej skúške	☐
- 41. Sledujete uplatnenie absolventov Vašej školy v praxi?**
áno	☐
nie	☐
- 42. Ak ste odpovedali áno, uveďte percento zamestnanosti absolventov Vašej školy v praxi, ktorí skončili štúdium v školskom roku 2002/2003 a sú**
zamestnaní v odbore	☐	%
zamestnaní v inom odbore	☐	%
nezamestnaní	☐	%

Prosíme, skontrolujte, či ste vyplnili všetky časti dotazníka a v každej ste odpovedali na všetky otázky .

Ďakujeme Vám za vyplnenie dotazníka.

Príloha 10 Analýza povolania

Analýza potrieb trhu práce ovplyvňuje proces druhej analýzy. Skôr, ako pristúpime k nej, musíme si položiť niekoľko významných otázok. Je zamestnávateľský sektor

- ochotný spolupracovať so školou?
- ochotný zúčastniť sa na analýze povolanií?
- ochotný poskytnúť pomoc pri odbornom výcviku?
- ochotný zamestnať absolventov programu?

Analýza povolania je proces identifikácie povinností (všeobecnej oblasti zodpovedností) v rámci povolania. Takisto zahŕňa identifikáciu špecifických úloh vykonávaných pracovníkom v rámci jednotlivých povinností. **DACUM** je odporúčanou metódou pri analýze povolania²¹ nielen v Kanade, ale na celom svete. DACUM je skratka pre tvorbu vzdelávacieho programu (Developing A Curriculum).

DACUM sa využíva pri

- tvorbe nových vzdelávacích programov,
- revízií už existujúcich vzdelávacích programov,
- inovácii existujúcich vzdelávacích programov.

DACUM môžu použiť zamestnávatelia vo všetkých odvetviach hospodárstva a odborníci pri popise charakteristík pracovných činností, zhodnotení výkonov, pri plánovaní či podpore ďalšieho vzdelávania v rámci povolania. Metóda DACUM sa realizuje dvoj - až trojdňovým pracovným seminárom. Účastníci analýzy tvoria skupinu zloženú z 12 – 13 odborných pracovníkov (expertov) poverených zamestnávateľom, kompetentného školiteľa, zapisovateľa a malého počtu pozorovateľov. Pod vedením školiteľa skupina expertov využíva rôzne formy techník tzv. „brainstorming“.

Cieľom je identifikovať všeobecné oblasti povinností (zodpovedností) v rámci povolania a špecifické úlohy vykonávané pracovníkom pri plnení každej z povinností. Filozofia DACUM je založená na nasledujúcich predpokladoch:

- Odbornými pracovníkmi sú tí, ktorí dokážu najlepšie opísať/definovať svoju prácu a pracovné činnosti.
- Každá práca alebo pracovná činnosť môže byť popísaná v definovaní úloh, ktoré pracovník v danom povolaní vykonáva.
- Každá úloha je priamym dôsledkom vedomostí, zručností a postojov, ktoré musí pracovník zvládnuť, ak chce úlohu splniť správne.

Použitie metódy DACUM prináša rôzne výhody nielen študujúcim, vyučujúcim a odborným pracovníkom, ale hlavne perspektívnym zamestnávateľom budúcich absolventov.

Výhody pre študujúcich zahŕňajú:

- Jasne definovaný súbor cieľov a kritérií pre hodnotenie, ktoré predstavujú celkový účel vyučovacieho procesu.
- Istotu, že to, čo sa učia, sa bude dať aplikovať v ich budúcom zamestnaní vo vybranej oblasti.

Výhody pre vyučujúcich zahŕňajú:

- Logický a priebežný proces navrhovania a tvorby učebných materiálov, techník, procesov hodnotenia a požiadaviek na vybavenie tried, odborných učební, dielni, laboratórií.
- Flexibilitu adaptovania všeobecných učebných dokumentov pri dodržaní regionálnych a miestnych požiadaviek.
- Istotu, že ciele vzdelávacieho programu sú relevantné pre možnosti budúceho zamestnania študujúcich.
- Vzdelávacie programy, ktoré sa dajú pružne modifikovať a inovovať v dôsledku reakcie na meniace sa potreby pracovných miest.

Výhody pre zamestnávateľov v danej oblasti zahŕňajú:

- ♦ Možnosť priamo spolupracovať na počiatočnom a pokračujúcom vývoji vzdelávania, ktoré bude zodpovedať ich špecifickým potrebám.
- ♦ Proces rokovaní s predstaviteľmi vzdelávania a vzdelávacích inštitúcií pri stanovovaní odborných spôsobilostí, ktoré by sa mali vyučovať v teoretickom a praktickom vyučovaní.
- ♦ Istotu, že absolventom programu budú zabezpečené platné, štandardizované vzdelávacie programy, ktoré budú relevantné pre súčasné potreby v danej oblasti hospodárstva.
- ♦ Stanovenie stupňa odbornej spôsobilosti, ktorú študujúci získa pred nástupom na pracovné miesto.
- ♦ Nástroj vývoja popisu pracovnej činnosti a ohodnotenia výkonu.

Každá povinnosť a úloha sa musia zaznamenať. Konečná tabuľka alebo zoznam úloh sa volá DACUM diagram a môže sa použiť ako základ pre tvorbu vzdelávacích programov.

²¹ Používajú sa aj iné analýzy povolania. V Anglicku je dobre známa Funkčná analýza. Ciele a funkcie všetkých analýz povolania sú však veľmi podobné. Líšia sa iba postupmi ich realizácie.

Každá identifikovaná povinnosť predstavuje pre tvorbu štátneho vzdelávacieho programu vzdelávaciu oblasť. Niekoľko príbuzných povinností sa môže kumulovať do jednej vzdelávacej oblasti.

Každá identifikovaná povinnosť predstavuje pre tvorbu školského vzdelávacieho programu vyučovací predmet. Niekoľko príbuzných povinností sa môže kumulovať do jedného vyučovacieho predmetu.

Každá stanovená úloha určuje vzdelávací výstup v danej oblasti povinnosti.

DACUM proces predstavuje jeden z možných prístupov k analýze povolání. Iné metódy využívajú :

- Pozorovanie odborných pracovníkov pri vykonávaní ich prác.
- Rozhovor s jednotlivými odbornými pracovníkmi.
- Preskúmanie popisov zamestnaní, učebníc, manuálov atď.

Každá z uvedených metód má svoje prednosti aj nedostatky, no DACUM ponúka najviac platný a najefektívnejší prostriedok analýzy povolání. Toto odráža skutočnosť, že DACUM je pravdepodobne najvšeobecnejšie používanou metódou analýzy povolání v rámci odborného vzdelávania a prípravy v Severnej Amerike.

Analýza povolania vzniká na základe piatich hlavných krokov:

- Oboznámenie účastníkov DACUM analýzy
- Identifikáciu povinností a úloh v povolání
- Úprava a sekvencovanie povinností a úloh
- Ďalšie aktivity
- Ukončenie

Všetky definované povinnosti a úlohy sa začínajú aktívnym slovesom v neurčitku.

Identifikácia povinností v povolání

„*Povinnosť je ľubovoľné zoskupenie súvisiacich úloh.*“ Väčšinou sa definuje 8 – 14 povinností na jedno povolanie. Povinnosti sa nesmú prekrývať. Používa sa pomocná veta: „*Žiak má....*“. Je stanovené, že:

- povinnosti majú definovaný začiatok a koniec,
- sú súborom vedomostí, zručností alebo postojov,
- povinnosti sa dajú vykonať v dlhšom časovom intervale,
- sú pozorovateľné a merateľné,
- ich výsledkom je hodnotný výrobok, služba alebo rozhodnutie.

Každá formulácia povinnosti musí:

- obsahovať jedno aktívne sloveso v neurčitku (taxonómia),
- nesmie obsahovať slová popisujúce kvalitu, napr. „efektívne“, „správne“,
- byť zameraná iba na vedomosti, zručnosti alebo postoje,
- sa vyskytnúť iba raz v rámci celého programu.

Identifikácia úloh

„*Úlohy sú činnosti, ktoré pracovník vykonáva počas svojej práce.*“ Je stanovené, že:

- úlohy majú definovaný začiatok a koniec,
- jedna vedomosť, zručnosť alebo postoj musí byť priradená len k jednej úlohe,
- úlohy sa dajú vykonať v krátkom čase,
- úlohy sa skladajú z dvoch a viac krokov,
- sú pozorovateľné a merateľné,
- ich výsledkom je hodnotný výrobok, služba alebo rozhodnutie.

V rámci jednej povinnosti stanovujeme väčšinou 6 – 30 úloh .

Každá formulácia úlohy musí :

- obsahovať jedno aktívne sloveso v neurčitku (taxonómia),
- nesmie obsahovať slová popisujúce kvalitu, napr. „efektívne“, „správne“,
- byť zameraná iba na vedomosti, zručnosti alebo postoje,
- sa objaviť len v jednej povinnosti.

Pri stanovení povinností a úloh sa môžu urobiť isté modifikácie. Môže sa rozhodnúť, že niektoré z formulovaných povinností predstavujú úlohy alebo naopak. Dôležité je, aby povinnosti popisovali hlavnú časť práce pracovníka alebo profesionálny výkon práce v rámci ktorej vykonáva rôzne pridelené úlohy.

Pri vyhodnocovaní formulácie každej povinnosti a úlohy sa musí zvažovať, či:

- priradené sloveso popisuje presne činnosť, ktorú pracovník vykonáva?
- je formulácia zmysluplná pre odborného pracovníka?
- nebola niektorá povinnosť alebo úloha vynechaná?

Počas editovania/rozdelenia/kombinovania formulácií povinností a úloh:

- sa môžu slová nahradiť tak, aby bola formulácia presnejšia,
- povinnosti a úlohy sa môžu rozdeliť do dvoch alebo viacerých oddelených formulácií,

- dve a viac povinností a úloh sa môžu kombinovať,
- úloha sa môže stať povinnosťou,
- povinnosť sa môže stať úlohou.

Ak sa pre jednu povinnosť identifikovalo 30 a viac úloh, bude potrebné rozdeliť túto povinnosť do dvoch alebo viac povinností. Ak v rámci jednej povinnosti bolo identifikovaných menej než 6 úloh, musí sa považovať o priradení týchto úloh k inej povinnosti.

Ďalej je nevyhnutné sekvencovať úlohy v rámci povinnosti, a to:

- od jednoduchých ku komplexným,
- podľa poradia ich vykonávania v praxi.

Potom sa sekvencujú povinnosti podľa tých istých princípov ako úlohy. Aby sme sa ubezpečili, že DACUM analýza prebehla podľa pravidiel, je potrebné ju skontrolovať cez Kontrolný zoznam.

Povinnosti	Áno	Nie
Popisuje každá povinnosť všeobecnú oblasť zodpovednosti pre špecifické povolanie?		
Začína sa každá povinnosť aktívnym slovesom v neurčitku?		
Je každá povinnosť jasne formulovaná?		
Stanovilo sa 8 – 14 povinností pre štandardný vzdelávací program?		
Má každá povinnosť stanovených 6 – 30 úloh?		
Popisujú povinnosti spoločne celé povolania?		
Sú povinnosti organizované (zhora nadol) pre:		
a) vyučovacie zámery od jednoduchých činností ku komplexným?		
b) analýzu práce v logickom slede, podľa vykonávania práce?		
Úlohy	Áno	Nie
Je úloha pozorovateľná a merateľná?		
Produkuje úloha výrobok/službu/rozhodnutie?		
Má úloha špecifický bod začiatku a konca?		
Dá sa úloha vykonať v krátkom časovom rozpätí?		
Začína sa úloha aktívnym slovesom v neurčitku?		
Je priradená jedna zručnosť (vedomosť, postoj) k jednej úlohe?		
Sú úlohy organizované (zľava doprava) pre:		
a) vyučovacie zámery od jednoduchých činností ku komplexným?		
b) analýzu práce v logickom slede, podľa vykonávania práce?		

Príloha 11 SWOT analýza

SWOT analýza predstavuje komplexnú metódu kvalitatívneho vyhodnocovania všetkých relevantných stránok fungovania organizácie (školy). Podstata tejto metódy je v klasifikácii a ohodnotení jednotlivých činiteľov vplyvajúcich na kvalitu, rozdelených do štyroch základných skupín: silných **S** a slabých stránok **W** organizácie (vnútorné činitele, t. j. činitele vo vnútri organizácie; v prípade školy sú to napr. učitelia, riaditeľ školy, vyučovacie metódy atď.), možností **O** a hrozieb (obáv, rizík, prekážok) **W** (vonkajšie činitele, t. j. činitele mimo organizácie, v prípade školy sú to napr. legislatíva, nedostatočné financovanie školy zo strany zriaďovateľa, nízka populácia detí a mládeže atď.).

Pri SWOT analýze jej aktéri (napr. manažment školy, učitelia, žiaci, rodičia žiakov, zamestnávateľia žiakov a pod.) metódou brainstorming hodnotia jednotlivé činitele a zaraďujú ich do jednotlivých kategórií (S, W, O, T).

SWOT analýzu je vhodné **začať silnými stránkami** (kvôli posilneniu pozitívneho myslenia), napr.: Uvedte v čom je naša škola dobrá, ktoré sú jej silné stránky, v čom je na tom lepšie v porovnaní s inými školami. Návrhy riešiteľov môžu byť napr. takéto:

- Silný manažment.

- Dobrá kvalifikovanosť učiteľov.
- Vysoké tvorivé schopnosti mnohých pracovníkov.
- Výhodná poloha budovy.
- Dobrý vzhľad budovy.
- Výborné technické vybavenie.
- Moderný športový areál.
- Dobrá povesť (imidž).
- Dobre vybavená školská knižnica.
- Podpora rodičov školy.
- Fungujúca rada školy.

Ďalším krokom je **vymenovanie slabých stránok**, napr.: ktoré veci sa Vám v škole nepozdávajú? Napríklad:

- Fluktuácia učiteľov.
- Nedostatočný počet kvalifikovaných učiteľov.
- Slabá podpora zo strany rodičov.
- Zlé sociálne zázemie.
- Nevýhodná poloha budovy.
- Prestarnutý učiteľský zbor.
- Zlé technické vybavenie školy.
- Nedostatočná komunikácia s rodičmi.
- Slabé finančné zdroje.
- Ďalšie vzdelávanie učiteľov.
- Zložité dopravné spojenie.

Pri vymenúvaní slabých stránok sa má hodnotiť vlastná škola a nie postavenie školstva SR. Riešitelia by sa nemali preto zaoberať napr. nízkymi platmi učiteľov vo všeobecnosti, pretože ich riešenie nie je v ich moci. Možné je však spomenúť nízke ohodnotenie učiteľov na vlastnej škole.

V ďalšej etape je potrebné vymenovať možnosti, šance ktoré by mohla škola využiť a riziká (hrozby), ktoré by jej v tom mohli zabrániť. Napríklad:

Možnosti školy:

- Vytvorenie vlastného kurikula školy.
- Širšia ponuka voliteľných predmetov.
- Rešpektovanie učebných štýlov žiakov.
- Aplikácia aktivizačných vyučovacích metód.
- Zvýšenie záujmu o školu.
- Zlepšenie podpory zo strany rodičov, podnikateľov, samosprávy.
- Zriadenie školskej galérie.
- Využitie školských dielní pre hospodársku činnosť.
- Využitie športových zariadení pre verejné účely.
- Zriadenie Internetového klubu.
- Získanie grantov (napr. ESF).
- Propagácia školy.

Hrozby, riziká:

- Demografický pokles populácie.
- Hrozí spájanie tried.
- Problémy s obnovou a omladzovaním učiteľského zboru.
- Zhoršenie sociálneho zázemia.
- Pokles reálnej hodnoty štátnej podpory.
- Zvyšovanie výdavkov na prevádzku.
- Nedostatok finančných prostriedkov na investície.
- Zvyšovanie fluktuácie učiteľov.
- Zvyšovanie cien dopravy a spojov.
- Strata motivácie učiteľov (ich vyhorenie – „burnout effect“).
- Nedostatočná podpora zo strany samosprávy.

Možnosti a riziká sa vzťahujú na okolie s objektívnymi, ale aj subjektívnymi názormi a sťažnosťami. Ak sa má urobiť náprava, je potrebné ich najprv **preformulovať na problémy**. Je to veľmi dôležitý krok, pretože základným predpokladom riešenia problému je jeho identifikácia a správna formulácia. V podstate ide o odpoveď na otázky: Čo je problém a koho sa týka (pre koho je to problém)?

Príklad (Tóth, 2000):

Vo SWOT analýze sa objavil problém „deti pobejú po chodbe“. Ak za problém budeme považovať to, že deti pobejú po chodbe, potom začneme rozmýšľať iba o tom, ako zamedziť pobežovaniu detí po chodbe. Oplatí sa preto veci preformulovať tak, aby sme za problém nepovažovali iba vonkajší prejav, ale aj jeho dôsledky. Pri takomto preformulovaní problému si pomôžeme otázkou: koho sa problém týka, pre koho je to problém? Nepovažujeme teda za problém to, že deti pobejú po chodbe, ale to, že:

1. po chodbe pobežujúci žiaci môžu zraziť menšie deti, ktoré sa preto boja,
2. môže dôjsť k úrazu,
3. po chodbe pobežujúce deti nás (učiteľov) znervózňujú.

Pri takomto sformulovaní problému je aj viac možných riešení:

1. Prestávka pre menšie deti bude v inom čase, alebo menšie deti bude vždy sprevádzať učiteľ (prípadne starší žiak).
2. Riešením môže byť protišmykový náter chodby alebo umiestnenie „spomaľovacích“ zábradlí.
3. Nie je žiadny dôvod na to, aby deti po chodbe nepobehovali. Až na jeden, že nám (učiteľom) idú na nervy.

Pri vyhodnotení odpovedí však treba pamätať na to, že niektoré informácie odrážajú iba subjektívny pohľad respondenta.

SWOT analýza vychádza z predpokladu, že **organizácia dosiahne úspech maximalizáciou predností a možností a minimalizáciou nedostatkov a hrozieb**. Pri aplikácii SWOT analýzy na školu, je vhodné, aby si riešitelia položili tieto otázky:

a) Ako využiť silné stránky školy a príležitosti na zvýšenie kvality školy?

Odpovede môžu byť napríklad takéto:

- Zintenzívniť ďalšie vzdelávanie učiteľov školy, najmä v oblasti učebných štýlov a aktivačných metód a koncepcií výučby.
- V rámci finančných možností školy rozvíjať prácu s informačnými a komunikačnými technológiami.
- Uplatňovať vo zvýšenej miere diferencovaný prístup k žiakom, najmä k talentovaným a zaostávajúcim.
- Viac propagovať školu a jej výsledky, nielen v miestnej, ale aj v regionálnej a celorepublikovej tlači, rozhlase a televízii.
- Intenzívnejšie využívať tvorivosť učiteľov.
- Skvalitniť medzipredmetové vzťahy.
- Zabezpečiť voľný prístup žiakov k internetu.

b) Ako eliminovať slabé stránky školy a riziká (hrozby)?

- Skvalitniť prácu učiteľov.
- Zlepšiť vzťahy s rodičmi žiakov a predstaviteľmi miestnej komunity.
- Organizovať vedomostné a športové súťaže žiakov školy.
- Vytvoriť podmienky, aby na školu chceli prísť pracovať mladí učitelia.
- Nenechať sa otráviť stavom v našom školstve.

Kombináciou jednotlivých vonkajších a vnútorných činiteľov vzniknú **jednotlivé stratégie** (pozri tabuľku 2), ako má organizácia postupovať pri zvyšovaní kvality (Miláček, 2004):

Tabuľka T2 **Stratégie SWOT analýzy**

	S – silné stránky	W – slabé stránky
O - príležitosti	Stratégia SO	Stratégia WO
T –hrozby	Stratégia ST	Stratégia WT

- SO** - využiť silné stránky na získanie výhody
WO - prekonať slabé stránky využitím príležitostí
ST - využiť silné stránky na čelenie hrozbám
WT - minimalizovať slabé stránky a čeliť hrozbám

Z tabuľky T2 vyplývajú ešte dve kombinácie OT a SW.

OT analýza – analýza príležitostí a rizík umožňuje rozlíšiť atraktívne príležitosti, ktoré môžu organizácii priniesť výhody a súčasne nabáda k zamysleniu sa nad problémami, s ktorými bude organizácia zápasiť. Príležitosti **O** by mali byť posudzované z hľadiska ich atraktívnosti a pravdepodobnosti úspechu (tabuľka T3). Hrozby (riziká) **T** by sa mali posudzovať z hľadiska ich vážnosti a pravdepodobnosti ich uskutočnenia (tabuľka 4).

Tabuľka T3 Matica príležitostí

Atraktívnosť	Pravdepodobnosť úspechu	
	1	2
	3	4

Legenda:

- 0 - príležitosti ponúkajúce najväčší úžitok
 2, 3 - príležitosti sú zaujímavé iba v prípade zvýšenia ich atraktívnosti alebo pravdepodobnosti úspechu
 4 - malé alebo nevyužiteľné príležitosti

I. Tabuľka T4 Matica rizík

I. Závažnosť hrozby (rizika)	Pravdepodobnosť uskutočnenia	
	1	2
	3	4

SW analýza – analýza silných a slabých stránok

Pri hodnotení silných a slabých stránok je potrebné každý činiteľ kategorizovať podľa dôležitosti (rozhodujúca silná – slabá stránka, okrajová silná – slabá stránka) a podľa intenzity sily vplyvu na výkon organizácie: vysoký, nízky (pozri Tabuľku T5).

Tabuľka T5 Matica dôležitosti činiteľa kvality a jeho vplyvu na výkon

		Vplyv na výkon	
		vysoký	nízky
Dôležitosť	rozhodujúca	sústrediť snahu	udržať snahu
	okrajová	udržať snahu	nízka priorita

II. Na základe analýzy SW je možné prísť k záveru, že silné stránky nemusia byť vždy výhodou, napr. pre ich okrajovú dôležitosť. Podobne aj úsilie na prekonanie slabých stránok nemusí priniesť očakávaný efekt, ak napr. náklady na ich zmenu prevýšia celkový úžitok.

III. Prínosy SWOT analýzy pre organizáciu môžu byť tieto:

- SWOT analýza poskytuje manažmentu organizácie logický rámec pre hodnotenie súčasného i budúceho postavenia organizácie.
- Z tohto hodnotenia je možné odvodiť optimálne strategické alternatívy zvyšovania kvality organizácie
- SWOT analýzou je možné rýchle získanie veľkého množstva informácií.
- Ak je SWOT analýza vykonávaná periodicky, umožňuje organizácii posúdiť dynamiku vývoja kvality, ako sa mení kvalita v čase, ktoré činitele kvality nadobudli zvýšenú dôležitosť, a ktoré ju naopak, stratili.
- SWOT analýza vedie ku skvalitneniu činnosti organizácie.

Príloha 12 **Ďalšie vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov**

V dobe explózie informácií, búrlivého rozvoja vedy a techniky, intenzívnych spoločenských, politických, ekonomických i kultúrnych zmien je školský systém založený na tom, že v priebehu niekoľkých rokov školskej dochádzky je možné osvojiť si vedomosti, zručnosti, návyky, postoje atď. postačujúce na celý život anachronizmom. **Celoživotné vzdelávanie človeka v modernej, neustále sa meniacej spoločnosti je nevyhnutnosťou.** Táto téza sa vzťahuje aj na učiteľov a ostatných zamestnancov školy. **Učiteľ, ktorý sa nevzdeláva, nezdokonaľuje, nemôže zostať učiteľom.** Toto tvrdenie sa v rôznych obmenách opakuje už v minulosti u najväčších pedagógov (napr. J. A. Komenský, F. W. A. Diesterweg, K.D. Ušinskij), obsahuje ho Charta učiteľov i viaceré odporúčania UNESCO. Uvádžame niekoľko citácií na podporu tejto myšlienky:

Investície do ďalšieho vzdelávania učiteľov sú najefektívnejším spôsobom zvýšenia kvality výchovy a vzdelávania temer vo všetkých krajinách Ak sú potrebné zmeny v kvalite školstva, investície do ďalšieho vzdelávania učiteľov sú oveľa dôležitejšie ako investície na prípravu nových učiteľov....Ďalšie vzdelávanie učiteľov by malo byť chápané ako právo i povinnosť každého učiteľa, malo by byť zakotvené v pracovných zmluvách učiteľov. Malo by byť organizované ako cieľavedomý, inštitucionálny, ucelený a zmysluplný systém s jasne určeným časovým a obsahovým poradím a nie ako náhodilá množina i keď sebalepších, ale izolovaných podujatí. Má prinášať každému učiteľovi, ktorý sa ho úspešne zúčastňuje jasné výhody (platové, služobný postup pod.), má byť prínosom pre školu, na ktorej učiteľ pôsobí, ako aj pre celý systém školstva. Tento prínos je potrebné sledovať a vyhodnocovať. (Schools and Quality, 1988).

V Odporúčaniach týkajúcich sa postavenia učiteľov, ktorý je verejnosti známy ako **Charta učiteľov** sa o ich ďalšom vzdelávaní píše:

Článok 6.

Pedagogickú činnosť treba považovať za profesiu, ktorá je formou štátnych služieb a ktorá vyžaduje od učiteľov hlboké znalosti, špeciálne schopnosti získané a udržiavané dôkladným a permanentným vzdelávaním. Vyžaduje si tiež určitý cit osobnej a kolektívnej zodpovednosti za vzdelávanie a zabezpečenie čo najpriaznivejších podmienok pre žiakov na školách.

Článok 31.

Úrady a učitelia by mali uznať význam ďalšieho vzdelávania učiteľov, stanoveného pre zabezpečenie kvality obsahu vzdelávania a vyučovacích techník.

Článok 32.

Úrady by mali v konzultácii s učiteľskými organizáciami podporovať vytváranie širokého systému ďalšieho vzdelávania voľne dostupného pre všetkých učiteľov.

Článok 34.

Učitelia by mali mať možnosť a mali by byť podnecovaní pre účasť na kurzoch a iných vzdelávacích príležitostiach a mať z nich plný osoh.

(Odporúčania týkajúce sa postavenia učiteľov, 1990).

V dokumente UNESCO zameranom na zmenu úlohy učiteľa (Gable - Porter, 1987, s. 105) sa uvádza: *Je nepochybné, že ani dlhšia prax v profesii sama o sebe nezaručuje, zlepšenie (skvalitnenie) kompetencie - profesionálnych zručností. Učitelia podobne ako ostatní profesionáli potrebujú, aby ich profesionálna činnosť bola konfrontovaná s novými impulzami, pohľadmi, dôkladnou analýzou a rozvíjajúcou sa teóriou.*

V záveroch 35. Medzinárodnej konferencie o vzdelávaní, konanej v Ženeve v roku 1975 bolo konštatované, že *učitelia, ktorí nastupujú do pedagogickej praxe musia akceptovať fakt, že učiteľské vzdelanie je nepretržitý alebo cyklický proces, v ktorom príprava na učiteľské povolanie je iba počiatočnou fázou.* Na tejže konferencii sa zdôraznilo, že: *Dôsledná školská politika má zabezpečiť, aby učiteľské vzdelanie bolo reorganizované ako nepretržitý, koordinovaný proces začínajúci prípravou učiteľov a trvajúcim počas celej učiteľovej profesionálnej kariéry. V takomto systéme príprava a ďalšie vzdelávanie učiteľov majú byť integrované, vytvárajúce systém celoživotného vzdelávania. Princípmi ďalšieho vzdelávania učiteľov by mali byť:*

- *Kontinuita, zabezpečujúca, aby učitelia poznali najnovšie výsledky pedagogického výskumu, vývoj vzdelávacieho systému a aby sa zlepšovali ich vedomosti a zručnosti vyučovať príslušné predmety.*
- *Systém ďalšieho vzdelávania učiteľov má zahŕňať všetkých účastníkov procesu výchovy a vzdelávania - všetky kategórie učiteľov, pracovníkov správy školstva i inšpektorov, učiteľov vysokých škôl atď.*
- *Vytvorenie organizačnej štruktúry systému ďalšieho vzdelávania učiteľov s náležitým finančným zabezpečením, personálnym obsadením, umožňujúcimi participáciu všetkých učiteľov v rôznych formách, ako aj spoluprácu všetkých inštitúcií, ktoré môžu prispieť k ďalšiemu vzdelávaniu učiteľov.*
- *Na vytváraní systému ďalšieho vzdelávania učiteľov, jeho cieľov, obsahu, výskume sa majú podieľať všetci zainteresovaní - učitelia, riaditelia škôl atď. (Gable - Porter, 1997).*

Príloha 13 Špecifické ciele vyučovacieho procesu

Špecifický (konkrétny) cieľ by mal jednoznačne definovať stav osobnosti, správania sa žiaka, ktorý sa má dosiahnuť na konci vyučovacieho procesu, t. j. čo konkrétne sa má žiak naučiť, čo konkrétne má vedieť (ktoré konkrétne vedomosti, zručnosti, návyky, postoje, schopnosti, kompetencie si má osvojiť, do akej hĺbky a za akých podmienok).

Špecifické ciele sa zvyknú podľa psychických procesov učiacich sa (žiacov) rozdeľovať na:

- **Kognitívne** (poznávacie): zahrňujúce oblasť vedomostí, intelektuálnych zručností (zbehlostí), poznávacích schopností (vnímanie, pamäť, myslenie a aj tvorivosť). Pretože prevažujú pri vzdelávaní, nazývajú sa tiež **ciele vzdelávacie**.
- **Afektívne**: zahrňujú oblasť citovú, oblasť postojov, hodnotovej orientácie a sociálno-komunikatívnych zručností. Ich dosahovanie je hlavným zámerom výchovy (chápanej v užšom slova zmysle), preto sa nazývajú tiež **ciele výchovné**.
- **Psychomotorické** zahŕňajúce oblasť motorických zručností a návykov za účasti psychických procesov (napr. rozvoj pohybových zručností na telesnej výchove, obsluha strojov, práca s prístrojmi atď.). Pretože dominujú najmä na praktickom vyučovaní (odbornom výcviku), nazývajú sa tiež **ciele výcvikové**.

Požiadavky na určovanie špecifických cieľov vyvodíme podľa nášho názoru najlepšie, ak vyjdeme zo súčasnej praxe formulovania týchto cieľov. V učebných osnovách i v písomných prípravách na vyučovanie sú typické tieto spôsoby určovania cieľov:

- 1) *Kirchhoffove zákony. Výroba kyseliny sírovej.*
- 2) *Žiak si má osvojiť logické myslenie. Žiak má získať základné vedomosti, zručnosti a návyky z Žiak sa má naučiť riešiť technické problémy tvorivým spôsobom.*
- 3) *Žiak sa má naučiť postup vypracovania správy o meraní v laboratóriu. Žiak si má dôkladne osvojiť Bernoulliho rovnicu.*
- 4) *Oboznámiť žiakov s vývojom zemskej kôry. Poukázať na funkciu sleziny v obehovej sústave.*

Už vyššie sme uviedli, že **špecifický cieľ by mal jednoznačne definovať stav, ktorý sa má dosiahnuť, čo konkrétne sa má žiak naučiť, čo má vedieť**. Pri formulácii cieľov vyššie uvedenými spôsobmi vzniká mnoho nezodpovedaných otázok, napr.: Aký má byť rozsah vyučovania Kirchhoffových zákonov? Stačí, ak si žiak bude pamätať definície? Má vedieť tieto zákony aj aplikovať? Ak áno, tak na ako zložitých úlohách? Ako učiteľ zistí, či sa žiak naučil Kirchhoffove zákony? Ako bude učiteľ postupovať pri rozvíjaní logického myslenia? Ako pozná, že v rozvoji logického myslenia žiakov došlo k nejakému pokroku? Čo znamená konkrétne riešiť technické problémy tvorivým spôsobom? Učiteľ bude oboznamovať žiakov s vývojom zemskej kôry. A čo budú robiť žiaci, a čo má byť výsledkom tohto oboznamovania?

Nedostatky prvého spôsobu vyššie uvedeného formulovania cieľov sú v tom, že ciele sú formulované veľmi všeobecne a neurčito. Nie sú ďalej špecifikované sústavou konkrétnych cieľov nižšej úrovne. Ako výstižne uvádza Cipro (1975), takéto ciele majú pre učiteľa pri vyučovaní jednotlivých tematických celkov a tém učiva asi taký význam, ako pre turistu cestujúceho po Vysokých Tatrách mapa zemských pologúl.

Pri druhom spôsobe sa opis cieľa redukuje na stručné vyjadrenie obsahu najmä názvom témy, a nie je jasné v akom rozsahu a na akej úrovni má byť učivo osvojené.

Pri treťom spôsobe vymedzenie cieľa pripúšťa rôzne interpretácie a nemôže byť preto jasným návodom na štúdium a jeho kontrolu.

Pri štvrtom spôsobe sa namiesto cieľa opisuje plánovaná činnosť učiteľa.

Ak učiteľ nechápe svoju úlohu iba ako odovzdávanie žiakom učebnými osnovami predpísaných informácií (na to sú efektívnejšie prostriedky, napr. televízia, film, atď.), ale tak, že má organizovať vyučovací proces, aby si žiaci osvojili učivo podľa možnosti priamo na vyučovaní aktívnou učebnopožívateľskou činnosťou, a pritom sa rozvíjali ich schopnosti, formoval ich hodnotový systém, postoje atď., potom by mal poznať odpovede na vyššie uvedené otázky. Pre takto chápanú úlohu učiteľa nie je vyhovujúca formulácia cieľov vyučovacieho procesu vyššie uvedenými spôsobmi, pretože je príliš všeobecná, neurčitá, pripúšťa rôzne interpretácie a pod. Takto formulované ciele neumožňujú objektívne hodnotiť výkony žiakov, ani činnosť učiteľa, sťažujú štrukturalizáciu obsahu učiva, výber optimálnych metód, organizačných foriem a materiálnych prostriedkov vyučovacieho procesu, proste neumožňujú efektívne riadiť vyučovací proces.

Ako formulovať ciele vyučovacieho procesu, ak zaužívané spôsoby považujeme za všeobecné a nepresné? Konkrétne ciele vyučovacieho procesu by mali spĺňať tieto **požiadavky** (Turek, 1990, s. 76-94):

- 1) **Konzistentnosť**: Podriadenosť nižších cieľov cieľom vyšším. Cieľ témy je podriadený (má vychádzať) cieľu tematického celku, tento zasa cieľu vyučovacieho predmetu atď.
- 2) **Primeranosť**: Súlad požiadaviek vyjadrených cieľmi s možnosťami a schopnosťami žiakov i učiteľov, s realitami podmienkami vyučovacieho procesu.
- 3) **Vyjadrenie v pojmoch výkonov žiakov** Vyššie sme uviedli častý príklad formulácie cieľov: "Oboznámiť žiakov vývojom zemskej kôry. Poukázať na funkciu sleziny v obehovej sústave." Prečo považujeme takto

formulované ciele za nesprávne? Lebo cieľ má popisovať konečný stav, ktorý má byť dosiahnutý, t. j. zmeny v osobnostiach žiakov, čomu sa v oblasti vzdelávacej hovorí vedomosti, zručnosti, postoje atď. Ale činnosť učiteľa môže byť z väčšej či menšej časti nahradená učebnicou, vyučovacím strojom, videoprogramom a pod. Došlo teda k zámene cieľa za prostriedok. Veď pri kontrole výsledkov vyučovacieho procesu nebudeme zisťovať či učiteľ oboznámil žiakov s vývojom zemskej kôry, ale či žiaci dokážu tento vývoj vysvetliť.

- 4) **Jednoznačnosť:** Formulácia cieľa takými slovami, ktoré nepripúšťajú viacznačný výklad ich zmyslu ani učiteľmi, ani žiakmi.
- 5) **Kontrolovateľnosť, merateľnosť:** Určenie cieľa tak, aby umožnil porovnať dosiahnuté výsledky s vytýčenými cieľmi a rozhodnúť, do akej miery sa ciele dosiahli.

Pojmy jednoznačnosť a kontrolovateľnosť (merateľnosť) cieľov vyučovacieho procesu sa pokúsime objasniť na tomto príklade. Časté formulácie v učebných osnovách, písomných prípravách na vyučovanie, ako aj v bežnej reči učiteľov sú: žiak má vedieť, žiak má pochopiť, žiak má porozumieť, naučiť sa a pod. Uvážme napr. výraz "Žiak dosť dobre pochopil".

V rámci nášho výskumu zameraného na problematiku cieľov vyučovacieho procesu (Turek, 1995 b), sme urobili takýto pokus: V anonymnom dotazníku sme v jednej z otázok požiadali respondentov, aby zaškrtnuli to číslo na škále 0-1-2-3-4-5-6-7-8-9-10, ktoré podľa ich názoru zodpovedá výrazu "žiak dosť dobre pochopil". Ak žiak pochopil úplne všetko, dokáže učivo aplikovať aj pri riešení problémových úloh, zodpovedá tomu číslo 10. Ak nepochopil vôbec nič, zodpovedá tomu číslo 0. Zistili sme, že respondenti (40 riaditeľov stredných škôl a 104 učiteľov) zaškrtnuli všetky čísla na škále, okrem čísiel 0 a 10. Čo sme chceli dosiahnuť týmto pokusom? To, že ak má mať cieľ rovnaký význam, má byť rovnako pochopený všetkými učiteľmi, ktorým je určený, nemali by sa používať slová ako chápať, vedieť, rozumieť, osvojiť si, poznať, naučiť sa a pod., pretože nie sú jednoznačné. A vzniká hneď ďalší problém: Ako učiteľ môže s istotou tvrdiť, že jeho žiak chápe, niečomu rozumie, o niečom rozmýšľa atď.? Veď tieto procesy sa odohrávajú v žiakovej hlave, do ktorej učiteľ nevidí, nemôže skontrolovať, či naozaj prebiehajú. To, že žiak niečomu rozumie, niečo chápe, niečo vie, sa prejavuje navonok, a to tak, že niečo vypočíta, nakreslí, vymenuje, definuje, dokáže, odvodí, ukáže, vyhľadá v tabuľkách a pod. Prejavuje sa to teda v konkrétnych, objektívne zisťiteľných, merateľných a kontrolovateľných činnostiach.

Preto výkon žiaka treba opísať pri formulácii špecifických cieľov tzv. **aktívnymi** alebo tiež **činnosťnými slovesami**, ktoré predstavujú pozorovateľnú činnosť (napr. nakresliť, vypočítať, ukázať, definovať, vyhľadať v tabuľkách, ale nie vedieť, chápať, naučiť sa a pod.). Možno si pritom pomôcť otázkami: **Môžem to, čo bude žiak robiť, vidieť alebo počuť? Bude jeho činnosť odlišná od iných činností? Môžem s istotou tvrdiť, že prebehla činnosť A a nie činnosť B?** Je táto činnosť merateľná, t. j. môžem zmerať jej dĺžku trvania alebo jej frekvenciu? Vyjadrovanie cieľov pomocou aktívnych (činnosťných sloves) sa nazýva **operacionalizácia cieľov**. Požiadavka kontrolovateľnosti si vyžaduje určiť aj minimálne množstvo činností, ktoré musí žiak úspešne vykonať, aby bol ohodnotený aspoň známku dostatočnú (4), t. j. určiť hranicu osvojenia si učiva. Bez určenia tejto hranice nemožno dosiahnuť objektívnu hodnotenie výkonov žiakov, ani to, aby naše školy garantovali, že každý ich absolvent má určitú požadovanú sumu vedomostí, zručností a návykov.

- 6) **Rešpektovanie taxonómie cieľov vyučovacieho procesu:** Pri formulácii špecifických cieľov treba mať na zreteli, že existujú viaceré úrovne osvojenia si učiva (napr. zapamätanie informácií, ich aplikácia a pod.), ktorým zodpovedajú aj príslušné ciele. V podstate ide o klasifikáciu cieľov a aby sa zdôraznil hierarchický charakter tejto klasifikácie, nazýva sa taxonómia cieľov. Kritériom klasifikácie bývajú relatívne samostatné oblasti psychickej činnosti žiakov pri učení. V súčasnosti sú známe viaceré taxonómie cieľov, z ktorých v ďalšom uvedieme najznámejšie a pre naše školstvo najjednoduchšie aplikovateľné.

Taxonómie vzdelávacích cieľov

Taxonómia vzdelávacích cieľov - B. S. Bloom et al.

Taxonómia B. S. Blooma a kolektívu jeho spolupracovníkov (1956) je vo svete najznámejším pokusom o klasifikáciu vzdelávacích cieľov. Z tejto taxonómie vychádza väčšina ostatných taxonómií cieľov. Taxonómia B. S. Blooma a jeho spolupracovníkov sa skladá zo šiestich hierarchicky usporiadaných kategórií cieľov:

1 Znalosť (vedomosť)

Na tejto úrovni si žiak **vybaví alebo znovu spozná:** konkrétne poznatky, fakty, termíny, postupy, zásady, normy, pravidlá, klasifikačné kategórie, kritériá, všeobecné i abstraktné poznatky, ikony, teórie. Ide teda o pamäťové reprodukovanie uvedených prvkov učiva. **Aktívne slovesá** typické pre túto úroveň sú: *definovať, napísať, spoznať, opakovať, reprodukovать, (doplniť, opísať, priradiť, vybrať, určiť)* atď. *Pozn. Aktívne slovesá uvedené v zátvorkách sa môžu použiť aj na vyjadrenie výkonu žiaka na iných úrovniach učenia.*

2 Porozumenie

Žiak je schopný porozumieť význam obsahu informácie predloženého mu v slovnej, obrazovej alebo symbolickej podobe. Obsah musí spracovať do takej podoby, ktorá je pre neho zmysluplná. Do tejto kategórie patrí **preklad z jedného jazyka do druhého, alebo do inej terminológie, inej podoby;**

vysvetlenie obsahu vlastnými slovami, odlišenie podstatného od nepodstatného; predvídanie dôsledkov bezprostredne vyplývajúcich z daných predpokladov, formulácia toho čo je v texte obsiahnuté implicitne. Typické aktívne slovesá používané na vyjadrenie výkonu žiaka na tejto úrovni sú: *inak formulovať, ilustrovať, vysvetliť, vyjadriť vlastnými slovami, vyjadriť inou formou, rozlíšiť, (skontrolovať, rozšíriť, nakresliť, načrtnúť, vyplniť, opraviť)* atď.

3 Aplikácia

Zmysluplné použitie abstrakcií a zovšeobecnení (teórií, zákonov, princípov, vzťahov, metód, postupov, pojmov, pravidiel) v konkrétnych situáciách. Aktívne slovesá: *aplikovať, demonštrovať, naskicovať, nakresliť, preukázať, riešiť, vyčísliť, vypočítať, vyhľadať, (navrhnuť, plánovať, usporiadať)* atď.

4. Analýza

Rozbor komplexnej informácie (systému, procesu) na prvky a časti; určenie hierarchie prvkov, princípov, ich organizácie; určenie vzťahov a interakcie medzi prvkami. Aktívne slovesá: *urobiť rozbor, rozlíšiť, špecifikovať, rozčleniť, určiť, (rozhodnúť, klasifikovať, dedukovať)* atď.

5. Syntéza

Zloženie prvkov a častí do nového celku, ktorým môže byť správa, plán, postup riešenia; odvodenie súboru abstraktných vzťahov. Aktívne slovesá: *kategorizovať, klasifikovať, kombinovať, modifikovať, napísať správu, navrhnuť, organizovať, reorganizovať, zhrnúť, vyvodiť závery, vytvoriť, skonštruovať, vyvinúť* atď.

6 Hodnotiace posúdenie

Na tejto úrovni by mal žiak **posúdiť, či myšlienky, vzťahy, výtvary, metódy a pod. zodpovedajú stanoveným kritériám alebo normám z hľadiska presnosti, efektívnosti, hospodárnosti či účelnosti.** Toto posúdenie môže byť kvantitatívne i kvalitatívne. Aktívne slovesá: *argumentovať, obhájiť, rozhodnúť, oponovať, porovnať, posúdiť, preveriť, zdôvodniť, zhodnotiť, uviesť výhody a nevýhody* atď.

Revidovaná Bloomova taxonómia cieľov

Na základe početných empirických výskumov Bloomovu taxonómiu upravili Andersonová a Kratwohl (2001), a to tak, že zmena nastala v posledných dvoch stupňoch poznávacích procesov:

1 Zapamätanie

Znovuspoznanie, napr. spoznať na obrázku herca.

Vybavenie z pamäte, napr. povedať dátum vzniku SR.

2 Porozumenie

Interpretovanie, napr. povedať vlastnými slovami obsah článku v novinách.

Uvádžanie príkladov, napr. uviesť príklad využitia Archimedovho zákona.

Zhrnutie, napr. napísať stručný súhrn udalostí uvedených v televíznych novinách.

Usudzovanie, napr. urobiť vetný rozbor.

Porovnávanie, napr. porovnať prvú a druhú svetovú vojnu.

Vysvetľovanie, napr. vysvetliť príčiny pádu socializmu.

3 Aplikácia

Realizácia, napr. vypočítať obsah trojuholníka, ak sú dané

Uplatnenie, napr. určiť hranice platnosti 2. Newtonovho zákona.

4 Analýza

Rozlišovanie, napr. určiť, ktoré údaje z množiny daných údajov sú potrebné na riešenie úlohy.

Organizovanie, napr. na základe opisu uviesť argumenty za a proti.

Prisudzovanie, napr. na základe prečítania príspevku v novinách určiť politickú orientáciu autora.

5 Hodnotenie

Kontrola, napr. určiť, či závery výskumu vyplývajú zo získaných údajov.

Kritika, napr. rozhodnúť, ktorá z troch metód je najvhodnejšia na riešenie daného problému.

6 Tvorivosť

Generovanie, napr. navrhnuť možné riešenia (hypotézy) riešenia problému.

Plánovanie, napr. navrhnuť postup na riešenie úlohy.

Produkovanie, napr. nakresliť plán atypického rodinného domu.

Taxonómia vzdelávacích cieľov - B. Niemierko

B. Niemierko (1979) rozoznáva 4 úrovne vzdelávacích cieľov:

Metodika tvorby školských vzdelávacích programov pre stredné odborné školy

1 Zapamätanie informácií (poznatkov)

Na tejto úrovni sa od žiaka vyžaduje **vybavenie, znovuspoznanie, reprodukovanie** termínov, faktov, pojmov, vzťahov, zákonov, teórií, zásad činnosti, postupov a pod.

Typické aktívne slovesá používané na tejto úrovni na vyjadrenie výkonu žiakov sú: *reprodukovat', vymenovat', definovat', zopakovat', pomenovat', napísať, nakresliť atď.*

2 Porozumenie informácií (poznatkov)

Žiak dokáže zapamätané **informácie** (poznatky) **predložiť v inej podobe ako si ich zapamätal, vie ich zostručiť, usporiadať, rozpovedať obsah vlastnými slovami, vysvetliť význam veličín vo vzorcoch** atď.

Typické aktívne slovesá: *objasniť, vysvetliť, preložiť, vyjadriť inak, vyjadriť vlastnými slovami, preformulovať, opísať, ilustrovať a pod.*

2 Aplikácia informácií (použitie poznatkov) v typických situáciách - riešenie typicky školských úloh - špecifický transfer

Žiak dokáže **aplikovať informácie** (vedomosti) **podľa predloženého vzoru, rieši podobné úlohy ako prv riešil učiteľ, alebo ako sú uvedené v učebnici** atď.

Typické aktívne slovesá: *aplikovať, demonštrovať, načrtnúť, vyčíslieť, vyriešiť, vypočítať, vyskúšať, rozhodnúť, rozlíšiť, rozčleniť, napísať správu, klasifikovať atď.*

4 Aplikácia informácií - použitie poznatkov) v problémových situáciách - nešpecifický transfer

Žiak dokáže **formulovať problémy, vykonávať analýzu a syntézu pre neho nových javov, sformulovať postup činnosti, hodnotiť podľa určitých kritérií, riešiť problémové úlohy** a pod.

Typické aktívne slovesá: *oceniť, obhájiť, porovnať, posúdiť, vyriešiť, zhodnotiť, vyvodiť závery atď.*

Taxonómiu Niemiernka považujeme v zhode s viacerými učiteľmi za najvhodnejšiu v oblasti vzdelávacích cieľov pre vyučovanie prírodovedných a technických predmetov. Na ilustráciu uvádzame ukážku aplikácie tejto taxonómie, a to na tému *Špecifické ciele vyučovacieho procesu*:

1. Zapamätanie:

- *definovať pojmy: cieľ vyučovacieho procesu, hierarchia cieľov, taxonómia vyučovacích cieľov,*
- *vymenovať požiadavky na špecifické vyučovacie ciele,*
- *vymenovať jednotlivé kategórie (úrovne učenia) v taxonómii B. S. Blooma*
- *vymenovať jednotlivé kategórie (úrovne učenia) v taxonómii B. Niemiernka ,*
- *vymenovať jednotlivé etapy (kroky) pri určovaní špecifických cieľov vyučovacieho procesu.*

2. Porozumenie:

- *vysvetliť pojmy konzistentnosť, primeranosť, jednoznačnosť a kontrolovateľnosť cieľov, vyučovacieho procesu,*
- *zdôvodniť potrebu formulovania špecifických vyučovacích cieľov v pojmoch žiackych výkonov,*
- *opísať typické činnosti pre jednotlivé kategórie (úrovne učenia) v taxonómii B.S. Blooma, opísať typické činnosti pre jednotlivé kategórie (úrovne učenia) v taxonómii B. Niemiernka,*
- *vysvetliť postup pri určovaní špecifických cieľov vyučovacieho procesu,*
- *uviesť aspoň tri argumenty v prospech špecifických cieľov vyučovacieho procesu.*

3 Špecifický transfer:

- *posúdiť, či náhodne vybraný tematický plán učiva alebo písomná príprava na vyučovanie z predmetu, ktorý učiteľ vyučuje, obsahuje špecifické ciele,*
- *určiť, ktoré požiadavky v tomto tematickom pláne učiva, písomnej príprave na vyučovanie nie sú rešpektované,*
- *pre akúkoľvek tému učiva predmetu, ktorý učiteľ vyučuje, určiť aspoň dva špecifické ciele pre všetky kategórie (úrovne učenia) Niemiernkovej i Bloomovej taxonómie cieľov.*

4 Nešpecifický transfer:

- *zdôvodniť, kedy použiť Bloomovu a kedy Niemiernkovu taxonómiu cieľov vyučovacieho procesu,*
- *navrhnuť a zdôvodniť taxonómiu cieľov v afektívnej oblasti, t j. pre výchovné ciele.*

Taxonómia cieľov D. B. Kratwohla et al. v afektívnej oblasti

Táto taxonómia je zameraná na výchovné ciele. Rozlišuje sa v nej päť formálnych kategórií, ktoré sa členia do subkategórií (Kratwohl, Bloom, Masia, 1964).

1 Prijímanie: (vnímavosť, citlivosť, pozornosť jednotlivca k určitým podnetom.

- 1a **Uvedomenie:** žiak si uvedomuje, všima objekt, jav, stav a pod.
- 1b **Ochota prijímať:** žiak sa nevyhýba javu, objektu.
- 1c **Usmernená výberová pozornosť:** napr. pri predstavovaní žiak pozorne počúva a pamätá si mená predstavovaných osôb.
- 2 **Reagovanie:** zainteresovanosť, aj hľadanie určitých podnetov, tzv. aktívna pozornosť: žiak si už nielen všima a pasívne prijíma podnety, ale aj reaguje, niečo robí s objektom, javom.
 - 2a **Súhlas k reagovaniu:** žiak sa podrobuje pravidlám činnosti.
 - 2b **Ochota reagovať:** žiak sa dobrovoľne zúčastní na činnosti.
 - 2c **Uspokojenie z reagovania:** žiak získa zadosťučinenie z činnosti.
- 3 **Oceňovanie hodnoty:** vytvorenie kladného postoja, vyvolanie záujmu, pociťovanie záväzku. Žiak získa presvedčenie, že činnosť má význam, je dôležitá, dochádza u neho k vnútornej motivácii činnosti.
 - 3a **Akceptovanie hodnoty:** napr. žiak získa pocit príslušnosti ku skupine, ktorá rieši nejaký problém.
 - 3b **Preferovanie hodnoty:** žiak dáva prednosť určitej činnosti, vyhľadáva ju.
 - 3c **Presvedčenie o hodnote:** žiak sa snaží presvedčiť iných, aby sa podujali na určitú činnosť.
- 4 **Integrovanie hodnoty:** Na tejto úrovni ide o začiatok vytvárania osobného hodnotového systému myšlienkovým spracovaním a uvedomením si zovšeobecnených a dominantných hodnôt.
 - 4a **Konceptualizácia hodnoty:** abstrakcia, zovšeobecnenie hodnoty, formovanie zodpovednosti za činnosť.
 - 4b **Integrovanie hodnôt do systému:** uvedenie novej hodnoty do systému osobnostných hodnôt.
- 5 **Začlenenie hodnoty do charakterovej štruktúry osobnosti:** Hodnotový systém sa pevne včleňuje do charakteru jednotlivca, človek koná na základe presvedčenia, jeho slová sú v súlade s činmi, nová hodnota sa stáva súčasťou jeho svetonázoru, filozofie života.
 - 5a **Generalizovaná zameranosť:** prevládajúca tendencia konať určitým spôsobom.
 - 5b **Charakterová vyhranenosť.**

Pretože ide pre slovenskú pedagogiku o relatívne nové, netradičné formulovanie výchovných cieľov, pokúsime sa Kratwohlovu taxonómiu cieľov v afektívnej oblasti ilustrovať na príklade. Vyšším cieľom - zámerom výchovného pôsobenia je u žiakov **vypestovať pozitívny, priateľský vzťah k ľuďom inej rasy** :

1. Prijímanie

- 1.1. Žiak si uvedomí, že ľudia v rôznych častiach sveta uznávajú hodnoty, ktoré sú odlišné od jeho hodnôt.
- 1.2. Žiak si uvedomí fakt, že farba pokožky nemá nič spoločné s hodnotou človeka ako jedinca.
- 1.3. Keď má možnosť výberu literatúry, žiak dá prednosť knihe, ktorá opisuje život ľudí v iných častiach sveta.

2. Reagovanie

- 2.1. Aj napriek presvedčeniu, že jedlo z niektorých kútov sveta je odporné, žiak je ochotný ho ochutnať.
- 2.2. Po získaní informácie, že sa bude konať beseda o živote černochoch v Afrike, žiak sa jej dobrovoľne zúčastní.
- 2.3. Žiak je spokojný s čítaním kníh a návštevou besied o živote černochoch v Afrike.

3. Oceňovanie hodnoty

- 3.1. Žiak verí, že je dôležité stýkať sa s ľuďmi z iných krajín.
- 3.2. Žiak si chce dopisovať s niekým zo zahraničia.
- 3.3. Ak má možnosť prerušiť korešpondenciu s "listovým priateľom" zo zahraničia počas letných prázdnin, žiak chce v nej pokračovať.

4. Integrovanie hodnoty

- 4.1. Cez štúdium literatúry, besedy a dopisovanie, žiak je schopný obhájiť, zdôvodniť výrok: "všetci ľudia sú potrební".
- 4.2. Žiak dokáže sformulovať úsudok ako rešpektovať ľudskú dôstojnosť.

5. Začlenenie hodnoty do charakterovej štruktúry osobnosti

- 5.1. Keď má príležitosť vybrať si spolužiaka pre prácu v dvojiciach či skupine, vyberá si partnera podľa požiadaviek práce a schopností a nie podľa rasy či vierovyznania.
- 5.2. Žiakovo správanie sa voči ľuďom iných rás a národov, jeho presvedčenie je v súlade so slovami.

Nie vždy je možné a aj potrebné určovať ciele v afektívnej oblasti vo všetkých subkategóriách. Ako príklad takéhoto vymedzovania cieľov v afektívnej oblasti (výchovných cieľov) uvádzame **výchovné ciele témy Špecifické ciele vyučovacieho procesu :**

1. Prijímanie

Vypočítať si prednášku o špecifických cieľoch vyučovacieho procesu alebo si prečítať príslušnú kapitolu v študijnom texte.

2. Reagovanie

Formulovať špecifické ciele vyučovacieho procesu a mať z toho zadosťučinenie.

3. Oceňovanie hodnoty

Prejaviť záujem, mať motiváciu pri určovaní špecifických cieľov vyučovacieho procesu.

4. Integrovanie hodnoty

Neuspokojiť sa s priemernosťou pri určovaní špecifických cieľov vyučovacieho procesu, stať sa dobrým praktikom v ich určovaní.

5. Začlenenie hodnoty do charakterovej štruktúry osobnosti

Presviedčať a pomáhať svojim kolegom určovať špecifické ciele vyučovacieho procesu.

Taxonómia cieľov M. Simpsona v psychomotorickej oblasti

Uvádzame hlavné kategórie Simpsonovej taxonómie cieľov (upravené podľa Gronlunda, 1981):

1 Vnímanie činnosti, zmyslová činnosť

Použitie zmyslových orgánov na získanie alebo vybavenie z pamäti predstavy (plánu, postupu) o budúcej motorickej činnosti a na posúdenie potreby, hodnoty, správnosti činnosti.

Typické aktívne slovesá: vybrať, určiť, identifikovať, izolovať, rozoznať, popísať, rozlíšiť atď.

Príklad

Rozoznať poruchu motora podľa jeho zvuku.

Podľa vône určiť potrebu okorenenia jedla.

Určiť pre aký druh tanca sa hodí počúvaná hudba.

2 Pripravenosť na činnosť

Psychická, fyzická a emocionálna (ochota, motivácia) pripravenosť vykonať určitú činnosť.

Typické aktívne slovesá: ukázať, začať, reagovať, poznať, vysvetliť, prejaviť atď.

Príklad

Poznať postupnosť činností (algoritmus) pri riadení automobilu.

Ukázať správny postoj pri streľbe pištoľou.

Prejaviť ochotu (túžbu) veslovať.

3 Napodobňovanie činnosti, riadená činnosť

Ide o začiatkové štádium pri učení sa komplexným zručnostiam. Zahŕňa imitáciu (opakovanie úkonov demonštrovaných inštruktorom) a pokus a omyl (viacnásobné vykonávanie určitého úkonu za účelom nájdania a osvojovania si správneho spôsobu jeho realizácie). Správnosť výkonu činnosti posudzuje inštruktor alebo aj žiak podľa súboru príslušných kritérií.

Typické aktívne slovesá: zhotoviť, skonštruovať, opraviť, zmerať, vyrobiť, zostaviť, upevniť atď.

Príklad

Obviazať ranu podľa ukážky.

Hobľovať dosku podľa ukážky.

Uvariť polievku podľa návodu.

4 Mechanická činnosť, zručnosť

Činnosť je vykonávaná spoľahlivo, bezpečne, presne, zručne. Na tejto úrovni sa utvára zručnosť v činnosti. Ide však o menej komplexné, menej zložité činnosti ako v nasledujúcich, vyšších kategóriách Simpsonovej taxonómie.

Typické aktívne slovesá: rovnaké ako v kategórii č.3.

Príklad

Písať na písacom stroji všetkými prstami hladko, bez preklepov.

Obsluhovať dataprojektor.

Urobiť premet vpred.

Pripraviť prístroj na používanie.

5 Komplexná automatická činnosť

Komplexná, zložitá činnosť vyžadujúca vysoko koordinované motorické aktivity je vykonávaná rýchlo, bezchybne, presne, ľahko, bez váhania, automaticky.

Typické aktívne slovesá: rovnaké ako v kategórii č.3 a 4.

Príklad

Plávať bezchybne štýlom motýlika.

Bezpečne ovládať riadenie automobilu.

Rýchlo a spoľahlivo opraviť televízor.

Zručne pracovať na CNC obrábacom stroji.

Bezchybne hrať na husliach.

6 Prispôsobovanie, adaptácia činnosti

Jedinec dokáže meniť, modifikovať, prispôbovať činnosť zmeneným podmienkam alebo v problémovej situácii.

Typické aktívne slovesá: prispôbiť, zmeniť, zreorganizovať, adaptovať, zrevidovať atď.

Príklad

Prispôbiť zábery pri plávaní vlnobitiu.

Zmeniť spôsob tenisovej hry tak, aby sa súper unavil.

7 Tvorivá činnosť

Vytvorenie nových spôsobov motorickej činnosti, použitie osvojených spôsobov činnosti v nových, neznámych, problémových situáciách.

Typické aktívne slovesá: skonštruovať, vytvoriť, aranžovať, kombinovať, zložiť, skomponovať, navrhnuť atď.

Príklad

Vytvoriť nové tanečné figúry.

Navrhnuť nový módný štýl.

Zložiť hudobnú skladbu pre klavír.

Naaranžovať novým spôsobom kyticu kvetov.

Taxonómia špecifických cieľov pre všetky oblasti cieľov – de Block

Nevýhodou vyššie uvedených taxonómií je, že existujú samostatné taxonómie pre kognitívnu, afektívnu i psychomotorickú oblasť čo pripomína umelé rozdeľovanie cieľov na výchovné a vzdelávacie ciele, ktoré sa používalo v socialistickom školstve. Belgický pedagóg de Block navrhol štvorstupňovú taxonómiu, ktorá je zhodná pre všetky tri oblasti cieľov, t. j. pre kognitívnu, afektívnu i psychomotorickú oblasť (Workshop on Curriculum Development..., 1998):

- 1 **Znalosť (vedomosť, zapamätanie)**
- 2 **Porozumenie**
- 3 **Aplikácia**
- 4 **Integrácia**

Kvôli názornosti uvádzame niektoré aktívne (činnostné) slovesá typické pre jednotlivé úrovne cieľov v de Blockovej taxonómii

Kognitívna oblasť

- 1 **Znalosť:** *zopakovať, spoznať, definovať, ukázať, vymenovať atď.*
- 2 **Porozumenie:** *opísať, charakterizovať, vyjadriť vlastnými slovami, vysvetliť, porovnať atď.*
- 3 **Aplikácia:** *vyriešiť, vypočítať, vyčíslíť, preložiť, ilustrovať, vypracovať, analyzovať atď.*
- 4 **Integrácia:** *navrhnuť, vytvoriť, zhrnúť, posúdiť, rozhodnúť, naplánovať atď.*

Afektívna oblasť

- 1 **Znalosť:** *vypočúť si, akceptovať poznámky, uvedomiť si atď.*
- 2 **Porozumenie:** *akceptovať názory iných, odpovedať na otázky, správne reagovať na predpisy, klásť relevantné otázky, participovať atď.*
- 3 **Aplikácia:** *automaticky reagovať na predpisy, akceptovať normy a hodnoty, spolupracovať v skupine, aplikovať normy a pravidlá atď.*
- 4 **Integrácia:** *spontánne reagovať na pravidlá a predpisy, spontánne aplikovať normy a správať sa podľa pravidiel, iniciovať spoluprácu, nachádzať uspokojenie v správaní sa a práci podľa spoločenských noriem atď.*

Psychomotorická oblasť

- 1 **Znalosť:** *ukázať, spoznať zvuk, chuť alebo vôňu, povedať postup, zaujať správny postoj atď.*
- 2 **Porozumenie:** *demonštrovať a zdôvodniť postup činnosti, zložiť alebo rozložiť niečo známe vyskúšať atď.*
- 3 **Aplikácia:** *vyrobiť, vyskúšať, zostaviť, zostrojiť, opraviť, prispôbiť, zručne používať, urobiť, variť, strihať atď.*
- 4 **Integrácia:** *plynule vykonávať činnosť, vykonávať bez váhania, robiť bezchybne, automaticky; pracovať presne a rýchlo atď.*

Postup pri určovaní špecifických cieľov

Pri určovaní špecifických - konkrétnych cieľov odporúčame tento postup krokov (Turek, 1995):

- 1 **Oboznámiť sa s cieľmi,** ktoré uvádzajú učebné osnovy, tematický plán učiva, prípadne metodické príručky pre daný vyučovací predmet.
- 2 **Vymedziť ciele** uvedené v učebných osnovách (tematických plánoch učiva) **v terminológii výkonov žiakov.** Zmyslom tohto kroku je, aby si učiteľ uvedomil, že musí plánovať najmä činnosť žiakov. Zodpovie otázku **"Čo má žiak vedieť?"** Pri odpovedi si pomôže slovami - žiak má vedieť, poznať, osvojiť si, naučiť sa. Napr. *Žiak má vedieť Newtonove pohybové zákony.*
- 3 **Analyzovať obsah učiva,** t. j. pri zohľadnení nadradených cieľov (profil absolventa, učebné osnovy, tematický plán učiva) **rozložiť obsah učiva** v učebnici a doplnkových učebných textoch (časopisy atď.) **na základné prvky:** fakty, pojmy, fyzikálne veličiny, vzťahy, vzorce, poučky, princípy, schémy, diagramy, obrázky, zákony, teórie, postupy práce a pod.
- 4 V tomto kroku musí určite splniť požiadavku jednoznačnosti, kontrolovateľnosti a primeranosti. Postaví si otázku: **"Čo to znamená vedieť „poznať, naučiť sa, osvojiť si?"** Odpoveď na túto otázku má mať relatívne jednoznačný význam. Znamená to, že výkon žiaka treba opísať aktívnymi (činnostnými) slovesami, príklady ktorých sme uviedli vyššie. Učiteľ **k jednotlivým prvkom učiva,** ktoré vytypoval v predchádzajúcom kroku, t. j. pri analýze učiva, **priradí činnosti, operácie, ktoré s nimi má žiak vykonať,** t. j. **aktívne (činnostné) slovesá.** Tejto činnosti sa hovorí **operacionalizácia** a učiteľ v podstate určuje kvalitu výkonu. Zohľadní pritom aktuálne podmienky, v ktorých sa vyučovanie realizuje, ako aj jednotlivé úrovne osvojenia si učiva (taxonómiu cieľov vyučovacieho procesu). Výhodné je realizovať 3. a 4. krok tohto postupu v podobe tabuľky, v ktorej záhlavie tvoria prvky učiva a jednotlivé úrovne osvojenia si tohto učiva. Nižšie uvádzame príklad takejto tabuľky (T1), v ktorej sme použili Niemierkovu taxonómiu vzdelávacích cieľov.
- 5 **Vymedziť podmienky,** za ktorých má žiak výkon dosiahnuť, aby sa mohol považovať za vyhovujúci. Učiteľ si pomôže otázkou **"Za akých podmienok to „má žiak vykonať?"** Napr. pomocou tabuliek, učebnice, spamäti a pod.
- 6 **Určiť mieru - normu očakávaného výkonu,** t.j. hranicu vedomostí a nevedomostí - minimálny výkon, ktorý je potrebný, aby žiak získal aspoň známku dostatočnú (4). Učiteľ si pri realizácii tohto kroku pomôže otázkou **"Do akej miery to má žiak vedieť?"** Táto miera môže byť vyjadrená rôzne, napr. časom (1 km zabehnúť za 4 minúty), počtom úloh (6 z 10. úloh správne), povolenou odchýlkou (najviac 5 chýb), presnosťou (na tri desatinné miesta). Pri určovaní miery osvojenia si učiva celého tematického celku alebo

širšej témy učiva je obťažné zostaviť takéto normy výkonu. V takomto prípade odporúčame uviesť tzv. **typové úlohy** (otázky, počtárske úlohy, praktické úlohy a pod.), ktoré by mali žiaci po osvojení si určitého učiva zodpovedať či vyriešiť a správne zodpovedanie, vyriešenie ktorých možno považovať za spodnú hranicu dosiahnutia vyučovacích cieľov.

Čitateľ iste postrehol že určovanie konkrétnych cieľov spočíva v podstate v určení tých o prvkov: požadovaný výkon žiaka (krok č.2), kvalita tohto výkonu (krok č. 4), podmienky výkonu (krok č. 5), minimálne akceptovateľná norma výkonu (krok č. 6). Určenie týchto prvkov uľahčí zodpovedanie týchto štyroch otázok (Mager, 1975):

- **Čo má žiak vedieť** (poznať, naučiť sa, osvojiť si)? **Výkon.**
- **Čo to znamená vedieť** (poznať, naučiť sa, osvojiť si)? **Kvalita výkonu.**
- **Za akých podmienok to má žiak vedieť** (poznať, naučiť sa, osvojiť si)? **Podmienky výkonu.**
- **Do akej miery to má žiak vedieť** (poznať, naučiť sa, osvojiť si)? **Norma výkonu.**

T 1 Tabuľka na určovanie špecifických cieľov v kognitívnej oblasti

Všeobecné prvky učiva	Konkrétne prvky učiva	Zapamätanie	Porozumenie	Špecifický transfer	Nešpecifický transfer
Fakty	Názov románu Hlavné mesto	vymenovať napísať povedať	vysvetliť rozoznať	zdôvodniť vyhľadať	
Fyzikálne veličiny	Hmotnosť Sila Energia Výkon	definovať	vysvetliť rozoznať z kontextu	odvodiť jednotku vyčíslieť	odvodiť vzťah pre výpočet dokázať zaviesť
Pojmy	Rovnica Kyselina Strom Zviera	pomenovať vymenovať definovať rozdeliť	rozoznať vysvetliť popísať označiť	vypočítať zobraziť upraviť vyriešiť	porovnať navrhnuť zaviesť
Vzťahy	$s = v \cdot t$ $U = I \cdot R$ $F = m \cdot a$	napísať povedať vymenovať jednotlivé veličiny	vysvetliť vyjadriť vlastnými slovami	vypočítať nakresliť aplikovať pri riešení úloh	odvodiť zhodnotiť dokázať aplikovať pri riešení problémových úloh
Poučky	Delenie zlomkov Kótovanie polomerov	povedať napísať	vysvetliť ilustrovať na príkladoch	aplikovať pri riešení úloh	odvodiť dokázať určiť oblasť použitia
Zákony	zachovania energie Archimedove zákony	definovať povedať napísať	vysvetliť povedať vlastnými slovami	aplikovať pri riešení úloh	odvodiť dokázať aplikovať pri riešení problémových úloh
Schémy	Model atómu	nakresliť pomenovať	vysvetliť popísať	zjednodušiť rozšíriť	vytvoriť vyvinúť
Obrázky	krvného obehu	pomenovať	zjednodušiť dokresliť	vysvetliť ukázať časti popísať	vytvoriť
Postupy riešenia Metódy práce	merania dĺžky riešenie rovníc	napísať povedať	vysvetliť popísať vyjadriť vyjadriť zápisom	aplikovať pri riešení úloh	navrhnuť vyvinúť vytvoriť zhodnotiť

Uvádame príklad takto určovaných špecifických cieľov.

Príklad

Téma učiva: **Kótovanie kužeľov**

1. Čo má žiak vedieť?

Výkon:

Žiak má:

- kótovať kužele na výkresoch súčiastok.

2. Čo to znamená vedieť kótovať kužele na výkresoch súčiastok?

Kvalita výkonu:

- Naskicovať a vlastnými slovami opísať príklad kótovania kužele udaním kužeľovitosti.
- Vypočítať kužeľovitosť z daných údajov alebo odmeraním potrebných údajov zo zobrazenia a vyznačiť ju do obrazu kužele.
- Zakótovať kužel udaním kužeľovitosti na výkrese ľubovoľnej súčiastky.
- Urobiť rozbor spôsobu kótovania kužele v závislosti od spôsobu výroby, merania a funkcie.

3. Za akých podmienok má žiak vedieť kótovať kužele na výkresoch súčiastok?

Podmienky výkonu:

Pri vyššie uvedených cieľoch 2a, 2b, 2c

- naspamäť bez použitia literatúry, či pomoci zo strany učiteľa alebo spolužiakov.

Pri celi 2d

- s pomocou učebnice, či inej literatúry.

4. Do akej miery má žiak vedieť kótovať kužele na výkresoch súčiastok? Čo musí vedieť každý žiak z oblasti kótovania kužeľov na výkresoch súčiastok, ak chce byť ohodnotený minimálne známku dostatočnú (4, t. j. aké sú minimálne vedomosti a zručnosti z kótovania kužeľov na výkresoch súčiastok?)

Minimálne akceptovateľná norma výkonu:

- Napísať vzťah pre výpočet kužeľovitosti.
- Jednotlivé veličiny z tohto vzťahu zaznačiť do obrázku kužele.
- Vypočítať kužeľovitosť a zakótovať kužel, ak jeho rozmery sú: $d = 40 \text{ mm}$, $D = 60 \text{ mm}$, $l = 85 \text{ mm}$.

Vymedzenie normy a podmienok výkonu žiakov sa nemusia uvádzať vždy samostatne. Podmienky možno uviesť priamo pri kvalite - rozsahu výkonu (krok č. 4), napr. nakresliť spamäti, vyčíslieť pomocou elektronického ručného kalkulátora. Norma výkonu, t. j. činnosti, ktoré musí vykonať každý žiak, ak chce byť hodnotený minimálne známku dostatočne, sa môže uviesť taktiež pri popise kvality výkonu, a to pripísaním určitých dohodnutých značiek, napr. (4) pri jednotlivých aktívnych slovesách. Rovnako sa môže naznačiť, napr. značkou (1) činnosti, ktoré je potrebné vykonať na dosiahnutie známky výborný. Uvádame príklad takto vymedzených konkrétnych cieľov

Príklad

Téma učiva: **Čapové spoje**

Žiak má:

- Vymenovať a rozoznať najbežnejšie druhy čapov (na obrázku aj v skutočnosti): čap čap s hlavou, dutý čap, pružný dutý čap **(4)**
- Vysvetliť na čo sa používajú čapové spoje. **(4)**
- Vysvetliť základné spôsoby poistenia čapov proti osovému posunutiu a proti pootočeniu. **(4)**
- Naskicovať čapový spoj.
- K danému priemeru čapu zvoliť primerané závlačky a poistné krúžky podľa STN s použitím Strojníckych tabuliek.
- Navrhnuť aspoň dva spôsoby zvýšenia odolnosti čapov proti opotrebeniu.
- Vysvetliť podľa obrázku v učebnici postup montáže a demontáže čapového spoja.
- Určiť silové pomery v čapovom spoji. **(4)**
- Zostaviť vývojový diagram pre pevnostnú kontrolu čapových spojov.
- Vykonať pevnostnú kontrolu čapového spoja.

Príloha 14 Prehľad rozpracovania ŠkVP vo vzťahu k ŠVP a disponibilným hodinám

Škola (názov, adresa)				
Názov ŠkVP	STRAVOVACIE SLUŽBY			
Kód a názov ŠVP	64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby			
Kód a názov učebného odboru	6444 2 čašník, servírka			
Stupeň vzdelania	stredné odborné vzdelanie – ISCED 3C			
Dĺžka štúdia	3 roky			
Forma štúdia	Denná			
iné				
Štátny vzdelávací program		Školský vzdelávací program		
Vzdelávacie oblasti Obsahové štandardy	Minimálny počet týž. vyučovacích hodín celkom	Vyučovací predmet	Počet týž. vyučovacích hodín celkom	Disponibilné hodiny
Jazyk a komunikácia	12,5			
Zdokonaľovanie jazykových vedomostí a zručností	3,5	Slovenský jazyk a literatúra	3,5	
Komunikácia a slohová výchova				
Práca s textom a získavanie informácií				
Rečové zručnosti	9	Anglický jazyk	9	
Jazykové prostriedky				
Komunikačné situácie				
Poznatky o krajinách študovaného jazyka				
Rečové zručnosti	0	Základy druhého cudzieho jazyka		
Jazykové prostriedky				
Komunikačné situácie				
Poznatky o krajinách študovaného jazyka				
Človek, hodnoty a spoločnosť	2			
Etická výchova	1	Etická výchova	1	
Náboženská výchova		Náboženská výchova		
Človek v ľudskom spoločenstve	1	Náuka o spoločnosti	1	
Človek ako občan				
Človek a právo				
Človek a ekonomika				
Človek a príroda	1			
Biologické a ekologické vzdelávanie				
Základy ekológie		Ekológia		
Človek a životné prostredie				
Základy biológie		Biológia		
Fyzikálne vzdelávanie				
Mechanika		Fyzika		
Termika				
Elektrina a magnetizmus				
Vlnenie a optika				
Fyzika atómu				
Vesmír				
Chemické vzdelávanie				
Všeobecná chémia		Chémia	1	
Anorganická chémia				
Organická chémia				

Biochémia				
Matematika a práca s informáciami	1			
Operácie s reálnymi číslami		Matematika	1	
Výrazy a ich úprava				
Riešenie rovníc a nerovníc				
Funkcie				
Planimetria				
Výpočet povrchov a objemov telies				
Práca s údajmi		Aplikovaná informatika	1	1
Zdravie a pohyb	6			
Zdravie, telo a poruchy zdravia		Telesná výchova	6	
Zdravý životný štýl				
Pohybová výkonnosť a zdatnosť				
Športové činnosti pohybového režimu				
Ekonomické vzdelávanie	3			
Základné ekonomické pojmy		Ekonomika	2	
Podnikanie a podnikateľ				
Podnik, majetok podniku a hospodárenie podniku				
Peniaze, mzdy, dane a poistné				
Zamestnanci				
Medzinárodný trh práce				
Voľba povolania		Úvod do sveta práce	1	
Osobný manažment				
Pracovné právo				
Bezpečnosť práce				
Komunikácia	2			
Základné pojmy		Spoločenská komunikácia	2	
Získavanie informácií				
Poskytovanie informácií				
Elektronická komunikácia				
Technické a technologické vzdelávanie	9			
Základné technické a technologické pojmy		Ekonomika prevádzky	2	
Suroviny a materiál		Potraviny a výživa	2	
Základné technologické postupy		Technológia	3	1
		Stolovanie	4	2
Technologické a technické vybavenie		Zariadenie prevádzok	1	
Praktická príprava	47,5			
Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci		Odborný výcvik	47,5	
Pracovné činnosti vo výrobných, obchodných, odbytových strediskách a strediskách služieb				
Pracovné stroje, zariadenia a inventár výrobných, obchodných, odbytových stredísk a stredísk služieb				
Príprava finálnych produktov				
Základné pravidlá spoločenského správania				

Administratívne práce v prevádzke				
Disponibilné hodiny	15			
		2. cudzí jazyk	6	6
		Gastronomy English	1	1
		Špeciálna obsluha	1	1
		Cestovný ruch	1	1
		Aplikovaná chémia	1	1
		Základy podnikania	1	1
CELKOM	99		99	15
Účelové učivo	0 týždňov			
Ochrana človeka a prírody				
Teoretická príprava		Teoretická príprava	3 hodiny	
Praktický výcvik		Praktický výcvik	18 hodín	
Mimovyučovacie aktivity		Mimovyučovacie aktivity	4 týždne	
Telovýchovno-výcvikový kurz				
Plávanie		Plávanie	4 týždne	
Lyžovanie		Lyžovanie	1 týždeň	

Príloha 15 Rámcový učebný plán pre skupinu učebných odborov
(Pripravený v spolupráci medzi ŠPÚ a ŠIOV)

Poskytnutý stupeň vzdelania:	stredné odborné vzdelanie ISCED 3C
Dĺžka a forma vzdelávania:	3 roky, denné štúdium

Kategoríe a názvy vzdelávacích oblastí	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe v ročníku			
	1.	2.	3.	Spolu
Všeobecné vzdelávanie	9,5	7	6	22,5
Jazyk a komunikácia	4,5	4	4	12,5
• slovenský jazyk a literatúra	1,5	1	1	3,5
• prvý cudzí jazyk	3	3	3	9
• druhý cudzí jazyk	-	-	-	-
Človek, hodnoty a spoločnosť	2	-	-	2
• etická výchova/náboženská výchova	1			1
• náuka o spoločnosti	1			1
Človek a príroda	1	-	-	1
• ekológia				
• fyzika				
• chémia				
• biológia				
Matematika a práca s informáciami	-	1	-	1
• matematika				
• aplikovaná informatika				
Zdravie a pohyb	2	2	2	6
• telesná výchova				
Odborné vzdelávanie	17,5	20	24	61,5
Technické a technologické vzdelávanie	1,5	4	5,5	11
Ekonomické vzdelávanie	1	1	1	3
Praktická príprava	15	15	17,5	47,5
Disponibilné hodiny pre školský vzdelávací program	6	6	3	15
Účelové kurzy				
SPOLU	33	33	33	99

Príloha 16 Rámcový učebný plán pre skupinu učebných odborov 64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby
(Výber zo štátneho vzdelávacieho programu)

Cieľové zložky vzdelávania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ²²	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	22,5	720
Odborné vzdelávanie	61,5	1968
Disponibilné hodiny	15	480
CELKOM	99	3168

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
VŠEOBECNÉ VZDELÁVANIE	22,5	720
Jazyk a komunikácia • slovenský jazyk a literatúra • prvý cudzí jazyk • druhý cudzí jazyk	12,5	400
Človek, hodnoty a spoločnosť • ekológia • fyzika • chémia • biológia	2	64
Človek a príroda • etická výchova/náboženská výchova • náuka o spoločnosti	1	32
Matematika a práca s informáciami • matematika • aplikovaná informatika	1	32
Zdravie a pohyb • telesná výchova	6	192
ODBORNÉ VZDELÁVANIE	61,5	1968
Ekonomické vzdelávanie	3	96
Komunikácia	2	64
Technické a technologické vzdelávanie	9	288
Praktická príprava	47,5	1520
Disponibilné hodiny	15	480
SPOLU	99	3168
Účelové kurzy/učivo		
Ochrana človeka a prírody		
Telovýchovno-výcvikový kurz		
Záverečná skúška		

Poznámky: Rámcový učebný plán pre skupinu učebných odborov 64 Ekonomika, organizácia, obchod a služby

- h) Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.
- i) Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 99 hodín, maximálne 105 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v učebných odboroch sa realizuje v 1. a 2. ročníku v rozsahu 33 týždňov, v 3. ročníku

²² Minimálny počet týždenných hodín je 33 (rozpätie 33 – 35 hodín)

v rozsahu 30 týždňov (do celkového počtu hodín za štúdium sa počíta priemer 32 týždňov, spresnenie počtu hodín za štúdium bude predmetom školských učebných plánov). Časová rezerva (7 týždňov) sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na športovo-vzdelávacie kurzy, na tvorbu projektov, exkurzie, atď. a v poslednom ročníku na absolvovanie záverečnej skúšky.

- j) Trieda sa môže deliť na skupiny podľa súčasne platnej legislatívy.
- k) Výučba slovenského jazyka a literatúry sa v učebných odboroch realizuje s dotáciou minimálne v rozsahu 1,5 vyučovacích hodín v 1 ročníku, minimálne v rozsahu 1 vyučovacej hodiny v 2. a 3. ročníku.
- l) Vyučuje sa jeden z jazykov: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba prvého cudzieho jazyka sa v učebných odboroch realizuje minimálne v rozsahu 3 týždenných vyučovacích hodín v ročníku. Druhý cudzí jazyk sa vyučuje ako povinne voliteľný predmet pre žiakov, ktorí budú pokračovať v nadstavbovom štúdiu minimálne v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.
- m) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek a príroda“ sú predmety ekológia, fyzika, chémia a biológia, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore minimálne v rozsahu 1 týždennej vyučovacej hodiny v 1. ročníku štúdia.
- n) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ sú predmety etická/náboženská výchova a náuka o spoločnosti. Predmety etická výchova/náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 20 žiakov. Predmety nie sú klasifikované, na vysvedčení a v katalógovom liste žiaka sa uvedie „absolvoval/-a“. Predmet náuka o spoločnosti tejto vzdelávacej oblasti je klasifikovaný. Výučba predmetu etická/náboženská výchova sa v učebných odboroch realizuje minimálne v rozsahu 1 týždennej vyučovacej hodiny v 1 ročníku. Výučba predmetu náuka o spoločnosti sa v učebných odboroch realizuje minimálne v rozsahu 1 týždennej vyučovacej hodiny v 1 ročníku.
- o) Na cirkevných školách je povinnou súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ predmet náboženská výchova - náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa), dejepis a náuka o spoločnosti. Predmet náboženstvo sa vyučuje minimálne v rozsahu 2 týždenné vyučovacie hodiny v každom ročníku. Predmet je klasifikovaný. Je maturitným predmetom. Predmet etická výchova môže škola vyučovať v rámci voliteľných predmetov. Predmet náuka o spoločnosti sa vyučuje minimálne v rozsahu 1 týždennej vyučovacej hodiny v 1., 2. a 3. ročníku štúdia, predmet dejepis sa vyučuje minimálne v rozsahu 1 týždennej vyučovacej hodiny v 1. a 2. ročníku štúdia. Predmety sú klasifikované.
- p) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Matematika a práca s informáciami“ sú predmety matematika a aplikovaná informatika, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore minimálne v rozsahu 1 týždennej vyučovacej hodiny v 3. ročníku štúdia. Vyberie sa jeden z predmetov podľa ich účelu v danom odbore štúdia.
- q) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Zdravie a pohyb“ je predmet telesná výchova, ktorý sa vyučuje minimálne v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín ročníku.
- r) Praktická príprava sa realizuje podľa súčasne platnej legislatívy v rozsahu minimálne 1520 hodín za štúdium, čo je podmienkou vykonania záverečnej skúšky. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou cvičení (v laboratóriách, dielňach, odborných učebniach, cvičných firmách a pod.) a odborného výcviku. Na cvičeniach a odbornom výcviku sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa platných predpisov. Počet žiakov na jedného učiteľa/majstra odbornej výchovy je stanovený platnou legislatívou.
- s) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciaciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na záverečné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. Disponibilné hodiny sa môžu využiť pre všeobecné vzdelávanie aj pre odborné vzdelávanie.
- t) Povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov učebných odborov stredných odborných škôl v SR je učivo „Ochrana človeka a prírody“. Obsah učiva sa realizuje účelovými cvičeniami a samostatným kurzom na ochranu človeka a prírody. Cvičenia sa uskutočňujú v 1. a 2. ročníku priamo v teréne. Samostatný kurz je organizovaný v 3. ročníku a je súčasťou plánu práce školy.
- u) Záverečná skúška sa organizuje podľa súčasne platnej školskej legislatívy.
- v) Účelové kurzy sa realizujú v rámci sedemtýždňovej časovej rezervy v školskom roku alebo v rámci odborného výcviku, ak konkrétny kurz priamo súvisí s obsahom učiva predmetu odborný výcvik.

Príloha 17 Učebný plán pre učebný odbor 6444 2 čašník, servírka

Škola (názov, adresa)				
Názov ŠkVP	STRAVOVACIE SLUŽBY			
Kód a názov ŠVP	64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby			
Kód a názov učebného odboru	6444 2 čašník, servírka			
Stupeň vzdelania	stredné odborné vzdelanie – ISCED 3C			
Dĺžka štúdia	3 roky			
Forma štúdia	denná			
iné	súkromná škola			
Vyučovací jazyk	slovenský jazyk			
Kategoríe a názvy vyučovacích predmetov	Počet týždenných vyučovacích hodín v ročníku			
	1.	2.	3.	Spolu
Všeobecnovzdelávacie predmety	9,5	8	6	23,5
slovenský jazyk a literatúra a)	1,5	1	1	3,5
anglický jazyk a)	3	3	3	9
nemecký jazyk a)	-	-	-	-
Náuka o spoločnosti	1	-	-	1
etická výchova/náboženská výchova a)	1	-	-	1
chémia	1	-	-	1
matematika a)	-	1	-	1
aplikovaná informatika a)	-	1	-	1
telesná výchova d)	2	2	2	6
Odborné predmety	19,5	21	24	64,5
ekonomika	1	1	-	2
Úvod do sveta práce	0,5	-	0,5	1
ekonomika prevádzky	-	1	1	2
spoločenská komunikácia	-	1	1	2
potraviny a výživa	-	1	1	2
technológia	1	1	1	3
stolovanie	2	1	1	4
zariadenie prevádzok	-	-	1	1
odborný výcvik a), f)	15	15	17,5	47,5
Voliteľné predmety e)	4	4	3	11
nemecký jazyk	2	2	2	6
Gastronomy English	1	-	-	1
špeciálna obsluha	-	-	1	1
cestovný ruch	1	-	-	1
aplikovaná chémia	-	1	-	1
základy podnikania	-	1	-	1
Spolu	33	33	33	99
Účelové kurzy				
Ochrana človeka a prírody i)				
Telovýchovno-výcvikový kurz j)				

Prehľad využitia týždňov

Činnosť	1. ročník	2. ročník	3. ročník
Vyučovanie podľa rozpisu	33	33	30
Záverečná skúška	-	-	1
Časová rezerva(účelové kurzy, opakovanie učiva, exkurzie, výchovno-vzdelávacie akcie ai.)	7	6	6
Účasť na odborných akciách	-	1	-

Spolu týždňov	40	40	37
----------------------	-----------	-----------	-----------

Príloha 18 Učebné zdroje

Učebné zdroje predstavujú pomôcky a prostriedky vo vyučovacom procese, ktoré sú nositeľom učiva a uplatňujú sa v určitých priestoroch (interiéry a exteriéry).

Rozšíreným **klasifikačným kritériom** je delenie na:

- auditívne (sluchové): napr. gramofón, magnetofón, gramofónová platňa a magnetofónová páska, CD disk, počítačový program,
- vizuálne (zrakové): napr. učebnica, zošit, návod, tabuľky, fotografia, výkres, projekt, nástenné obrazy, schémy, diagram, mapa, priesvitky, diapozitív, obraz,
- taktilné (hmatové): napr. modely, reálie,
- audiovizuálne (zvukovo-zrakové): napr. televízor, film, videozáznam,
- kombinované – multimédiá: napr. učebnica + reálie + diaprojektor,
- informačné technológie: napr. audiovizuálne + počítač.

Podľa účelu a spôsobu práce ich delíme na:

- zobrazovacie a premietacie plochy: tabule, panely, premietacie plátno,
- vizuálne: spätný projektor, diaprojektor, epiprojektor, adaptér, meniče, časové spínače, prehladačky, filmové projektory, prevíjačky, lepičky,
- auditívne: magnetofón, gramofón, rozhlasový prijímač, slúchadlové súpravy, mikrofón, reproduktor, zosilňovač,
- audiovizuálne: diafón, videotechnika, film,
- vyučovacia technika: jazykové laboratória, trenažéry,
- zariadenia na reprodukciu textov a obrazov: kopírovacie stroje,
- masovokomunikačné prostriedky: verejná alebo školská televízia, rozhlas,
- výpočtová technika: mikropočítače, počítačové siete,
- vedecko-informačná technika: mikrofíše,
- aparátúra priestorového obrazu: stereoprojektory, holografia.

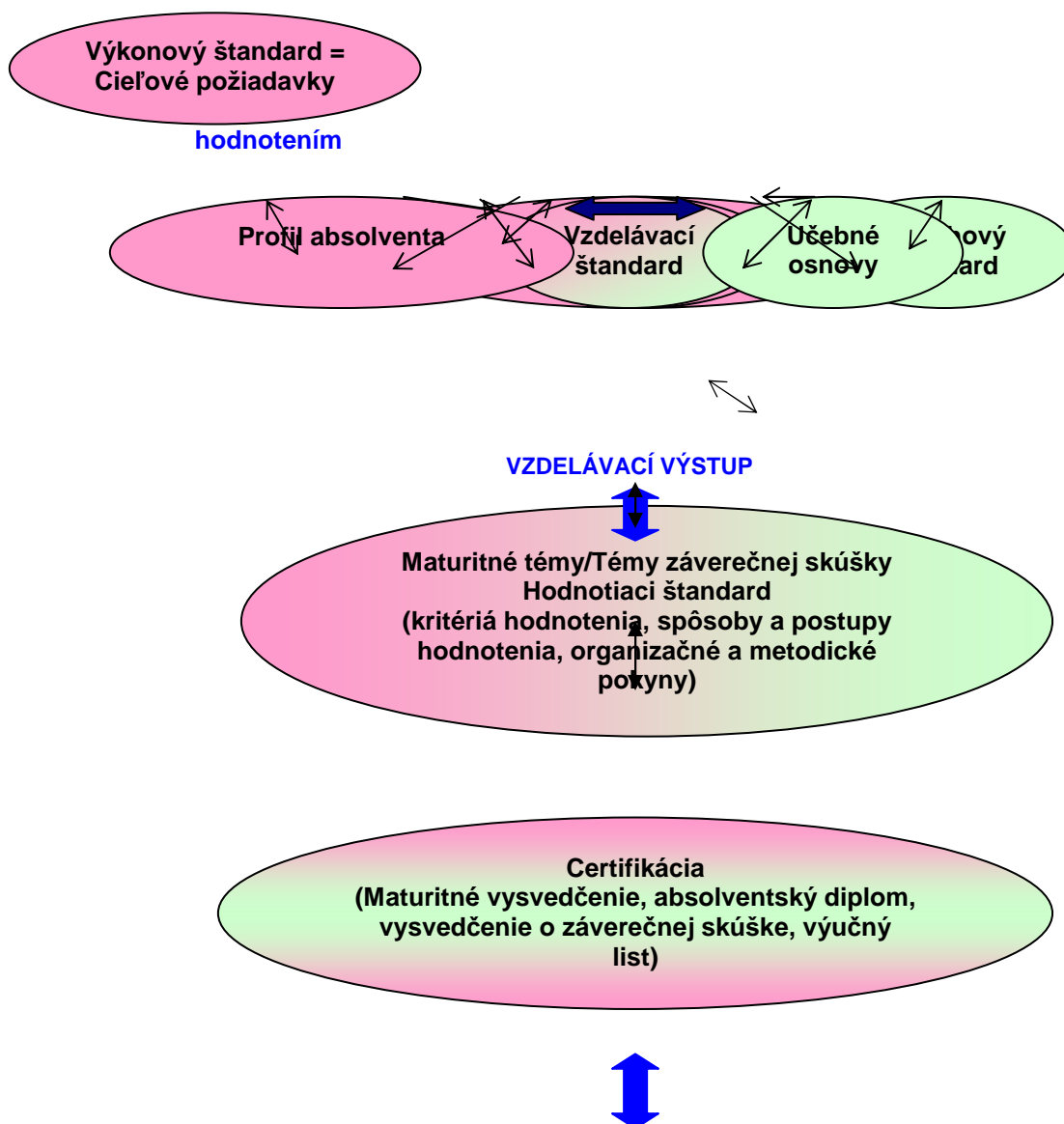
Používanie učebných zdrojov vo vyučovacom procese súvisí s didaktickou zásadou názornosti, vytvárania presnejších predstáv, pojmov. Predstavujú zdroj informácií a vytvárania zručností a návykov žiakov, cestu ich motivácie, upevňovania a kontroly nadobudnutých vedomostí, zručností a postojov. Majú funkciu motivačnú, spätnoväzobnú, informačnú, precvičovaciu, aplikačnú a kontrolnú. V ŠVP sa uvádzajú iba minimálne učebné zdroje. Podrobnejšia špecifikácia učebných zdrojov bude uvedená v ŠKVP.

Odborná literatúra

V tejto časti sa vypíšu všetky učebnice vrátane elektronických učebníc, ktoré žiak nevyhnutne potrebuje pre štúdium vo vzdelávacom programe, ale môže ich iniciatívne vyhľadať aj v knižnici alebo na internete. Odborná literatúra v ŠVP sa preniesie do ŠKVP a doplní. Vypíšu sa aj všetky ďalšie učebnice, knihy, príručky, učebné materiály, normy, predpisy, projekty, konštrukčné výkresy, atď., ktoré žiak môže využiť pri štúdiu. Zároveň sa uvedú aj skopírované učebné texty, ktoré pripravil učiteľ. V takom prípade sa uvedie zdroj, z ktorého sa kopírovalo, autor, vydavateľ a rok vydania. V prípade, ak škola odporúča vyhľadať zdroje v knižnici alebo na internete, je potrebné uvádzať aj miesto zdroja. Pri špecifikácii učebných zdrojov potom treba uviesť, že tieto zdroje sú podporné pri profesionálnom rozvoji žiaka a doplnkový učebný zdroj nájde napr. v školskej (mestskej) knižnici alebo priamo na pracovisku praktického vyučovania alebo zamestnávateľa. Môžu to byť rôzne odborné prospekty, časopisy, záverečné a diplomové práce, vedecké články, atď.

Didaktická technika a materiálne výučbové prostriedky

V rámci ŠKVP sa vypíšu všetky možné a dostupné techniky a prostriedky, nástroje, prístroje, náradie, stroje, výpočtová a kancelárska technika, ktoré sú potrebné pre štúdium v danom programe a pre daný učebný alebo študijný odbor.

Príloha 20 Príklady kritérií hodnotenia

Činnosti s prevahou duševnej alebo administratívnej práce

Orientácia v dokumentoch a podkladoch

Žiak:

- popísal tvar súčastí z technického výkresu,
- určil z technického výkresu počet súčastí základného typu (druhu),
- určil z technického výkresu rozmery (a iné hodnoty) zadanej časti,
- vymenoval komponenty technickej schémy,
- vysvetlil význam číselného označenia súčastí a materiálov z dokumentácie,
- našiel zadanú súčasť v technickej dokumentácii,
- určil z technologického postupu poradie jednotlivých operácií,
- určil z technologického postupu druhy (typy) zariadení a nástrojov,
- našiel zadaný materiál (polotovár, zložku, požiadavku) v normách,
- našiel v normách predpísané parametre (teplotu, tlak) pre zadanú technológiu,
- našiel zadanú informáciu v predpise,
- našiel zadanú informáciu v protokole,
- našiel cenu (výšku dane, termín zdaniteľného plnenia) zadanej položky,
- našiel kolónku pre zadanú položku v štandardizovanom formulári.

Voľba postupu práce

Žiak:

- zvolil vhodný typ zariadenia (napr. pre potreby výkonu, otáčok a pod.) pre zadaný proces,
- zvolil vhodný materiál a polotovár pre zhotovenie zadaného produktu,
- zvolil rozmery polotovaru pre zadaný výrobok,
- zvolil potrebné množstvo surovín pre výrobu zadaného množstva zadaného produktu,
- zvolil vhodný pomer jednotlivých surovín pre výrobu zadaného produktu,
- zvolil postupné dávky surovín pre zadaný technologický proces,
- zvolil vhodný nástroj potrebný pre zadaný druh opracovania,
- zvolil vhodné parametre (teplota, čas, otáčky a pod.) pre zadaný pracovný postup,
- zvolil vhodný sled jednotlivých operácií na zhotovenie zadaného produktu.

Posudzovanie, kontrola

Žiak:

- posúdil a zdôvodnil, či zadaný produkt plní správne stanovenú funkciu,
- posúdil, či zadaná surovina splňuje požiadavky nezávadnosti (napr. termín spotreby a iné),
- posúdil a zdôvodnil, či zadaný produkt plní správne danú funkciu,
- posúdil, či zadaný produkt má požadované vlastnosti,
- posúdil, či sa na základe vlastností (kvality) produktu majú zmeniť nastavené parametre stroja,
- zaradil zadaný materiál (výrobok, tovar) do adekvátnej akostnej triedy (použil iné triedenie),
- skontroloval, či dané pracovisko je správne pripravené pre zadaný proces,
- skontroloval, či dané pracovisko spĺňa hygienické normy,
- skontroloval, či daný výrobok spĺňa bezpečnostné požiadavky,
- posúdil správnosť uskladnenia daného tovaru,
- posúdil chuť zadaného pokrmu a uviedol jeho nedostatky,
- posúdil a zdôvodnil, či zadaný spôsob aranžovania vhodne propaguje daný tovar,
- posúdil vzhľad určeného výrobku (pokrmu odevu) a uviedol jeho nedostatky,
- skontroloval, či zadaný doklad má všetky potrebné náležitosti,
- posúdil a zdôvodnil, či určená surovina (materiál, pôda) vyhovuje pre zadané použitie.

Meranie, skúšanie, testovanie

Žiak:

- zvolil vhodný merací prostriedok (prístroj, aparatura) pre zadané meranie (skúšanie, testovanie),
- vykonal potrebné nastavenie (kalibrácia) meracieho prístroja pre zadané meranie (skúšanie, testovanie),
- vykonal funkčné zapojenie meracej techniky (vrátane napr. prepojenia s PC),
- umiestnil meraciu čidlo (sondu, senzor) na vhodné miesto,
- odčítal a zaznamenal z meracej stupnice správne namerané hodnoty,
- interpretoval výsledky merania.

Vyplňovanie, evidovanie, zaraďovanie, triedenie, vyhľadávanie

Žiak:

- zaradil do evidencie zadanú položku,
- vyhľadal v evidencii zadanú položku,
- zmenil zadané údaje v dokumentácii,
- vykonal triedenie evidencie podľa zadaného kritéria,
- našiel daný dokument v prevádzkovej dokumentácii,
- vyhľadal pre danú administratívnu úlohu všetky potrebné doklady,
- vypracoval protokol o ...,
- roztriedil listové a balíkové zásielky podľa štruktúry podniku,
- správne zaviedol zložku nového zamestnanca, (tovaru, služby, stroja).

Činnosť s ľuďmi

Poskytovanie poradenstva a informácií

Žiak:

- vyhľadal podľa zadaných údajov danú publikáciu v archíve,
- zaradil novú publikáciu na príslušné miesto v štruktúre archívu,
- správne vystavil na nové publikácie evidenčný list,
- zistil z evidencie čitateľov výpožičky určitého čitateľa,
- vyhľadal informačné zdroje, ktoré by mohli poskytovať odpoveď na konkrétne položenú otázku,
- prezentoval prednosti daného výrobku.

Vybavovanie, zaraďovanie, dojednanie

Žiak:

- objednal zadanú opravu určitého stroja/zariadenia/vybavenia,
- zariadil dopravu osoby/tovaru z miesta A do miesta B,
- vyplnil potrebnú dokumentáciu pre zrealizovanie platby banke,
- rozoslal informácie o výberovom konaní príslušným inštitúciám a osobám,
- vykonal rešerš cien pre určitú službu,
- zistil ponuku daného tovaru,
- vybavil objednávku na ubytovanie a stravovanie.

Predaj

Žiak:

- predviedol funkciu tovaru,
- vysvetlil prednosti tovaru,
- zodpovedal na otázky týkajúce sa funkcie, prevádzky a prípadných problémov pri používaní tovaru,
- určil spôsob predvádzania a vysvetľovania v závislosti na type zákazníka (muž, žena, mladý, starý a pod.),
- zabalil tovar.

Príjem peňazí, vyplácanie

Žiak:

- zvolil spôsob platby v pokladni,
- prijal a prepočítal hotovosť,
- overil platnosť meny,
- uložil hotovosť do pokladne,
- vykonal identifikáciu platobnej karty,
- predložil doklad o bezhotovostnej platbe na autorizáciu zákazníka pri dodržaní bezpečnostných pravidiel platby kartou,
- evidoval doklady o bezhotovostných platbách,
- uviedol pokladňu do prevádzky,
- účtoval cenu tovaru pomocou čítacieho zariadenia pokladne,
- skontroloval cenu tovaru,
- stornoval cenu tovaru v pokladni,
- vystavil príslušný doklad o platbe,
- riešil vzniknuté nedostatky pri bezhotovostných platbách,
- riešil vzniknuté nedostatky pri hotovostných platbách.

Opatrovanie, ošetrovanie

Žiak:

- zistil zo zdravotnej dokumentácie zdravotný stav konkrétneho pacienta,
- pripravil podľa zdravotnej dokumentácie pre konkrétneho pacienta jeho dennú dávku liekov,
- pripravil lôžko podľa nárokov, ktoré si vyžadoval pacientov zdravotný stav,
- manipuloval s pacientom v súlade s jeho zdravotným stavom,
- vykonal rannú hygienu nepohyblivého pacienta,
- pripravil odobrané vzorky na odoslanie do laboratória,
- správne zapísal výsledky laboratórnych testov do zdravotnej dokumentácie pacienta.

Prevažne ručné činnosti

Opravy

Žiak:

- demontoval príslušné zariadenie (konkretizoval, ktoré druhy súčastí je potrebné demontovať osobitne),
- rozhodol o potrebnom druhu náhradného dielca, ktorý sa musí vymeniť,
- vykonal výmenu potrebného dielu alebo súčiastky,
- vykonal mazanie, čistenie a od. Na správnych miestach podľa technickej dokumentácie,
- vykonal prípadné úpravy vymenených dielov podľa konkrétnej spotreby stroja,
- zostavil a zmontoval rozobrané zariadenie,
- vyskúšal funkčnosť po oprave.

Pestovanie plodín

Žiak:

- posúdil bezchybnosť daného osiva za účelom sejby,
- stanovil metódu sejby s ohľadom na plodinu,
- vybral príslušné nástroje (mechanizáciu) pre sejbu určitej plodiny,
- nastavil stroj na siatie určitej plodiny danou metódou,
- vybral vhodnú plodinu na pestovanie v určitej pôde, v daných klimatických a geografických podmienkach,
- zostavil plán hnojenia a postrekovania pre daný porast na určitom poli,
- zvolil mechanizmus na zber danej plodiny s ohľadom na technické možnosti podniku,
- zvolil vhodné skladovacie priestory pre danú plodinu,
- zvolil vhodný spôsob uskladnenia danej plodiny.

Chov zvierat

Žiak:

- stanovil kŕmnu dávku pre určité zvieratá podľa ich úžitkovosti, veku a zdravotného stavu,
- posúdil funkčnosť daného napájacieho zariadenia,
- urobil ošetrovanie práve narodeného zvieratá,
- vyčistil podstielku pre ustajnenie,
- stanovil plán pastvy pre konkrétne stádo zvierat na určitej sústave lúk,
- vykonal základné hygienické ošetrovanie konkrétneho zvieratá adekvátne pre jeho druh, vek a využitie,
- donútil zviera povelom urobiť konkrétne úkony.

Obsluha a nastavenie strojov, zariadení a technických procesov

Obsluhy technických strojov, zariadení a liniek

Žiak:

- vykonal bežné nastavenie stroja podľa technickej dokumentácie,
- nastavil parametre (otáčky, rýchlosť, teploty a pod.) v závislosti na údajoch technologického postupu, návodu, požadovaných vlastnostiach produktu a pod.,
- použil materiál, suroviny, prípravky, nástroje pre chod stroja,
- dodržal správne dávkovanie surovín a správny pomer surovín,
- správne spustil stroj a začal pracovnú operáciu,
- vykonal zadanú pracovnú operáciu v danej časovej norme,
- zhotovil výrobok (medziprodukt, produkt) s požadovanými vlastnosťami,
- popísal proces premeny materiálu na výsledný produkt podľa nastavených parametrov,
- popísal, podľa čoho sa pozná blížiacu sa haváriu stroja a zariadenia (prehriatie a pod.).

Obsluha pojazdných pracovných strojov

Žiak:

- skontroloval pripravenosť stroja pre prácu,
- nastavil stroje pre určitý pracovný výkon,
- nastavil stroje pre prácu s daným materiálom,
- zapojil stroj zadaným spôsobom za traktor,
- uviedol stroj do prepravnej polohy,
- uviedol stroj do pracovnej polohy,
- rozpoznal príznaky poruchy pracovného stroja.

Príloha 21 Štruktúra učebných osnov vyučovacieho predmetu Spoločenská komunikácia

Učebné osnovy

(Odporúčanie č. 1)

Názov predmetu	SPOLOČENSKÁ KOMUNIKÁCIA
Časový rozsah výučby	1 hodina týždenne, spolu 33 vyučovacích hodín
Ročník	prvý
Škola (názov, adresa)	
Názov ŠkVP	STRAVOVACIE SLUŽBY
Kód a názov ŠVP	64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby
Kód a názov učebného odboru	6444 2 čašník, servírka
Stupeň vzdelania	stredné odborné vzdelanie – ISCED 3C
Dĺžka štúdia	3 roky
Forma štúdia	denná
Vyučovací jazyk	slovenský jazyk
iné	štátna škola

Charakteristika predmetu

Stručne popíšte, z ktorých hlavných častí sa skladá učivo vyučovacieho predmetu, prečo ste ho do výučby zaradili, ako učivo časovo nadväzuje na UP, z ktorých profilových tematických častí sa skladá, aké vzájomné vzťahy a súvislosti existujú medzi vyučovacím predmetom a ďalšími vyučovacími predmetmi alebo tematickými celkami (alebo témami) vyučovacích predmetov – medzi predmetové vzťahy, ich ideové, etické a estetické pôsobenie na osobnosť žiaka, aké formy organizácie vyučovania budú v predmete uprednostňované a s akou časovou dotáciou, za akých podmienok a kde sa výučba predmetu realizuje napr. v teréne, či sa trieda delí na skupiny alebo dochádza k spojeniu niekoľkých tried (aj z rôznych ročníkov) napr. v účelových kurzoch, seminároch, besedách a pod. V prípade integrovaných predmetov uvádzame, z ktorých odborov štúdiá (vzdelávacích oblastí ŠVP) alebo ich častí je daný predmet vytvorený.

Ciele vyučovacieho predmetu

- všeobecný cieľ vzdelávania v rámci predmetu (vyučovacie zámery),
- Môžeme použiť nasledujúci príklad:

Vzdelávanie smeruje k tomu, aby žiaci dokázali:

- výkony, ktoré priamo súvisia s obsahom vyučovacieho predmetu. Nezabudnite používať aktívne slovesá v neurčitku. Dodržujte primeranú náročnosť učiva a neformulujte veľmi veľa špecifických cieľov, aby žiak bol schopný učivo zvládnuť,
-
-

Prehľad výchovných a vzdelávacích stratégií (ďalej len „VVS“):Názov kľúčovej kompetencie 1

Výučba smeruje k tomu, aby žiaci mohli (používame aktívne sloveso v neurčitku):

🚦 (prehľad VVS)

🚦

Názov kľúčovej kompetencie 2

Výučba smeruje k tomu, aby žiaci mohli (používame aktívne sloveso v neurčitku):

🚦 (prehľad VVS)

🚦

Stratégia vyučovania

Pri vyučovaní sa budú využívať nasledovné metódy a formy vyučovania

Názov tematického celku	Stratégia vyučovania		
	Metódy	Postupy	Formy práce

Učebné zdroje

Na podporu a aktiváciu vyučovania a učenia žiakov sa využijú nasledovné učebné zdroje:

Názov tematického celku	Odborná literatúra	Didaktická technika	Materiálne výučbové prostriedky	Ďalšie zdroje (internet, knižnica, ...)

ROZPIS UČIVA PREDMETU: <u>Spoločenská komunikácia</u>			Ročník: prvý 1 hodina týždenne, spolu 33 vyučovacích hodín		
Názov tematického celku vrátane tém	Medzipredmetové vzťahy	Očakávané vzdelávacie výstupy (VV)	Kritériá hodnotenia (KH VV)	Metódy hodnotenia	Prostriedky hodnotenia
Základné zásady a pravidiel spoločenského styku <u>Počet hodín:</u> 8 hodín Kultúrnosť správania. Správanie na verejnosti. Hygiena, spoločenská hygiena. Formy oficiálneho a formálneho styku – koktail, recepcia, banket, iné. 	Názov predmetu Názov tematického celku Názov témy Ročník Názov predmetu Názov tematického celku Názov témy Ročník Názov predmetu Názov tematického celku Názov témy Ročník	Žiak má: Prezentať morálne a spoločenské normy správania a dodržiavať ich. VV2 VV3 	KH VV1 <u>Žiak:</u> Vysvetlil bežné normy. spoločenského správania Popísal základné normy morálneho prístupu v spoločnosti. KH KH VV2 <u>Žiak:</u> KH KH KH KH VV3 <u>Žiak:</u> KH KH KH 	Ústne skúšanie Písomné skúšanie	Ústna odpoveď Didaktický test cieľových otázok
				Písomné skúšanie	Test Esej
				
Názov tematického celku Počet hodín Názov témy Názov témy Názov témy 	Názov predmetu Názov tematického celku Názov témy Ročník Názov predmetu	Žiak má: VV11 VV22 VV33 	KH VV11 <u>Žiak:</u> KH KH KH 	Ústne skúšanie	Ústna odpoveď Prezentácia referátu

	 Názov tematického celku Názov témy Ročník Názov predmetu Názov tematického celku Názov témy Ročník	 	 KH VV22 <u>Žiak:</u> KH KH KH KH VV33 <u>Žiak:</u> KH KH KH 		
Názov tematického celku Počet hodín Názov témy Názov témy Názov témy 	Názov predmetu Názov tematického celku Názov témy Ročník Názov predmetu Názov tematického celku Názov témy Ročník Názov predmetu Názov tematického celku Názov témy Ročník	Žiak má: VVn1 VVn2 VVn3 	KH VVn1 <u>Žiak:</u> KH KH KH KH VVn2 <u>Žiak:</u> KH KH KH 	Ústne	Odpoveď Prezentácia

Príloha 22 Štruktúra učebných osnov vyučovacieho predmetu Mechanika

UČEBNÉ OSNOVY VYUČOVACIEHO PREDMETU

MECHANIKA

(Odporúčanie 2)

Škola (názov, adresa)	
Názov ŠkVP	
Kód a názov ŠVP	26 Elektrotechnika
Kód a názov študijného odboru	2381 6 00
Stupeň vzdelania	úplné stredné odborné vzdelanie – ISCED 3A
Dĺžka štúdia	4 roky
Forma štúdia	denná
Ročník	prvý

Týždenný počet vyučovacích hodín: 2 hodiny, celkove za školský rok 66 vyučovacích hodín.

Vyučujúci:

Vedúci PK:

Dátum schválenia učebnej osnovy riaditeľstvom školy:

Charakteristika predmetu

Učivo predmetu mechanika poskytuje žiakom vedomosti umožňujúce aplikovať základné zákony statiky, pružnosti a pevnosti pri riešení úloh tak v odborných predmetoch ako aj v praxi. Predmet rozvíja technické a logické myslenie žiakov a dáva teoretický základ pre správne posudzovanie a riešenie technických problémov. Mechanika nadväzuje na predmet matematika a fyzika. Usporiadanie tematických celkov má umožniť dostatočný predstih pred aplikáciou v predmete strojárka konštrukcia.

Vyučujúci využíva všetky vhodné učebné pomôcky pre zlepšenie názornosti výkladu. Tam, kde je potrebné riadiť sa platnými normami STN, rešpektuje ich a zoznamuje s nimi žiakov.

Časová dotácia pre jednotlivé tematické celky obsahuje i čas potrebný na cvičenia. Ak predmetová komisia navrhne posilnenie časovej dotácie z rozširujúcich hodín, zároveň navrhne rozšírenie cieľových vedomostí a zručností. Z celkovej časovej dotácie navrhne predmetová komisia časovú dotáciu a obsahovú náplň cvičení. Na delenie triedy počas cvičenia sa vzťahujú platné predpisy MŠ SR.

Všeobecné ciele vyučovania predmetu (vyučovacie zámery):

Po absolvovaní vyučovania predmetu mechanika by žiaci mali poznať, chápať, kriticky hodnotiť základné pojmy, vzťahy, poučky, zákony i teórie zo statiky a z pružnosti a pevnosti (tematický celok namáhanie ťahom a tlakom) a mali by vedieť ich aj aplikovať v rozsahu limitovanom ich vedomosťami a zručnosťami z matematiky, fyziky a vyučovacích predmetov technického zamerania.

Kľúčové prvky učiva (Tučne vytlačené kľúčové prvky učiva predstavujú obsahový štandard:

Obsah a členenie mechaniky

Statika: Sila, väzba, väzbová sila. Rovinná sústava síl so spoločným pôsobiskom. Grafické a **výpočtové riešenie výslednice a rovnováhy sústavy síl. Podmienky rovnováhy síl.** Rovinná sústava síl neprechádzajúca jedným bodom. Grafické riešenie výslednice a rovnováhy sústavy síl. **Moment sily, moment silovej dvojice, moment sústavy síl, momentová veta, rovnováha momentov. Výpočtové riešenie výslednice a rovnováhy sústavy síl. Podmienky statickej rovnováhy sústavy síl, väzbové sily nosníkov.** Ťažisko: **Ťažisko jednoduchých a zložených čiar. Ťažisko jednoduchých a zložených rovinných útvarov.** Ťažisko telies

Pasívne odpory: **Šmykové trenie. Valivý odpor. Vlákňové trenie.** Statika jednoduchých mechanizmov s pasívnymi odpormi. Jednoduché mechanizmy so šmykovým trením. Mechanizmy s valivými odpormi, pohyb vozidiel. Jednoduché mechanizmy s vlákňovým trením.

Pružnosť a pevnosť: Úlohy predmetu pružnosť a pevnosť, prvky nosných konštrukcií, deformácie strojových súčiastok, **vonkajšie a vnútorné sily. Základné druhy namáhania. Druhy napätí, deformácie.**

Namáhanie ťahom a tlakom: **Ťahová a tlaková skúška ocele, medze, dovolené napätie, miera bezpečnosti.**
Deformácia. **Hookov zákon. Návrh a kontrola súčiastok namáhaných na ťah a tlak.** Napätie vzniknuté zmenou teploty Tlak v stykových plochách. Tenkostenné nádoby s vnútorným pretlakom.

Konkrétne (špecifické) ciele vyučovania predmetu:

V priebehu vyučovania predmetu mechanika by si žiaci mali osvojiť tieto vedomosti a zručnosti. Tučne vytlačené špecifické ciele predstavujú **minimálny výkonový štandard**:

- Vysvetliť čím sa zaoberá mechanika (predmet skúmania mechaniky).
- Uviest' členenie mechaniky na jednotlivé časti; charakterizovať predmet skúmania každej časti mechaniky.
- **Vysvetliť pojmy hmota, hmotnosť, tiaž, hmotný bod, mechanický pohyb, teleso, dokonale tuhé teleso, rovnováha telesa (hmotného bodu), pokoj.**
- **Vysvetliť 1, 2, 3 Newtonov zákon**, ako aj Newtonov zákon všeobecnej gravitácie.
- Vysvetliť pojem vektor.
- **Definovať pojem sila, zobrazit' silu graficky, poznať základnú jednotku i odvodené jednotky sily a vedieť ich prepočítať.**
- Vypočítať tiaž telesa, ak je daná jeho hmotnosť a opačne.
- **Nahradiť pôsobenie telesa na teleso silou (orientovanou úsečkou).**
- **Vysvetliť pojmy nositeľka sily, akcia, reakcia, väzba, väzbová sila, zaťažujúca sila, výslednica síl, zložky sily.**
- **Poznať základné druhy väzieb: prút, lano, kĺb, posuvné lôžko, votknutie, ako aj ich schematické značky.**
- **Určiť, či teleso je v rovnováhe alebo nie je.**
- **Graficky zobrazit' osovú silu v lane aj v prúte.**
- **Graficky zobrazit' väzbové sily v kĺbe a v posuvnom lôžku.**
- Uvoľniť názorne zobrazené telesá (predstavujúce základné geometrické útvary) viazané na hladkú vodorovnú podložku (vodorovnú i naklonenú), prút, lano.
- Vysvetliť pojmy: sústava síl na spoločnej nositeľke, výslednica síl, zložky sily, sústava síl, ktorých nositeľky sa pretínajú v jednom bode.
- Rozpoznať, že na teleso pôsobí sústava síl na spoločnej nositeľke.
- **Vysvetliť princíp posúvania sily po nositeľke.**
- **Vysvetliť a aplikovať podmienku rovnováhy dvoch síl.**
- Riešiť úlohy na výpočet výslednice sústavy síl na spoločnej nositeľke. Typová úloha : 1.3. TUREK, I., SKALA, O., HALUŠKA, J. *Mechanika : Sbírka úloh.* Praha : SNTL, 1982. s. 7.
- **Vysvetliť a aplikovať podmienku rovnováhy troch síl.**
- Rozpoznať, že na teleso pôsobí sústava síl prechádzajúcich jedným bodom (ktorých nositeľky sa pretínajú v jednom bode).
- **Graficky určiť výslednicu n síl, ktorých nositeľky sa pretínajú v jednom bode (pomocou silového mnohoúhelníka).**
- Graficky riešiť rovnováhu n síl, ktorých nositeľky sa pretínajú v jednom bode (pomocou silového mnohoúhelníka).
- **Graficky rozložit' silu na dve zložky.**
- Rozpoznať, či v danej úlohe je potrebné riešiť rovnováhu síl, výslednicu síl alebo rozklad sily na zložky.
- **Spamäti poznať a vedieť aplikovať vzťah pre výpočet výslednice síl na spoločnej nositeľke $F_R = \Sigma F_{i,}$ ako aj pre rovnováhu síl na spoločnej nositeľke $F_R = \Sigma F_{i,} = 0$.**
- Vypočítať uhol, ktorý zvierá nositeľka výslednice síl s niektorou so súradnicových osí pomocou niektorej z funkcií sin, cos, tan.
- **Spamäti poznať a vedieť aplikovať vzťah pre výpočet výslednice síl prechádzajúcich jedným bodom $F_{Rx} = \Sigma F_{ix}; F_{Ry} = \Sigma F_{iy}; F_R = \sqrt{F_{Rx}^2 + F_{Ry}^2}$.**
- **Spamäti poznať a vedieť aplikovať vzťah pre riešenie rovnováhy síl prechádzajúcich jedným bodom $F_{Rx} = \Sigma F_{ix} = 0; F_{Ry} = \Sigma F_{iy} = 0$.**
- Osvojiť si ako návyk tento všeobecný algoritmus riešenia úloh zo statiky:
 1. Vypísať osobitne všetky dané veličiny a ich jednotky. Všetky jednotky prepočítať na hlavné jednotky SI sústavy.
 2. Analýzou textu úlohy zistiť, ktoré teleso (hmotný bod) treba vyšetrovať a toto uvoľniť, t. j. schematicky ho zakresliť do osobitného obrázku, ostatné telesá nahradiť ich účinkami, t. j. silami (rozlíšiť pritom farebne zaťažujúce a väzbové sily), orientáciu neznámych síl si zvoliť.
 3. Určiť typológiu, t. j. stanoviť typ silovej sústavy, ktorou je vyšetrované teleso (hmotný bod) zaťažené a určiť, či je potrebné riešiť rovnováhu síl pôsobiacich na teleso (hmotný bod) alebo ich výsledný účinok.
 4. Zvoliť si pravouhlý súradnicový systém x, y, najvýhodnejšie tak, aby na osiach ležali neznáme sily a aby boli známe uhly nositeľiek ostatných síl so súradnicovými osami.
 5. Rozložiť všetky šikmé sily na zložky totožné alebo rovnobežné so súradnicovými osami (graficky na uvoľnenom obrázku).
 6. Vypočítať veľkosť zložiek síl.

7. Kvôli prehľadnosti schematicky zakresliť do osobitného obrázku vyšetované teleso (hmotný bod), súradnicový systém x, y a sily (zložky síl), ktorých nositeľky sú totožné alebo rovnobežné so súradnicovými osami. Zakotovať vzdialenosti medzi silami.
 8. Napísať všeobecné rovnice riešenia platné pre príslušnú typológiu úlohy (pozri krok 3), napr. $\Sigma F_{ix} = 0$; $F_{Ry} = 0$, ak sa rieši rovnováha síl, ktorých nositeľky sa pretínajú v jednom bode.
 9. Aplikovať všeobecné rovnice riešenia pre riešenú úlohu.
 10. Riešením rovníc vyjadriť neznáme veličiny a vyčísliť ich veľkosť.
 11. Vykonať kontrolu správnosti riešenia úlohy.
 12. Do osobitného obrázku schematicky zakresliť vyriešené silové pomery a úlohu zhodnotiť.
- Riešiť úlohy na výpočet výslednice i rovnováhu síl, ktorých nositeľky sa pretínajú v jednom bode. Typové úlohy: 1.5.; 1.11. TUREK, I., SKALA, O., HALUŠKA, J. *Mechanika : Sbírka úloh*. Praha : SNTL, 1982. s. 7, 8.
 - **Definovať pojem moment sily k bodu, rameno sily**, kladný a záporný zmysel otáčavého účinku, výsledný moment, stred momentov – stred otáčania.
 - Odvodiť jednotky momentu sily.
 - **Vypočítat veľkosť momentu sily k bodu.**
 - Takýmto spôsobom písať ďalšie špecifické ciele.

Dôkaz dosiahnutia výkonového štandardu žiakmi:

Riešenie priebežných a výstupných didaktických testov. Úlohy didaktického testu (DT), ktoré sú zamerané na minimálny výkonový štandard, musí každý žiak vyriešiť s úspešnosťou 100%. Napr. výstupný didaktický test bude obsahovať 40 úloh, binárne skórovaných. 25 úloh bude zameraných na minimálny výkonový štandard. Dôkaz dosiahnutia minimálneho výkonového štandardu bude skóre 25 bodov.

Tu by sme odporúčali zaradiť priebežné didaktické testy a výstupný didaktický test (Na vyučovaní by som použil ekvivalentné didaktické testy). Treba sa ale naučiť tvoriť didaktické testy. Napr. priebežný DT zo statiky môže mať čas riešenia 20 minút a môže obsahovať 15 úloh i viacej, výstupný DT v dĺžke trvania 80 min aj 50 úloh.

Časovo - tematický plán vyučovania predmetu mechanika

Mesiac	P. č. vyuč. hodiny	Téma učiva	Organizačné Formy	Metódy Výučby	Učebné prostriedky Didaktická technika
9.	1.	Obsah a členenie mechaniky	Frontálna práca žiakov	Reproduktívna - rozhovor. Informačnoreceptívna - výklad	Spätný projektor, Učebnice mechaniky
9.	2. 3.	Sila, väzba, väzbová sila	Frontálna, Individuálna práca žiakov	Reproduktívna - rozhovor Heuristická - rozhovor, riešenie úloh	Spätný projektor, dataprojektor
	atď.				

Odporúčaná študijná literatúra

Kľúčové kompetencie žiakov, ktoré učivo mechaniky a vyučovacie prostriedky v mechanike v 1. ročníku umožňujú rozvíjať:

.....

Príloha 23 Modul Servírovanie jedál

NÁZOV VZDELÁVACEJ INŠTITÚCIE

Školský rok:

Platnosť od:

Názov modulu: **Servírovanie jedál**

Počet hodín: 40

Cieľ: Modul sa zameriava na rozšírenie vedomostí a zručností žiaka, ktorý si musí osvojiť očakávania a potreby zákazníka, zoznámiť sa s praktickými úlohami pri podávaní pokrmov. Modul je určený pre záujemcov, ktorí sa môžu uplatniť v oblasti spoločného stravovania a pohostinstva.

Odporúčaná vstupná úroveň: Bez formálnych požiadaviek na vstupné vedomosti a zručnosti

Vzdelávacie výstupy:

Žiak má:

1. vedieť spájať odlišné charakteristiky rôznych gastronomických zariadení, v ktorých sa podáva jedlo, štýl služieb a úroveň požiadaviek a potrieb zákazníka
2. vysvetliť jedálny lístok vo vzťahu k požadovaným službám
3. pripraviť miesto služby podľa stanoveného štandardu
4. obslúžiť zákazníka pri použití správneho spôsobu a jedálenského servisu
5. upratať miesto po prevedení výkonu
6. preukázať vysoký štandard osobného vystupovania a pravidiel hygieny

Obsah vzdelávania: Musí byť v súlade so vzdelávacími výstupmi

Metódy a prístupy k výučbe:

Väčšia časť modulu by mala prebiehať ako praktická situácia na pracovisku (napr. reštaurácia). Transfer vedomostí a zručností by sa mal zabezpečiť formou výkladu, ukážky, praktickej práce a simulácie. Informácie by sa mali získavať aj formou skupinových diskusií a pri riešení rozličných pridelených úloh. Využívanie videorekordérov môže byť prínosom pri simuláciách a praktickej práci so zákazníkmi. Modul by mal byť založený na pracovných stretnutiach (minimálne 3 hodiny) tak, aby sa vytvoril čas pre servírovanie jedál a upratovanie. Študent by mal byť priebežne informovaný o svojich výsledkoch, pokrokoch a o prípadoch, v ktorých by malo dôjsť k upevneniu učiva vzhľadom na nedostatočné vedomosti a zručnosti.

Postupy hodnotenia:

Na dosiahnutie požadovaného výsledku v rámci modulu je potrebné a zároveň postačujúce splniť všetky kritériá hodnotenia pre každý vzdelávací výstup.

Používame nasledovné skratky:

VV – vzdelávací výstup

KH – kritériá hodnotenia

NH – nástroje hodnotenia

VV 1 **Charakterizujte odlišné charakteristiky rôznych gastronomických zariadení, v ktorých sa podáva jedlo, štýl služieb a úroveň požiadaviek a potrieb zákazníka**

KH Žiak:

- a) identifikoval hlavné charakteristiky základných typov gastronomických zariadení, v ktorých sa podávajú jedlá,

- b) uviedol možnosti a odlišnosti štýlu služieb v závislosti na typu gastronomických zariadení,
- c) popísal štandardné požiadavky zákazníka podľa typu zariadenia a štýlu služby.

NH

Otvorené otázky – písomný didaktický test

Pre každé KH bude vytvorený jeden test otvorených otázok. Každá položka didaktického testu bude obsahovať 6 otázok. Stačí aby žiak zodpovedal na 4 otázky.

Žiak splní požiadavky ak pri každom bode testu si vyberie správnu odpoveď. Pokiaľ žiak nesplní požiadavky, učiteľ môže jeho vedomosti overiť ústnym skúšaním.

VV 2

Vysvetlite obsah jedálneho lístka vzhľadom na požiadavky servírovania

KH

Žiak:

1. popísal jednotlivé položky jedálneho lístka, aby sa ubezpečil, že im zákazník porozumie,
2. určil adekvátne požiadavky pre správne vykonanie služby,
3. určil nevyhnutné doplnky pre rôzne služby.

NH

Otvorené otázky – písomný didaktický test

Pre každé KH bude vytvorený jeden test otvorených otázok. Každá položka testu bude obsahovať 6 otázok. Stačí aby žiak zodpovedal na 4 otázky.

Žiak splní požiadavky ak pri každom bode testu si vyberie správnu odpoveď. Pokiaľ žiak nesplní požiadavky, učiteľ môže jeho vedomosti overiť ústnym skúšaním.

VV 3

Pripravte miesto služby podľa danej štandardnej úrovne

KH

Žiak:

1. pripravil jedálenský priestor podľa daného štandardu,
2. pripravil stoly podľa určeného štandardu.

NH

Praktické cvičenie

Pre každé KH budú vytvorené 4 problémové situácie a 8 otázok pre ústnu odpoveď. Stačí aby študent zodpovedal na 4 otázky.

Žiak splní požiadavky ak pri 4 problémových situáciách splní 3 na 100%. Z 8 otázok musí odpovedať na 7 otázok správne. Pokiaľ žiak nesplní požiadavky, učiteľ môže jeho vedomosti a zručnosti overiť ešte raz v dobe, ktorú určí žiak.

VV 4

Servírujte zákazníkom požadované jedlá spôsobom, ktorý vytvára a zanecháva v zákazníkovi dobrý dojem

KH

Žiak:

1. prijímal presné objednávky a používa vhodný kontrolný systém záznamu,
2. servíroval zákazníkom objednané jedlá a pokrmy príjemným a zdvorilým spôsobom,
3. udržiaval čistotu stolov podľa profesionálneho štandardu,
4. udržiaval čistotu a vzhľad stolov a pracovných plôch v priebehu služby podľa daného štandardu,
5. vykonával služby podľa individuálnych a skupinových požiadaviek..

NH

Otvorené otázky – písomný test

Pre každé KH bude vytvorený jeden test otvorených otázok. Každá položka testu bude obsahovať 6 otázok. Stačí aby žiak zodpovedal na 4 otázky.

Praktické cvičenie

V priebehu jedného dňa na pracovisku praktického vyučovania žiak vykoná VV podľa KH.

Žiak splní požiadavky ak pri každom bode testu si vyberie správnu odpoveď. Pokiaľ študent nesplní požiadavky, učiteľ môže jeho vedomosti overiť ústnym skúšaním. Ak v praktickom cvičení nesplní všetkých 5 KH, musí cvičenie opakovať. Termín opakovania určí učiteľ.

VV 5	Upravte pracovný priestor po splnení úlohy
KH	<p><u>Žiak:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. vyčistil miestnosť a pracovný priestor podľa daného postupu, 2. pripravil miestnosť a pracovný priestor podľa daného postupu pre ďalšie plnenie služby.
NH	<p>Otvorené otázky – písomný test</p> <p>Pre každé VK bude vytvorený jeden test otvorených otázok. Každá položka testu bude obsahovať 6 otázok. Stačí aby žiak zodpovedal na 4 otázky.</p> <p>Žiak splní požiadavky ak pri každom bode testu si vyberie správnu odpoveď. Pokiaľ žiak nespĺní požiadavky, učiteľ môže jeho vedomosti overiť ústnym skúšaním.</p>
VV 6	Preukážete vysoký štandard osobného vystupovania a dodržiavania hygieny pri práci
KH	<p><u>Žiak:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. nosil správnu a bezchybnú uniformu zodpovedajúcu štandardu gastronomického zariadenia, 2. udržiaval prijateľný štandard čistoty a vzhľadu, 3. dodržiaval zodpovedajúci štandard hygieny vo vzťahu k pracovnej praxi.
NH	<p>Otvorené otázky – písomný test</p> <p>Pre každé VK bude vytvorený jeden test otvorených otázok. Každá položka testu bude obsahovať 6 otázok. Stačí aby žiak zodpovedal na 4 otázky.</p> <p>Žiak splní požiadavky ak pri každom bode testu si vyberie správnu odpoveď. Pokiaľ žiak nespĺní požiadavky, učiteľ môže jeho vedomosti overiť ústnym skúšaním.</p> <p>Od žiaka sa bude vyžadovať, aby pri dvoch príležitostiach od začiatku až do konca 2x prestrel a servíroval jedlá najmenej dvoch chodov.</p> <p><u>Žiak splní požiadavky, pokiaľ splní všetky kritériá. Záznamy o dosiahnutých kritériách bude učiteľ alebo majster odborného výcviku zapisovať do kontrolného záznamu, ktorý sa vytvorí na základe kritérií všetkých vzdelávacích výstupov.</u></p>

Použitá a odporúčaná literatúra

- [1] ALBERT, A. *Manažérstvo kvality v škole*. Dunajská Streda: Lilium Aurum, 2001. ISBN 80-8062-098-9.
- [2] BELZ, H., SIEGRIST, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: Východiska, metody, cvičení a hry*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-479-6.
- [3] *České vzdělání a Evropa*. Praha: MŠČR, 1998.
- [4] GOLEMAN, D. *Emoční inteligence*. Praha: Columbus, 1997. ISBN 80-85928-48-5.
- [5] GOODY, J. 1999. Education and Competencies [online]. Cambridge : St John's College. [cit. 2002-08-12]. Dostupné na internete: <http://www.statistik.admin.ch/stat_ch/ber15/deseeco/goody_report.pdf>.
- [6] HRMO, R., TUREK, I. *Klíčové kompetencie*. Bratislava: STU, 2003. ISBN 80-227-1881-5.
- [7] *Key Competencies* [online]. 1999. [cit. 2002-08-07]. Dostupné na internete: <http://www.cpe.gouv.qc.ca/orienta/anglais.htm>.
- [8] *Key skills* [online]. 2000. [cit. 2002-08-20]. Dostupné na internete: <http://www.keyskillsnet.org.uk/world.htm>.
- [9] *Key skills* [online]. 2000. [cit. 2002-08-20]. Dostupné na internete: <http://www.keyskillsnet.org.uk/whatare.htm>.
- [10] LEVY, F., MURNANE, R. J. Are There Key Competencies Critical to Economical Success: An Economical Perspective. In *DeSeCo Expert Report*. Neuchatel: SF SO, 1999.
- [11] MŠ SR. 2002. MILÉNIUM: Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 až 20 rokov. Bratislava: IRIS, 2002. ISBN 80-89018-36-X.
- [12] Národný program rozvoje vzdelávania v Českej republike. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2001.
- [13] RYCHEN, D. S., SALGANIK, L. H. Definition and Selection of Key Competencies. In *A Contribution of the OECD Program Definitions and Selection of Competencies: Theoretical and Conceptual Foundations* [online]. [cit. 2002-08-12]. Dostupné na internete: http://www.statistik.admin.ch/stat_ch/ber/5/deseeco/rychen-hersch.pdf.
- [14] Schoonover Associates: Competency Q&A. [online]. 2001. [cit. 2002-08-04]. Dostupné na internete: http://www.schoonover.com/resource_Center/Q-A.htm.
- [15] TUREK, I. *Zvyšovanie efektívnosti vyučovania. 2. doplnené vydanie*. Bratislava: Metodické centrum, 1988. ISBN 80-88796-89-X.
- [16] TUREK, I. *Klíčové kompetencie: Úvod do problematiky*. Banská Bystrica: MPC, 2002.
- [17] TUREK, I. *Tvorivé riešenie problémov. 4. vyd.* Banská Bystrica: MC, 2001. ISBN 80-8041-390-0.
- [18] TUREK, I. Klíčové kompetencie žiakov. In *Pedagogické rozhľady*, 2002, roč. 11, č. 2. s. 3 –7.
- [19] *Vzdelávanie pre zajtrajšok*: Konferencia OECD, Rotterdam, Holandsko. Bratislava: Štátna školská inšpekcia, 2001.
- [20] *What Work Requires of Schools: a SCANS Report for America 2000*. Washington, DC: Department of Labour, 1991.
- [21] *Ďalšie vzdelávanie učiteľov v krajinách Európskej únie a krajín EFTA/EEA*. Brussels: EURODYCE. 1996.
- [22] *Schools and Quality: An International Report*. Paris: OECD. 1989.
- [23] *Vzdelávanie pedagogických pracovníkov v 21. storočí: príspevky z celoštátnej konferencie*. Budmerice. 03. - 04. 04. 2000. Bratislava: MC. 2000.
- [24] *Achieving the Lisbon goal: the contribution of VET: Final report of the European Commission 1-11-04* [online]. 2004. [cit. 2005-08-18]. Dostupné na internete: http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/studies/maastrichtex_en.pdf.
- [25] ANDERSON, L. A., KRATWOHL, D. R. (Eds). 2001. *A Taxonomy for Learning, Teaching and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. New York : Longman. ISBN 0-321-08405-5.
- [26] BELZ, H.; SIEGRIST, M. 2001. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: Východiska, metody, cvičení a hry*. Praha : Portál. ISBN 80-7178-479-6.
- [27] BLOOM, B. et al. 1956. *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. Handbook I: Cognitive Domain*. New York : Longman Green.
- [28] KALHOUS, Z.; OBST, O. a kol. 2002. *Školní didaktika*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-253X.
- Key Competencies* [online]. 1999. [cit. 2002-08-07]. Dostupné na Internetu:

- <http://www.cpe.gouv.qc.ca/orienta/anglais.htm>.
- [29] *Key skills* [online]. 2000. [cit. 2002-08-20]. Dostupné na Internete: <http://www.keyskillsnet.org.uk/world.htm>.
- [30] *Key skills* [online]. 2000. [cit. 2002-08-20]. Dostupné na Internete: <http://Chyba! Neplatné hypertextové prepojenie..>
- [31] KRATWOHL, D. B., BLOOM, B. S., MASIA, B. 1969. *Taxonomy of Educational Objectives : Affective Domain*. New York : McKay.
- [32] MAGER, 1975. *Preparing Instructional Objectives*. Belmont: Fearon Publ.
- [33] NIEMIERKO, B. 1979. Taxonómia celów wychowania. In *Kwartalnik pedagogiczny* roč. 24, č. 2. s. 117-132.
- [34] *OECD Project DeSeCo – Summary of the final report* [online]. 2003. Dostupné na internete: http://www.statistik.admin.ch/stat_ch/ber15/deseco/deseco_finalreport_summary.pdf.
- [35] ROSA, V., TUREK, I., ZELINA, M. 2000. *Návrh koncepcie rozvoja výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike : Projekt Milénium*. Nitra : Slovdidac.
- [36] *The Key Competencies in a Knowledge-based Economy: A First Step Towards Selection, Definition and Description* [online]. 2003. [cit. 2004-02-12]. Dostupné na internete: http://www.cede.it/ri2003/moe/sito/docCD/Altri%document%20Commisione%Europa/key%20competencies_27_03_02en.doc.
- [37] TUREK, I.: *Didaktika technických predmetov*. 1. vyd. Bratislava : SPN, 1987. 178 s. 2. vyd. Bratislava: SPN, 1990. 244 s. ISBN 80-08-00587-4.
- [38] TUREK, I. 1998. *Učiteľ a pedagogický výskum*. 2. vyd. Bratislava : MC. 120 s. ISBN 80-8052-013-5.
- [39] TUREK, I. - ZEMAN, M. - JAKUBCOVÁ, E. 1999. *Návrh systému vzdelávania pedagogických pracovníkov v SR*. Bratislava : MC. ISBN 80-8052-053-4.
- [39] TUREK, I. 2003. *Kľúčové kompetencie*. Bratislava: Metodicko–pedagogické centrum. 40 s. ISBN 80-8052-174-3.
- [40] TUREK, I. 2004. *Inovácie v didaktike*. Bratislava: MPC. 360s. ISBN 80-8052-188-3.
- [41] TUREK, I., ALBERT, A. 2005. *Kvalita školy*. Bratislava: STU. 128 s. ISBN 80-227-2274-X.
- [42] *Vocational education and training – key to future. Lisbon-Copenhagen-Maastricht: mobilising for 2010*. 2004. Thessaloniki : CEDEFOP. ISBN 92-896-0329-1.